

FÉNYÍRÓK ÉS FÉNYIRDÁK SZEGEDEN (1859-1913)

Városunkban 1859-től működött fényképész, országos viszonylatban is az elsők között. Szakács Margit kimutatása alapján ekkor Budán és Pesten öt, Debrecenben egy mester dolgozott. Szegedről az első város-fényképeket mégis egy amatőr fényképész készítette.

Szeged életében fontos szerepet játszott a fényképezés, a történések, személyek megörökítése. Az itt működő fényírók tehetségükkel országos elismerést vívtak ki maguknak, működésüket a helyi sajtó rendszeresen számon tartotta. A város változó arcának megörökítésére jó alkalmat nyújtottak a hazai és külföldi kiállítások, a szegedi árvízkatasztrófa, majd az ezt követő újjáépítés. Műveiket kirakatokban tették közszemlére, ahol bárki megtekinthette. Így természetesnek vehető, hogy a Somogyi-könyvtár és a múzeum gyűjteményében fényképek is helyet kaptak. Fontos szerepük lett a város történetét feldolgozó művekben.

Az azóta is gyarapodó gyűjtemény szolgál alapul alkotóik, műtermeik történetének földolgozásához. Az ehhez szükséges adatgyűjtést alapvetően meghatározta a helyi lapokban fellelhető helyi híradások és a hirdetések bőséges anyaga. Így az 1859-ben indult Szegedi Híradó, melynek húsz évfolyamát a Somogyi Könyvtár őrzi, akár csak az 1878-ban induló Szegedi Napló, az 1902-től létező Szeged és Vidéke valamint 1912-től a Délmagyarország napilapokat. Az ezekből nyert információkat jól kiegészítik a szegedi Levéltárban őrzött jegyzőkönyvek, térképek, az Építési törzskönyv adatai és a Tervtár műterem tervrajzai. Fényíróink részben ismert életrajzi adatait a város egyházi anyakönyveinek gazdag tárházából pótolhattuk.

A szegedi fényképezés történet, szerző eddig megjelent Csongrád megyei közléseiből kiemelt, bővített, helyenként helyesbített, lexikon-szerű összegezése.¹

Debrecenyi Ignác fényképíró (1859-1863)

(mellkép)

„Debrecenyi Ignác fényképész hazánk fia, ki e művészetet a legújabb módszer szerént és a legtökéletesebben kezeli, Északamerikából haza érkezett.” Debrecenyi Ignác (Szeged, 1823. márc. 23. – Szeged 1913. dec. 14.) működéséről az első tudósítást a Szegedi Híradó nyárhó (július) 10-i számában találjuk. Majd 1864-től róla, mint fényképésztől semmi hírünk, egészen haláláig. A Belvárosi temetőben nyugszik.

Fényképezete:

Debrecenyi „arcképeket a kívánt nagyságban, a legújabb modorban és a legtökéletesebben készít. Családok kívánságára lakásukban, betegek és holtak arcképeit is leveszi”.

1859. őszén „Debrecenyi Ignác helybeli derék fényképészünk Kazinczy Ferenc ünnepélyére a halhatatlan költő arcképét üvegre lefényképezés s kerettel együtt 1 újforintért fogja árulni” írja a Szegedi Híradó és hozzáteszi, hogy az üvegre fényképezett kép sokkal tartósabb, mint a papírra készített. Az ünnepélyről a Vasárnapi Ujság is hírt ad: „Szegeden az ünnepély végével a casino termeiben fényes emléklakoma volt tervezve. Debrecenyi Ignác Kazinczy arcképét igen sikerülten lefényképezés s a kép ott 1 fton kapható. A derék fényképész nem haszonért, hanem hazafiúi indulatból adja olly olcsó áron üvegre készített szép művét.”

A hó végén panaszozzák, hogy az arcképből csak 10 darab fogyott el, 40 pedig megmaradt. Érdemes megjegyezni, hogy az ekkortájt itt tartózkodó Knezsevits György fényképész tenyérnyi Kazinczy fényképért 80 koronát kért.

Ügylátszik Debrecenyi sem lehetett próféta saját városában, mert 1861-ben még az újság is fölpanaszolja, hogy Debrecenyi Ignác a megbízásokat inkább idegenektől és vidékiektől kapja, míg

¹

A Csongrád megyei fényképezés kezdetei (1859-1879). Szeged, MFMÉ 1978-79/1. 113; A Csongrád megyei fényképezés fénykora (1880-1896). Első rész: Szeged. MFMÉ Történeti tanulmányok 2. Szeged, 1999; A Csongrád megyei fényképezés a századfordulón (1897-1913). Első rész: Szeged. MFMÉ Történeti tanulmányok

a helyiektől alig-alig. A szegediek a Pestről, sőt az Amerikából itt járt fényképészeket részesítik előnyben.

Debrecenyi ezt a helyzetet eleinte vidéki körutakkal próbálta ellensúlyozni, majd olcsó áraival. 1863-ban bejelenti, hogy állandóan helyben marad, s árait leszállítja. Ezért a „jelenleg divatozó papiros, úgynevezett vizit-kártya alakú arcmások 12 példányát 4 forintért” készíti. Csak a jól sikerült felvételekért fogad el pénzt, melyeket napfölkeltétől 10 óráig és délután 5-7 óráig vesz föl, borús időben pedig egész nap.

Az 1864-es évtől többé nem hallunk Debrecenyi Ignác fényképésről. Valószínűleg nem bírt lépést tartani az időközben megnyíló üvegműtermek (Landau, Bietler) vagyoniilag megalapozottabb és talán tehetségesebb fényképészeivel.

„Debrecenyi Ignác fényképész és amerikai polgár” 1868 nyarán elnyeri az egyik külterületi kézbesítői állomást. A hivatallal évi 350 forint lótartrási illetmény jár, ami szerény, de biztos jövedelemnek számít. 1913-ban, 93 éves korában halt meg. A Szegedi Napló, méltatásával kapcsolatban megemlíti, hogy Amerikában fényképészetből élt, de szegedi működéséről nem ír, ahogy Lugosi Döme sem, pedig egy egész fejezetet szentel Debrecenyi Ignácnak. Halálhírért országos lap, az Érdekes Újság is közli fényképével együtt.

Műterme:

Műterme ill. lakása Palánk, „kegyesrendűek” utca 373 számú Radisics házban volt, a „kegyesrendiek háza átellenében.”

Ez a ház két térkép egymásra vetítésével, egy „víz utáni” utca-házzámos térkép felhasználásával és adataik egybevetésével megegyezett a Révai utca 18. sz. házzal, mely az Építési Törzskönyv felvételekor Firigyházi Jánosné Radisics Anna tulajdona.

Egyetlen ismert fényképfelvétele magát Debrecenyi Ignácot, a fényképírókat ábrázolja fiatal korában, íróasztal mellett ülve. Erről a felvételtől valamelyes képet nyerhetünk műtermének berendezéséről, e jellegzetes bútordarabok felbukkanása más fényképeken meghatározó lehet. Így ugyanez a berendezés látható egy jelzetlen fényképen a pécsi múzeum gyűjteményében, ahol egyébként több szegedi fényképésztől származó darab is található.

Céglépe:

Az első szegedi fényképíró versójával egyetlen fénykép maradt ránk dr. Csongor Győző családi albumában.

Nevéből és lakcíméből álló jelzetének ovális bélyegzőlenyomata a fénykép csupasz hátlapján, mint versó szerepel. Szövege: „DEBRECENYI IG. FÉNYKÉPÍRÓ 373. KEGYESREDÜEK UCÁJA SZEGEDEN”, betűhibával.

Fényképei:

Egyetlen fényképe látogatójegy formátumú, egyszerű jelzetlen előlappal.

1. Kazinczy Ferenc arcképe üvegfénykép,
2. Debrecenyi Ignác, ülő, egész, (... kép) cégj. (MFM 80.2.3) 30895

Források: SZH: 1859. nyárhó (júl.) 10, 21, őszhó (okt.) 23, 30, őszutó (nov.) 20, 24, télelő (dec.) 4. 1861. nov. 27. 1863. ápr. 11, 22. 1868. jún. 11. VU 1859. okt. 27. SZN 1913. dec. 16. SZL: Tj. 3320, 3344/1868.

Rohrbach Antal gyógyszerész, amatőr fényképíró (1857-1863) (mellkép)

Az első szegedi amatőr fényképésznek Rohrbach Antal (Hóra Zemlén m. 1825. okt. 22 – Bp. 1889. jan. 29.) gyógyszerészt tarthatjuk. Egyetemi oklevelét 1848-ban nyerte, üzleti jogát 1850-ben kapta. Ebben az évben nyitotta meg Szeged negyedik gyógyszerárát a Segítő Boldogasszonyhoz címezve. 1850. nov. 24.-én Szegeden, mint nőtlen vette feleségül a 16 éves hajadon Ivánkovics Ludovicát. 1857-1859 között az épülő vasúti hídról készített felvételeket, majd a városról. 1864-ben házat vásárolt, 1865-ben helyére új házat épített és odaköltöztette patikáját, amit 1870-ig működtetett. 1871-76-ig Vargha Antal gyógyszerész bérelte, aki szegedi

fényképekből és saját rajzaiból albumot állított össze, megőrizve az utókor számára az akkortájt itt működő mesterek város-fényképeit. Rohrbach Antal 1877-ben Pestre költözött.

Működése:

Rohrbach Antal készítette Szegedről az első város-fényképet, amiről 1861 nyarán híradás szól: „Gondoskodott egyik helybeli ügyes fényképíró műkedvelőnk, hogy a nagy piac előtt házhelyekül kiosztatnék, az utódoknak legjelentékenyebb alakjában vásár alkalmával hű képen örökítessek. A műértőleg választott pontból fölvevett tér, színezett képe látható Burger Zsigmond műkirakatában. Valóban megérdemelné a kép, hogy könyomatban többen is megszerezhetnék mását” írja a Híradó Helybeli újdonságok rovata.

A két részből álló panoráma fénykép a korabeli Széchenyi tér északi házsorát mutatja, melynek egy része ma a Horváth Mihály utca páratlan oldala. A fényképek alá írt szöveg Vargha Antal kézírása (1871), így az 1858-as évszám is. Adataink alapján a felvétel legkorábbi dátuma csak 1859 decemberére lenne tehető, mivel a képen szereplő földszintes Rieger-sarokház négytengelyes toldaléka ez év szeptemberében épült és december elsején az új üzlethelyiségben nyitotta meg főügynökségét az Általános Biztosító Társaság, melyet a homlokzaton elhelyezett „BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG” cégtábla is igazol. Azonban a mellette álló 1859-ben épült emeletes Rieger-házon lévő cégtáblák: az „OSZTROVSZKY FERENC” üvegkereskedése és a „Halászhoz” Hauer Ágoston fűszerkereskedése viszont csak 1860. áprilisában, majd májusában kerülhetett a ház homlokzatára. Ennek alapján a panoráma fénykép felvételére – a fák lombját és az öltözékeket figyelembe véve – az 1860 nyári vagy őszi vásárok vagy 1861 tavaszi vásárok kerülhetett sor, hiszen ez év július 6-án már színezett példányáról írnak

*A helytörténeti értékkel bíró panoráma képen a házsor a Profont házzal indul - a vár bástyaival zárul. Az élésházi épületek (Profont ház, Palánk 3) elé épült a Jerney-ház, ma Széchenyi tér 8.

Özv. Rieger Mihályné emeletes háza (Palánk 4) elé épült a Takarékpénztár, ma Széchenyi tér 7.

Özv. Rieger Mihályné sarokháza (Palánk 6) helyén áll a Takarékpénztár bérháza, ma Horváth M. u 9.

Rieger Mihály emeletes háza (Palánk 7) épült 1859, ma műemléki védelem alatt áll Horváth M. u 7.

„Aigner Károly patikaház” 1848, az emeletes ház (Palánk 8) helyén áll az Iparcsarnok Horváth M. u 5.

„Pfon szítás régi háza” 1848, az emeletes ház (Palánk 9) helyén áll az Ipartestület székháza Horváth M. 3.

„Pfon szítás Újháza” 1848, emeletes sarokház udvarral (Palánk 10), ma Horváth M. u 1.^{2*}

Rohrbach ekkor már ismert hidakat megőrkítő fényképeiről. A szegedi vasúti híd építéséről már 1857-ben készített felvételeket és e témában külföldre is kapott meghívást. 1861. aug. 10-én újságolják: „Rohrbach Antal helybeli gyógyszerész s ügyes fényképíró a francia társaságnak volt hídépítő mérnöke által felszólított az általa Orosz honban épített vasúti hidak fényképezésére” ahova már el is utazott. December 18-i hír: „Rohrbach Antal, polgártársunk oroszországi utazásából a múlt napokban csakugyan hazaérkezett.”

Mindezek alapján feltételezzük, hogy a Móra Ferenc Múzeumban őrzött, 1857-ben felvett fénykép szerzője Rohrbach Antal. Az 5x7 cm-es fényképet két üveglap közé fogva aranyos csillogású, mintás papírszalaggal keretelték. Hátán kézzel írt szöveg: „Hegedűsné Bodenburg Lina arcképe, készült Szegeden 1857 évben a midőn a legnagyobb művészi diadalokat aratta.” (Kéthely, 1837. jún. 22. – Pest, 1859. szept. 19.) Aláírás Auer György, ő ajándékozta 1899-ben a Múzeumnak. A fényképet 1899/20 számon vette leltárba Reizner János, aki Auerral kapcsolatban csak annyit írt, hogy „helyi lakos”.

Rohrbach fényképész tevékenységét is a Szent Háromság utca és Rozália kápolna tér sarkán, a Palánk 821 szám alatti Lausevits házban folytatta, ahol patikája volt. Az épület 1864. évi homlokzatát Vargha Antal 1871-ben készített rajza idézi föl. (... kép)

Ez a ház két térkép egymásra vetítésével, egy „víz utáni” utca-házszámossal térkép felhasználásával és adataik egybevetésével megegyezett a Gizella tér (Aradi vértanúk tere) 5. számmal, ahol a Lausevits ház a Vízkor elpusztult. Az Építési Törzskönyv felvételekor itt már új ház állt.

² Csmép. 2000. 526-529, 406-410.

1864-ben Rohrbach házát vásárolta a „szentháromság utca 873. sz.” alatt, özv. Takácsné Szerdahelyi Viktóriától. 1865-ben helyére építtette új 6 tengelyes földszintes házát, melynek udvarában Landau Alajos fényképíró nyitott műtermet. A házát a patika későbbi bérlője Vargha Antal 1871-ben rajzban örökítette meg. (... kép)

A ház két térkép egymásra vetítésével, egy „víz utáni” utca-házaszamos térkép felhasználásával és adataik egybevetésével megegyezett a Szentháromság utca 9. számmal.³ 1878-ban Rohrbach Mária a háztulajdonos.

1877-ben Rohrbach Antal Szegedről elköltözött.

Cégjelzése:

A fénykép jobb alsó sarkán ovális alakú dombornyomat, szövege: „Photographir von Anton Rohrbach in Szegedin” három sorban elhelyezve. (15, 17, ...kép)

Fényképei:

Hídépítés témájú fényképeinek pontos datálását a 2008-ban nyílt „Ívek a Tisza felett” c. szegedi kiállítás szövegezéséből (2-18.) Áy Zoltántól vettük át. A 17. fényképről írja Soltész József: „Az Anton Rohrbach szegedi fotografus által készített három üveglemezből összerakott panoráma felvétel a 19. század egyik legjobb magyar vasúti fogotgráfiája” A híd 1858. nov. 24-29 között tartott terhelésszabványjáról készült fénykép a Közlekedési Múzeum Archivumában Képtár 8720-V nyilvántartási számon található.⁴ A két db üvegfényképet (14, 16.) és a fényképeket (19-23.) a Vargha Antal gyógyszerész által összeállított album őrzi. Az általa szövegezett képaláírások dátuma azonban olykor helyesbítésre szorul.

1.	Hegedűsné Bodenburg Lina színésznő 1857, csípőig, (... kép)	(MFM	74.193.1)
	T.12923		
2.	Hídépítés 1857. júl. 6. (30x20)	(Movares, Utrecht, NL)	
3.	Hídépítés 1857. júl. 9. (31x26)	(Movares, Utrecht, NL)	
4.	Hídépítés 1857. júl. 11. (32x26)	(Movares, Utrecht, NL)	
5.	Hídépítés 1857. júl. 11. (25x21)	(Movares, Utrecht, NL)	
6.	Hídépítés 1857. júl. 11. (31x23)	(Movares, Utrecht, NL)	
7.	Hídépítés 1857. júl. 13. (31x23)	(Movares, Utrecht, NL)	
8.	Hídépítés 1857. szept. 26. (33x23)	(Movares, Utrecht, NL)	
9.	Hídépítés 1857. okt. 4. (31x23)	(Movares, Utrecht, NL)	
10.	Hídépítés 1857. okt. 20. (34x24)	(Movares, Utrecht, NL)	
11.	Panoráma három részletből 1858. febr. 19. (85x16)	(Movares, Utrecht, NL)	
12.	Hídépítés 1858. febr. 20. (30x23)	(Movares, Utrecht, NL)	
13.	A főtartó két részletből 1858. febr. 22. (50x19)	(Movares, Utrecht, NL)	
14.	Hídépítés 2. rész 1858. júl. 15. üvegfénykép (19x23, ...kép)	(mgt.)	
	T.17099		
15.	Panoráma 4 részletből 1858. júl. 26. (95x19)	céj.	(Movares, Utrecht, NL)
16.	Hídépítés 2. rész 1858. júl. 26. üvegfénykép.(19x23, ...kép)	(mgt.)	
	T.17049		
17.	Terhelési főpróba 3 részletből 1858. nov. 27. (... kép)	céj.	(KM Képtár 8720-V)
18.	Panoráma átadás után 1859. márc. 15. (107x18)	(Movares, Utrecht, NL)	
19.	Főtér 1861. (15x24, ... kép)	(mgt.)	
	T.17102		
20.	Főtér 1861. (15x22, ... kép)	(mgt.)	
	T.17051		

³ Csmép 2000. 543. A cég megjelölése az 1883-i Szegedi Kalauzban (81.) „Bietler és társa Feketesas u, Lábdy-ház.”

⁴ Soltész József: A Magyar Középponti Vasút első mozdonyai. A közlekedési Múzeum Évkönyve XIII. 2001-2002. 73-74.

21. Alföldi és Osztrák vasútkereszteződés 1863. (14x20, .. kép) (mgt.)
T.17056
22. Alföldi vasút indóháza Szeged, 1863. (14x20, ... kép) (mgt.)
T.17053
23. Alföldi vasút indóháza Algyő, 1863. (14x20) (mgt.)
T.17055

Források: SZH 1859. télelő (dec.) 1. 1860. tavaszho (ápr.) 8, tavaszutó (máj.) 13. 1861. júl. 6, aug. 10, dec. 18. 1865. aug. 27, szept. 10. 1870. máj. 15. 1876. dec. 31.
SZL: Ti. 310/1865.

Knezsevits György akad. fotográf és festész (1859-1860)

Pestről érkezett, novemberi hirdetéséből idézzük: „műtermét oskola utca, Rákits féle házban” állította fel. 1860 őszén hallunk róla utoljára.

*A Rákits-ház Palánk Oskola u. 278. (ma 16. szám⁵) helyén állt. *

Működése:

„Nála kapható az elhunyt Kazinczy és Hegedűs-Bodenburg Lina arcképei tenyérnyi nagyságban 80 kor. kisebb medaillonba való 40 kr.” Míg drágább, üvegre fényképezett Kazinczy arcképeit Debrecenyi már október végén hirdette. Till József pedig díszárukba foglaltatta Kazinczy „igen kis alakban fényképezett arcképét” és karácsonyi, újévi ajándéknak kínálta üzletében a „Kazinczy arcképével díszített női ékszereket, varróeszköztartókat, bársonykarpereceket, pénztárcákat” és szivartárcákat. Feltételezésünk szerint a Knezsevitsnél kapható, Bodenburg Lina színésznő arcképeinek eredete az 1857. évi Rohrbach felvétel lehetett.

1860 tavaszán Napóleon képeket árul, darabját 30 krajcárjával, ezenkívül: „Knezsevics úr igen szép sikerrel készít arcképeket s az egész nyarat körünkben fogja tölteni.”

Ebben az évben a tanács költéségén a Megyehatóság kérésére Knezsevits lefényképezte a Széchenyi téri Zsótér ház sokat vitatott állapotát. A három nézetből készült 23x32 cm-e kartonra ragasztott 14x18 cm-es képek a Szegedi Levéltárban irathoz csatolva maradtak meg. A képeket közli és a történetet kimerítően tárgyalja Oltvai Ferenc és Vinczi Károlyné tanulmánya.

*A Palánk 2. számú (ma Széchenyi tér 9.⁶) „épülettel 1856-ban kezdtek behatóan foglalkozni. Zsótér Jánossal azért folyt a harc, hogy a város egyik legszebb épületét jelentő ... házhoz emelt rettentően rút toldalékokat bontsa le.” Ezért is került sor a ház fényképeztetésre.

Október végén Knezsevits Szabadkára megy, de amennyiben Burger könyvkereskedőnél 30-40 jelentkezés összegyűl, úgy eljön a felvételeket elkészíteni, majd Szabadkán kidolgozza és visszaküldi a képeket. Hirdetésében kifejti, hogy elavultnak tartja a vászonra, üvegre, csontra való fényképezést. Többé nem hallunk Knezsevits Györgyről.

Cégjelzése:

Fényképei kartonján alkalmazott dombornyomású, ovális bélyegzője: „KNEZSEVITS FESTÉSZ ÉS FÉNYKÉPÉSZ”, a szöveg három sorban van elhelyezve.

Fényképei:

A Zsótér házat megörökítő felvételein kívül más fényképével nem találkoztunk.

1. Zsótér-ház Főtér (Széchenyi tér) felőli homlokzata. cégj. (SZL)
T.14236
2. Zsótér-ház Budai országút (Kossuth Lajos sugárút) felől. cégj. (SZL)
T.14237
3. Zsótér-ház Ferenc tér (Feketesas u) felőli homlokzata. cégj. (SZL)

Források: SZH 1859. őszutó (nov.) 24, 27, dec. 11, 15. 1860. tavaszelő (márc.) 25, őszho (okt.) 28.

Landau Alajos akadémiai festő és fényképíró (1862-1870)

⁵ Csmép 2000. 477.

⁶ Csmép 2000. 529.

„Városunkban az eddig nélkülözött állandó fényképészeti üvegműtermet” Landau Alajos 1862. nov. 1-én nyitotta meg.

Landau Alajos (Pest 1833. – 1884.) a művészet alapjait apjánál, Landau Lénártnál szívtva magába, majd tanulmányait a bécsi akadémián folytatta⁷. 1859-ben Szegedre költözött, ahol a reáltanoda tanáraként rajzot és szépipírást tanított. Az 1862-es szünet alatt elsajátította a fényképészetet és ezidőtájt minden szabadidejét annak tökéletesítésére szentelte. Novemberben már meg is nyitotta műtermét a „búzatéren Korda-Dáni házban”. 1866 januárjában új műtermet nyitott „palánk szentháromság utcán. Majd egyre többet hallat magáról, mint tanárról: rajzból és festészetből magánórákat ad. „A díszítményi rajz elemei” címmel 3 füzetet jelenik meg. Végül is a város kedvelt fényképésze 1870. május 15-én „halmozott teendőire hivatkozva a fényképésztől visszavonul, ezután csak a rajzitanításnak él. Két év múlva 1872-ben a pesti főreáltanoda kinevezi tanárának. 1884-ben meghalt. Landau Alajosról fénykép nem maradt ránk, önarcképéről is csak feljegyzésből tudunk. A festmény felbukkanása még ma is remélhető.

Fényképészete:

Bár nem tudjuk hol és kitől tanult Landau, de a mesterség terén elért haladásáról annál többet olvashatunk a korabeli újságban. Felvételeit kezdettől fogva az időjárástól függetlenül készíti. 1863 tavaszán már hírül adják, hogy műtermében több szegedi „jelesen sikerült arcképe” látható. Ekkor kifogásolják ugyan képeinek sötét tónusát, de a nyári híradás már azt állítja, hogy fényképei vetekedni kezdenek a legjobb pesti fényképészek műveivel. Ugyanekkor valószínűleg Bietler épülő műtermére és Debrecenyi árleszállítására való tekintettel a következő árajánlatot teszi közzé. „12 db fényképet látogatójegy alakjában, a régi modor szerint ezután 5 forintért, új modorú, úgynevezett porcellán-fényképekből pedig 12 darabot 9 forintért készít. Ez utóbbiak Országos ismert modora szerint készülnek, igen finomak, fényüket el nem veszítik, s folytonosan bűvarkodó fiatal fényképészünk haladásáról tesznek szép tanúságot.”

1864 elején hallunk először szabadban készült fényképéről (.. kép). Az inséges évre való tekintettel januártól több levesosztó intézet működött a nőegylet adakozásából. „Ez ideig a belvárosban maga a város, a felső városon Pfann József urnó, rókuson Budai József vendéglős, ajánlott fel alkalmas helyiséget.” Február 1.-től „Leves intézet” nyílt Palánkban, Rókuson, Alsó és Felsővároson.

Február végén újságolják: „Egy helybeli jóhírnevű fényképész egy levesintézeti helyiséget akar levenni, úgy, mint a szűkölködők a lelkes nőegyleti tagok felügyelete alatt épen élelmeztetnek. ... úgy vélünk hasznossá tehetni, ha e kép sok példányban lemásoltatván jövedelmének egy része az inségesek javára fordíttatik.”

Március végén ismét ez a téma „Közkönyha fényképen” címmel. „A levesosztó intézet belvárosi konyháját, Landau Alajos úr csakugyan lefényképezte; a tömérdek inséges csoportozatában a nagy üstök közelében, a nőegylet néhány lelkes tagja is látható. A kép jól sikerült s hisszük, hogy e szomorú év emlékeül, a jótékony intézet javára keletnek is fog örvendeni. Mint halljuk, még egy másik leveskonyha is le fog vétetni.” számol be a Hiradó.

Áprilisban „A belvárosi levesosztó-helyiséget a nőegylet tagnőival, párolgó üstök, halomra rakott kenyerek körébe gyűlő inségesek festői csoportozatával, Landau Alajos ... újlag lefényképezte.” Pontosítva, a fölvetel a felsővárosi intézetről készült, melynek Pfann József úrnó, a nőegylet választmányi tagja ajánlott fel alkalmas helyet, Felsőváros határán lévő Palánk 10. szám alatti házukban (ma Horváth Mihály u 1.). Házuk udvarán Őt jelöli a képen látható kereszt. „A SZEGEDI JÓTÉKONY NŐEGYLET EGYIK LEVESOSZTÓ INTÉZETE” című Landau fényképet Pfann Józsefné dédunokája, dr. Aigner Gyula ajándékozta a Móra Ferenc Múzeumnak.

A fényképek helyben nem örvendtek nagy keletnek, de szétküldésük révén jótékony adományok érkeztek. A nőegylet júliusi ülésén ajánlat született, hogy „Landau Alajos fényírdásznak, ki a fényképek elkészítésére minden haszon kizárásával vállalkozott s azoknak szétküldését eszközölte ... köszönet mondassék.”

⁷ Szelesi Zoltán: Szeged képzőművészete. MFMÉ 1972-72/2. 33. 50. jegyzet és Éber L. Művészeti Lexikon Bp. 1935.

Landau Alajos a nyári szünidők alatt állandóan tovább képezte magát, ez évben Bécsben és Pesten a legelső műtermeket látogatta meg. Útjáról nemcsak tapasztalatokat, de új gépeket és eszközöket is hozott magával, hogy a város közönségének igényeit minél jobban kielégíthesse.

1865-ben adja hírül a Szegedi Hiradó, hogy „Bécsben új látogató jegyek jöttek divatba, melyek az illető fényképével vannak ellátva” és mindjárt hozzáteszi, hogy ilyeneket már Landau is készít, „melyekhez a könyomat Burger Zsigmond nyomdájából került ki”. A város legkeresettebb műtermének tulajdonosa ez év nyarán már arról gondoskodik, hogy fényírdáját megnagyobbítva a munkaerőt is szaporítsa.

1866 januárjában nyitja meg az új műtermét a Szentháromság utcán,

Tavasszal hallunk először arról, hogy a tanács is igénybeveszi fényképészeti tudását, egy férfi hullát fényképeztetnek vele. Ezzel a külföldön már alkalmazott módszer, az áldozat lefényképezése, városunkban is gyakorlattá válik. A kép két példányáért „o. e. 10 frtot” fizetett a tanács. Nyáron sikerült másolatot készítenie a „Deák album”-ról a Szegedi Kaszinó számára. A fényképészet terén tett haladásának remek példájaként újságolják ez év karácsonyán, hogy az „iskola utcában” felállított kirakatában csodálható egy hölgyet életnagyságban ábrázoló, tökéletesen sikerült fényképe.

1867. január végén adnak hírt kirakati fényképéről: „A pest-szegedi hajózó- és öntözőcsatorna madártávlati színezett tájképét a tervező Bainville József mérnök úr elkészíté. ... A tájképről Landau Alajos jeles fényképészünk kisebb-nagyobb fényképeket készített, melyekből egy példány az eredetivel együtt Burger Zsigmond kirakatában látható.”

Az év őszén a tanács egy másjellelű témában foglalkoztatja, vitás építkezési ügy kapcsán az Oskola utca elején álló Szávits-féle házat fényképeztetik le. (... kép) A helytörténetileg is igen becses kép az Oskola utca páratlan oldalán álló (7-1. szám) Bozsics- Mozsics-Szávits-Lemle házakat örökíti meg. A kép a Szávits testvérek, István és György házának átalakítási terveihez csatolva maradt fenn.

*Az Oskola u 7. szám Bozsics János németszücs háza, melynek csak egy tengelye és tűzfala látszik a képen. A házat 1861-ben Arleth Ferenc tervezte, ma műemléki védelemmel rendelkezik.

Az 5. szám alatt ma is áll Mozsics Károly szabó kicsiny emeletes háza.

Az irathoz mellékelte helyzetrajz alapján tudjuk, hogy a szóban forgó Szávits fűszerkereskedők háza helyén az Oskola u 3. szám alatt, ma álló épület 1938-ban épült.

Lemle Milós kalapos csöppnyi sarokházának telke, pedig az 1. számú házhelybe olvadt.*

1868-ban Landau fényképészete változatlanul a legkeresettebb a városban, decemberből még szépen keretezett hirdetését ismerjük, rendszeres újsághirdetésein kívül mégis többet hallunk rajztanári eredményeiről, mint fényképészetéről.

1869-ben hirdetései ritkulnak, majd 1870 elején elmaradnak, május 15-én már be is jelenti, hogy fényképészete megszűnt.

Műtermei:

Az első, a „Búza piac Dáni – Korda” házban lévő 1862-65-ig működött. Az „e célra épült jeles gépekkel s készletekkel ellátott fotografiai üvegtermében ... a legsikerültebb képeket képes előállítani”. Ez a fényírda reggel 10-től délután 2-ig áll a közönség rendelkezésére.

A Palánk 618 számú házat a Búza tér és a Kálvária utca sarkán (Dáni utca 7) 1820 körül építtette Korda János. Az empire stílusú épület tervezőjének Vedres Istvánt tartjuk. A ma is álló ház műemlék besorolást kapott⁸.

Landau itt készült fényképeiről jól leolvasható a műterem berendezése, mely segítségünkre lehet cégjelzés nélküli fényképeinek felismerésében. Legjellegzetesebb egyetlen, nagyméretű szőnyeg, melynek virágmotívumait kettős sávok fogják geometriai rendbe. A háttér legtöbbször semleges, oldalt drapériával, de megjelenik a festői háttér is. Jellegzetes az alsó faburkolat profilált betétekkel, másutt az ívelten áttört rácsozat. Asztalai közül különösen szembetűnő a vaskos, csavartlábú-szögletes forma. Kerek asztala barokkos faragású, három lábön nyugvó. A két párnázott szék is barokkos formát mutat: egyik csíkos huzatú, a másik bőr vagy bársony bevonatú

⁸ Csmép 2000. 364.

lehetett, paplanvarrással kárpitozva. A hölgyeket szívesen állítja az ívelt pálcákkal díszített négyzetes-oszlopszerű posztamens mellé. Kerek virágállványa is jellegzetes tagolású, talpas virágtartó edénye szintén egyedi formákat mutat. Ezt a jól felszerelt fényirdát az eltelt négy év alatt kinövi, szűknek-kicsinek bizonyul.

Feltűnő, hogy a „Dáni – Korda”-házban készült fényképek nőalakjai mind a biedermeier ruha kerek formáját viselik. Mintha csak divatváltást jelentene az 1866-os esztendő. A férfiak hosszú aljú, zsinóros kabátot és pelőcés nadrágot hordanak.

Második műterméről 1865 novemberében adnak hírt. „Landau Alajos kedvezőn ismert és legkeresettebb helybeli fényképész, Rohrbach Antal szentháromság utcai kiépített és kicsinosított házában legközelebb megnyitja új fényképészeti helyiségét. E helyiség a tiszta udvar hátulsó részét foglalja el, s oly nagy hogy bármelyik pestivel versenyezhet. Szép váróteremmel, igen nagy, üveggel fedett fényképészeti teremmel s több dolgozó szobával van ellátva; az udvart park fogja csinosítani. A fényképészeti gépek szaporítottatni fognak, úgy, hogy Landau vállalatának értéke nemcsak a berendezés, hanem a képek jóságánál fogva is emelkedjék. Az egész átalakítás 4-5000 pengőbe kerül, mely a közönség műízlésének hozott áldozat, hisszük, hogy meleg pártolással lesz megfizetve.”

Az új műterem 1866-1870-ig működött a Rohrbach házban. 1866 januárjában nyílt meg, mely „a fényképészet kívánalmait szerint egyedül e célra épült s a legcélszerűbben felszereltetett.” Ahol Landau „minden nagyságú s legélethűbben talált fekete és színezett arcképeket, chromotyp- s porcellán-arcképeket, új modorú látogatójegyeket, levélpapírok s minden nemű medaillonok, sőt olaj festmények, rajzok, okiratok, s térképek fényképészet utjáni másolatait, stereoscop-, arc- és tájképeket” készít.

*A Rohrbach ház Palánk, Szentháromság u 873. (ma 9. szám helyén). A ház udvaráról 1871-ben készült Varga-féle rajzok későbbiek ugyan, s a fényírda elhelyezéséhez nem nyújtanak biztos támpontot, de az udvar látványa és a korabeli leírással együtt képzeletünk segítségére lehet. (... kép)

1868 decemberi hirdetésében: itt „a fényképezési felvételek naponként időkülönbség nélkül reggeltől estig történnek a legjutányosabb áráért.”

A műterem berendezése egy újabb, s talán még egyedibb szőnyeg. Semleges vagy festői háttér, helyenként alsó faburkolattal. Megtaláljuk az előző műterem kerek asztalát és csíkos huzatú székét, posztamensét. Feltűnik egy újabb hajlított-nádazott tonettszék, fehér szögekkel kivert kárpitú fotel és egy kecsesebb formájú virágtartó edény, tükrös asztalka.

Ezek a képeken a nőket túlnyomórészt tojásdad aljú krinolinban látjuk, a férfiakon pedig megjelennek a más formájú és különböző anyagú kabátok.

Kirakata:

Az Oskola utcán egy, valószínűleg ideiglenesen fölállított kirakatáról tudunk, 1866-ban itt csodálhatták meg életnagyságú női portréját.

Cégjelzései:

Fényképeit ismerjük csupasz hátlappal is. Két műtermében öt versót használt, világos kartonon fekete, kék vagy barna nyomással. Első műtermében a Búza (Dugonics) téren 1862-65 között hármat, a másodikban a Szentháromság utcán 1866-70 között két versót használt, melyek szövege egységesen öt, végül hat sorban van elhelyezve.

Első, a. versójának szövege: „LANDAU ALAJOS akad.festő és fényképíró ÜVEG TERME Búza piac Dáni-Korda ház SZEGEDEN.”

Második, b. versóján az előző szöveget két erőteljesebb motívum fogja közre.

Harmadik, c. versója apró szöveg változtatással: „LANDAU ALAJOS akad. festő és fényképész ÜVEG-TERME Buzatér Dáni-Kordaház SZEGEDEN.”, melyet szintén két, de lazább rajzú motívum fog közre.

Negyedik, d. versójának szövege: „LANDAU ALAJOS akad. festő és fényképíró Üvegműterme Palánk. Szentháromság utca. 873 sz. Rohrbach Antal Gyógyszerész házában SZEGEDEN.” két könnyed rajzú motívum között.

Ötödik, e. versója kevés alaki változtatással: „LANDAU ALAJOS akad.festő és fényképiró. Üveg-mütermé PALÁNK Szentháromság utca 873 sz. Rohrbach Antal Gyógyszerész házában. SZEGEDEN.”, két másforma motívum között.

Fényképei:

Egy kivételével (... kép) látogatójegy formában, világos kartonon maradtak ránk. Előlapjára 1862 és 65 között a kép sarkait jobbra lekerekítve ragasztotta. Cégjelzése versós fényképein mindig a kép alatt jobbra van elhelyezve: „Landau Alajos”.

A felvételek megkomponálásán, az adott tér megteremtésén, betöltésén és az alakok változatos beállításán a festész látásmódja érvényesül. Első műterméből négy színezett képet ismerünk.

1. Velcsov Ágnes, mell, T.20225		(MFM	88.7.6)
2. Kertész Erzsébet és ... álló, egész, T.14398		(MFM82.177.13)	
3. A szegedi nőegylet levesosztó intézete 1864. (kép1.)		(MFM 80.23.1)	14243
4. Férfi képmás „1860 március”, mell,	cégj. a.	(mgt.)	38030
5. Lányka képmás, ülő, egész,	cégj. a.	(mgt.)	31520
Női képmás, álló, egész,	cégj. a.	(MFM 81.105.3)	31559
Női képmás, ülő, térdig, (színezett, kép3.) T.15060	cégj. a.	(MFM	85.22.11)
Női képmás, álló, egész,	cégj. a.	(Fmsz. 68.51)	32920
Női képmás, álló, egész,	cégj. a.	(Fmsz. 67.176)	32921
Női képmás, álló, egész,	cégj. a.	(Fmsz. 74.36)	32916
Kettős férfi képmás, álló-ülő, egész,	cégj. a.	(Fmsz. 72.855)	32918
Férfi képmás, álló, egész,	cégj. a.	(MFM 97.41.1)	30732
„Tóth Mihály 1864. VI.”, mell,	cégj. b.	(SZL)	31402
Hevesi Tóth Józsefné Czibula Jusztina, álló,	cégj. b.	(MFM 97.41.2)	30743
Házaspár képmása, ülő, egész,	cégj. b.	(MFM 80.2.32)	30740
Női képmás, álló, egész,	cégj. b.	(MFM 81.105.2)	31544
Férfi képmás, álló, egész, (kép4.) T.12467	cégj. b.	(MFM	84.3.12)
Hármas képmás, ülő-álló, egész,	cégj. b.	(mgt.)	30702
Fiú képmás, álló, egész,	cégj. b.	(mgt.)	31519
Zoffcsák József, álló, egész,	cégj. b.	(Fmsz. 72.490)	32917
„Gerster” férfi képmás, mell, (színezett)	cégj. b.	(Fmsz. 72.857)	32925
„Gerster” női képmás, mell, (színezett)	cégj. b.	(Fmsz. 72.858)	32926
Házaspár képmása, ülő, egész, T.22848	cégj. b.	(mgt.)	
Női képmás, mell, T.22871	cégj. b.	(mgt.)	
Veszelinovics Bazil főbíró, ülő, egész, (kép5.)	cégj. b.	(MFM 80.2.30)	30751
Veszelinovics főbíróné, ülő, egész, (kép6.)	cégj. b.	(MFM 97.41.3)	
Férfi képmás, ülő, egész,	cégj. b.	(MFM 2002.7.2)	
Pósz Lajosné Ivánkovics Ida, mell, T.15149	cégj. b.	(JPM	78/119)
„Rákossy festő, mell, T.18118	cégj. b.	(JPM	78/119)
„Rákossyné sz. Lukács, mell, (színezett) T.15145	cégj. b.	(JPM	78/119)

Férfi képmás, mell, T.20976	cégj. b	(JPM	F15528)
Férfi képmás (pap) „1865. aug. 28”, álló, egész, T.20382	cégj.	(JPM	F15581)
Férfi képmás, ülő, egész, T.22747	cégj. b.	(mgt.)	
Férfi képmás, álló, egész,	cégj. c.	(mgt.)	31526
Lányka képmás, álló, egész,	cégj. c.	(mgt.)	30698
Férfi képmás, álló, egész, T.20218	cégj.	(mgt.)	
Löfler Cecília, álló, egész,	cégj. d.	(Fmsz. 68.49)	32924
Löfler Cecília, álló, egész,	cégj. d.	(Fmsz. 68.50)	32923
Auszlander Cecília sz. Löfler, mell,	cégj. d.	(Fmsz. 68.362)	32922
Johan Elter (Temesvár) 1868, ülő, csípőig,	cégj. d.	(Fmsz. 62.519)	32927
Női képmás, álló, egész,	cégj. d.	(Fmsz. 62.52)	32919
Férfi képmás, mell,	cégj. d.	(Fmsz. 67.175)	32928
Férfi képmás, álló, egész, T.12466	cégj. d.	(MFM	84.3.11)
Férfi képmás, derékig, T.12457	cégj. d.	(MFM	84.3.13)
Női képmás, ülő, egész, T.12458	cégj. d.	(MFM	84.3.14)
Női képmás, derékig, T.12459	cégj. d.	(MFM	84.3.15)
Fiatalember képmása, álló, egész, T.25339	cégj. d.	(MFM	97.4.4)
Vidovics gyerekek (Szegvár), álló-ülő, egész, „Mayerné Ybl Lajosné Mayer Ilona édesanyja” csípőig, T.20246	cégj. d.	(MFM 97.41.4)	30746
Ivánkoviczné „Ybl Lajosné Mayer Ilona nagyanyja” T.20241	cégj. d.	(MFM	92.26.7)
„Ivánkoviczné Horváth”, ülő, térdig, T.15143	cégj. d.	(JPM	78.119)
„Ivánkovic” férfi képmás, mell, T.15144	cégj. d.	(JPM	78.119)
„Ivánkovic István” és felesége „Adler Ilona”, T.15156	cégj. d.	(JPM	78.119)
„Ivánkovic Istvánné Adler Ilona”, ülő, derékig, T.15154	cégj. d.	(JPM	78.119)
„Pósné Lajos anyja”, mell, T.15153	cégj. d.	(JPM	78.119)
„Pósz Lajos Szeged”, mell, T.15146	cégj. d.	(JPM	78.119)
„Horváth Alajos”, mell, T.15155	cégj. d.	(JPM	78.119)
„Horváth Alajosné Lukács Mária”, mell, T.18119	cégj. d.	(JPM	78.119)
Mayer férfi képmás, mell, T.15150	cégj. d.	(JPM	78.119)

„Mayer Paula, Nelli”, álló, egész, T.18115	cégj. d. (JPM	78.119)
„Mayer Paula”, derékig, T.15147	cégj. d. (JPM	78.119)
Mayer Nelli, derékig, T.15159	cégj. d. (JPM	78.119)
„Rohbach” Antal, derékig, T.15152	cégj. d. (JPM	78.119)
Tóth Péterné Rohrbach Lujza Szeged, mell, T.15160	cégj. d. (JPM	78.119)
„Scholcz Antalné”, álló, egész, T.15158	cégj. d. (JPM	78.119)
„Rihmer Elekné Adler Berta”, mell, T.15157	cégj. d. (JPM	78.119)
Házaspár képmása, ülő, egész, T.15142	cégj. d. (JPM	78.119)
Férfi képmás, ülő, derékig, T.15148	cégj. (JPM	7)
Női képmás, mell, T.20981	cégj. (JPM	15529)
d.(JPM 15535)	Női képmás, mell, T.20977	cégj.
Női képmás, mell, T.20978	cégj. d. (JPM	15561)
Kettős női képmás, álló, egész, T.20979	cégj. d. (JPM	15505)
Férfi képmás, álló, egész, T.22746	cégj. d. (mgt.)	
Női képmás, álló, egész, T.22750	cégj. d. (mgt.)	
Női képmás, álló, egész, T.22753	cégj. d. (mgt.)	
Férfi képmás egyenruhában, álló, egész, T.22795	cégj. d. (mgt.)	
Szeles Kálmánné Magarasevits Krisztina, (kép7.) T.22755	cégj. d. (mgt.)	
Szeles Kálmánné Magarasevits Krisztina, derékig, T.22818	cégj. d. (mgt.)	
Apa és lánya képmása, ülő, derékig, T.22855	cégj. d. (mgt.)	
Férfi képmás derékig, T.22859	cégj. d. (mgt.)	
Női képmás derékig, T.22860	cégj. d. (mgt.)	
Női képmás, mell, T.22862	cégj. d. (mgt.)	
Apa és fia képmása, álló, egész, T.22865	cégj. d. (mgt.)	
Női képmás ülő, egész, T.22866	cégj. d. (mgt.)	
Schwimmer Mártonné, mell,	cégj. d. (mgt.)	31472

Női képmás, álló, egész,	cégj. d. (mgt.)	30694
Női képmás, álló, csípőig,	cégj. d. (mgt.)	30695
Női képmás, ülő, egész,	cégj. d. (mgt.)	31521
Férfi képmás, mell,	cégj. e. (Fmsz. 67.177)	32929
Férfi képmás, mell,	cégj. e. (mgt.)	38031
Férfi képmás, mell,	cégj. e. (mgt.)	
T.22738		
Házaspár képmása, álló, egész,	cégj. e. (mgt.)	
T.22849		
Női képmás, mell,	cégj. e. (mgt.)	
T.22856		
Magarasevits Katalin, álló, egész, (kép8.)	cégj. e. (mgt.)	
T.22801		
Oskola utca 7-1 szám 1867. (19x25, kép2.)	(SZL)	31434

Források: SZH 1862. okt. 11, nov. 19. 1863. márc. 14, jún. 17, júl. 11. 1864. jan. 27, febr. 27, márc. 30, ápr. 20, 23, máj. 7, jún. 1, 8, júl. 6, aug. 17, 20, szept. 3. 1865. máj. 4, aug. 27, nov. 16. 1866. jan. 4, 11, febr. 4, júl. 26, dec. 27. 1867. jan. 27. 1870. máj. 15.
SZL: Tj. 616/1866. SZB 74/1861.Ti. 5847/1869.

Finali és Társa fényképészek (1870)

A volt Szentháromság utcai Landau „által bírt legjobb forgalomnak örvendő fényirdai helyiség ... felszerelvényekkel, bútorokkal” bérbeadó, hirdeti Rohrbach Antal gyógyszerész 1870. májusában. A műtermet Finali és Társa béreli ki és szept. 1-én megnyitja. Mindössze két hirdetését ismerjük, melyben azt írja magáról, hogy Bécsben és más nevezetes városokban számos évig működött.

Öt fényképe maradt ránk, ezek egyikén dúsan faragott íróasztal látható, mely nagyon hasonló a Mayer és Bietler műterem asztalához. Jellemző lehet még egyedi hajlítású tonett, és csavart oszlopú széke. Kabinet képének szőnyege megegyezik a Letzter műterem 1870-ben használt szőnyegével. A ránk maradt fényképek minősége vegyes színvonalú, ez magyarázatul szolgálhat a műterem rövid működésére is.

Cégjelzése:

Versója sárgás kartonon barnával nyomott. Nevének kezdőbetűit iniciálé szerűen körülvevő finom rajzba épül a szöveg: „Finali és Társa Fényképészeti Műterme SZEGEDEN Palánka Szentháromság utca 873. sz.”

Fényképei:

A lekerekített sarkú, sárgás kartonján a kép alatt jobbra cégjelzés: „FINALI és TÁRSA”.

1. Tóth, férfi képmás, mell, cégj. a. (JPM 78.119)
2. Férfi képmás, mell, cégj. a. (KJM 83.2.8)
T.6916
3. Női képmás, álló, egész, cégj. a. (MFM 81.105.8)
31543
4. Férfi képmás, álló, egész, cégj. a. (MFM 85.7.26)
T.14585
5. Mayerné gyermekeivel Szeged, álló-ülő, egész, (kabinet) cégj. a. (MFM 92.26.13.)
T.20252

Források: SZH 1870. máj. 15, aug. 31, szept. 4, 7.

Schrecker Ignác fényképész (1862)

1862. áprilisban írják: „Kik lapunk kiadó-hivatalában megfordultak, bizonyára érdekléltek szemlélték Schrecker fényképész csinos műmutatványait. Még egy darab ideig körünkben mulat, kik tehát igénybe venni akarják ügyességét, iparkodjanak őt szíves megbízásukkal minél előbb megkeresni.” A kiadóhivatal ekkor Burger Zsigmond Oskola utcai könyvkereskedése. Többé nem hallunk róla.

Júniusi hír: „Schrecker I. pesti fényképész ügyességéről számosan meggyőződhettek, kik néhány heti ittléte óta magukat általa felvetették. Azok kedvéért, kik maguk vagy barátaik számára sikerült ilyenmű arcképeket kívánnak, tudatjuk, hogy ő nem sokára elhagyni készül városunkat. Szíveskedjenek őt ennél fogva eltávozta előtt megkeresni a Feketesas-utcában levő Gál-házban megbízásaikkal.” Hirdetésében közli, „hogy nála helyben a fényképészeti fölvételek csak még három napon át fognak történni. Itt tartózkodása eme végnapjaiban 12 darab látjegy nagyságú fényképet az eredeti után 6 frtért készít.” Figyelmeztet „az általa levett s nyilvánosan látható kisdetek s családi csoportozatok fényképeire, melyek a fényképészben vajmi ritkán sikerülten láthatók.”

Források: SZH 1862. ápr. 12, jún. 14.

Bietler Ferenc fényképíró (1862 – 1884)

„Bietler Ferenc fényképészeti műterme ... a Széchenyi-téren, 152 számú Rieger házban van. Itteni tartózkodásának ideje csupán 14 napra terjed”, olvassuk róla az első híradást 1862 júliusában.

Bietler ezelőtt valószínűleg Kecskeméten működött és ez a magyarázata, hogy alapítási évének az 1860-at vallja⁹. 1862-ben jár először Szegeden és következő évben már építeti műtermét, melyet 1864 elején megnyit. Itt versója szerint előbb Mayer és Bietler céggént működik, 1866-ból még közös cégjelzéssel ellátott, pontosan datált fényképét ismerjük. Később, de még ebben a műteremben önállósul, majd 1869-ben új műtermet építet a színház mellett. 1875-ben evvel párhuzamosan még egy műtermet létesít régi fényképészete helyén Bietler és Knirsch cég alatt. Az 1876-os szegedi kiállításon mindkét cége „fényképekért emlékérmét” nyert. 1879-ben még működik, de árvíz-felvételeket nem ismerünk tőle. Az árvíz sujtotta fényképészek számára érkezett csehországi könyöradományból juttatott 4 frt-ját Bietler még 1880 márciusában sem vette fel. Valószínű, hogy Szegeden sem volt, mert májustól ismét, két éven keresztül megszakításokkal ugyan, de Makón tartott műtermet. Majd 1882 tavaszán szegedi, színház melletti műtermének lebontására kötelezik. Ezért újból ideiglenes műterem építésébe kezd, melyet társával, Herke fényképésszel az év szeptemberében használatba vesz. A 20 éven át működő Bietler cégről többé nem hallunk.

Fényképészete:

Bietlerről sem tudjuk, hogy tudományát hol sajátította el, de fejlődését végig követhetjük az újságok híreiben. 1862. júliusban „Bietler Ferenc fényképészeti műterme nyitva áll naponkint - tekintet nélkül az időjárásra – reggel 9 órától délutáni 4-ig fotográfiai arcképek készítésére a legújabb amerikai modorban, ami által az elkészülés néhány perc alatt történik. Készítetnek arcképek tetszés szerinti nagyságban akár természeti színben, akár olaj- vagy más festékekkel kifestve, megszólalásig találólag, szintúgy egyesek, mint több személyből álló csoportulatok. – Továbbá egyes arcképek, mellű, gyűrű, inggomb vagy karkötőbe való parányságig. – Különös figyelmet érdemelnek az annyira kedvelt látogatási-jegyek, melyeken a képek felette finom és gyöngéd vonásokkal nyomtatnak le.” A képek hasonlatosságáról és tisztaságáról a fényképész kezeskedik.

1863 márciusában híre terjed, hogy üvegműtermet építet. Ebből az évből való 9 tagú férfi csoportképe. A hatvanas évek divatos, ovális karton keretelésén kézírásos nevek. Álló sor: „Náder

⁹ SZL Ti. 282/1872 melyben, „Kecskemét városa értesítést kér Bietler Szeged városának lakosai közé lett felvételéről.” Szegedi Naptár 1875. Bietler hirdetés.

Alajos, Kabók Imre, Priváry Pál, Szabó Elek, Jóba Elek”, ülő sor: „Kopp János Mozgay Károly, Lábdy Antal, Szöllőssy Mihály. 1863.” A 14x19-es képet 23x26 cm-es ovális kivágású kartonkeretelés mögé helyezték.

1864-ben év februárjában műterme már nyitva áll. Itt készíthette „A SZEGEDI DALÁRDA MŰKÖDŐ TAGJAI 1864-ik évben fényképezte BIETLER FERENCZ” feliratú nagyméretű tablóját, melynek ceruzarajzzal díszített kartonján a 28 db fénykép, sajnos név nélkül szerepel. Az oválisra vágott, vékony mellképeket izlésesen csoportosítva közvetlenül a tabló kartonjára ragasztotta. Eddigi ismereteink szerint az első szegedi tabló Bietler nevéhez fűződik. Érdekessége, hogy a tagok között felfedeztük Reizner János általunk ismert fiatalkori fénykének () egyezését a tablón lévő fényképpel.

1865 tavaszán olvasunk hírt a dalárdáról és a tablóról. „Hánki Ede úr 22 db lantjelvényt készíttetett új ezüsből a működő tagok számára.” Ennek kapcsán írnak a tablóról is, amit érdemes idézni: „Bietler Ferenc fényképész és társa Mosmüller Alajos a dalárda elnöke és valamennyi működő tag lefényképezett arcképeiből igen csinos és ízletes rajz közé illesztett kép-csoportozattal ajándékozta meg az egyletet, mely kép-csoportozat néhány napig még Burger Zsigmond kirakatában látható.”

Ezek után hirdetésein kívül Bietlerről pár évig nem hallunk tudósítást, hiszen ekkor még Landau fényképészete a legkeresettebb a városban.

Úgy látszik, azért Bietler is megtalálta a számításait, mert 1869-ben új műtermet építtet a Színház mellett. Sőt ez évben jelenik meg Szegeden „Letzter L.” fényképész, vele együtt három fényírdász működik a városban, akik között egészséges verseny indul. A helyi fényképészet fellendülésével kapcsolatos, hogy 1871-ben Lengyel Lőrinc kárpitos, „díszes fényképészeti terem” építésére kér engedélyt a Szépítő Bizottmánytól. Külföldi példákra hivatkozva Palánk Oskola utca 279. számú házának kapu feletti részére üvegtermet akar emeltetni. Tervrajzát ismerjük, melynek alapján engedélyezik ugyan a „fából való építkezést”, de kikötik a házgerinc érintetlenül hagyását. Mivel többé nem hallunk e műteremről, föltehető, hogy meg sem épült.

Palánk, Oskola utca 279. szám (ma 14. helyén) alatti Lengyel-ház.

1870-ből ismerjük két akvarelljét, az ácsok céhjelvényéről. Réz keretben egymásnak háttal, üveg alatt tornyot ábrázoló festések, „Bietler Ferenc 1870” aláírással, a múzeum történeti tárgyi gyűjteményében 55.33.1. leltáriszámon.

1871-ben ismét hallunk Bietlerről, amikor is „a divatba jött Rembrandt-féle árnyazott képeinek” művészi kidolgozását dicsérik, melyek fővárosi műtermek munkáival vetekednek. Hasonló elismerésben részesítik „különböző állásból készült” felvételeit, melyek az elhunyt Császár Miklós színészt és művezetőt ábrázolják.

1872-3 ban készült négy városkép eredetijét, - valószínűleg aquarell fényképek - és azok készítőjét nem ismerjük, de feltehető, hogy Bietler művei. Az épületek pontosságából és helyzetéből ítélve az is nagyon valószínű, hogy alapjuk helyszíni fénykép fölvétel volt. Mivel 1872 őszén befejezéshez közeli állapotban van a Kiss Dávid palota, benne októberben nyíltak meg az üzletek és a fölvétel ezt az állapotot rögzítette. A mozgásban lévő tárgyakat, figurákat ráfesthették. A városképek reprodukciói biztosan Bietler művei, melyek 1875-ben Traub kartonján kerültek forgalomba.

1873-ban kapja Bietler az első tanácsi megbízást és lefényképezi az „egyik agyonvert egyént”, munkájáért a város 15 forintot fizetett.

1874-es „mintakirakatának” finom kidolgozású, elegáns képei kapcsán ismerhettük meg a korabeli kritikát, melyet érdemes idézni. „Bietler úr halad az idővel, melynek meglepő vívmányait a fényírás terén mindig ügyesen el tudja sajátítani; a mesterség technikáját pedig oly tökélyre emelte, hogy szinte művészetnek is beillik.” Új képei közül Dugonics arcképéről készült reprodukcióját emelik ki. A reprodukció „egy régi aquarell-festmény után készült és pompásan sikerült.” Nagyméretű másolatát ugyan a Dugonics-kör rendelte meg, de más is hozzájuthatott a kép e nagyalakú vagy albumlap számára megfelelő nagysághoz. A 6,5x5 cm-es fénykép családi

albumokban is megtalálható. Ezek árairól nem maradt feljegyzés, de a Szegedi Közlönyben megjelent Bietler árajánlatból következtethetünk rá: „6 drb jól sikerült finom arckép 2 frt és feljebb. Legjobb ízléssel összeállított családi és nagy csoportok jutányos áron készíttetnek.”

1875 nyarán megállapítják, hogy „A fényképészet vidéken aligha vett egy városban is nagyobb lendületet mint Szegeden.” És valóban az év nyarán „Bietler és Knirsch” cég néven még egy műtermet nyit Bietler Ferenc és a Színház mellett párhuzamosan működött. Augusztusban pedig a város negyedik műtermeként a „Lauscher és Társa” cég nyílik meg. Bietlerék készülnek a közeledő szegedi országos kiállításra, ahova „Szeged és környéke legszebb hölgyeiek tableauját” tervezik kiállítani.

Az év őszén került forgalomba az a négy városképből álló sorozat, melyhez Bietler készítette a már említett reprodukciókat. „A Szeged város látképe madártávlatban ára 80 krajcár, arany kerettel együtt 1.50.” három méretben készült. A Bietler reprodukciókat Traub B. nyomdájában előnyomott kartonok diszkrét vonalkeretébe ragasztották. Szövegét a kép alá magyarul és németül nyomtatták. (A reprodukciók mérete: 16x24.5, 9.5x13.5, 5.5x9 cm, karton 25x33 a legnagyobb...képek)

1876-ban a szegedi országos kiállításon Bietler Ferenc főképp ügyesen színezett fényképeivel „fényképekért emlékérmét”, Bietler és Knirsch szintén „fényképekért emlékérmét” nyert. Ilyen érmet őriz a Móra Ferenc Múzeum numizmatikai gyűjteménye 64.13.253 leltári számon.

1877. szeptember 30-án a párisi világkiállításra még csak Knirsch Antal részvételét jelzik. Bietlerről a szegedi lapok szinte elhallgatnak. Egyedül az Alföldi Iparlap a szegedi cégek között felsorolva ír róla ajánlást: „Bietler Ferenc első szegedi fényképészeti műterme a színház szomszédságában ... a legújabb rendszer szerint páratlan finomsággal és művészi dísszel készíti fényképeit. Húsz évi folyamatos előrehaladó működése hibátlan, természetű arcképeket biztosít, újabb mechanikai berendezése folytán a legkisebb arcképből egész életnagyságig jutányos, bármelyik fővárossal versenyképes áron eszközöl.”

A következő két évben Bietlerről a makói újságban olvashatunk ottani működéséről. Nagyon valószínű, hogy az árvíz híre is ott éri és ezért nem találjuk a szegedi árvízkatasztrófa megörökítői között. Az árvíz sújtotta fényképészek számára érkezett csehországi könyöradományból juttatott 4 frt-ját Bietler még 1880 márciusában sem vette fel. Valószínűleg Szegeden sem volt, mert májustól ismét, két éven keresztül megszakításokkal ugyan, de Makón tartott műtermet.

Bietlert 1882 tavaszán szegedi műtermének lebontására kötelezik. Ezért újból ideiglenes műterem építésébe kezd. A műtermet szeptemberben társával Herke fényképésszel megnyitja. Hirdetéseiből ítélve Bietler a régi színvonalon dolgozik. Látogatójegyek, nagyméretű képek, gyermek felvételek készítését, valamint fényképek, olajfestmények, ház- és tervrajzok másolatát is vállalja.

Műtermei:

Ideiglenes műtermét 1862 nyarán a „Széchenyi téren, 152. számú Rieger házban van” reggel 9 órától délután 4 óráig tartja nyitva tizennégy napon át.

Palánk Széchenyi tér 152. (ma 14. helyén) álló, előbb Neskovits ház, 1883-ban lebontották.

Feltehetően innen származnak azok a képei, melyekre nevét ceruzával írta vagy vélyegzővel nyomta.(...) Berendezéséből szembetűnik szőnyege, melynek rajza egyező Landau Dáni-Kordaházban novembertől használt szőnyegével. Jellemző a csíkos huzatú, magas támlájú szék. Négyzetes hasáb alakú, profilált posztamense és vaskos kehelyforma virágtartója egyedi megformálású.

Első, „díszes fényképészeti üveg-műterme nyitva áll naponkint tekintet nélkül az időjárásra reggeli 9 órától délután 4-ig Rieger Mihály úr házában 7. szám alatt” 1864 februárjától.

Palánk Széchenyi tér 7. (ma Horváth Mihály u 7.), a ma is álló ház műemlék.

Ezt az üveg-mütermet, cégjelzéséből ítélve, nyilván Mayer György fényképiro segítségével létesítette. A rendelkezésünkre álló fényképekről szolidan, de változatosan berendezett müterem részleteket ismertünk meg. Berendezési tárgyai között az ideiglenes müterem posztamensét látjuk viszont. Jellegzetes kőkockás padozatot kettőt is, egyedi hajlítású tonett széket, paplanvarrással magasan párnázott fotelt, füles amfóra-szerű asztaldísz figyelhetünk meg. Egyetlen olyan fényképet ismerünk tőle, mely nagyobb betekintést enged a Mayer és Bietler cég Pazar kiállítású mütermébe. (...) Háttére sukkóval gazdagon díszített, asztala dúsán faragott, virágtartó edénye lendületesen barázdált. Jerney Anna tojásdad krinolinja az 1866-os évre tehető.

Második mütermét Könyök utca 308 szám a Színház mellett, Kovács József építész tervezte.

Palánk, Könyök utca 308. (ma Kölcsey és Kelemen u torkolata helyén) szám alatt.

A tervet 1869 januárjában, mint ideiglenes fényképterem felállítását nyújtják be a Szépítő Bizottmányhoz. Az épületet „retesz falakból” építenék 6 évi időtartamra. Március 21-én engedélyt kapnak az építkezésre avval a feltétellel, ha a város szabályozásakor útban lesz, kártérítés nélkül azonnal lebontják. Az engedély azon meggondolásból születik, hogy özv. Klauzálné telkén „oly ronda épület áll”, mely a színházba menőket botránkoztatja, míg a „csinosnak mondható müterem” csak javára válna környezetének.

A fényképészetet reggel 8 órától este 6-ig látogathatják. Berendezése szerényebb, mint a Mayer és Bietler cégé volt, ami nyilván a fővárosi Mayer György igényeihez és módjához szabódott. Itteni felvételein a párnázott fotel és a barázdált virágtartó ismerős. Jellegzetes szőnyegét hatalmas éléreállított négyzetek alkotják. Alsó falburkolata kétféleképpen profilált (oválok és lemetszett sarkú téglalapok), felette megjelenik a sperpektivikus, festői tájkép-háttér. Íróasztala és szögletes asztala dúsán faragott, kicsi kerek asztalát egyetlen háromágú csavart láb tartja. Három alacsony posztamenségnek teljesen egyedi díszítései vannak. A már említett fotelon kívül fehér szögekkel kárpitozott a szék és a hozzávaló zsámoly. Képein többször feltűnik egy rojtos kárpitú könyöklő-szék. Bármelyik berendezési tárgyának feltűnése nagy segítségünkre lehet jelzetlen fényképeinek felismerésében.

A hat évre tervezett ideiglenes müterem tízéves épülete túléli az árvizet. Majd a Klauzál örökösök telkén álló ideiglenes épület útjába esett a Könyök utca kinyitásának a Klauzál tér felé. Ezért kötelezték Bietlert annak lebontására, mely kötelezettségének május 15-ig eleget is tett. Helyén a Széchenyi tér felé kinyitott utca ma Kelemen utca, ott jár a villamos a házsor és házsor és a Royal szálló között. Bietler Ferenc müterme itt 1882 tavaszáig működött.

Harmadik mütermét 1875 nyarán nyitotta meg. „Bietler és Knirsch cég alatt a Széchenyi téren levő Rieger-féle házban, ugyanott, ahol már egy ízben sok éven át oly sikeresen működött, még egy második époly díszes mint kényelmes mütermet nyitott, melyből alkalmas fekvésénél és pompás megvilágításánál fogva a legkitűnőbb fényképészeti munkák kerülhetnek ki.” Berendezéséről mégis mindössze három fénykép tájékoztat bennünket (...), melyen nehéz faragott konzolasztalt vagy inkább kandalló részletet és egy hasonló díszítésű széktámlát látunk. A rövid életű Bietler és Knirsch cégről utolsó adatunk 1876-ból való.

Negyedik müterme ismét ideiglenes, ennek építésére 1882. jún. 22-én kértek engedélyt Lábdi és Pucher tulajdonosok. Telkük a Kölcsey 13. és Feketesas 22. utcák sarkán, az új polgári leányiskolával átellenben volt. Ide építették az „utcára nem látható ideiglenes fényírdát”, melynek tervrajzán „Bietler Ferenc építésvezető” az aláírás (... kép). Június 26-án megkapták az építési engedélyt és szeptemberben már működött a „Bietler és Herke” fényképészeti, bár a használatbavételi engedély 1884. márc. 10-én kelt. A cég megjelölése az 1883. évi Szegedi Kalauzban „Bietler és társa Feketesas u, Lábdy-ház.” A mütermet 1883 januárjától rövid időre a fővárosi Doctor Albert fényképész bérelte. Bietlertől 1884 március 12-éről még ismerünk fényképet (...).

A müterem berendezéséről keveset tudunk, három féle háttére, különböző színvonalú lakásbelső részletet mutat (3-5.), feltűnnek régi bútordarabjai, két asztala és egy könyöklőszéke.

Ezek segítségével tudtuk beazonosítani jelzetlen fényképeit. A Lábdy család fényképe azonban betekintést enged a műterem-belsőbe háttér tekintetében is.

Kirakata:

1874 április 29. „Bietler Ferenc helybeli jeles fényképírónk mintakirakata, a Gál és Madár-féle bolt sarkán, vonja pár nap óta magára az arra járókelő közönség élénk figyelmét. A kirakat egészen új fotografiákat tartalmaz, melyek finom kidolgozás és elegancia tekintetében minden dicséretet megérdemelnek. ... Az új képek közül különösen kiemeljük Dugonics arcképét”, ami egy régi akvarell reprodukciója.

Palánk, 206. a Kárász u és Széchenyi tér sarkán (ma Klauzál tér és Kárász u. 6. helyén). álló régi Kárász ház sarok helyisége.

Cégjelzései:

Fényképeit ismerjük csupasz hátlappal is. Négy műtermében hat versót használt, világos kartonon fekete nyomással, sárgás kartonon barna vagy piros színnel, vajszín kartonon barnával, szürkére feketével nyomva. Első műtermében Rieger Mihály házában kettőt a-,b, az egyiket 1864-66 között, a másikat 1867-69 között. Második műtermében a színház mellett 1869-82 között szintén két versót c-,d, a harmadikban ismét Rieger Mihály házában 1875-76 között egyet, e., a negyedikben, a Feketesas és Kölcsei utca sarkán 1882-84 között szintén egyet f., versót használt.

Első, a versójának szövege: „MAYER és BIETLER fényképírók SZEGEDEN Rieger Mihály házában 7ik sz.” négy ívelt sorban elhelyezve. Az alatta négy bokorban lévő Mayer adatok sokat elárulnak a cégtársról: Mayer György fényirdai műterme. Pesten nagy híd utca 4. sz. Grátzon reáltanoda utca 171. sz. Zágrábon az Iliczán.

Második, b versójának három variációja fordul elő. Az egyiknél az alapkarton mintázott, rajta pajzson ülő puttók között fényképezéshez használt gépek. A pajzs szövege négy sorban: „Fénykép BIETLER FERENC Műterméből SZEGEDEN.” A karton alsó részén: „Utána rendelni évek múlva is lehet. Rieger Mihály házában 7dik szám.” A másik kettőnél világos kartonon díszítettebb pajzsforma apró eltéréssel, a karton alsó részén ugyanavval a szöveggel.

Harmadik, c versója sárgás kartonon barnával vagy pirossal nyomott. A szöveg első sora a „Fénykép” díszített szalagon fut, a többi három alatta: „BIETLER FERENCZ Műterméből SZEGEDEN.” A karton alján: „Utána rendelni évek múlva is lehet. Színház mellett 308dik. szám.”

Negyedik, d. versója vajszín vagy sárga kartonon barnával nyomott. Nevének kezdőbetűit iniciálé szerűen körülvevő finom rajzba épül a szöveg: „BIETLER FERENCZ Fénykép Műterméből SZEGEDEN.” A karton alján „Utánna rendelni évek múlva is lehet. Színház mellett 308dik szám” Versójának metszójét néhány fényképről ismerjük: „EISENSCHIML WACHTL WIEN” jelzettel.

Ötödik, e versóját vajszín és sárga kartonra barnával nyomva ismerjük. Szövege átlós szalagon, és felette-alatta elosztva a következő: „FÉNYKÉP BIETLER és KNIRSCH műterméből SZEGEDEN Széchenyitér Rieger M. házában 7ik szám. Utána rendelni évek múlva is lehet.”

Hatodik, f. versója szürke kartonra feketével nyomott. A kezdőbetűk a d. versóval egyező, iniciálé szerűen körülvevő finom rajzba épülő hasonló szöveg: „BIETLER és HERKE Fénykép Műterméből SZEGEDEN. Utánna rendelni évek múlva is lehet. Feketesas és kölcsey utca sarkán.” Metszője: „EISENSCHIML WACHTL WIEN”.

Fényképei:

Zömmel látogatójegy nagyságúak, az előlap kartonok színe általában a hátlapokéval egyező. Aránylag hosszú működése alatt előlapjai többször változtak, megjelenik a vonalkeret, a kép egyes részeinek vagy egészének színezése és egyedi módon alkalmazza kartonjának piros kontúrozását.

Első, a. versós előlapján nincs cégjelzés.

Második, b. versós lekerekített sarkú előlapjának alsó jobb sarkában diszkrét: „Bietler F.” a szöveg.

Harmadik, c. versós, szintén lekerekített sarkú előlapján a kép alatt balra „BIETLER F.”, jobbra „SZEGEDEN” a cégjelzés.

Negyedik, d. versós előlapján több újdonság is látható. A mellképek egyrészét oválba komponálta, a kép kartonra ragasztása pedig részben vonalkeretbe helyezett. A szöveg teljesen megegyezik a c. versósokéval, elhelyezésük különbsége, hogy ahol van vonalkeret, ott a szöveget a kereten belülre helyezték. Egy olyan fényképét ismerjük, melynek előlapja fekete, rajta arany nyomású kontúr és ezenbelül a cégjelzés, balra: „Bietler F., jobbra: „SZEGEDEN”.

1878-ban készült csupasz hátú kabinet képének sárga kartonján a cégjelzés: „Fényképészeti Múterem BIETLER FERENCZ, SZEGEDEN tána rendelni évek múlva is lehet. Színház mellett 308ik szám”

Ötödik, e. versós előlapján a kép alatt balra: „BIETLER és KNIRSCH” jobbra: „SZEGEDEN” a cégjelzés. Érdekességük, hogy a vajszín karton peremét pirossal kontúrozták. A sárga karton vonalkeretes, itt a cégjelzés a kereten belül van.

Hatodik, f. versós látogatójegy nagyságú előlapja fekete, rajta arany nyomású kontúr és ezen belül a cégjelzés, balra: „Bietler és Herke”, jobbra: „SZEGEDEN”. Kézírással jelzett családi képén a „Bietler és Herke fényképészek” cégjelzés a kép alatt jobbra látható. A nagyméretű 21×26 cm-es fényképét 34×41 cm-es drapp kartonra ragasztották, melyen a kép körül sötétebb árnyalatú a sarokkiugrós keretelés (...kép).

1.	Női képmás, álló, egész, 32967	cégj.	(Fmsz.	72.1156)
	Férfi képmás, álló, egész, 32968	cégj.	(Fmsz.	72.1157)
	Női képmás, ülő, egész, 32966	cégj.	(Fmsz.	72.639)
	Gál Ferenc és családja 1862, ülő-álló, egész, T.19228		(mgt.)	
	Férfi csoportkép nevekkkel „1863.” (23x26) 31451		(MFM)	80.24.1)
5.	Szegedi Dalárda tablója „1864.” (46x60) 36440	cégj.	(MFM)	82.20.1)
	Reizner János „1864” tablóképe, mell, 39246		(mgt.)	
	Torony, 1870, kömüves és ács jelvény (színezett)		(MFM)	
	Torony, 1870, kömüves és ács jelvény (színezett)		(MFM)	
	„Szeged, Főtér.” 31507	cégj.	(MFM)	62.8.23)
	„Szeged, főtér. T.12402	cégj.	(MFM)	82.60.1)
	„Szeged, Belváros. Madár távlatból)” 31506	cégj.	(MFM)	62.8.24)
	„Szeged, Belváros. (Uj-Szegedről tekintve.) T.17282	cégj.	(MFM)	62.8.25)
	„Szeged, Belváros. (Uj-Szegedről tekintve.) 31683	cégj.	(MFM)	80.2.16)
	„Szeged, Felső város (Madár távlatból) T.18120	cégj.	(MFM)	62.8.26)
	„Dugonits” arckép reprodukció 1874.		(MFM 81.105.20)	31731
	Aigner Károly gyógyszerész, álló, egész, 14188	cégj. a.	(MFM)	91.25.1)
	Női képmás, ülő, egész, 30739	cégj. a.	(MFM)	80.2.71)

Férfi képmás, álló, egész, 36471	cégj. a. (MFM)	80.2.72)
Tóth Mihály „1866”, mell, 31406	cégj. a. (SZL)	
Női képmás, álló, egész, T.6842	cégj. a. (mgt.)	
Jerney Anna, álló, egész, 31539	cégj. a. (mgt.)	
Magarasevits Gyula, álló, egész, T.22778	cégj. a. (mgt.)	
Magarasevits Gyula, mell, T.22793	cégj. a. (mgt.)	
„Erőskövy Lajos Szeged”, ülő, egész, T.15163	cégj. b. (JPM)	78.119)
Férfi képmás, mell (oválban), 31529	cégj. b. (mgt.)	
Női képmás, derékig, 38032	cégj. b. (mgt.)	
Lábdy Katalin, mell, T.6799	cégj. b. (mgt.)	
Aigner Nándor fűszerkereskedő, álló, egész, (kabinet) 14232	(MFM)	91.25.6)
Férfi képmás, mell, 32965	cégj. c. (Fmsz.)	59.822)
Kettős gyermekképmás, álló-ülő, egész, 32963	cégj. c. (Fmsz.)	67.171)
Női képmás, derékig, 32964	cégj. c. (Fmsz.)	72.465)
Férfi képmás, ülő, egész, T.22749	cégj. c. (mgt.)	
Férfi képmás, álló egész, 31533	cégj. c. (mgt.)	
Gyermek képmás, ülő, egész, 33884	cégj. c. (MFM)	81.50.1)
Férfi képmás, mell, T.12464	cégj. c. (MFM)	84.3.17)
Férfi képmás, mell, T.12465	cégj. c. (MFM)	84.3.18)
Férfi képmás, mell, T.12460	cégj. c. (MFM)	84.3.19)
Leány képmás, derékig, T.12461	cégj. c. (MFM)	84.3.20)
Velcsov Ágnes, mell, T.23737	cégj. c. (MFM)	88.7.7)
„Aigner Vilmos Szeged Id. Aigner József fia”, mell, 14187	cégj. c. (MFM)	91.25.3)
„Aigner Ödönné szül. Szeged 1840. Hoffer Berta”, mell, 14225	cégj. c. (MFM)	91 25.4)
Kovács István építőmester és családja, álló-ülő, egész, 35773	(MFM)	81.27.3)

Férfi képmás, mell (oválban),	cégj. d. (MFM 81.105.12) 31713
Férfi képmás, mell (oválban),	cégj. d. (MFM 81.105.13) 31712
Férfi képmás, mell (oválban), T.12462	cégj. d. (MFM 84.321)
Férfi képmás, mell (oválban), T.22743	cégj. d. (mgt.)
Kováts István építőmester 1871, mell, 35796	cégj. d. (MFM 81.27.1)
Brauswetter Ottilia, ülő, térdig, 30578	cégj. d. (MFM 81.79.1)
Férfi képmás, könyöklő,	cégj. d. (MFM 81.105.10)31709
Gyermekképmás, ülő, egész,	cégj. d. (MFM 81.105.11)31714
Szalay József és felesége Makó, ülő, egész, 31312	cégj. d. (MFM 81.135.1)
Bitó és felesége Brunner Margit, álló, egész, 82.177.33)T.14394	cégj. d. (MFM
Férfi képmás, derékig, T.12749	cégj. d. (MFM 84.3.22)
Férfi képmás, „871. Júni 23.” ülő, térdig, T.12750	cégj. d. (MFM 84.3.23)
Férfi képmás, ülő, lábszárközépig, T.18114	cégj. d. (MFM 85.22.10)
Ivánkovics Árpád és Ernő, ülő-álló, egész, 14866	cégj. d. (MFM 88.89.2)
Szabó Mihály szerkesztő és gyermekei, ülő-álló, egész, 14238	cégj. d. (MFM 91.25.5)
Női képmás, derékig, T.20983	cégj. d. (JPM F15.586)
Csala János alsóvárosi legény, álló, egész, 13776	cégj. d. (mgt.)
Ivánkovics Károlyné Pósz Karolina, könyöklő, 14864	cégj. d. (mgt.)
Burghardt Károlyné Szabó Etelka, álló, egész, 18455	cégj. d. (mgt.)
Bergmann Júlia, álló, egész, 18457	cégj. d. (mgt.)
Derszib Béláné Schwimmer Edit, könyöklő, 31465	cégj. d. (mgt.)
Gyermekképmás, ülő, egész, 38027	cégj. d. (mgt.)
Női képmás, álló, egész, 38028	cégj. d. (mgt.)
Kispéter Veronika „1872”, álló, egész, T.13715	cégj. d. (mgt.)
Osztrovszky József, álló, egész, T.22880	cégj. d. (mgt.)
Osztrovszky József, mell, T.22879	cégj. d. (mgt.)
Fiu képmás, álló, egész,	cégj. d. (MFM 81.105.14)31711
Fiu képmás, álló, egész,	cégj. d. (MFM 2006.6.1)

Férfi képmás, mell (oválban), Kádár István vízimolnár Makó, álló, egész, 30864	cégj. d. (MFM 81.105.15)31705 cégj. d. (MFM 95.42.1)
„Rüll Károly mkpü fogalmazó” 1878. mell (kabinet) „Proll Ferencz mkpü fogalmazó” 1878. mell (kabinet)	cégj. (MFM 2005.2.1) cégj. (MFM 2005.2.2)
Női képmás, álló, egész, 31546	cégj. e. (MFM 81.105.5)
Női képmás, álló, egész, (előző színezett példánya) 31545	cégj. e. (MFM 81.105.6)
Anya és fia, álló-ülő, lágszárközépig, 31547	cégj. e. (MFM 81.105.7)
Női képmás, mell, T.12076	cégj. e. (MFM 82.169.7)
Házaspár képmása 1882. álló, egész, (színezett), T.26046	cégj. f. (MFM 99.3.1)
Lábdy Antal és családja 1883-4, ülő-álló, egész, T.6852	cégj. (mgt.)
Maróthy Gergely és felesége 1884 k., álló, egész, 33522	(MFM 81.107.2)
Balázs-Piri Márton és családja 1884, ülő-álló, egész, 31760	(MFM 81.105.1)

Források: SZH 1862. júl 16. 1863. márc. 14. 1864. febr. 6. 1865. márc. 5. 1871. márc. 29, jún. 23. 1874. ápr. 29. 1875. jún. 13, aug. 8, szept. 29. 1876. szept. 3. 1882. ápr. 27-28, szept. 10. 1883. jan. 12. SZK 1874. máj. 31. SZLa 1874. ápr. 5. 1876. 37. sz. AI 1876. szept. 10, dec. 16. SZN 1882. ápr. 27. 1883. jan. 28, febr. 1, 4.

SZL: SZB 8/1869, 63/1871. Tj. 282/1872, 2828/1873., Ti. 2772/1880, 5615/1882. Tt. 6184/1882.

Mezei Péter borbély és fényképész (1866)

A Szegedi Híradó 1866. szeptember 13-i számában írják, hogy „Mezei Péter helybeli fényképész lefényképezte Klauzál Gábor családi síremlékét” és mások számára is vállalt hasonlókat. Egyetlen fényképét ismerjük, primitív festésű tájkép-háttérrel és mintás terítővel földig takart asztallal.

Fényképének minősége igen gyenge, viszont hátlapján elmosódottan, de megőrizte mestere nevének kívül annak eredeti foglalkozását is. Oválba szerkesztett pecsétjén kiolvasható és kiegészíthető: MEZEI PÉTER BORBÉLY ÉS FÉNYKÉPÉSZ SZEGEDEN.

I. Házaspár képmása, ülő-álló, egész, 36458 cégj. a. (mgt.)

Letzter L. fényképész (1869-)

Így szól róla az első híradás 1869. november 21-én: „özv. Kátayné házában. Újonnan nyitott fényképészeti műtermében” vállalja csoportok levételét egészen százakig menő személyekkel.

Letzter Lázár 1832-ben született Kassán. 1869-ben ő a harmadik fényképész Szegeden. A következő évben már állandó műtermet épített a Próféta vendéglő mellett. 1871. év utolsó napján Letzter Lázár fényképésznek és feleségének Schiff Saroltának Emmánuel fia született a Könyök utcában. A bécsi világiállításra 1872-ben elkészíti első fényképsorozatát a „város szebb részeitől”. 1874 tavaszán Salamon József nevű fiuk született a Könyök utcában. 1876-ban érdemérmét nyert a szegedi kiállításon, mellyel kapcsolatos második sorozata Szeged épületeiről. 1877-78-ban külföldi tanulmányutat tesz, útlevelének személyleírása szerint „magas, arca hosszas, szeme szürke, orra szája rendes, haja feketés”. A Vízkor nincs a városban. Az árvízfelvételeket Lauscher Lipót készítette. Feltehető, hogy az árvízképeken szereplő Letzter és Lauscher megjelölésből ezért maradt

el az L. betű és talán ez a Letzter, Lauscherné leánykori vezetéknevére utal. 1879 novemberében pedig a Letzter L. cégnevet megváltoztatták Letzter és Társa névre, ahol talán már a feleség a társ. (Bonyolítja a dolgot, hogy az 1879-es állapotot tükröző 1880-ban megjelent címtárban a fényképészek között van „Letzter Lázár és társa, kereszt-utca, Hoffer ház” de ez egy másik műterem) Letzter Lázár 1880-ban lejárt útlevele helyett újat igényelt és ismét külföldi útra indult.

Majd 1882-ben Belgrádból visszatérve, november 7. -i hirdetésével vitát keltett a Letzter cégek körül. A cégek közti nyilvános párbeszédéből az eddigieknél valamivel többet tudunk meg a Letzterekről. Letzter Lázár az említett hirdetésben közli, hogy felosztatja a Letzter és Társa céget a Könyök utcában és műtermét Letzter L. királyi udvari fényképész cég alatt a Kárász utcán folytatja. Erre a válasz november 10-én jelent meg. „Letzter úr már évek óta nem vett részt a Letzter és Társa féle fényképészeti üzletben, ezen üzlet azóta nem az övé, tehát azt be sem szüntetheti, sőt nevezett már évek óta nem is volt szegedi lakos és így annak a mi üzletünkhöz ... semmi köze sincs.” Letzter Lázár november 12-i „Nyilttér”-beli végszavában özv. Lauscher Lipótnét hazugsággal vádolta. „Egész Szeged tudja, hogy azon cég alapítója én voltam, és hogy a Letzter név az én nevem. Társam csak a boldogult Lauscher volt ... mostantól kezdve személyem nem vesz részt a korábbi Letzter féle üzletben, hanem ott özv. Lauscherné dolgoztat egy segéddel.”

A vita evvel nem zárult le, mert a következő év nyarán¹⁰ a Letzter és Társa cég még egy utolsó „figyelmeztetést” ad közre, melyben már úgy fogalmaz, hogy „Letzter Lázár úr ... üzletünkkel semmiféle viszonyban nincs és köztünk csupán név rokonság van.” Letzter Lázár a viszony megromlását panaszolja a királyhoz írt levelében és rokonai intrikájával indokolja azt. A valamikori kapcsolatra rávilágít, hogy Letzter Lázár gyermekeinek születésekor komája, 1871-ben Goldfinger Ignác, 1874-ben Lauscher Lipót fényképészek voltak, a komák feleségei pedig Letzter vezetéknevűek, az izraelita anyakönyv szerint. Lehetetlen anyagi helyzetére való tekintettel a királyhoz írt levelében kölcsönért könyörög. 1884-ben már csak árverés és végrehajtás kapcsán hallunk róla.

Fényképészete:

Nem tudni hol tanulta mesterségét, 1864-ben a „bruki lager” mellett a királyt és kíséretét fényképezte. Versóin Kassa is szerepel. Minden előzetes nélkül 1869. nov. 12-i hirdetéséből tudjuk, hogy egy új fényképészet nyílt özv. Kátayné házában. Látogatójegyek mellett életnagyságú fényképek készítését, százas létszámú csoportok lefényképezését is vállalja.

Már 1870 januárjában bejelenti, hogy állandó műtermet építtet a Próféta vendéglő mellett. Ő talán már tudja, pár hónap múlva Landau visszavonul a fényképészettől, mindenesetre érdemesnek tartja a műterem létesítését. Letzter fényképészetben „nemcsak chromofotografiák ..., melyek olajfestményekkel versenyeznek ..., de aquarell fényképek” is készülnek. A nálunk eddig ismeretlen „Rembrandt modorú ... az egyoldalú világítás folytán különös árnyalású” fényképekkel ő ismerteti meg a várost. Ebben az évben Pallavicini örgróf számára a szabadban készít felvételeket a kistiszai zsilipnél álló óriási fűzfáról gémeskúttal és pásztorokkal.

1871-ben úgy ítélik meg Szegeden, hogy városuk fényképészete az elmúlt év alatt nagy haladást tett. Magyarázatát Letzter letelepedésével megindult verseny lendületében látják. Ebben az évben Makóra isátjár fényképezni, egyik ottani hirdetéséből tudjuk, hogy Szegeden kívül Debrecenben és Kassán is van műterme.”

1872-ben tanoncot keres: egy jó házból való legalább 14 éves fiút, aki rajzolni is tud. Közben készül a bécsi világkiállításra. Ehhez a város egyes részeiről készít felvételeket. A fényképsorozat augusztus végén már látható a Burger és Dörner könyv- és írószerkereskedés kirakatában, majd kapható is. Így hagyta ránk azokat a felbecsülhetetlen helytörténeti értékkel bíró felvételeket, melyek „Szeged utcáinak szebb helyeit, a vasúti hidat stb. ábrázolják az ott talált alakokkal s oly sikerülten, hogy az utóbbiak közül többen felismerhetők.” Pontosan nem tudjuk, hogy hány felvételt készített ebben az időben. A Somogyi Könyvtár régi katalógusa 1895-ös

¹⁰ SZH 1883. júl. 25, 29. szept. 16, 19, 26, 30. okt. 3, 7, 12–14, 16–17, 20, 21.

beszerzéseként „Szegedi fényképek 1870-72, 16 fénykép 1 tokban” tartotta nyilván őket Bietler négy városképével együtt. Ebből ma már tizenhárom Letztert ismerünk. Az 1872-e kecskeméti kiállításon Szegedről Letzter Miklós vesz részt és nagyjított fényképeiért arany oklevelet kapott.

Az 1873-as bécsi világkiállításról, ahová I. sorozatát készítette nagyon rövid a hírközlés: „Letzter Lázár, Szeged fényképek és életképek.”

Az 1874-ben induló Szegedi Közlöny Letzter hirdetéseiből, munkájáról bővebb felvilágosítást nyerhetünk. Fényirdájában mindenféle képek készülnek: „gyermekeket legzsengőbb kortól kezdve, legújabb módszer szerint izléssel kiállítva, ... valamint festéseket, olajban is” vállal. Jutányos áron készít csoport és családi képeket, más fényképekről reprodukciókat színezve is.

Ebben az évben Letztert megbízzák a Dugonics hangverseny közreműködőinek csoportképével. 1874. ápr. 3-án műtermében készül a felvétel. Úgy tervezik, hogy az emléklap már a hangverseny napjára elkészül. A képet jótékony célra árusítják, ára 1 frt 50 kr. Ebből 50 kr. a szobortöke gyarapítását, 1 frt pedig a fényképészt illeti meg. Az árusítás ellenőrzése végett az emléklapot Szabó pecsétjével látják el. A kép alatt a közreműködők nyomtatott névsora olvasható. A ránk maradt 19x25 cm-es képet 32x40 cm-es, névsorral nyomtatott kartonra ragasztották. „A Dugonics szobor javára 1874-ik évi április hó 6-án tartott nagy hangverseny elékeül” feliratú kép névsora: „Menner János ur. Angel Irén k. a. Baumel Zsófia urnő. Főkövy Lajos úr. Eppinger Ilka k. a. Helbling Matild k. a. Grünfeld Berta k. a. Nagy Ibolyka k. a. Freitag Róbert ur. Bellan Josefina k. a. Kutassy Ferenc ur. Nagy Sándor ur. Erdélyi Julia urnő. Bellan Delila k. a. Erdélyi Ignác ur. Okrutzky C. urnő. Czapik János ur. Zászlóssy Vilma k. a. Abronovics Vilma k. Roth Endre ur. Szeszmsky Ilka k. a. Erőskövy Vilma k. a.”

Az 1875. évi Szegedi Naptárból ismét információt nyerhetünk Letzterről. „Az ország több városában állandó műteremmel bírván” a közönség elismerését mindenütt kivívja, mivel az általa készített képek más fényképészek műveit „mind kivitel és tartósság, mint pedig ... művészi fölfogás tekintetében jóval felülmúlják.” Itt közli magáról, hogy eddig milyen kitüntetésekert kapott. „néhai Miksa mexikói császár Ő-felségétől egy briliáns melltűt, Vilmos császártól egy briliáns gyűrűt, a württembergi királytól a művészet és tudomány arany érmét, végre a párisi és brüsszeli mütárlatokon elismerő okmányokat.”

Letzterre ismét csoportképet bíznak, Temesváron lefényképezi az ott állomásozó Cezarevics ezred tisztikarát, 86 személyt, az ezred tulajdonosával Sándor orosz nagyherceggel. A Szegedi Közlöny írja róla: „ritka szépségű és nagyságú fényképcsoportozat. ... A kép az orosz korona herceg nevét viselő 61. számú cs. kir. seregzred tisztikarát tünteti elő mesteri összeállítású csoportozatban, a maga nemében valódi mestermű.”

Összel, Löw Lipót főrabbi halála után Letzter fényirdájában árusítja a róla készített arcképet. Valószínűleg ezt közli Reizner II. kötetének 262. oldalán.

1876-ban a szegedi kiállításon „haladást tanúsító fényképeiért érdemérmét” nyert. A kiállításról írják: „szépsége által a legkitűnőbb gyűjtemények közé tartozott Letzter L. és Lauscher és Társa kiállítása.” Letzter L. nyilván a kiállításra készítette és forgalmazta az „1876. évi Szegedi Országos kiállítás emlékére” című sorozatát. A látogatójegy formátumú sárga kartonra ragasztott fényképeket piros nyomású keret és fölirat veszi körül. (...kép) Ma már a sorozatdarabját ismerjük, nem tudjuk volt-e belőle még több. Nagyobb, kartonjából kivágott képet csak a „Kiállítási palota” címűből ismerünk.

1877-ben már két éve nagy fellendülés és verseny jellemzi a város fényképészetét, amióta a Lauscher és Társa céggel négyre emelkedett a műtermek száma. Az erős versenyből Letzter képei „mind nagyobb tökélyvel” kerülnek ki. Üzletének fejlesztése céljából „Moldva, Oláh ország, Serbia és Törökország”-ba utazik. Magával viszi Gusztáv nevű fiát is. A kérelem ápr.17.-i, az engedély május hó 8.-i. Letzter Gusztáv ekkor 15 éves fényképész-segéd, aki az év októberében ismereteinek gyarapítása végett még egy külhoni útra indul Német- és Franciaországba. Augusztus 30.-i útlevél kérelmében személyleírása: Letzter Gusztáv fényképész segéd, illetőségi helye Szeged, életkora 16 év, vallása izraelita, magas, arca hosszas, szeme szürke stb.

A következő évben, 1878-ban Letzter Lázár az összes európai államokba kéri útlevelét június 24-én és átveszi azt július 7-é. Működéséről az év végén hallunk újra. Ekkor két fénykép-csoportozatát csodálják, melyen a „temesvár-orsovai vasút építés-vállalkozóinak és építésvezetőinek híven talált, nagy műgonddal készült” fényképeit ízlésesen állította össze.

1879-ben a szegedi árvíz katasztrófával kapcsolatban az újság a helyifényképészek közül Lauscher felvételeit dicséri, ezért azokat nála soroljuk fel. Letzter Lázár itthon sem volt. A katasztrófa segély-adományról három fényképészt értesítettek, Letzter Lőrincz fényképésznek kifizették. Az ismert árvíz sorozat Letzter-Lauscher jelzéssel került forgalomba, ez föltehetően Lauscherné Letzter Nanett veztéknevére és nem Letzter L.-re utal.

A Letzter családnak több fényképész tagja volt, ezért szerepelnek a Lázár, Miklós, Gusztáv, Lőrincz keresznevek. Viszonyuk csak részben tisztázott, annyi bizonyos, hogy Gusztáv Lázár fia volt.

Letzter Lázár 1882 novemberében tért vissza Szegedre, a már említett viszálykodás után Letzter L. királyi udvari fényképész cég alatt folytatta működését.

Műtermei:

Első, ideiglenes műterme özv. Kátayné házában 1869 novemberében nyílt, csak pár hónapig működött. Berendezéséről semmit sem tudunk.

A ház föltehetően megegyezik a Dáni u. 2. számú víz előtti magasföldszintes lakóházával, mely özv. Kátay Imréné tulajdona és szembenállt a volt Ladau műterem Dáni-Korda házával.

Második, állandó műtermét 1870 februárjában a Kárász-Könyök utca 374 szám alatt, Auer órásházában nyitotta meg.

Auer ház Palánk Könyök u 374 (ma Kölcsey u 8.) egy emeletes épület, a Kárász és Könyök u sarkán álló Próféta vendéglő mellett. Ekkor özv. Auer Györgyné Luxader Anna és gyermekei tulajdona.

Berendezéséről csak néhány képe nyújt izelítőt. Eleinte egy hatszögletű motívumokból szőtt szőnyeget, kevés drapériát és egy paplanvarrással kárpitozott fotelt használ. Műtermének nagyságát, festői háttérét az 1874-ben készült Dugonics emléklapon mérhetjük le igazán. Az itt látható gazdag rajzú szőnyeg és háttér részlete más képein is felbukkan. A festői háttér erdei változatát későbbi felvételén láthatjuk.

Kirakatai:

1871-ben már több kirakatot emlegetnek a városban, ezek között van Letzteré is. Városképei 1872-ben Burger és Dörner Iskola-utcai kirakatában láthatók. A Czeszarovics ezred csoportképét 1875-ben Traub B. Iskola-utcai kirakatában csodálják az arra járók. A Temesvár-orsovai tablót 1878-ban Várnai L. Kárász-utcai kirakatában állítja ki.

Cégjelzései:

Két különböző rajzú versóját és annak változatát ismerjük.

Első, a. versóját mindössze fénykép őrzi. A korábbi neve alatt a

Fényképei:

Zömmel látogatójegy nagyságban maradtak ránk, változatos előlapokkal.

Első, a. versós előlapján

Női képmás, mell, 32944	cégj. a. (Fmsz.)	68.346)
Gyermek képmás, álló, egész, 32945	cégj. a. (Fmsz.)	67.179)
Női képmás, álló, egész, 38029	cégj. a. (mgt.)	
Reizner János, mell, 39248	cégj. a. (mgt.)	

Csíkos Ferenc városi adótárnok, álló, egész, 30791	cégj. b. (mgt.)	
Férfi képmás, álló, egész, T.6824	cégj. b. (mgt.)	
Óriás fűzfa 1870, T.10428	(SK)	
„Iskola-utca.” 1872. T.10479	cégj. (MFM)	80.2.35)
„Kereszt-utca.” 1872. T.10478	cégj. (MFM)	80.2.36)
„Felsőváros és Új-Szeged.” 1872. T.10480	cégj. (MFM)	80.2.37)
„A Tisza partjától.” 1872. T.10476	cégj. (MFM)	80.2.38)
„Széchenyi tér.” 1872. T.10475	cégj. (MFM)	82.60.2.)
„Back-féle gőzmalom.” 1872. T.10534	cégj. (MFM)	82.168.2)
„Kereszt-utca.” Hitel-és zálog-intézet. 1872. T.12919	cégj. (MFM)	84.8.1)
„Palánk.” 1872. T.10477	cégj. (SK)	
„A Tisza partjától.” 1872. T.17064	cégj. (mgt.)	
„Vasúti híd a Tiszán át.” 1872. T.17066	cégj. (mgt.)	
„Kiss-féle ház.” 1872. T.17070	cégj. (mgt.)	
„Kárász-utca.” 1872. T.17072	cégj. (mgt.)	
„Belvárosi egyház és Rozália kápolna.” 1872. T.17080	cégj. (mgt.)	
Női képmás, mell, 1872.	cégj. c. (MFM 81.105.16)	31706
Női képmás, mell, 1872. (oválban)	cégj. c. (MFM 81.105.18)	31707
Kettős képmás, álló-ülő, egész, 1872. T.12751	cégj. c. (MFM)	84.3.24)
Férfi képmás, mell, 1872. (oválban) T.12752	cégj. c. (MFM)	84.3.25)
„Szabó Samu lánya”, mell, 1872. (oválban) T.12753	cégj. c. (MFM)	84.3.26)
Női képmás, mell, 1872. (oválban) T:20228	cégj. c. (MFM)	88.73.1)
Női képmás, mell, 1872. (oválban)	cégj. c. (MFM 99.23.2)	
Női képmás, mell, 1872. (oválban)	cégj. c. (MFM 2002.37.16)	
Férfi képmás, mell, 1872. (oválban)	cégj. c. ()	

Major Istvánné és leánya, 1873, ülő-álló, egész, 21211	cégj. b. (mgt.)	
Anya karonülővel 1873, ülő, térdig, 31710	cégj. b. (mgt.)	
Női képmás 1873, mell, (oválban) 33871	cégj. b. (MFM)	81.61.36)
Női képmás 1873, mell, (oválban) 31517	cégj. b. (mgt.)	
Burger Zsigmond nyomdatulajd. 1873, mell, (oválban) T.10454	cégj. b. (SK)	
Dugonics emléklap 1874 ápr. 6, csoportkép, 31693	cégj. (MFM)	80.24.2)
Burghardt Ádámné és unokája 1875. júl. 26. (kabinet) 18429	cégj. (mgt.)	
Gyermekképmás, ülő, egész, (kabinet)	cégj. b (Fmsz. 72149)	
Schmidt Ádám tanácsnok, ülő, egész, (kabinet) T.10452	cégj. b (SK)	
Polgár Teréz, mell, 31307	cégj. b. (SZL)	
Fiú képmás, mell, Női képmás, mell, 35754	cégj. b. (Fmsz. 68.367) cégj. b. (MFM)	81.24.12)
Női képmás, mell, (oválban)	cégj. b. (Fmsz. 71.105)	
Női képmás, mell,	cégj. b. (Fmsz. 71.104)	
„Széchenyi-tér. 1876.” 31500	cégj. (MFM)	80.2.63)
„Kiállítási Palota. 1876.” 31501	cégj. (MFM)	80.2.64)
„D. Kiss-féle ház. 1876.” 31502	cégj. (MFM)	80.2.65)
„Dalárcsarnok-szinkör. 1876.” 31503	cégj. (MFM)	80.2.66)
„Tiszapart. 1876.” 31504	cégj. (MFM)	80.2.67)
„Új-sétány. 1876.” 31505	cégj. (MFM)	80.2.68)
„Dugonics szobor. 1876.” 35785	cégj. (MFM)	81.51.2)
„Tiszapart. 1876.” 66.1389.1)T.15091	cégj. (MMM)	
„Kárász utca 1876.” T.19229	cégj. (mgt.)	
„A Bank-és Zsótérház” 1876.”	(mgt.)	
„Kereszt utca 1876.”	(mgt.)	
Kárász utca 1876. T.17086	(mgt.)	
Széchenyi tér 1876. T.17089	(mgt.)	Dugonics téri sétány. Méhészeti

kiállítási helyiség.	(mgt.)
T.17094	
Női képmás, derékig,	cégj. b. (MMM 67.2346.1)
Férfi képmás 1878. szept. 22, derékig,	cégj. b. (MNM 78.997.1)
Női képmás, mell,	cégj. b. (Fmsz. 68.366)
Csíkos Ferenc városi adótárnok, mell, (oválban) 16206	cégj. b. (mgt.)
Gábor, férfi, mell, (oválban)	cégj. b. (JPM 78.119)
Tarnói Csontosh N. plébános, álló, egész, 36484	cégj. b. (MFM 82.21.3)
Beck Pista 1878, mell,	cégj. b. (Fmsz. 72877)
Hármas női képmás, álló-ülő, egész, (kabinet)	cégj. b. (MFM 80.215.19)36422

Forrás: SZH 1869. nov. 21. 1870. jan. 16, 65,76 sz. 1871. 42,75. sz. 1872. márc. 13, aug. 25, 30. 1874. 40,42,45 sz. 1875. máj. 28, okt. 15. 1882. nov. 7. 1883. júl. 25, 29. SZK 1874. máj. 31. 1875. jan. 7. 1877. márc. 18. 1878. nov. 10. 1879 júl. 9. SZN 1882. nov. 8, 10., 12. SZL Tj. 6192, 12820/1877. 8127/1878. 7876/1879. Ti. 15048/1883. Tjm. 5751, 8578, 9964/1884.

Letzter L. királyi udvari fényképész (1882-1884)

Letzter Lázár 1832-ben született Kassán, felesége Schiff Sarolta. A Letzter L. fényképész cég alapító tagja 1869-1878-ig működött a városban. Az árvízkor nincs itt, 1880-ban lejárt útlevele helyébe újat kér és újból külföldi utra indul. Közben a cég Letzter és Társa-ként jelentkezett az árvíz utáni ujrainduláskor.

Letzter Lázár azonban 1882-ben Belgrádból visszatérve, november 7-i hirdetésével zavart keltett a Letzter cégek körül. Hirdetésében közli, hogy felosztatja a Letzter és Társa céget a Könyök utcában és műtermét Letzter L. királyi udvari fényképész cég alatt a Kárász utcán folytatja. Erre válasz jelent meg november 10-én. „Letzter úr már évek óta nem vett részt a Letzter és Társa féle fényképészeti üzletben, ezen üzlet azóta nem az övé, tehát azt be sem szüntetheti, sőt nevezett már évek óta nem is volt szegedi lakos és így annak a mi üzletünkhöz ... semmi köze sics.” Letzter Lázár november 12-i „Nyilttér”-beli végszavában özv. Lauscher Lipótnét hazugsággal vádolta. „Egész Szeged tudja, hogy azon cég alapítója én voltam, és hogy a Letzter név az én nevem. Társam csak a boldogult Lauscher volt ... mostantól kezdve személyem nem vesz részt a korábbi Letzter féle üzletben, hanem ott özv. Lauscherné dolgoztat egy segéddel.”

A vita evvel nem zárult le, mert a következő év nyarán a Letzter és Társa cég még egy utolsó „figyelmeztetést” ad közre, melyben már úgy fogalmaz, hogy „Letzter Lázár úr ... üzletünkkel semmiféle viszonyban nincs és köztünk csupán név rokonság van.” Letzter Lázár a viszony megromlását panaszolja a királyhoz írt levelében és rokonai intrikájával indokolja azt. (A valamikori kapcsolatra rávilágít, hogy gyermekei születésekor komája, 1871-ben Goldfinger Ignác, 1874-ben Lauscher Lipót volt, a komák feleségei pedig Letzter vezetéknevűek.) Lehetetlen anyagi helyzetére tekintettel a levélben kölcsönért könyörög. 1884-ben már csak árverés és végrehajtás kapcsán hallunk Letzter Lázáról.

Letzter L. királyi udvari fényképész (1882–1884)

Letzter Lázár (felesége Schiff Sarolta)¹¹ 1832-ben Kassán született. Az 1869–79-ig

¹¹ Izraelita születési anyakönyv 1871. 157. szám.

Szegeden működött Letzter L. fényképész cég egyik alapító tagja volt. Először 1878-ban, majd 1880-ban külföldi útra indult.¹² Valószínűleg ez is oka volt, hogy a cég 1879 végén, az árvíz után Letzter és Társaként jelentkezett az újrainduláskor. Letzter Lázár azonban 1882-ben Belgrádból visszatérve, november 7. -i hirdetésével¹³ zavart keltett a Letzter cégek körül. A cégek közti nyilvános párbeszédéből az eddigieknél valamivel többet tudunk meg a Letzterekről. Letzter Lázár az említett hirdetésben közli, hogy felosztatja a Letzter és Társa céget a Könyök utcában és műtermét Letzter L. királyi udvari fényképész cég alatt a Kárász utcán folytatja. Erre a válasz november 10-én jelent meg,¹⁴ „Letzter úr már évek óta nem vett részt a Letzter és Társa féle fényképészeti üzletben, ezen üzlet azóta nem az övé, tehát azt be sem szüntetheti, sőt nevezett már évek óta nem is volt szegedi lakos és így annak a mi üzletünkhöz ... semmi köze sincs.” Letzter Lázár november 12-i „Nyíltér”-beli végszavában¹⁵ özv. Lauscher Lipótnét hazugsággal vádolta. „Egész Szeged tudja, hogy azon cég alapítója én voltam, és hogy a Letzter név az én nevem. Társam csak a boldogult Lauscher volt ... mostantól kezdve személyem nem vesz részt a korábbi Letzter féle üzletben, hanem ott özv. Lauscherné dolgoztat egy segéddel.”

Úgy látszik a vita ezzel nem zárult le, mert a következő év nyarán¹⁶ a Letzter és Társa cég még egy utolsó „figyelmeztetést” ad közre, melyben már úgy fogalmaz, hogy „Letzter Lázár úr ... üzletünkkel semmiféle viszonyban nincs és köztünk csupán név rokonság van.” Letzter Lázár a viszony megromlását panaszolja a királyhoz írt levelében és rokonai intrikájával indokolja azt.¹⁷ (A valamikori kapcsolatra rávilágít, hogy gyermekei születésekor komája, 1871-ben Goldfinger Ignác, 1874-ben Lauscher Lipót volt,¹⁸ a komák feleségei pedig Letzter vezetéknevűek.) Lehetetlen anyagi helyzetére való tekintettel a levélben kölcsönért könyörög. 1884-ben már csak árverés és végrehajtás kapcsán hallunk róla.¹⁹

Fényképészete: A királyhoz írt levelében hivatkozik arra, hogy 1864-ben a „bruki lager” mellett alkalma volt a királyt és kíséretét lefényképezni. 1869–79 közötti tevékenységét a Letzter L. cégben ismerjük. Szegedre való visszatérésekor 1882 novemberétől fényképészeti de. 9-től du. 4-ig tartja nyitva. Itt „egyes fényképek, családok, csoportozatok ... legkisebb alaktól a legnagyobbig művészi kivitelben, a legújabb mód szerint méltányos árszabás mellett” készülnek.²⁰ Decemberben megbízást kapott a főkapitánytól Szeged látképének elkészítésére.²¹ A főkapitány ugyanis tudni akarta, alkalmas-e a színház teteje „tűzjelző állomás” létesítésére. Ezért Letzter Lázár a felvételeket a színház zsinórpadlásának tetejéről, „mint a város egyik legmagasabb pontjáról” készítette.

E látképek minőségéről kétszer is olvashatunk. Már december 30-án közlik „Az egész látkép 7 részletből áll, melyek többé-kevésbé mondhatók sikerültnek. Leginkább sikerültek a felső

¹² Tanácsi iratok 14124/1880.

¹³ SZH 1882. nov. 7. SZN 1882. nov. 8.

¹⁴ SZN 1882. nov. 10.

¹⁵ SZN 1882. nov. 12.

¹⁶ SZH 1883. júl. 25, 29. szept. 16, 19, 26, 30. okt. 3, 7, 12–14, 16–17, 20, 21.

¹⁷ Tanácsi iratok 15048/1883.

¹⁸ Izraelita születési anyakönyv 1874. 32. sz.

¹⁹ Tanácsi jegyzőkönyvek mutatója 5751, 8578, 9964/1884.

²⁰ SZH 1882. nov. 7, 30. SZN 1882. nov. 24, 26, 28, 30. dec. 3, 7, 10, 13, 16–17, 24, 29.

²¹ SZH 1882. dec. 28.

részek fényképei, míg ellenben az alsóbb részek, nevezetesen: a reáliskola környéke és alsóváros a vashíddal együtt, nagyon homályosak, mi a kedvezőtlen időjárás következménye. A látkép ezen kevésbé sikerült részeinek újbóli fölvetelét a tavaszra halasztották”.²² A második híradásból kitűnik, hogy a felvételek megismétlése elmaradt, bár a „ködös téli napokban ... a fényképek minősége csöppet sem sikerült”. (A lényeg azonban eldőlt, a színház teteje alkalmas tűzjelző elhelyezésére.) „Hét darab ilyen látképet készített a nevezett fényképész 100 és egynéhány forintért”.²³

Csak újságból tudjuk, hogy készített felvételeket a színház szobrairól, melyeket keretbe téve emléktárgyként akart forgalmazni.²⁴ Ugyanitt szó van arról is, hogy a város egyes részeiről is készített felvételeket. Megítélésünk szerint négy darabot sorolhatunk ide, hármat azért mert látképeivel egy sorozatot képeznek (13-15.), a negyedik (16.), melynek csak reprodukcióját ismerjük valószínűleg gyenge minősége miatt nem kerülhetett a sorozatba. Egy fénykép látszik még idesorolhatónak, jellemző sarkos keretelésű kartonja alapján²⁵ (17.).

Műterme: 1882 november 7-én nyitotta meg műtermét a Kárász utca, új Madár-féle ház²⁶ második emeletén. Berendezését nem ismerjük, képei nem árulkodnak róla.

Cégjelzése: Egy versót ismerünk (25. kép), melyet fehér és fekete kartonon is használt. Metszője „BERNHARD WACHTL WIEN”. Látkép sorozatát a keretelés alatt középen lila bélyegzővel jelezte: „LETZTER L. Kir. Udvari – Fényképész – Kön. Hof – Photograph SZEGEDEN”, három sorban elhelyezve. A többi, idesorolt fénykép nincs jelezve.

Fényképei: Négy fényképének előlapja (1-4.) fekete alapon arany nyomású, hármon a kép alatt balra „L. Letzter”, jobbra „KÖN. HOF. FOTOGRAF”, egyen balra a „LETZTER L.” jobbra „SZEGEDEN” jelzés szerepel (26. kép).

Hét darabból álló látképe várostörténeti kincsnek számít. A 20×24 cm-es fényképeket 33×40 cm-es vajszín kartonra ragasztották. A képek két sorozata maradt ránk. Az A. sorozat kartonján homokszínű sávós keretelés van sarokkiugrókkal. Ebbe ragasztották a fényképet és alányomták a lila cégjelzést. A B. sorozat képeit síma kartonra ragasztották és nem jelezték.

Letzter Lázár gyönyörű panoráma képet állított össze a hét látképből, melyet a Somogyi Könyvtár őriz. A kb. 20×24 cm-es fényképek egymásmellé ragasztva 20×164 cm-es képet alkotnak. A kép alapját képező 46.5×180 cm-es kartont a megfelelő helyeken négyrét hajtották, hogy kezelhető, kihúzható legyen. Ez a képsor a Tiszától – Tiszáig félkörívesen láttatja Szeged újjáépülő panorámáját. Meggyőződésünk, hogy igen ritka és értékes dokumentum a fényképészet-történet szempontjából is.

özv Dikmanné, mell, (repro)

T.19551

Ziffer Dávidné, Dickmann Kata, mell,

T.19555

Anya és gyermeke, ülő, térdig,

T.19552

céj. a. (MNM²⁷ 85.15.1.37)

céj. a. (MNM 85.15.1.28)

céj. a. (MNM 85.15.1.59)

²² SZN 1882. dec. 30.

²³ SZN 1883. máj. 17. lásd még Tanácsi mutató 9534/1883.

²⁴ SZH 1883. szept. 16. SZN 1883. szept. 21.

²⁵ Ilyenek látkép sorozatának A. kartonjai (ez a típus szerepel Plohn árvízképeinek első, A. sorozatán is).

²⁶ ÉT K-D. 820. old. Kárász u. 8. Új Madár-ház. Madár Mihály és neje Dörner Anna kétemeletes új lakóépülete, Tervtár 3977/1882.

²⁷ Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest (továbbiakban MNM).

Rubchich Györgyné Mayer Irén, álló, egész, (makart 26. kép) (MFM 92.26.16)	céj. T.20257	a.
Tisza a vasúthíddal a Deák Ferenc utcáig, Alsóváros felé T.10268	SK B (MFM 80.2.41)	
Deák Ferenc utcától a Kárász utcáig, Alsó- és Móraváros felé (MFM 80.2.42)	A cégj. T.10269	b B
Kárász utcától a Városházáig, Móraváros felé (MFM 80.2.43)	A cégj. b T.10266	B
Városházától a Takarékpénztárig, Móraváros és Rókus felé (MFM 82.60.8)	A cégj. b T.10209	B
Takarékpénztártól a Horváth Mihály utca közepéig, Rókus felé (MFM 80.2.40)	A b T.10267	B
Horváth Mihály utca közepétől a Vásárhelyi sugárútig, Rókus és Felsőváros felé céj. b B (MFM 82.60.11)	T. 10207	A
Vásárhelyi sugárúttól a Tiszáig, Felsőváros felé T.10270	A b B (MFM 80.2.44)	
Panoráma a Tiszától Tiszáig T.6759	b	
Széchenyi tér a Postától a Kárász utcáig, piackor T.10210	(MFM 82.60.9)	
Széchenyi tér a Takaréktár utcától a Színházig, piackor T.10211	(MFM 80.60.10)	
Kálvária sugárút és Tisza Lajos körút sarkától a Feketesas utca és Dugonics tér sarkáig (MFM 82.60.12)	T.10208	
Klauzál tér keleti fele, piackor (repró)		8499
Csoportkép az építkezési „Iroda” előtt, T.12921	(MFM 82.126.1)	

Ravasz Imre fényképész (1881–1885)

Ravasz Imre 1873-ban Aradon létesített fényképészetet. Részt vett és kitüntetések szerzett: Szeged (1876), Páris (1878), Székesfehérvár (1879) és Arad (1880) kiállításain.²⁸ Fiók üzlet nyitásával több helyen próbálkozott, 1881 őszén Szegeden, ez a fiók-műterem még 1885-ben működött.

Fényképészete: 1881 nyarának végén új fényképész letelepedéséről adnak hírt.²⁹ Ravasz Imre „fényképészeti és festészeti műterme” szept. 25-én a Horváth Mihály utcában nyílt meg. Itt „olajban vagy retouchban festve, gyermek fölvételeket a legújabban feltalált Gelatin emulsiólapra egy másodperc alatt, látogató-, kabinet-, Mackart-, Boudoir- és Rembrandt-képeket tükörhöz hasonló fényel, eredeti fölvételeket 70 centiméter nagyságig, Chromotip képeket, épületeket, tervrajzok másolatát” készíti.

1882-ben a már minden igényt kielégítő műtermére hívják föl a figyelmet. Vállal „kis képről nagyítást egész életnagyságig, fénykép után olajfestmények, továbbá cromo- és Rembrandt-készítményeket sovenir, cabinette, makart, visit, boudoir stb. alakban. Gyermek fölvételeket egy másodperc alatt készít”. Képei a legjobb műtermekével kiállják az összehasonlítást.³⁰

1883-ban a 61 éves Kováts István építőmestert örökölte meg az utókor számára (12.).

²⁸ Szakács M., i. m. 34. old. 215. sz. Az 1885 évi Budapesti Országos Általános Kiállítás katalógusa. 273. old. 2855. sz.

²⁹ SZN 1881. aug. 18.

³⁰ SZN 1881. szept. 25, okt. 2, SZH 1881. szept. 25, 28, okt. 2. és 1882. szept. 24.

Újabb hírt 1885-ben egy megrázó esemény kapcsán hallunk Ravasz Imre fényképészetről, amikor a szegedi színház égését lefényképezte: „a katasztrófa bekövetkezte után azon percben midőn a lángok az ablakon kitörtek ... az aradi lapok megjegyzik, a színház égés fényképe olyan gyorsan érkezett ..., mint a katasztrófáról levélben küldött tudósítások. A fénykép meglehetősen sikerült s világosan kivehető a sokaság is, mely a színházat körülvette” (13.). Az év augusztusában még egy szenzációval hívja föl magára a figyelmet. Képet készít a „franciák fogadtatásáról”. Ravasz egyik segédje az alsó rakparton 3–4 felvételt készített. Azt a pillanatot is megörökítette, amikor a vendégek kiléptek a hajóból.³¹ Ezeket a képeket sajnos nem ismerjük. Lehetséges, hogy ezidőtájt éppen ezekért fizetett neki a Tanács 50 frt-ot.³²

Műterme: A Horváth Mihály utcai „Rieger Mihály úr” házában lévő műtermet az árvíz előtt Bietler Ferenc bérelte két ízben is. A mostani, Ravasz-féle fényképészeti utcai, kapu feletti cégtábláját Letzter L. 1882 decemberi felvételéről ismerjük. A cégtábla nagyméretű, így a fölírat jól kiolvasható (4. kép). A műterem belsejéről szinte semmit sem tudunk. A berendezésből egy hímzett díszű, kárpitozott támlás széket, egy könyöklő széket, és egy etető-széket látni. Utóbbi asztalkával ellátott, nádazott tonett szék, mely karonülők számára a fényképezéshez is praktikus volt (6.).

Kirakat: Két ízben tesznek említést Ravasz kirakataráról. Egyik 1882-ben az Új Zsótér házon látható, a másik 1885-ben a Klauzál téren. Feltehetően ugyanarról a kirakatról van szó.

Cégjelzés: Két különböző rajzú versóját ismerjük. Mindkettőn kétnyelvű fölírat: magyar és német, fekete kartonon arany nyomással. Az első (a.) rajzilag az aradi cégjelzésével egyező, metszője „Leopold Türkel Wien” (5. kép). A második (b.) ugyanazon elemekből építkezik, a címerből és négy éremből, de más megoldással, metszője „Eisenschiml Wachtl Wien” (7. kép). A kétféle versóhoz más-más előlap párosul. Versó nélküliek a vastag kartonú, látogatójegy nagyságú fényképei (8–11.). Cabinet képének hátát leragasztották, nem tudni volt-e rajta versó (12.).

Fényképei: Ismert fényképeiből a legtöbb látogatójegy nagyságú. Mindkét versóhoz egy kivétellel (13.) fekete alapú, arany nyomású előlap járul. Az elsőn (a.) a képet körülzáró kettős vonal keret alatt a fölírat „SZEGEDEN RAVASZ IMRE FÉNYKÉPÉSZ ARADON” (VI.). A másodikon (b.) a széles vonal keretelésben, balra lent „Ravasz Imre”, jobbra lent „SZEGEDEN” a jelzés (III.). A vastag kartonok rézsútos szélét aranyozták, a kép alatt balra „Ravasz Imre”, jobbra „Szeged. Arad.” a fölírat (8-11.). A fehér kartonú cabinet képének (13.) fölírata: közepén „RAVASZ IMRE”, alatta „FÉNYKÉPÉSZ ARADON. SZEGEDEN.”. A fényképek tónusa jóval sötétebb, mint az előző időszak sárgás tónusa.

1. Férfi képmás, mell,
T.14557	cévj. a. (MFM 81.80.3)
2. Férfi képmás derékig,
38022	cévj. a. (mgt)
3. Szeles Mihály, derékig,
T.22807	cévj. a. (mgt)
4. Gyermek képmás, ülő, egész (6. kép),
T.14932	cévj. a. (MFM 91.25.9)
5. Aigner Béla 1881, derékig (8. kép),
14246	cévj. b. (MFM 91.25.7)
6. Aigner Gyula 1882, ülő, egész,
14250	cévj. b. (MFM 91.25.8)
7. Pfann Ferenc 1882 k., mell,
14247	cévj. b. (MFM 91.37.1)
8. Női képmás, álló, térdig,	cévj. (MFM 92.15.16)

³¹ SZN 1885. ápr. 25, júl. 17, aug. 20.

³² Tanácsíratok mutatója 2476/885.

- T.24572
9. Női képmás, álló, csípőig, cégj. (mgt)
T.22822
10. Férfi képmás, mell, cégj. (mgt)
T.22823
11. Leányka képmás, derékig, cégj. (mgt)
T.22844
12. Kováts István építőmester 1883, derékig (kabinet), cégj. (SK³³)
T.13849
13. Az égő szegedi színház 1885 (kabinet), cégj. (mgt) 9016
Rechnitzer János fényképész (1886–1888)

Rechnitzer János³⁴ fényképészről tulajdonképpen csak annyit tudunk, amennyit első hirdetésében 1887 novemberében közöl önmagáról. 1871-ben tüntették ki először Nagyváradon, majd Újvidéken (1875), Párisban (1878), Székesfehérváron (1879), Amsterdamban (1883), Nápolyban (1884) és Budapesten (1885) az országos kiállításon „jó munkáért nagy kiállítási érmet” kapott³⁵ Szegedi működése egy-két év lehetett, mert 1888. nov. 1-én ugyanazt a műtermet már más bérlő.³⁶

Fényképészete: Amennyiben hihetünk az egyik fénykép hátára írt adatnak (3.), akkor Rechnitzer 1886 nyarán már Szegeden működött. Ez lehetséges is, mert műterem elődje Ravasz Imre 1885-ig volt itt. Ugyancsak hirdetéseiből tudjuk, hogy a fényképek előállításához kiválóan alkalmas anyagot talált fel, ezért írja „fényképeim árát akként szállíthatom le, hogy vele e tekintetben senki nem versenyezhet. 4 db 1 frt 50 kr, 6 db 2 frt, 12 db 3 frt. Kabinet, Mackart, családi, társasági ... életnagyságú” képek készítését vállalja. „Ezek tiszta kidolgozásáért kezeskedik”. 1887-ben 26 frt-ot fizet neki a Tanács,³⁷ hogy mi lehetett ez a munkája, nem tudjuk.

Műterme: A Horváth Mihály u. 7. szám alatti Rieger házban a volt Ravasz műtermet bérlő. A Rechnitzer műterem berendezéséről alig tudunk valamit. A ránkmaradt négy fényképből a két gyermek felvétel azt sugallja, hogy műtermében természethez közelebb álló környezetet próbált megteremteni. Az egyik (1.) legallyazott ágakból álló, jellegzetes virágtartó mellé állította a kisfiút. A másikon (3.) faragványt utánzó mellvédhez támaszkodik a két és fél éves kislány, kezében virággal teli kosárka.

Kirakata: Erről nem tudunk semmit.

Cégjelzés: Egy versóját ismerjük fekete vagy drapp kartonon arany nyomással, nyolc kitüntetés rajzával. Metszője: „Eisenschiml és Wachtl Wien” (9. kép).

Fényképei: Az általunk ismert fényképek közül kettő (1-2.) látogatójegy nagyságú, egy kabinet méretű (3.), és egy ennél jóval nagyobb lehetett, széleit azonban levagdosták. Az előlapok is arany nyomással készültek. Megjelenik a lekerekített sarkú, vastag karton, melynek szélét rézsútosra vágták és aranyozták (1, 3.). A fölirat a kép alatt teljes szélességben „*Rechnitzer János, Szegeden.*”.

1. Babós Aladár, álló, egész (10. kép), cégj. a. (mgt)30737

³³ Somogyi Könyvtár, Szeged (továbbiakban SK).

³⁴ Szakács M., i. m. 34. old. 216. sz.

³⁵ SZN 1887. nov. 6, 8–9, 13, 18, 20, 24, 27, dec. 1, 4, 8, 11, 16, 18, 22, 25. SZH 1887. nov. 5–6, 8, 13, 20, 23, 26, 1888. jan. 1, 15, 18.

³⁶ SZN 1888. nov. 1.

³⁷ Tanácsi jegyzőkönyv mutatója 6575/887.

2. Ivánkovics Károly, mell, cégj. a. (JPM³⁸)
T.20993
3. Vanda 1886. júli. 14. álló, egész (kabinet), cégj. a. (MFM 82.169.2)
T.11068
4. Férfi képmás, mell, cégj. a. (MFM 88.45.1)
T.5845

Gévay Béla fényképész (1888-....)

A tárgyalt időszakban Gévay Béláról igen keveset írnak az újságok, iratokban nem említik. Valószínűleg több évtizeden át³⁹ Pesten Dorottya u. 6. szám alatt működött.⁴⁰ 1886-ban Makón próbálkozott műteremmel. Szegeden 1888. nov. 1-én nyitotta meg fényképészetét a Horváth Mihály utcában.⁴¹ Itteni versója szerint Kecskeméten a Széchenyi u. 12. szám alatt is tartott fenn műtermet. 1890-ben hírül adja, hogy Farkas⁴² urat megnyerte üzlettársának. Gévay 1896-ban még a Horváth Mihály utcai Rieger-házban dolgozott.

Fényképészete: 1888-ban húsz évi gyakorlatára hivatkozva közli, hogy munkájában sikerült a „tökélyt elérni”. „Életnagyságú arczképek, (melyek a specialitásomat képezik) ... csoportozatok ... olajfestmények” készítését vállalja. A következő árakat ajánlja: „12 vizitkártya 3 frt 50 kr., 6 kabinet 5 frt, 6 Mackart 8 frt.” 1890-ben üzlettársát, Farkast úgy mutatja be, mint aki huzamosabb ideig a legelőkelőbb műtermekben dolgozott.⁴³ Ekkor 10–20 frt-ig ajánlja az életnagyságú fényképek elkészítését. Sőt újdonságokkal is előrukkol „olajfestékekkel festett fényképekkel, melyek sokkal szebbek, impozánsabbak az aguarelleknél”⁴⁴

Ekkortájt írnak⁴⁵ a szegedi újságban egy „emlékfénykép”-ről, melyet a Móra Ferenc Múzeum őriz. A fényképet stílusjegyek, háttér – padlózat és egyéb adatok egybeesése alapján a Gévay műterem produktumának tarthatjuk. A képet különleges méretére való tekintettel két részből állították össze (35.5×82 cm-es kartonon 25×72 cm-es fénykép). Az ábrázolás indokolja, hogy a korabeli szöveget hűen idézzük: „Majd néz nagyot a jövő Szeged a régi Szegednek ezen az emléken is ... akkor lesz ez a kép egy nagy csoda ... Az egyszeri szögedi hajdúk maholnap ... A régi zsinóros mundért nemsokára lehámozzák róluk. Azután csak a szegedi múzeumban lehet régi rőndér gúnyát látni, vagy azon az emlékfényképen, melyet a nagy reformátor főkapitány⁴⁶ most kegyeletből a város cselédjeinek jelenlegi uniformisáról készítettet. A város cselédjeiből egy-egy díszpéldány van megörökítve a fényképen a mostani mundérban. Egymás mellett a nagycsontú, impozáns portás, a rendőrőrmester, lovasrendőrkaplár, gyalogosrendőr kaplár, a főispán, polgármester és főkapitány nyalka huszárijai, a lovas és gyalog közrendőr, hivatalszolga és itt feszít

³⁸ Janus Pannonius Múzeum, Pécs (továbbiakban JPM)

³⁹ Szegedi hirdetésében 1888-ban 20 évi működést vall, míg az 1896-i „Útmutató”-ban alapítását 1860-ra teszi.

⁴⁰ Szakács M., i. m. 21. old. 68. sz.

⁴¹ SZN 1888. nov. 1.

⁴² Valószínűleg Farkas Lajos fényképésről van szó, aki 1889. jún. 9-én, 24 éves korában nősült Szegeden (Belv. kath. esketési anyakönyv).

⁴³ Feltehetően a Letzter és Keglovich cégnél, hiszen házasodásakor lakhelye a Kölcsey u. 8., ahol Letzterék műterme van.

⁴⁴ SZH 1890. márc. 30.

⁴⁵ SZN 1890. máj. 6.

⁴⁶ Ezt a tisztet Rainer József töltötte be.

a parádés kocsis, a tűzoltó, a vámőr a kocsipiszkáló spádéval.”⁴⁷

Feltehetően erre az időszakra (1890–96 közé) tehető azoknak a nagyméretű fényképeknek a készítése, melyek Beck Pistát és barátait örökítették meg (7-9.). Idetartoznak a finomvonalú sarokrajzokkal díszes, nyomtatott keretelésű kartonra ragasztott iskolai csoportképek és az újszegedi rózsaparkról készült felvétel is (10-14.).

Műterme: A Gévay műterem a Horváth Mihály u. 7. szám alatt a Rieger házban volt. Ez Szeged legrégebbi fényképész műterme, ahol a közvetlen előd Rechnitzer János 1886–88-ig működött. Gévay Béla 1890-ben Farkas nevű üzlettársával a „festészeti és fényképészeti” műtermet újonnan felszerelte. Később, 1894 nyarán úgy hírlík, hogy a régi műtermet tulajdonosa Rieger Mihály szándékozik átalakíttatni.⁴⁸

Gévay műtermének belső tere és berendezése több képén is elének tárul. Egyik meghatározója a teret jól érzékeltető széles deszkájú padlózat, melyre valószínűleg ráfestették a geometrikus mintázatot. Háttérül hegyes sziklás tó, lombos fákkal, olykor pálmákkal gazdagított festett táj szolgál (1, 3-5, 8-9.). Egy-két jellegzetes bútordarab is föltűnik.

Kirakat: Nem tudunk róla.

Cégjelzés: Ismerjük olyan versóját, melyen a „Gevay” név átlósan van elhelyezve a fehér vagy fekete, hagyományos vagy vastag kartonon, előlapján a „Gévay BUDAPESTRŐL” fölirat szerepel. Ezek eleinte bárhol készülhettek. Egy szegedi versóját ismerjük (a.), melyen másodlagosan ugyan, de kecskeméti műterme is föl van tüntetve (11. kép). A cégjelzés vajsín kartonon arany nyomással készült, metszője: „EISENSCHIML WACHTL WIEN”.

Fényképei: Különböző méretekből árulta őket, látogatójegy (1-2.) formától az egészen extra méretűig (5.). Bemutatott versójához vajsín alapon arany nyomású előlap járul. Egy kivételével (1.) lekerekített sarkú, vastag kartont használt, melynek rézsútos szélét aranyozták. A képek alatt a vonal keretben balra „GÉVAY”, jobbra „SZEGED – KECSKEMÉT.” a jelzés (XI.). Nagyméretű fényképeit (kb. 24×29 cm) általában díszes sarokkiképzésű, arannyal nyomott keretelésbe ragasztotta. A keretelés alatt balra „GÉVAY BÉLA”, jobbra „SZEGED.” szerepel. Kétféle rajzú keretelést több betűtípussal alkalmazott (8, 10-14.). Az 1890-ben hirdetett „impozáns” olajfestésű fényképeiből Beck Pista magyaros ruhába öltözött alakját ismerjük. A 41×27.5 cm-es nagyságú fényképen tudomásunk szerint a Tóth Molnár Ferencsel terveztetett, díszes öltözet színeiben is gyönyörködhetünk, lemérve Gévay festői készségét.

1. Kislány képmása, álló, egész (12. kép),	céj. a. (MFM82.177.69)T.13937
2. Férfi képmás, mell,
35789	céj. a. (MFM 81.24.20)
3. Kettős férfi képmás, álló-ülő, egész (kabinet),
31385	céj. a. (MFM 81.82.2)
4. Varga János anyjával és nővérével, álló-ülő, egész,
T.13931	céj. a. (MFM 82.179.2)
5. Csoportkép a „város cselédjeiről” 1890, álló, egész,
T.13925	céj. (MFM 55.67.1)
6. „Lovas polgárőr díszben”, egész,
T.13921	céj. – (MFM 82.136.1)
7. „Beck István színes fényképe”, álló, egész, ⁴⁹	céj. – (MFM 55.70.1)

⁴⁷ Közölve: KOVÁCS J.: *Szeged és népe*. Szeged, 1901. 92. és JALSOVSZKY K. –TOMSICS E.: *A tegnap világa*. Bp. 1992. 210–11.

⁴⁸ SZN és SZH 1894. jún. 10.

⁴⁹ Az utóbbi 3 fénykép (5–7.) 1913-ban került a múzeumba Beck István hagyatékából (régí néprajzi leltár 4193, 4202, és 4207 számok alatt). Beck Pista Szeged jellegzetes alakja (1848–1912), többek között Móra F., Szegedi tulipános láda Bp. 1964. 79. írt róla, vö. még BÁLINT S.: *A szögedi*

T.13926

8. dr. Cziriák ezr. orvos, Beck Pista, és Tóth Molnár Ferenc,⁵⁰ álló, egész,cégj. (MFM 82.67.1)
36490
9. Beck Pista, Tóth Molnár Ferenc és dr. Cziriák ezr. orvos, álló-ülő, egész, cégj. – (MFM
82.68.1) 36491
10. „A szegedi fels. keresk. isk. 1894/95 t. é. végz. növendékei. II. oszt. ”, ülő-álló, egész,cégj.
(mgt) T.13793
11. Iskolai csoportkép, ülő-álló, egész, cégj. (MFM 82.87.1)
36494
12. Iskolai csoportkép, ülő-álló, egész, cégj. (MFM 82.85.1)
36489
13. Iskolai csoportkép 1896, ülő-álló, egész, cégj. (MFM
82.178.29)T.13922
14. Újszegedi rózsapark, cégj. – (MFM 82.168.5)
T.10539

Goldfinger Ignázt fényképész (1879–1881)

Goldfinger Izrael (felesége Letzter Babett) 1840-ben született Nameszton.⁵¹ 1879-ben az árvízkárosult lakosok között „fényképész és vendéglős”-ként vették számba Brauswetter János házában a Palánk 181 szám alatt a Háromkorona utcában.⁵² Egyike annak a négy fényképésznek, akik a „Moll” féle adományból részesültek. Ebből 114 fjt 40 kr-t vett föl Goldfinger Izrael,⁵³ versóin viszont az Ignázt keresztnévet használja. 1881-ben kérte vezetéknevének magyarosítását Garaira,⁵⁴ további működését ott tárgyaljuk.

Fényképészete: A mesterséget föltehetően Letzteréknél tanulta vagy művelte, hiszen Letzter lányt vett feleségül.⁵⁵ 1871-ben már Letzter Lázár fényképész komájaként van bevezetve az anyakönyvbe.⁵⁶ Nem tudni pontosan, mikor önállósította magát, valószínűleg még 1879-ben az árvíz után. Ebből az időből csupán pár darab fényképét ismerjük, ezek egyes részleteit kezdetlegesen ugyan, de olajfestéssel színezte, virágot, hajdíszt, gyűrűt.

Műterme: Egy 1883-i hirdetésében⁵⁷ nyilatkozza, hogy műterme évek óta a „fehér kereszthez” címzett házban van.⁵⁸ Berendezéséről, kivételesen a pár darab fénykép is sokat elárul. Geometrikus mintázatú szőnyeg, a háttérben jellegzetes rácsozatú korlát. A virágtartó edényt

nemzet I. 49–50)

⁵⁰ HABERMANN G.: *A tanyai festő Tóth Molnár Ferenc élete 1867–1936*. Somogyi Könyvtári műhely 74/1. 51. 74/2. 133.

⁵¹ Izraelita halotti anyakönyv 1889. 86. sz.

⁵² „Kimutatása az árvíz által károsult lakosoknak foglalkozásuk . . . alapján”. Palánk 181. szám.

⁵³ „Könyöradományok a Moll féle adományból” (a levéltárban az előző jegyzet anyagához van csatolva).

⁵⁴ SZN 1881. júl. 14. és SZH 1881. aug. 2.

⁵⁵ A házasságkötést nem találtuk az esketési anyakönyvben.

⁵⁶ Letzter Lázár fényképész Emánuel nevű fia születésekor.

⁵⁷ SZH 1883. ápr. 5.

⁵⁸ „Fehérkereszt ház . . . a Somonyi u. 19. sz. vízelőtti ház neve az öregek ajkán.” BÁLINT S.: *Szegedi szótár* I. 412.

háromlábú kerek asztalkára helyezték, benne fikusz (16. kép).

Kirakat: Nem tudunk róla.

Cégjelzés: Két versója közül az elsőt (a.) kevés rajzi változattal is használta (2-3, 13. kép). Másik versóján (b, 15. kép) megjelenik monogramja, a G betűt függőlegesen átszelő I betű. Cégjelzéseit sárga kartonra barnával nyomtatták.

Fényképei: Hat darab fényképét ismerjük, ebből négy látogatójegy, kettő pedig kabinet méretű. A látogatójegy formájú fényképek lekerekített sarkú kartonján a kép alatt jobbra „GOLDFINGER I.” a jelzés, míg a kabinetben a kép alatt középen „GOLDFINGER IGNÁTZ SZEGEDEN” a fölírat (5-6.). Valamennyi előlap barnával nyomott sárga karton. Ezt a formát és szint általában 1875–80 között használták a fényképészek.

A fényképek értékesek számunkra, mert megőrizték az alsóvárosi leányok ünnepi öltözetét és a felsővárosi menyasszonyt fehér pártában, a vőfélyeket teljes díszben. Értéküket növeli, hogy egyszerű beállításuk révén az öltözet aprólékos információkat tartalmaz, beszédesebbek, mint a korabeli leírások.

1. Dobó Veronika és Ruzsa 1879, álló, egész, cégj. a. (mgt) 13821
2. Női képmás, mell (14. kép), cégj. a. (MFM 81.105.31)
31476
3. Férfi képmás, derékig, cégj. a. (MFM 94.2.1)
T.5844
4. Kettős női képmás, álló, egész, cégj. b. (mgt) 31392
5. Makráné, álló, egész (16. kép), cégj. b. (MFM 85.17.3)
T.15029
6. Kopasz Márton és barátja vőfélyek, álló, egész, cégj. (MFM 81.88.2)
18438

Garai I. fényképész (1882-....)

Garai (aki 1879–1881 között Goldfinger Ignácz néven működött) 1881 augusztusában⁵⁹ kapott engedélyt magyarosított nevének használatára. 1883 tavaszán közzétett hirdetéséből⁶⁰ tudjuk meg, hogy a „fehér kereszthez” címzett házban (Somogyi u. 19.) új műtermet épített föl. Az 1885-ös Országos kiállítás résztvevői között Garait nem találjuk. 1888-ban újdonságként említik, hogy „legutóbb újra rendezte be” műtermét.⁶¹ Garai Ignácz fényképész 1889 október 23-án, 59 évesen elhunyt.⁶² Pár nap múlva özvegye közzétette,⁶³ hogy „20 éve főnnálló” műtermét továbbra is fönntartja. Feltehetően ő, mint Letzter lány, a „Letzter L.” cég 1869-es szegedi beindulását veszi a Goldfinger, majd Garai cég alapításául is. Az 1896-os szegedi „Útmutató”-ban⁶⁴ a Garai I. céget a fényképészek között a Somogyi u. 24. szám alatt sorolják föl. A céget a milleniumi kiállítások között

⁵⁹ SZH 1881. aug. 2. és Tanácsi iratok mutatója 12127/881.

⁶⁰ SZH 1883. ápr. 5, 8, 15. és SZN 1883. ápr. 5, 8, 15.

⁶¹ SZH 1888. dec. 8.

⁶² SZH 1889. okt. 25. és izraelita halotti anyakönyv 1889. 66. sz.

⁶³ SZH 1889. okt. 27. és SZN okt. 27–28.

⁶⁴ Útmutató 1896. Weinmann Antal összeállítása 118.

sem találjuk.⁶⁵

Fényképészete: Új műtermének hirdetésében 1883-ban olvashatjuk, hogy „a fölvételekre mindössze egy másodperc szükségeltetik” és képeit „mindenfajta alakban visit, cabinet, makart és bármely nagyságban” készíti. „Másolatokat ... olaj-, pastel-, aquarelle-festmények és acélmetszvényekről, ... tárgyak- és szobrokról ... táj, vagy építmények fölvételéhez megfelelő gépekkel” rendelkezik. Munkáiról legközelebb 1888-ban, az újra berendezett műterme kapcsán hallunk. Karácsonyi és újévi ajándékként hirdeti fényképeit „a legdíszesebb kivitelben Visit, Cabinet, Mackart” és nagy méretekben a legjutányosabb árákon.⁶⁶ Garai halála után özvegye az addigi üzletvezetővel tartja fenn továbbra is műtermét, kinek kilétét nem sikerült megállapítanunk. A szépszámmal ránkmaradt Garai fényképek legtöbbször visit és cabinet nagyságú, mindössze kettő nagyobb méretű. Valamennyi személyeket ábrázol, szabadban készült fölvételét egyet sem ismerünk.

Műterme: A műterem címét egyetlen versóján sem tüntette föl, annyi bizonyos, hogy a Somogyi utcában volt. A rávonatkozó adatok más-más házszámot tartalmaznak, ezek tévesztések, átszámozások is lehetnek. A térképek sem egyértelműek, ezt tapasztaljuk a vízutáni házszámok⁶⁷ és az 1889-es térképet⁶⁸ összehasonlítva.

Első adatnak az 1883-as „Szegedi Kalauz”-ét vehetjük, mely feltehetően az 1882-es adatokat tartalmazza. Itt a fényképészek sorában⁶⁹ Garai a Somogyi u. 13. szám alatt szerepel. 1883 áprilisi hirdetésében azt olvassuk, hogy műterme évek óta a „fehér kereszt-hez” címzett házban (19. szám) van. 1883 tavaszán ebben a házban lévő régi műtermét „üvegerem”-mé átépítteti és megnyitja. Pénzt és fáradságot nem sajnálva, megítélése szerint a kor igényeinek megfelelően rendezte be, ahol „amerikai világítást” alkalmazott.⁷⁰ Ebben az évben „fényíró műterem” építésére benyújtott kérvényében a 23-as számot jelölte meg. 1885-ben lakhatási ügyéről mérnöki jelentés készült.⁷¹ 1888-ban azt olvassuk, hogy „műtermét legutóbb újra berendezte” a 25. szám alatt, míg 1889-ben a halálozási anyakönyvben ismét 23-as a házszám, majd az 1896-os „Utmutatóban” 24-es házszám szerepel. Mindent összevetve, mindvégig ugyanarról a műteremről és házról van szó, mely ma a 19-es számot viseli.

A műterembelső, fényképeinek jórészen jól látható, eldönteni mégsem lehet, hogy mindvégig ugyanarról van szó, vagy közben változott a műterembelső. Feltehetően egyazon műterembelső különböző részleteit látjuk a fényképeken. Mikor, mely részleteket alkalmazta, azt a fényképezendő személy társadalmi hovatartozása alapján dönthette el. A paraszti öltözetű egyéneket sokszor fűnek tetsző, szőnyegre szórt szénára állította, legallyazott ágakból álló kerítés elé. A paraszt-polgárokat geometrikus mintájú szőnyegre, különböző rácszatok elé, lombos háttérrel. A polgársághoz tartozó vendégeit szobabelsőnek ható háttér és bútorzat veszi körül, erőteljes rajzú szőnyeggel.

⁶⁵ Az 1896-iki ezredéves orsz. kiáll. ált. kat. 36. fényképészet.

⁶⁶ SZH 1888. dec. 12–13, 16, 18, 20–21, 23, 25, 28, 30.

⁶⁷ „Szeged szabad királyi város hiteles térképe az utcák, egyes telkek és a házszámok pontos föltüntetésével a királyi biztosság műszaki osztályának eredeti fölvételei alapján. Kiadja Traub B. és Társa Szegeden.” (Lásd még Somogyi Könyvtár Tm. 80.)

⁶⁸ „Szeged Szab. Kir. Város átnézeti térképe 1889 összeállította és rajzolta Várossy Ferencz mérnök” „Endrényi Testvérek Szeged.” (Somogyi Könyvtár Td. 1163.)

⁶⁹ Szegedi Kalauz 1883. Szerkesztő Farkas Antal kir. főreáliskolai tanár. 81.

⁷⁰ SZH 1883. ápr. 5.

⁷¹ Mindkét ügyet a Tanácsai mutatóból ismerjük, az iratok nincsenek meg.

Kirakat: Erről nem tudunk.

Cégljelzés: Fényképeinek hátán négy különböző versót használ, ezek egyike sem tartalmazza a műterem címét. Használatuk sorrendjét megpróbáltuk több szempont alapján megállapítani. A háttér és berendezés szerint, a pontos évszámmal datáltak alapján, a sorrend tisztázásához így sem kerültünk közelebb. Végül is rajzi megoldásukat vettük alapul. Ezek szerint a versókat egymással párhuzamosan is használhatta az éppen divatos vastagságú és színű (fehér, vajszín, kék és fekete) kartonnal, előlappal. Ugyanazon versóját több metszővel készítette. Mindezért Garai működésénél az 1896-os időhatár nem tartható be.

Jelzetlen fényképet kettőt ismerünk tőle, melyeket a műterembelső alapján azonosítottunk (113-114.). Versó nélküli hátlappal szintén kettőt ismerünk (20-21.). Versóin ott szerepel a Goldfinger időszak végén kialakított monogram a G betűt függőlegesen átszelő I betű több rajzi variációja.

Első (a.) versóját (17. kép) többféle alapszínre arannyal nyomtatták: vajszínre (1-6, 41-44.), kék mintásra (7-15.), kék kockásra (16-19.), kékre (30-33.), feketére (22-29, 34-40.). Egyen nincs a készítő neve (1.), a többi metszője „Leopold Türkel Wien” (2-19, 22-29.) vagy „LEOPOLD TÜRKEL WIEN” (30-44.).

Második (b.) versóját (19. kép) vajszín kartonra arannyal nyomtatták, metszője „K. Krziwanek Wien.” (45-77.).

Harmadik (c.) versóját megelőzhetette egy, melyet egyetlen fénykép őriz, talán mert igényes rajza ellenére betűhibás „Garei I.”, metszője „TÜRKEL és STEINER WIEN” (78.). Fehér kartonra nyomott versójának lendületes, finom rajzát (21. kép) az „EISENSCHIML WACHTL WIEN” cég⁷² készítette (79-93.), egyetlen darabon szerepel „JULIUS WACHTL Bécs” jelzet (94.).

Negyedik (d.) versóján puttók tartotta pajzson, szárnyas címerállatok között ott a „G I” monogram (23. kép). Készítője „EISENSCHIML WACHTL WIEN” (95-97.) vagy „KÜHLE és MIKSCHÉ, WIEN” (98-112,) és a fehér kartonra arannyal vagy zölddel nyomták.

Fényképei: Arany nyomású előlapjai is sokféle variációt tartalmaznak. Túlnyomórészt vastag kartonok, melyeknek rézsútos széle aranyozott. Alakjuk és vonalkeretelésük leírásától eltekintünk, hiszen ezek a rajzi sorozaton jól láthatók. A kartonok színét a versóknál már tárgyaltuk.

Az a. versós fényképek a vonalkeret variációk ellenére egyben teljesen megegyeznek, a kép alatt balra „Garai I.”, jobbra „SZEGEDEN” a jelzés (1-44.).

A b. versós fényképek egyrészén a kép alatt balra „Garai I.”, jobbra „SZEGEDEN” a jelzés (45-54.). Másokon a kép alatt középen (22. kép) szárnyas címerállatok között a „G I” betűk, balra „GARAI I.”, jobbra „SZEGEDEN” (55-77) fölirat van.

A c. versós képek egyrészén folytatódik a b. versós képekről ismert jelzés: a kép alatt középen szárnyas címerállatok között a „G I” betűk, balra „GARAI I.”, jobbra „SZEGEDEN” (78-92.). Másokon visszatér a balra „Garai I.”, jobbra „SZEGEDEN” (93-94.).

A d. versós fényképeken (95-112.) a szárnyas címerállatok a „G I” monogrammal a bal szélre kerültek, míg középre a „Garai I.”, jobbra a „SZEGEDEN” fölirat (24. kép).

Garai fölvételeinek értékét a különböző társadalmi rétegekhez tartozó egyének tartásbeli, öltözködésbeli, sőt szokásbeli képi megjelenítése adja. Érdekes módon nem folytatja a Goldfinger időben megkezdett színezést, pedig ez még elevebbé tette volna számunkra az akkori világ képét.

1. Női képmás, ülő, derékig, cégj. a. (MFM 81.105.29)31788
2. Kovács Veron 1882 k., ülő, derékig, 14938 cégj. a. (MFM 81.72.1)
3. Hentes legény, álló, egész, 35749 cégj. a. (MFM 81.24.7)

⁷² SZH 1893. márc. 19-i hirdetéséből tudjuk, hogy a cégnek budapesti lerakata is van. A fényképészeti készülékek cégét Bécsben alapították 1856-ban.

4.	Női képmás, ülő, térdig,	cégj. a.	(MFM 87.158.5)	—
5.	Női képmás 1882 k., álló, egész,
13811	cégj. a.	(mgt)	
6.	Házaspár képmása 1882 k., álló, egész,
13809	cégj. a.	(mgt)	
7.	Női képmás, álló, egész,	cégj. a.	(MFM 81.105.28)	31749
8.	Bodó Ferenc és Csonka Vincze 1882 k., álló, egész,
14186	cégj. a.	(MFM 81.100.1)	
9.	Farkas Illés és két barátja 1882 k., álló, egész,cégj.
31400	a.	(MFM 81.103.1)	
10.	Greskovics Pálné Forgó Mária és leánya Mária 1883 k., álló, egész,cégj. a.(mgt ⁷³)
31412			
11.	Női képmás 1883 k., álló, egész,	cégj. a.	(mgt)	
12.	Hármas képmás 1883 k., álló, egész,	cégj. a.	(mgt)	
13.	Férfi képmás 1883 k., álló, egész,	cégj. a.	(mgt)	
14.	Női képmás 1883 k., álló, egész,	cégj. a.	(mgt)	
15.	Anya és leánya 1883 k., ülő-álló, egész,	cégj. a.	(mgt)	
16.	Női képmás, álló, egész (18 kép),	cégj. a.	(MFM 81.105.26)	31747
17.	Rovó István kőműveslegény 1884–5, álló, egész,
31287	cégj. a.	(MFM 81.89.1)	
18.	Hármas női képmás, ülő-álló, egész,
T.12777	cégj. a.	(MFM 95.40.1)	
19.	Brunner Lajos, derékig, (ovál)
T.13928	cégj. a.	(MFM 82.177.40)	
20.	Nagy Sándor és felesége Aulich Erzsébet 1883, (kabinet).
(MFM 82.178.1)	cégj.	T.10453	
21.	Női képmás 1886 k., álló, bokáig, (boudoir).
T.13865	cégj. a.	(SK alb. ⁷⁴)	
22.	Komócsin Mihály és felesége Aulich Mária, álló, egész, (kabinet).
(MFM 82.178.6)	cégj.	T.13934	a.
23.	Férfi képmás, ülő, egész, (boudoir).
T.5877	cégj. a.	(MFM 92.15.4)	
24.	Ifj. Erdélyi Mihályné Korda Román, álló, csípőig,
18474	cégj. a.	(MFM 81.84.8)	
25.	Női képmás, álló, térdig,
T.5868	cégj. a.	(MFM 92.15.5)	
26.	Kettős képmás, álló, egész,
T.5866	cégj. a.	(MFM 92.15.6)	
27.	„Götz gyerekek Szeged”, álló, egész,
T.15050	cégj. a.	(mgt)	
28.	Női képmás, derékig, (kabinet),.
T.13848	cégj. a.	(SK alb.)	
29.	Révész János és felesége Bakacsi Anna 1886 u., álló, egész, (kabinet).			cégj.

⁷³ Ezek a fényképek (10-15.) Váry Gellért 1881-es albumában „Szegedi népjellegek”-ként szerepelnek.

⁷⁴ „Nagyságos özv. Wöber Györgyné úrnőnek szeretve tisztelt elnökének a Szegedi Nőiparegyesület Választmánya és Tisztikara 1887 július 3-án Szeretet és tisztelet emlékjelül” föliratú „Posner és fia Budapest” által készített bőrkötésű albumban lévő képek (továbbiakban SK alb.).

a. (MFM 81.83.1)	30590	
30. Női képmás, álló, egész,	cégj. a.	(MFM 81.105.32)33530
31. Veszélka Pálné Marothy Rozália Dorozsma, álló, egész, 31737	cégj. a.	(mgt)
32. Női képmás, álló, egész, T.13927	cégj. a.	(MFM 82.60.17)
33. Gera Józsefné Balogh Margit 1885 k., álló, egész, 31286	cégj. a.	(MFM 81.89.3)
34. Karonülő képmása, ülő, egész, T.13929	cégj. a.	(MFM 95.40.2)
35. Wéber gyerekek, álló, egész, T.12915	cégj. a.	(MFM 82.177.53)
36. Férfi képmás, derékig., T.13930	cégj. a.	(MFM 82.177.26)
37. Anya karonülővel, ülő, bokáig, 35750	cégj. a.	(MFM 81.24.8)
38. Férfi képmás derékig., 35751	cégj. a.	(MFM 81.24.9)
39. Férfi képmás, derékig., T.14918	cégj. a.	(MFM 85.9.1)
40. Házaspár, álló, egész, (kabinet).	cégj. a.	(MFM 81.105.30) 31753
41. Brunner lányok, álló, csípőig., T.13977	cégj. a.	(MFM 82.177.41)
42. Wéber Miklósné Brunner Izabella, álló, csípőig., 36773	cégj. a.	(MFM 82.177.9)
43. Wéber Miklós, álló, derékig.,	cégj. a.	(MFM 82.177.10)36772
44. Tóth Mihály és felesége Aulich Veron gyermekeikkel, álló-ülő, egész, (kabinet) a. (MFM 82.178.5)	cégj.	T.13933
45. Férfi képmás, álló, térdig., T.12776	cégj. b.	(MFM 95.40.3)
46. Wéber Miklósné Brunner Izabella, álló, egész., T.13981	cégj. b.	(MFM 82.177.31)
47. Női képmás, csípőig, (20. kép),. T.13980	cégj. b.	(MFM 82.177.67)
48. Varga Sándor, derékig., T.5869	cégj. b.	(MFM 92.25.3)
49. Szőke Ilonka „1890. II. 28. 5 éves”, álló, egész., T.15135	cégj. b.	(mgt)
50. Burghardt Júlia, álló, bokáig., 18454	cégj. b.	(mgt)
51. Kettős képmás „890. XII. 5. ”, álló-ülő, térdig, (kabinet), T.5862	cégj. b.	(MFM 87.136.1)
52. Szekerke Lajos városi tanácsnok és családja, ülő-álló, egész, (kabinet) b. (MFM 92.15.1)		T.5863 cégj.
53. Esküvői képmás, álló, egész, (kabinet), T.15138	cégj. b.	(MFM 85.24.8)
54. Gróf Jánosné, derékig, (kabinet) T.15068	cégj. b.	(mgt)
55. Hódi Anna 1890 k., álló, egész, 13817	cégj. b.	(MFM 81.91.3)

56. Király Etelka 1893 k., álló, egész, 34779	cévj. b. (MFM 81.53.12)	
57. Női képmás, derékig, 31748	cévj. b. (MFM 81.105.27)	
58. Férfi képmás, mell, T.15129	cévj. b. (MFM 85.24.13)	
59. Férfi képmás, mell, T.15128	cévj. b. (MFM 85.24.14)	
60. Férfi képmás, derékig, T.15127	cévj. b. (MFM 85.24.15)	
61. Férfi képmás, mell, T.15126	cévj. b. (MFM 85.24.16)	
62. Esküvői képmás, álló, egész,	cévj. b. (FSZ ⁷⁵)	
63. Balázs-Piri Mártonné Budai-Ádám Katalin, ülő, térdig, 31744	cévj. b. (mgt)	
64. Krachtusz Antal, álló, térdig, T.12774	cévj. b. (MFM 95.40.4)	
65. Kettős gyermekképmás, ülő-álló, térdig, T.13979	cévj. b. (MFM 95.40.5)	
66. Szekerke Lajosné és lánya Irénke „1891 január 25. 4 hó 8 nap.”, ülő, térdig, b. (MFM 92.15.2)	T.5864	cévj.
67. Szekerke Irénke, ülő, egész, T.5865	cévj. b. (MFM 95.15.3)	
68. Krenedits Sándor és felesége Ubrankovics Zsuzsanna 1884, álló, egész, (kabinet) b. (mgt)	14028	cévj.
69. Zimonyi Istvánné, álló, térdig, (kabinet) 35748	cévj. b. (MFM 81.24.6)	
70. Nagy Sándor és családja 1890 k., ülő-álló, egész, (kabinet) (MFM 82.178.4)	cévj. T.13991	b.
71. Kettős fiú képmás 1895, álló, egész, (kabinet) T.5861	cévj. b. (MFM 92.15.18)	
72. Csiszár Anna „Radnajoró leány” álló, egész, (kabinet) T.5848	cévj. b. (MFM 91.22.1)	
73. „Idősebb Varga Sándorné”, mell, (kabinet) T.5879	cévj. b. (MFM 92.25.2)	
74. Női képmás, mell, (kabinet) T.5842	cévj. b. (MFM 94.23.1)	
75. Nagy István, álló, egész, (kabinet) T.22785	cévj. b. (mgt)	
76. Maróthy Gergely 1877, mell, reprodukció, (kabinet)XVI. 31751	cévj. b. (mgt)	
77. Maróthy Gergelyné Lajkó Klára 1877, mell, reprodukció, (kabinet) (mgt)	cévj. 31752	b.
78. Kakuszi Ferenc és felesége Király Etelka 1893, álló, egész, (kabinet) (MFM 81.53.1)	33863	cévj.
79. Női képmás, ülő, térdig, 38021	cévj. c. (mgt)	
80. Női képmás, mell,	cévj. c. (mgt)	

⁷⁵ Fotóművészek Szövetsége Budapest, továbbiakban FSZ.

- 38020
81. Férfi képmás, mell, cégj. c. (MFM 95.40.7)
T.13978
 82. Kettős női képmás, álló, bokáig, cégj. c. (MFM 95.40.6)
T.12775
 83. Fiú képmás, álló, térdig,. cégj. c. (MFM 85.24.19)
T.15497
 84. Női képmás, derékig (22. kép), cégj. c. (MFM 85.24.22)
T.15494
 85. Király János 1895 k., álló, egész, cégj. c. (MFM 81.53.16)
34778
 86. Balázs-Piri Katalin, álló, egész,. cégj. c. (mgt)
31745
 87. Női képmás, derékig,. cégj. c. (MFM 85.24.21)
T.15495
 88. Négyes férfi képmás (Húsvéti emlék 1898. April. 12. „, álló-ülő, egész, cégj.
c. (MFM 85.24.23)
T.15488
 89. Férfi képmás, mell, cégj. c. (MFM 85.24.17)
T.15125
 90. Gombos Antalné és leánya Mária 1896 k., ülő-álló, egész, cégj.
(mgt) 31345
 91. Férfi képmás, mell, cégj. c. (MFM 85.24.18)
T.15498
 92. Női képmás, derékig, cégj. c. (JPM)
T.20997
 93. Révész József és felesége Boros Rozália 1889–90, álló, egész, (21×13.5 cm)cégj. c.
(MFM 81.83.2) 30588
 94. Családi képmás, ülő-álló, egész, (21×13.5 cm) cégj. c. (MFM 87.137.1)
T.5876
 95. Csala Piroska, derékig, cégj. d. (MFM 81.104.1)
33560
 96. Elsőáldozó leány képmása, álló, egész (24. kép), cégj. d. (MFM 82.169.8)
T.13983
 97. Jegyespár képmása, álló, térdig, cégj. d. (MFM 85.24.24)
T.15489
 98. Csipak Mariska, derékig, cégj. d. (MFM 81.104.2)
33561
 99. Női képmás 1893 k., derékig, cégj. d. (MFM 81.104.3)
33562
 100. Női képmás 1887 e., derékig, cégj. d. (SK alb.)
T.13801
 101. Ocskay Péterné, derékig, cégj. d. (mgt)
30866
 102. Karonülő képmása, ülő, egész, cégj. d. (MFM 95.40.9)
T.13982
 103. Karonülő képmása, ülő, egész, cégj. d. (MFM 95.40.8)
T.13984
 104. Kiss Pál (Palcsi) 1890 k., mell, cégj. d. (MFM 83.3.1)
37381

105. Női képmás, álló, egész, cégj. d. (mgt)
30731
106. Női képmás, álló, egész, cégj. d. (MFM 88.69.1)
T.23843
107. Női képmás, derékig, cégj. d. (MFM 85.10.1)
T.14919
108. Fráter József és felesége Kádár Teréz 1896, álló, egész, (kabinet) cégj. d.
(mgt) 14881
109. Szél József és felesége Vetró Julianna, áll, egész, (kabinet) cégj. d.
(mgt) T.17715
110. Tenk Ágnes 1896 k., álló, lábszárközépig, (kabinet) cégj. d. (MFM 95.41.1)
33567
111. Hajós Mihály „Radnajoró fiú” 1898, álló, egész, (kabinet) cégj. d.
(mgt) 37448
112. Kónya György⁷⁶ vasműves 1896–7, mell, (kabinet) cégj. d. (mgt)
T.12095
113. Dobóczky Szilveszter és társai „Ezen multság 1889-ben volt Pap Sándor vendéglősnél Pálfi
ucába.”, ülő-álló, egész, (21×24 cm) (MFM 86.9.1)
T.15137
114. Dobóczky Szilveszter és társai 1890, ülő-álló, egész, (21×26 cm)
(MFM 86.9.2) T.15136

Lauscher L. fényképész (1879–1881)

Lauscher Lipót 1838-ban született. Huszonnégy évesen, Szegeden 1862 mácius 9-én feleségül vette a húszéves Letzter Nanettet. Valószínűleg ezután tanulta ki a fényképezetet Letzteréknél, házassági bejegyzésénél ugyanis foglalkozása nincs fölűntetve.⁷⁷ 1874-ben Letzter Lázár fényképész komájaként jegyezték be Lauschert a születési anyakönyvbe.⁷⁸ 1875–79-ig a Lauscher és Társa cég egyik tulajdonosa. Az árvíz után, valószínűleg a Letzter L. cégnél már leírt belső családi okok is a cég nevének megváltoztatására készítették. 1880 márciusában vette át a „Moll” féle adomány ráeső 166 frt 73 kr-ját.⁷⁹ Az üzletet ekkor már jobbára felesége vezette, aki Lauscher Lipót 1881 március 30-án bekövetkezett halála⁸⁰ után „Lauscher özv.” cég alatt működött tovább.

Fényképezete: A Letzter és Lauscher jelzéssel forgalomba hozott árvízfényképekhez hasonlóan Lauschernek tulajdonítható a körtöltésről készült sorozat is (7-13.). Ezek a fölvételek nem sokkal az árvíz után készülhettek. A megörökített öthalmi földhordáskor előkerült régészeti leletek egy részét már az 1880-as Archeológiai Értesítő közli. Feltehető, hogy ezért a hat darabos sorozatért fizették ki 1880 október 12-én azt a 111 frt-ot, melyet a város részére készített fényképekért utaltak ki számára⁸¹

Lauscher Lipót nevével jelzettek a szegedi várat megörökítő fényképek (14-22.). Kovács János indítványozta 1881 január 2-án „a várnak minden oldalról s esetleg a városháza tornyából

⁷⁶ Virágos vaskapuját, mellyel az 1900-as párisi világkiállításon aranyérmét nyert, a Múzeum őrzi.

⁷⁷ Izraelita esketési anyakönyv 1862. 4. sz.

⁷⁸ Izraelita születési anyakönyv 1874. 32. sz.

⁷⁹ Tanácsi mutató 2772/1880.

⁸⁰ SZH 1881. ápr. 2.

⁸¹ Tanácsi mutató 20491/1880. és Fári I., Régészeti leletek és ásatások híre a szegedi napilapokban MFMÉ 1992. 217.

madártávlatilag is lefényképezését, mielőtt lerombolhatnák”. 1881 január 17-én a „váracsnégy oldalról ... a székepületei toronyból” lett lefényképezve. A kilenc fölvtétel mindegyikéről négy másolat készült. „Egy példány a kir. biztosé, egy az építészeti hivatalon keresztül az országos műemlékek bizottságának Budapestre, két példány megőrzésre a levéltárba helyezendő”.⁸² A műemlékek bizottságához fölterjesztett példány magyarázó szövegét Reizner János főjegyző készítette el.⁸³ A fényképekért járó 112 frt 50 kr-t már csak Lauscher özvegyének fizethették ki április 28-án.

Lauscher Lipót érdemei tagadhatatlanok, írja róla búcsúzóul a Szegedi Híradó. „A boldogult a fényképészetnek élt s ezt nálunk a fővárosival egy níveaura s magas virágzásra emelte.”

Műterme: Az árvíz után pár hónappal Lauscher már közlésezi, hogy „fénykép-műterme a régi helyén, a Hoffer-ház udvari épületében újra megnyílt” a főreáltanoda mellett.⁸⁴ Műteremben készült fölvtételét ebből az időből is keveset ismerünk, mindössze öt darabot. Ezekből is csak egy enged betekintést a műterembe. Festői háttér előtt viszontlátjuk „kisebb élére állított négyzetekből” álló szőnyegét és hatszögű posztamensét. Eddigiekben is egyszerűnek ítélt berendezéséből a háttér és a bojtos könyöklőszék az újabb.

Kirakat: Erről semmit sem tudunk.

Cégjelzés: A Lauscher L. cég egyetlen versóján a régi 1875-ös érem mellett ott van az 1879-es székesfehérvári ezüst érem (27. kép). A versót alig észrevehető rajzi eltéréssel, és a metsző „Eisenschiml Wachtl Wien” föltüntetésével is ismerjük (2.). Hagyományos vajsín kartonra barnával nyomtatták, a régi figyelmeztetéssel: „Utánna rendelni évek múlva is lehet” (1–2, 6.). Vastag, lekerekített sarkú, rézsútos szélű fekete kartonjainak hátlapja verso nélküli.

Fényképei: A hagyományos és vastag kartonok előlapja egy kivétellel (2.) fekete alapon arany nyomású. A kép alatt balra: „LAUSCHER L. ”, jobbra „SZEGEDEN”, vagy balra „Lauscher L. ”, jobbra „SZEGEDEN” (3–6.) a fölirat. Egyik kabinet képe „Felső rakpart az épülő színházzal és Stefánia-térrel.” címet viseli (6.). Ez a tiszaparti sétány, a színház és a palotasor legkorábbi fényképe, amikor a fák még nem takarták a park rajzolatát. A fölvtétel 1883 júniusában készülhetett az özvegy cégében, de Lauscher versójával és előlapjával, nyilván üzleti érdekből.

A körtöltés építéséről készült sorozat 18×23 cm-es fényképeit 30×36 cm-es vajsín kartonra ragasztották. Ezeken, a kartonnál világosabb, lekerekített sarkú keretelés veszi körül a fényképet. A karton nyomtatott több soros föliratai: fönt közepén „SZEGEDI KÖRTÖLTÉSI ÉPÍTKEZÉS.” főcím. A fénykép alatt közepén a kép sorszáma és címe, a karton alján balra: „Letzter és Lauscher, fényképészek, Szegeden.”

Szokatlanul nagy méretűek a várról készült képek. A 26×40 cm-es fényképeket egyik sorozatnál 39×55 cm-es, a másiknál 44×58 cm-es, zöldesszürke kartonra ragasztották. A fényképek sarkai lekerekítettek, a kartonoké szögletesek. Az egyik sorozatot a Somogyi Könyvtár őrzi, a másikat a Móra Ferenc Múzeum. Cégjelzést a kép alatt közepén, kék színű pecséttel nyomtak rá, oválba szerkesztett: „LAUSCHER LIPÓT FÉNYKÉPÉSZ SZEGEDEN”. három sorban.

Női képmás, ülő, térdig (28. kép), cégj. a. (MFM 81.105.21)

31732

Férfi képmás, mell, (ovál) cégj. a. (mgt)

T.6827

Magarasevits Pál, derékig, cégj. (mgt)

T.22802

Kertész Rozália, mell, (kabinet) cégj. (MFM 82.177.2)

T.13932

⁸² SZH 1881. máj. 3. és Tanácsí iratok 6530/1881.

⁸³ SZN 1881. dec. 24.

⁸⁴ SZH 1879. júl. 9.

Házaspár képmása, álló, egész, (kabinet) 30805	cégj. (MFM 81.90.1)
„Felső rakpart az épülő színházzal és Stefánia-térrel. ” 1883, (kabinet) (MFM 81.76.2)	cégj. a. T.11062
„1. Körtöltés látképe a Baktó-szilléri töltésről.” T.10446	cégj. (SK)
„2. Körtöltés 1- és 2-ik szakasz. Nézet a Baktó-szilléri töltésről. ” (MFM 84.29.1)	cégj. T.10445
„3. Körtöltés. 5-ik szakasz látképe a czölöpverőkkel. ” T.10444	cégj. (MFM 84.29.2)
„3. Körtöltés. 5-ik szakasz látképe a czölöpverőkkel. ” T.10232	cégj. (MFM 84.29.4)
„4. Körtöltés. Kovácsműhely. ” T.10466	cégj. (MFM 84.29.5)
„5. Öthalom. Kikötő az anyagszállító hajókkal”. ⁸⁵ cégj. T.10226	(MFM 84.29.6)
„6. Öthalom. Kikötő és földmunka hely. ” T.10217	cégj. (SK)
Várbontás, a Rudolf tér felől. T.10175	cégj. (MFM 84.15.1)
A vár a városházáról nézve. T.10173	cégj. (MFM 84.15.3)
A vár a Kis-Dávid házról nézve. T.10174	cégj. (MFM 84.15.2)
A vár rondellája a Tisza parton. T.10176	cégj. (MFM 84.15.4)
Várbontás, a Rudolf tér felé. T.10185	cégj. (MFM 84.15.5)
Váruddvar a Széchenyi tér felé. T.10180	cégj. (MFM 84.15.6)
Vár templom. T.10183	cégj. (MFM 84.15.7)
Várbontás, a Fölsőváros felé. T.10182	cégj. (MFM 84.15.8)
Várbontás. T.10172	cégj. (MFM 84.15.9)

Lauscher özv. fényképész (1881–1882)

Lauscher Lipót halála után özvegye Letzter Nanette még kb. két évig tartotta fenn a műtermet „Lauscher özv. ” névvel, a régi helyén a Hoffer házban. Az 1883-as „Szegedi Kalauz” két adata is arra vall, hogy 1882-ben ez a műterem megszűnt. Letzter L. Belgrádból visszatérve ide hirdette műtermét, melyet végül is a Kárász utcán nyitott meg. A Letzter és Társa cég pedig hirdetésben közli, hogy az „özv. Lauscherné” cég alatt készült fölvételekről képeket ezután náluk lehet utánrendelni.⁸⁶ 1883 tavaszától biztosan tudjuk, hogy a Letzter és Társa cég (Kölcsey u.) tulajdonosa özv. Lauscherné.⁸⁷

⁸⁵ Két darabot ismerünk Letzter és Társa cégjelzéssel is.

⁸⁶ Szegedi Kalauz 1883. 81. és hirdetései: Letzter és Társa.

⁸⁷ SZH 1883. máj. 29.

Fényképészete: Mindössze hat fényképét ismerjük, melyek küllemre is szép kivitelűek.

Műterme: Továbbra is a Hoffer-házban, a főreáltanoda mellett volt a műterem, melyet Lauscherék 1875-ben nyitottak meg. A műterembelsőből csupán két fényképen látszik valamennyi: a Lauscher L. időszakból ismert festői háttér (3.), a geometrikus díszű szőnyeg, a nádazott szék és a dúsán faragott asztal részlete (2-3.).

Kirakat: Nem tudunk róla.

Cégjelzés: Versóját egy hagyományos kartonján (I.) találtuk meg, fekete alapon arannyal nyomva (29. kép). Rajza lényegében ugyanolyan, mint a Lauscher L. féle versóé, csupán az L betű helyére az özv. rövidítés került. Vastag, rézsútos szélű, lekerekített sarkú kartonjainak szürke vagy fekete hátlapja versó nélküli. Csak egyiken van versó (b.) „*Letzter és Társa SZEGEDEN KÖLCSEY UTCZA 8 SZ.*” szöveggel, metszője „Leopold Türkel Wien” (32. kép).

Fényképei: Hagyományos (III.) és vastag rézsútos szélű (VII.) kartonjainak előlapja mind fekete alapon arany nyomású. A kép alatt balra „*Lauscher özv.*”, jobbra „*SZEGEDEN*” a fölirat. *Érdekes, hogy még b. verzós képén is ez szerepel. A fénykép háttere azonban arról árulkodik, hogy a fölvétel a Kölcsey utcai műteremben készült (6.).*

1. Női képmás, csípőig (30. kép),

	III.	cégj. a. (MFM 82.177.25) T.13935
2. Menyasszony, álló, egész,	VII.	cégj. (MFM 81.105.22) 31733
3. Női képmás, álló, térdig,	VII.	cégj. (MFM 81.105.23) 31734
4. Férfi képmás, mell, (ovál)	VII.	cégj. (MFM 81.105.24) 31735
5. Férfi képmás, mell, (ovál)	VII.	cégj. (MFM 92.15.7) T.5850
6. Négyes képmás, ülő-álló, egész, (kabinet, 31. kép)	VII.	cégj. b. (mgt) T.6778

Letzter és Társa fényképészek (1879–1888)

Az árvíz után 1879 novemberében a Letzter L. cég nevét megváltoztatva nyitotta meg műtermét a régi helyén a Könyök utcában.⁸⁸ A névváltoztatást nyilván a fényképész Letzterek megbomlott viszonya indokolta. Letzter Lázár évek óta az európai országokat járta és 1880-ban is odaindult.⁸⁹ 1882-ben ugyan Belgrádból visszatért, de megjelenése és hirdetései zavart okoztak az üzleti életben és igazolták mennyire megromlott a Letzterek viszonya. Letzter Lőrincz fényképészről csak annyit tudunk, hogy ő vette fel az árvízi „Moll” féle könyöradományt.⁹⁰ Véleményünk szerint ekkor a Letztereket már csak Lauscherné Letzter Nanette képviselte, aki férje halála után, mint özvegy 1882-ig tartotta fenn a Lauscher műtermet is. 1883-tól ő a Letzter és Társa cég egyedüli tulajdonosa, ekkortól van rá pontos adatunk. A cégben az érdemi munkát Keglovich

⁸⁸ SZH 1879. nov. 29.

⁸⁹ Tanácsí iratok 14124/1880.

⁹⁰ Tanácsí jegyzőkönyvek mutatója 2772/1880.

Emil, mint művezető végezte.⁹¹ 1885-ben az országos kiállításon a cég kiállítási nagyermet, művezetője közreműködői érmet nyert.⁹² 1888-ban a fényképészet neve Letzter és Keglovichra változott.⁹³

Fényképészet: Újrainduláskor 1879-ben chromo-fotografiák készítését hirdették.⁹⁴ Ezekről a képekről érdemes idézni az 1880-as szegedi újságot. „A kitűnően sikerült fényképek dicséretére válnak a cég műtermének, mely kifogástalan művei által messze földön ismert nevet vívott ki a Letztereknek. Kiválóan szépek ... chromofotografiai képei, melyek találó színezéssel valóban meglepő tanujelét képezik a fényképészet előrehaladásának”.⁹⁵

1881 tavaszán a Zichy koncert állóképeiről készítettek fölvételeket. „A díszes cabinet-alakú képek ... a szereplőket az ő jelmezeikben és jellegzetes pozitúrájukban tüntetik föl”. Mackart stílusú másolataik Burger Gusztáv üzletében 1 frt 20 kr-ért vásárolhatók meg.⁹⁶

1882-ben az épülő híd munkálatait fényképezték folyamatosan. Az elkészültek közül a legérdekesebbnek a két utolsót tartották, melyek „az újszegedi ártérben épülő két nagy hídvállványait és az azon összeállítás alatt lévő vasszerkezetet ábrázolják”. Sajnos a fölvétel időpontját csak egyes negatívjaiba karcolta be, az általunk föllállított sorban valószínűleg ezek készültek július 24-én (8-9). Szeptemberben tizenegy darabot emlegetnek,⁹⁷ ezután a bekarcolt dátumok szerint még négy fölvétel készült, mi azonban összesen 13-at ismerünk (1-13.). E témáról híradást a következő év áprilisában olvashatunk utóljára, amikor a képekkel kapcsolatban a műszaki osztály elégedettségéről tudósítanak.⁹⁸ Az épülő híd fényképeinek két sorozatát ismerjük (A-B.). Ekkoriban a cég hirdetésében is hangsúlyt kap, hogy „épületeket, tájakat és ipartárgyakat” is fényképeznek.⁹⁹

1883-ban közzétette a cég, hogy képeket a Lauscher féle fölvételekről náluk lehetne utánrendelni. Így kerülhetett sor a körtöltés építkezéséről készült fényképek második sorozatára és átmenetileg a kettős cégjelzés használatára (31–32. kép).

Ez év május 11-én írnak arról a tervről, hogy az épülő városról fényképek készüljenek az őszi rekonstrukciós ünnepekre. „A terek, utcák, körutak, kertek, sétányok nevezetesebb középületek, a Tisza és túlpartja, a híd” külön-külön legyenek lefényképezve.¹⁰⁰ Május 18-án már arról értesülünk, hogy ezekből a képekből tizennyolc darabot a Kossuth 80. születésnapjára készített albumba elhelyeztek.¹⁰¹ A fényképekről az újság pontos felsorolást ad, melyet érdemes idéznünk: „a Tisza Lajos-körút a Dugonics-térről tekintve, a Reitzer-ház, az új polg. leányiskola a feketesás-utcával” (14.); „a Klauzál tér az Európa szállóval” (15.); „a Dugonics tér a kálvária- és

⁹¹ SZH 1888. jún. 3.

⁹² Az 1885. évi Budapesti Országos Általános Kiállítás. A jury-tanács határozatai alapján kitüntetett közreműködők jegyzéke 149, 152.

⁹³ SZH 1888. jún. 3.

⁹⁴ SZN 1879. nov. 30.

⁹⁵ SZH 1880. márc. 21.

⁹⁶ SZH 1881. ápr. 20–21. és SZN 1881. ápr. 20.

⁹⁷ SZN 1882. szept. 8.

⁹⁸ SZN 1883. ápr. 15.

⁹⁹ Szegedi Kalauz 1883. Hirdetések.

¹⁰⁰ SZH 1883. máj. 11.

¹⁰¹ SZN 1883. máj. 18.

szabadkai-sugárutakra való kilátással” (16.); „a hídföljáró innenső része az épülő Tóth Péter-háztól bezárólag a színházig terjedő vonal a Stefánia-sétánnyal s az új hídnak a tiszameder fölötti része” (17.); „az egyház-tér, a Rozália kápolnával, a Gizella térrel, a szt. háromság-utcától a honvédtiszti pavilonig határolt városrészrel, beleértve alsóvárost is, a belvárosi toronyból tekintve” (18.); „a belvárosi templom s a kápolna a boldogasszony-sugárút felső sarkáról fölvéve” (19.); „a Klauzál-tér másik része a Ströbl-kávéházzal és korona-utcával (20.); ”a boldogasszony-sugárút és Gizella-tér” (21.); „a közöshadseregbeli kaszárnya a nagykörútnak erre eső része” (22.); „a főreáliskola a Dugonics-szoborral és a Somogyi-utcával” (23.); „az épülő hídnak az ártéri pilléreire nyugvó része” (vsz. a 13.). „Ezekhez az albumképekhez még a kőpartról, a Széchenyi-térről és híd utcáról felvett fényképeket csatolják. Ebből a csoportból a gyűjteményben még csak egyet találunk: a törvényszéki palotáról és a Balogh ház homlokzatáról” (24.) „fölvett fényképet. Az album keddig a főjegyző hivatalos helyiségében ... közszemlére ... szerdán Turinba küldik.”¹⁰² Majd az újabban készült fényképekkel még kiegészítették a Kossuth albumot.¹⁰³ Még augusztus 23-án is készítettek fölvételeket, a Széchenyi-térről „a Kiss D. és az Aigner féle házak előtt rögtönzött emelvényről ... ez a fölvétel különösen a korzó szépségét tünteti föl teljes hosszában”,¹⁰⁴ melyet nem ismerünk.

Ezekkel a leírásokkal azonosítottuk azt a tizenkilenc darab Letzter és Társa bélyegzővel ellátott fényképet, melyeket a Somogyi Könyvtár őriz (14-32). Lehetséges, hogy ezekkel kapcsolatos annak a 76 frt-nak a kifizetése, melyet a király látogatás alkalmából a város részére készített fényképekért kapott a cég,¹⁰⁵ de valószínűbb, hogy ez a pénz csak a királylátogatási albumba készült pár darab fénykép ára (32-36.).

Ugyanez év május végén egy érdekes fölvétel készült „Letzter és Társa (özv. Lauscherné) műtermében, mely a csángók 4. csoportja ünnepélyes fogadásának emlékét örökíti meg. A fénykép azoknak a polgárlányoknak csoportja ... kik ekkor az étkek kiszolgálásán buzgólkodtak. Középen Beck István úr, a polg. bizottság egyik buzgó tagja ... A polg. leányok azt a nemzetiszín szalagos ruhát viselik, melyet a fogadáskor”¹⁰⁶ (40.). A fénykép egy későbbi másolatát is ismerjük a „Herkules” cég jelzésével.

A szegedi dalárdáról 1883-ban készült csoportképet a Letzter és Társa cég művének tulajdonítjuk, bár jelzés nélküli (39.).

1884-ből annyit tudunk a cégről, hogy három darab fényképéért 19 frt-ot fizetett neki a tanács, hogy melyekért azt nem tudni.¹⁰⁷

Az 1885-ös kiállításra készített „fény és festett chromoképek”-et fényképészetükben közszemlére tették, bárki belépődíj nélkül megnézhetette azokat. A kiállításon elért kettős sikeren és a király elismerő nyilatkozatán felbuzdulva a képeket visszaérkezésükkor is kiállították műtermükben. „Szép munka és versenyképességért” kapták az egyik kitüntetést, a másikat a közreműködési érmet, személy szerint Keglovich Emilnek adták.¹⁰⁸

Az év áprilisában szörnyű csapás érte Szeged városát, leégett az új színház épülete. A kiégett színház szomorú látványát megörökítő képet, véleményünk szerint a Letzter és Társa cég készítette jellegzetes kartonja alapján (37.). A képet egy gyenge minőségű üvegnegatív őrzi, az

¹⁰² SZH 1883. máj. 20.

¹⁰³ SZH 1883. máj. 24.

¹⁰⁴ SZN 1883. aug. 24.

¹⁰⁵ Tanácsi iratok 18577/1883.

¹⁰⁶ SZH 1883. máj. 29.

¹⁰⁷ Tanácsi jegyzőkönyv mutató 12766/1884.

¹⁰⁸ SZN 1885. ápr. 12, szept. 26. SZH 1885. szept. 26, dec. 6.

eredeti fényképet sajnos, nem ismerjük.

Az év nyarán a cég egy érdekes számlát nyújtott be a tanácshoz, 6 frt-ról. A fényképeket „Schvartz Mózes, Schvartz Ábrahám és Vas Károly hamiskartyás és zsebmetszők lefényképezése az országos kiállításon leendő ellenőrzés végett” a főkapitány megrendelésére készítették.¹⁰⁹

1886-ban 3 frt-os számlájáról tudunk, melyet egy hulla lefényképezéséért kifizetett neki a tanács.¹¹⁰ Ezekben az években készülhettek azok a női képmások, melyek egy 1887-es album javarészt teszik ki. A bőrkötésű zománcos címerrel ellátott albumot a Somogyi- könyvtár (SK alb.) őrzi: „Nagyságos özv. Wöber Györgyné úrnőnek Szeretve tisztelt elnökének A Szegedi Nőiparegyesület Választmánya és Tisztikara 1887 július 3-án Szeretet és tisztelet emlékjelül”. A 95 fényképtartót tartalmazó 19 lapos album „Posner és fia Budapest” cégnél készült. Az album tartalmát egyes versók alapján, valamikor későbbi készítésű fényképekkel kiegészítették.

1887-ből több apróságot tudunk meg a cégről: „remek színezett fénykép”-et készített Keglovich Emil Ströbl Mariskáról.¹¹¹ Majd Fuchs Rudolfot fényképezte tanácsi megrendelésre 3 frt-ért.¹¹² Egy kellemetlenség is érte a céget, Pelikán Lajos nevű segédjük gyógyíthatatlan betegsége miatt öngyilkosságot követett el.¹¹³

1888 nyarán készülnek a Letzter és Társa cég utolsó fényképei, mégpedig a „Jó szív” árubazárról. A bazár június 2-án nyílt meg az újszegedi népkertben, a fővárosihoz hasonlóan. Az előrejelzések szerint az árvízkárosultak javára „15 sátorból fog állni ... minden sáornak két tulajdonosnője van, akik mellé segédekül két-két kedves kisasszony és egy-egy fiatal úr is választatik ... Az árudák részint jótékony adományokból” állnak.¹¹⁴ Az itt készült fényképsorozat nyolc darabja maradt ránk, melyeknek 14 sátrat, árusítóikat sőt a vásári hangulatot is sikerült megörökíteni (201-208.). A következő napon június 3-án jelent meg az újságban a cégváltozás híre.

Műterme: A fényképészet a Letzter és Társa új névvel a nagyárvíz után ismét a Próféta melletti Auer házban (Kölcsey u. 8. szám) nyílt meg. A régi helyett „mely a katasztrófa alatt összedőlt, egészen újonnan berendeztünk egy a mai kor igényeinek teljesen megfelelő fényképészeti műtermet” hirdetik. Az új műterem emeletes és szerintük csinosan van berendezve.¹¹⁵

Szembetűnő, hogy ugyanazon háttér előtt háromféle szőnyeget használ. A fényképek alapján három helyszín különböztethető meg, melyek inkább térben, mint időben különülnek el. Az egyik egy nappali, négy-gömbös csillárral, festői lépcsőfölgjáróval (41, 104.). A másik egy szobabelső, sarkában ólombetétes üveglakkal (119.). A harmadik helyszín festői táj, mely szikladarabokkal, szőnyegre szórt füvel, élőfa korláttal igyekszik illúziót kelteni (53, 85-86.). A bútorzat jellegzetes darabja a fiókos íróasztal, melynek sarkát kariatida tartja. Az egyszerűbb asztalok és székek mellett jellemző a dús faragású, ahogy ez a díszes belsőkhöz illik. Az elegáns műterembe Kiss Pál vendéglős családi fényképe enged igazán betekintést (41.).

Kirakat: 1880-ban „új kirakat rendeztetett be a Klauzál tér és a Kárász utca sarkán” ahol a Letzter és Társa cég fényképei láthatók. 1881-ben a Zichy koncert élőképeit Burger Gusztáv papirkereskedésének kirakatában állította ki.¹¹⁶ 1883-ban kétszer is kiállítja egy-egy képét Seifman

¹⁰⁹ Tanácsi iratok 13906/1885.

¹¹⁰ Tanácsi jegyzőkönyvek mutatója 4642/1886.

¹¹¹ SZH 1887. nov. 13.

¹¹² Tanácsi jegyzőkönyvek mutatója 19928/1887.

¹¹³ SZH 1887. nov. 11.

¹¹⁴ SZN 1888. máj. 20. és SZH 1888. jún. 2.

¹¹⁵ SZH 1879. nov. 29–30. SZN 1879. nov. 30, dec. 2.

¹¹⁶ SZH 1881. márc. 21.

Mór kirakatában. Először a polgárlányok fényképcsoportját, másodsor a „fővárosba férjhez ment társasági hölgy”, fél életnagyságú chromo-fotografiáját.¹¹⁷ 1884-ben „újabb fénykép-kirakatok láthatók az új Mayer-ház híd-utczára néző sarkán” Letzter és Társa műterméből.¹¹⁸ 1887-ben Ströbl Mariskát ábrázoló színezett fényképét a Kiss D. és társa divatáru üzletének egyik kirakatában állította ki.

Cégjelzés: A Letzter és Társa cég fennállásának közel tíz esztendeje alatt változatos versókat használt, részben hagyományos vékony kartonon (a-c.), majd vastag kartonon (d. e.). Versó nélküli fényképeit is ismerjük. (71-87.).

Első a. versóján az 1876-i szegedi és az 1879-i székesfehérvári érem is szerepel, drapp, szürke vagy fekete kartonra nyomtatva (33. kép). Ugyanaz a versó előfordul a metsző megjelölése nélkül (42-48.) és két metszővel is: „EISENSCHIML és WACHTL, WIEN.” (49-60.) vagy „F. Brunck Sönne, Nürnberg.” (61-62.) jelzettel.

Második b. versója (35. kép) finom rajzú, hasonlít Garai első versójára, készítőjük is azonos. Kék mintás vagy fekete kartonra arannyal nyomták (63-70.), metszője „Leop. Türkel Wien.”.

Harmadik c. versója fekete alapra arany nyomással készült (37. kép). A „*Letzter és Társa fényképészet és festészeti műterem SZEGED*” fölirat háromsorban, átlósan van elhelyezve, míg a „Kölcsey utca 8 sz. A PRÓFÉTA SÖRHÁZ mellett” cím köralakban. Metszője: „EISENSCHIML és WACHTL, WIEN.” (88-95.).

Negyedik d. versójának valamennyi változatát vastag kartonra nyomták, több sorban átlósan elhelyezve (96-126.).

A „*Letzter és Társa (özv. Lauscherné) Fényképészet és Festészeti Műterem Kölcsey-utca 8 szám.*” szöveggel (39. kép) csak két fényképet ismerünk (96-97.). A „*Letzter és Társa Fényképészet és Festészeti Műterem Szeged, Kölcsey-utca 8 sz. a "Próféta" sörház mellett.*” szöveget (41. kép) több fényképről ismerjük (98-118.). Ezeket fekete alapra arannyal nyomták, metszőjük az „EISENSCHIML és WACHTL, WIEN.” cég.

A „*Letzter és Társa Fényképészet és Festészeti Műterem Kölcsey-utca 8 szám.*” szöveg (42. kép) világos és fekete kartonra készült (119-124.) metszőjét nem ismerjük. Az egyszerű „Letzter és Társa Szegeden” szöveget (43. kép) vajszín alapra barnával nyomtatták (125-126.), készítője a „Leop. Türkel Wien.” cég.

Ötödik e. versóján három érem szerepel 1876, 1879 és 1885-ből, így a versót 1885 és 1888 között használhatták (44. kép). A csontszín és fekete alapra arannyal nyomott versó készítőit egy fénykép kivételével (127.) ismerjük. A finomrajzú versó egyik metszője az „EISENSCHIML és WACHTL, WIEN.” cég (128-193.), a másik a „LEOPOLD TÜRKEL, WIEN” cég (194-208.). A két gyártmány rajzilag alig különböztethető meg.

Fényképei: Az előlapok a cégjelzésekhez hasonlóan igen változatosak. Az épülő híd fölvételeiről 22×30 cm-es másolatok készültek. Az A. sorozat képeit drapp kartonon, annál világosabb, lekerekített sarkú, kettős csikozás kereteli (eredeti nagysága 34×42 cm lehetett). A B. sor képeit 28×36 cm-es síma vajszín kartonra ragasztották, alatta lila színű bélyegzővel cégjelezték. Díszes keretben: „Letzter és Társa fényképészek, Szegeden” két sorban elhelyezve. Az épülő Szegedről készített sorozat kartonja a hídépítés sorozatával egyező 34×42 cm méretben, a lila bélyegzővel cégjelezve. Ugyanezt a kartontípust látjuk a kiégett színház fényképen is. Nagyméretű családi és csoportképeikhez kb. 34×41 cm-es kartont alkalmaztak, egyes daraboknál a fényképet sötétebb tónusú, zöldes vagy barnás sáv keretezi.

Kisebb, album képei vizit (11×7cm), makart¹¹⁹ (14.5×7.5 cm), kabinet (16×11 cm) és

¹¹⁷ SZH 1883. jún. 10. és SZN 1883. dec. 19.

¹¹⁸ SZN 1884. okt. 18.

¹¹⁹ Hirdetése és a szakirodalom alapján. SZH 1889. aug. 15. és SZILÁGYI G.: *A fotóművészet*

boudoir (20×11 cm) formában készültek, eleinte még hagyományos vékony, majd lekerekített sarkú, rézsútos szélű vastag kartonból.

Az a. verzós kartonokhoz többféle előlap járul (II-III, VI-VII.). A kép alatt balra „LETZTER ÉS TÁRSA”, jobbra „SZEGEDEN” (34. kép) vagy balra „*Letzter és Társa*”, jobbra „SZEGEDEN” a fölirat.

A b. verzós kartonok előlapja egységes (IV.), fekete alapon arany nyomású, vonalkeret alatt az előző fölirattal (36. kép), a névben apró rajzi eltéréssel.

A c. verzós kartonok előlapja egyedi (XIV.), szalag keretben az előző fölirat (38. kép), a névben itt is apró rajzi eltéréssel, fekete alapon arany nyomású.

A d. verzós kartonok előlapja egységes (VII.), a kép alatt az előző fölirat, a név betűrajzában apró különbségek. Kivétel, amikor a „*Letzter és Társa*” alá zárójelbe kerül az „*Özv. Lauscherné*” (40. kép). A fekete alapon arany nyomás mellett fölbukkan egy-egy vajszín karton is.

Az e. verzós kartonok előlapja szintén egységes (IX), kivétel a „Jó szív” sorozat. Csontszín vagy fekete alapon arany nyomású fölirata a kép alatt: „LETZTER ÉS TÁRSA, SZEGEDEN”, melyet finomvonalú rajz díszít (45. kép).

1. Rakpart építése,

	B	cégj. – (SK) T.10465
2. Ártéri munkaterület, ¹²⁰	A B	cégj. (MFM 84.20.13) T.10440
3. Ártéri munkaterület gőzgéppel,	A B	cégj. (MFM 84.20.14) T.10438
4. Ártéri munkaterület bódékkal,	B	cégj. (SK) T.10230
5. Ártéri munkaterület cölöpverőkkel,	A B	cégj. (MFM 84.20.15) T.10439
6. Tiszai munkaterület cölöpverőkkel,	A	cégj. – (MFM 84.20.20) T.10395
7. Állványzat a Tisza szélén,	A B	cégj. (MFM 84.20.16) T.10231
8. Hídív építése 1882. VII. 24.	B	cégj. (MFM 84.20.17) T.10234
9. Kettős hídív építése 1882. VII. 24.	B	cégj. (MFM 84.20.18) T.10235
10. Tiszaparti építkezés 1882. X. 17.	B	cégj. (SK) T.10464

története. Bp. 1982. 96.

¹²⁰ A 2-3, 5-9, 13. fényképeket 1924-ben Till Ernő adományozta a múzeumnak. Hátukon lila bélyegzővel „TILL ERNŐ, BRASSO. ”.

11. Tiszaparti építkezés szekerekkel, 1882. X. 24.	A	cégj. – (SK) T.10201
12. Nagy hídv 1882. XI. 1.	A	cégj. – (SK) T.10229
13. Hármás hídv 1882. XI. 1.	A	cégj. – (MFM 84.20.19) T.10462
14. „Tisza Lajos-körút a Dugonics ..”		cégj. (SK) T.10468
15. „Klauzál tér az Európa szálló ..”		cégj. (SK) T.10470
16. „Dugonics tér, a kálvária és ..”		cégj. (SK) T.10206
17. „Hídföljáró innenső része az ..”		cégj. (SK) T.10214
18. „Egyház-tér, a Rozália kápolna ..”		cégj. (SK) T.10412
19. „Belvárosi templom s a kápolna ..”		cégj. (SK) T.10391
20. „Klauzál-tér másik része ..”		cégj. (SK) T.10469
21. „Boldogasszony-sugárút és ..”		cégj. (SK) T.10199
22. „Közöshadseregbeli kaszárnya s a ..”		cégj. (SK) T.10204
23. „Főreáliskola a Dugonics-szobor ..”		cégj. (SK) T.10216
24. „Törvényszéki palota és a Balogh ..”		cégj. (SK) T.10237
25. Széchenyi tér északnyugati sarka,		cégj. (SK) T.10200
26. Széchenyi tér délkeleti sarka,		cégj. (SK) T.10239
27. Széchenyi tér délnyugati sarka,		cégj. (SK)

28. Tisza Lajos körút fölsőrésze,	T.10471	
	cégj. (SK)	
	T.10215	
29. Mars tér a laktanyával és börtönnel,	cégj. (SK)	
	T.10203	
30. Honvédtiszti laktanya,	cégj. (SK)	
	T.10205	
31. Napsugárdíszes házak,	cégj. (SK)	
	T.10472	
32. Színház,	cégj. (SK)	
	T.19483	
33. „Kálvária Kápolna”	cégj. – (SK)	
	T.10260	
34. „Szegedi Városi Színház”	cégj. – (SK)	
	T.10262	
35. „Városi széképület”	cégj. – (SK)	
	T.10261	
36. „Tiszahíd”	cégj. – (SK)	
	T.10404	
37. Kiegészített színház,	cégj. – (?)	8425
38. Ivánkovics Károly porcelán kereskedő és felesége Pósz Karolina családjával 1880 k., ülő-álló, egész,	cégj. (MFM 98.1.1–2)	
	36481	
39. Csoportkép Szegedi Dalárda 1883, ¹²¹	cégj. – (MFM 83.2.2)	
	37372	
40. A polgár lányok Beck Istvánnal 1883, ülő-álló, egész,	cégj. – (MFM 84.32.1)	
	T.12771	

¹²¹ Az 1883-ban készült 22x31 cm-es fényképet nagyobb kartonra ragasztották, melynek szélére az ajándékozó Várossy Ferenc 1912 április 24-én ráírta azok nevét akiket még ismert: „Agaczi Gyula, Kiss Salamon hivatalnok, Kertész Ferenc jelenleg . . . ügyvezető, Schwarcz, Kass János kereskedők, Kovács Octáv vár. leltárbiztos, Gaal Ferencz takarékpénzt. igazgató, Balogh József most közgyám, Gácsér György most kórházi gondnok, Balogh Károly most vár. tanácsos, dalelnök, Ocskay Gyula kántor, László Gyula . . . könyvelő, Kugler Justin, Bokor Pál jelenleg alpolgármester, SzrenácZ Bogdán, Koczor János, Várossy Ferencz mérnök, Huszka Ödön táblabíró, dal. elnök, Roth Szögedi Endre karnagy, zeneiskolai igazgató, Szakáll Lajos . . . tűzoltóparancsnok, Schäfer Vilmos most bankegyesületi igazgató.”

41. Kiss Pál vendéglős és felesége Vankó Borbála családjával, álló-ülő, egész, 1885 k.,
cégj. – (MFM 81.57.1)
30539
42. Ifj. Erdélyi Mihály építész, mell,
II. cégj. a. (MFM 81.84.9)
T.18475
43. Kertész Ilona, álló, egész (32. kép),
II. cégj. a. (MFM 82.177.48)
T.12130
44. Karonülő képmása, ülő, egész,
VI. cégj. a. (mgt)
T.22842
45. gróf Tisza Lajos, mell, (kabinet)
III. cégj. a. (MFM 82.158.3)
T.10496
46. Reizner János, mell, (ovál)
VII. cégj. a. (mgt)
39429
47. Karonülő képmása, ülő, egész,
II. cégj. a. (mgt)
T.22843
48. Férfi képmás, álló egész,
II. cégj. a. (mgt)
T.22810
49. Kertész Ilona és Vilma, álló-ülő, egész, (ovál)
cégj. a. (MFM 82.177.47)
T.12131
50. Vladiszavlyer Rankó és felesége 1880, álló, egész,
II. cégj. a. (mgt)
31340
51. Férfi képmás, derékig, (ovál),¹²²
cégj. a. (mgt)
52. Férfi képmás, álló, egész,
cégj. a. (mgt)
53. Női képmás, álló, egész,
cégj. a. (mgt)
54. Menyasszony képmása, álló, egész,
cégj. a. (mgt)
55. Csikos Ferenc és családja 1881–2, álló-ülő, egész, (kabinet)
cégj. a. (mgt)
16211
56. Női képmás, derékig,
VII. cégj. a. (mgt)
T.14586
57. Anya fiával, ülő-álló, egész, (kabinet)
VII. cégj. a. (MFM 81.24.5)
35747
58. Ivánkovics Károly és családja 1880. k., ülő-álló, egész, (kabinet)

¹²² Az 51-54. képek Váry Gellért 1884-es albumában, mint „szegedi népjellegek” szerepelnek.

	VII.	cégj. a. (JPM) T.20989
59. Férfi (Rupschich) képmás, derékig, (kabinet)	VII.	cégj. a. (JPM) T.20986
60. Magarasevits Dani, derékig,	VII.	cégj. a. (mgt) T.22803
61. Kisfiú képmása, álló, egész,		cégj. a. (FSZ) 32958
62. Házaspár képmása, álló, egész,		cégj. a. (mgt) 31390
63. Női képmás, derékig,	IV.	cégj. b. (MFM 81.24.13) 35755
64. Férfi képmás, derékig,	IV.	cégj. b. (MFM 81.24.14) 35756
65. Kertész Ilona és Vilma, ülő, egész,	IV.	cégj. b. (MFM 82.177.49) T.12917
66. Férfi képmás, derékig, (36 kép)	IV.	cégj. b. (MFM 82.177.38) T.13988
67. Karonülő képmása, ülő, egész,	IV.	cégj. b. (mgt) T.22841
68. Kisfiú képmása, álló, egész,	IV.	cégj. b. (JPM) T.20987
69. Mayer Aranka, ülő, térdig, (kabinet)		cégj. b. (MFM 92.26.11) T.20250
70. Rupschicsné Mayer Irén, derékig, (kabinet)	VII.	cégj. b. (JPM) T.20985
71. Magarasevits Paula, álló, bokáig,	VII.	cégj. (mgt) T.22832
72. Magarasevits Szofi, álló, bokáig,	VII.	cégj. (mgt) T.22833
73. Monity János, derékig,	VII.	cégj. (mgt) T.22806
74. Tallián Béla, mell, (kabinet)	VII.	cégj. (MFM 82.185.2) T.10495

75. Női képmás, derékig,	VII.	céj. (SK alb.) T.13802
76. Szöginé Katona Veron 1880 k., álló, egész,	VII.	céj. (MFM 81.59.2) 31401
77. Burghardt Etelka, derékig,	VII.	céj. (mgt) 37386
78. Szőke Máténé Burghardt Etelka, álló, egész,	VII.	céj. (mgt) 18423
79. Férfi képmás, derékig,	VII.	céj. (MFM 92.15.17) T.5849
80. Női képmás, mell, (ovál)	VII.	céj. (MFM 87.158.4) T.5851
81. Férfi képmás, mell, (ovál)	VII.	céj. (JPM) T.20988
82. Női képmás, ülő, csípőig,	VII.	céj. (JPM) T.20994
83. Kern Ilonka, derékig, (ovál)	VII.	céj. (mgt) T.18111
84. Kern Jánosné, derékig, (ovál)	VII.	céj. (mgt) T.18112
85. gróf Tisza Lajos 1881. IV. 1., álló, egész, (boudoir)	VII.	céj. (MFM 80.215.10) T.13992
86. Férfi képmás 1881. ápr. 15., álló, egész, (boudoir)	VII.	céj. (MFM 80.2.34) T.11067
87. Férfi képmás, derékig, (boudoir)	VII.	céj. (MFM 80.215.12) T.13993
88. (38. kép),	XIV.	Major Etelka 1884–5, álló, térdig céj. c. (MFM 82.171.1) 36703
89.	XIV.	Férfi képmás, mell, céj. c. (FSZ)
90.	XIV.	László Gyula, álló, lábszárközépig, céj. c. (MFM 82.177.55) T.13987
91.	XIV.	Zombory Antal tanácsnok, derékig, céj. c. (MFM 82.133.1)

		36712
92.	XIV.	Zomboryné, derékig, cégj. c. (SK alb.) T.13805
93.	XIV.	Női képmás, derékig, cégj. c. (SK alb.) T.13803
94.	XIV.	Férfi képmás, derékig, cégj. c. (SK) T.13804
95.	XIV.	Kislány képmása, ülő, egész, cégj. c. (mgt) T.22840
96.	VII.	Női képmás, ülő, térdig, (40. kép), cégj. d. (MFM 87.158.3) T.5847
97.	VII.	Női képmás, ülő, egész, cégj. d. (mgt) T.5840
98.		Vadászné Gasparik Amália 1880. k., csípőig,
	VII.	cégj. d. (mgt) 14749
99.	VII.	Bergmann Júlia, álló, bokáig, cégj. d. (mgt) 31473
100.		Magarasevits Pál és felesége Viditzki Danica 1882 k., álló, bokáig,
	VII.	cégj. d. (mgt) 21201
101.	VII.	Aigner Jenő 1883, álló, egész, cégj. d. (MFM 91.25.10) 14253
102.	VII.	Kiss Pálné Vankó Borbála, csípőig, cégj. d. (MFM 83.3.2) 37382
103.	VII.	Férfi képmás, mell, cégj. d. (mgt) 38023
104.	VII.	Kislány jelmezben, álló, egész, cégj. d. (MFM 82.158.4) T.10499
105.	VII.	Férfi képmás, mell, cégj. d. (MFM 82.177.11) 36771
106.	VII.	Női képmás, derékig, cégj. d. (MFM 82.177.12) T.13989
107.	VII.	Kertész Rozália, csípőig, cégj. d. (MFM 82.177.19)

108.		T.13990 Férfi képmás, mell, cégj. d. (SK alb.)
109.	VII.	T.13808 Női képmás, csípőig, cégj. d. (SK alb.)
110.	VII.	T.13809 Női képmás, derékig, cégj. d. (MFM 92.15.8)
111.	VII.	T.5852 Gyermek képmás, ülő, egész, cégj. d. (mgt)
112.	VII.	T.22846 Kislány képmás, ülő, egész, cégj. d. (mgt)
113.	VII.	T.22847 Női képmás, álló, térdig, (makart) cégj. d. (SK alb.)
114. (boudoir)		T.13840 Wöber Györgyné, álló, bokáig, cégj. d. (Levéltár)
115.	VII.	30814 Női képmás, mell, (boudoir) cégj. d. (MFM 82.158.1)
116.	VII.	T.10492 Női képmás, álló, bokáig, (boudoir) cégj. d. (SK alb.)
117. (boudoir)	VII.	T.13867 dr. Benke József ügyvéd, álló, egész, cégj. d. (mgt)
118.	VII.	T.15491 Női képmás, álló, egész, (boudoir) cégj. d. (JPM)
119. (boudoir)	VII.	T.20984 Reizner János 1883, álló, egész, cégj. d. (MMM ¹²³)
120.	VII.	39261 Női képmás derékig, cégj. d. (SK)
121.	VII.	T.13807 Major Irma, derékig, cégj. d. (mgt)
122.	VII.	T.22805 Mayer Jenő, álló, térdig, cégj. d. (MFM 92.26.14)

¹²³ Magyar Munkásmozgalmi Múzeum, Budapest (továbbiakban MMM).

			T.20253
123.			Férfi képmás, álló, térdig, (boudoir)
	VII.		cébj. d. (MFM 80.215.8)
			T.14401
124.			Női képmás, álló, térdig (boudoir)
	VII.		cébj. d. (MFM 80.215.9)
			T.12423
125.			Major Ilona 1883 k., álló, térdig,
	VII.		cébj. d. (mgt)
			21210
126.			Ligetiné, csípőig, (boudoir)
	VII.		cébj. d. (SK alb.)
			T.13866
127.			Scissa Dezső, álló, térdig,
	IX.		cébj. e. (mgt)
			T.22809
128.			Keméndyné, mell,
	IX.		cébj. e. (MFM 84.45.1)
			T.13985
129.			Kertész Sándorné Brunner Mária,
derékig,	IX.		cébj. e. (MFM 82.177.6)
			36774
130.			Férfi képmás mell,
	IX.		cébj. e. (MFM 82.177.36)
			T.13986
131.			Wéber Miklós és családja, ülő-álló,
egész,	IX.		cébj. e. (MFM 82.177.52)
			T.12916
132.			Schaar Elemér, derékig,
	IX.		cébj. e. (mgt)
			T.22773
133.			Schaar Kornél, derékig
	IX.		cébj. e. (mgt)
			T.22774
134.			Női képmás, mell,
			cébj. e. (FSZ)
135.			Női képmás, derékig,
	IX.		cébj. e. (SK alb.)
			T.13821
136.			Női képmás, mell,
	IX.		cébj. e. (SK alb.)
			T.13822
137.			Női képmás, derékig,
	IX.		cébj. e. (SK alb.)
			T.13823
138.			Női képmás, mell,
	IX.		cébj. e. (SK alb.)
			T.13824

139.		Marekné, mell, cégj. e. (SK alb.) T.13820
140.	IX.	Nyáry Jánosné, mell, cégj. e. (SK alb.) T.13810
141.	IX.	Női képmás, derékig, cégj. e. (SK alb.) T.13811
142.	IX.	Női képmás, mell (45. kép), cégj. e. (SK alb.) T.13813
143.	IX.	Női képmás, mell, cégj. e. (SK alb.) T.13814
144.	IX.	Női képmás, mell, cégj. e. (SK alb.) T.13815
145.	IX.	Női képmás, mell, cégj. e. (SK alb.) T.13816
146.	IX.	Női képmás, derékig, cégj. e. (SK alb.) T.13817
147.	IX.	Női képmás, mell, cégj. e. (SK alb.) T.13819
148.	IX.	Aigner Boriska 1885, álló, derékig, cégj. e. (MFM 91.25.11) 14226
149.	IX.	Női képmás, mell, cégj. e. (SK alb.) T.13825
150.	IX.	Férfi képmás, derékig, cégj. e. (SK alb.) T.13812
151.	IX.	Női képmás, csípőig, cégj. e. (SK alb.) T.13818
152.	IX.	Női képmás, derékig, (makart) cégj. e. (SK alb.) T.13846
153.	IX.	Női képmás, térdig, (makart) cégj. e. (SK alb.) T.13841
154.	IX.	Női képmás, térdig, (makart) cégj. e. (SK alb.) T.13845
155.	IX.	Női képmás, derékig, (makart) cégj. e. (SK alb.)

156.		T.13844 Női képmás, derékig, (makart)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
157.		T.13843 Női képmás, bokáig, (makart)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
158.		T.13842 Női képmás, mell, (makart)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
159.		T.13839 Női képmás, derékig, (makart)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
160. (kabinet)		T.13847 Négy Bergman lány, ülő-álló, egész,
	IX.	cégj. e. (mgt.)
161. (kabinet)		31462 Négyes női képmás, ülő-álló, egész,
	IX.	cégj. e. (MFM 82.177.82)
162.		T.12413 Női képmás, mell, (kabinet)
	IX.	cégj. e. (MFM 81.24.4)
163.		35746 Női képmás, derékig, (kabinet)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
164.		T.13862 Női képmás, derékig, (kabinet)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
165.		T.13852 Női képmás, mell, (kabinet)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
166.		T.13851 Női képmás, ülő, bokáig, (kabinet)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
167.		T.13850 Női képmás, mell, (kabinet)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
168.		T.13861 Női képmás, mell, (kabinet)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
169. (kabinet)		T.13854 dr. Eisenstein Jakabné, derékig,
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
170.		T.13858 Női képmás, mell, (kabinet)
	IX.	cégj. e. (SK alb.)
171.		T.13857 Női képmás, derékig, (kabinet)

		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13856
172.			Női képmás, mell, (kabinet)
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13855
173.			Női képmás, mell, (kabinet)
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13864
174.	(kabinet)		Pálffy György színész, derékig,
		IX.	cévj. e. (MFM 86.55.1) T.13920
175.			Novák Berta, álló, egész, (kabinet)
		IX.	cévj. e. (mgt.) T.14876
176.			Erdélyi Mihály, mell, (boudoir)
		IX.	cévj. e. (MFM 81.84.11) 18469
177.			Női képmás, részlet, (boudoir)
			cévj. e. (SK alb.) T.13863
178.			Női képmás, álló, bokáig, (boudoir)
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13876
179.			Női képmás, mell, (boudoir)
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13875
180.			Női képmás, derékig, (boudoir)
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13874
181.			Női képmás, álló, térdig, (boudoir)
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13873
182.			Női képmás, mell, (boudoir)
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13872
183.			Női képmás, álló, térdig, (boudoir)
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13871
184.			Női képmás, mell, (boudoir)
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13870
185.	mell, (boudoir)		dr. Arany Károlyné 1887. júli. 2.,
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13869
186.			Női képmás, mell, (boudoir)
		IX.	cévj. e. (SK alb.) T.13868
187.			Női képmás, álló, részlet, (boudoir)

			cégj. e. (SK alb.) T.13853
188.			Női képmás, mell, (boudoir)
	IX.		cégj. e. (SK alb.) T.13881
189.			dr. Mann Jakabné 1887, mell,
(boudoir)			
	IX.		cégj. e. (SK alb.) T.13880
190.			Női képmás, álló, bokáig, (boudoir)
	IX.		cégj. e. (SK alb.) T.13879
191.			Női képmás, álló, térdig, (boudoir)
	IX.		cégj. e. (SK alb.) T.13878
192.			Női képmás, álló, egész, (boudoir)
	IX.		cégj. e. (SK alb.) T.13877
193.			Női képmás, álló, egész, részlet,
(boudoir)			
			cégj. e. (SK alb.) T.13859
194.			dr. Endrényiné, mell,
	IX.		cégj. e. (mgt.) T.22808
195.			Kettős gyermekképmás, mell,
	IX.		cégj. e. (MFM 81.105.33) 33533
196.			Női képmás, mell,
			cégj. e. (FSZ)
197.			Mihályfi Gusztáv és neje Pósz
Margit, álló, egész, (boudoir)			
	IX.		cégj. e. (JPM) T.20900
198.			Női képmás jelmezben, részlet,
			cégj. e. (SK alb.) T.13826
199.			Női képmás jelmezben, részlet
			cégj. e. (SK alb.) T.13827
200.			Női képmás jelmezben, részlet,
			cégj. e. (SK alb.) T.13828
201.			Fináczyné és Schneiderné
mézeskalács sátra, Polgár Lászlóné és Salamon Zsigmondné gyermekjáték árudája,			cégj. e. (MFM 82.167.1) 31274
202.			Wöber Antalné – Polgár Imréné
virágcsarnoka,			
			cégj. e. (MFM 82.167.2)

203. 31275
bormérése az összetartás pinczejéből, Szabados ... és Szarvadi Lajosné szivar-tőzsdéje,
cégj. e. (MFM 82.167.3)
204. 31276
„Jó szív” bazár,
cégj. e. (MFM 82.167.4)
205. 31277
Házi ipar, Rósa Izsóné és Olav
cégj. e. (MFM 82.167.5)
206. 31278
Sör csarnoka, Török Kálmánné és Rozinszky Béláné férfi pipere üzlete,
cégj. e. (MFM 82.167.6)
207. 31279
czukrászdája, Naschitz Józsefné és Lévy Ferencné rőfös kereskedése,
cégj. e. (MFM 82.167.7)
208. 31280
házi sütemény árudája, Benedikt Ferenczné és Engel Adolfné írószersátra,
cégj. e. (MFM 82.167.8)
209. 31267
közölte Kovács János Szeged. Szeged, 1889.21.
Szegedi részletek, az összeállítást

35874

Letzter és Keglovich fényképészek (1888–1892)

Özv. Lauscherné Letzter Nanette üzletvezetőjével, Keglovich Emil fényképésszel új céget alapított a Letzter és Társa helyett.¹²⁴ 1889-ben a párisi világkiállításon bronz érmet nyertek.¹²⁵ Majd 1891-ben a cég résztvett a temesvári kiállításon, ahonnan állami bronz érmet hozott.¹²⁶ Ez év októberében Keglovich Emil magánéletében változás állt be, eljegyezte Till Herminát, Till József tekintélyes kereskedő leányát.¹²⁷ 1892 őszén özv. Lauscherné Letzter Anna – 23 évi fényképészeti tevékenység után (1869-ben indult a Letzter L. cég) – kilépett a cégből és ezzel a Letzter és Keglovich cég megszűnt.¹²⁸

Fényképészete: Fényképeik évek óta Szegeden, Budapesten, sőt Bécsben is kedvelt kirakati tárgyak.¹²⁹

1889-ben kellemetlenség érte őket, segédjük Platz Péter 45 forinttal előleggel megszökött.¹³⁰

¹²⁴ SZH 1888. jún. 3.

¹²⁵ SZH 1891. szept. 24–25. SZN 1891. szept. 29.

¹²⁶ SZN 1889. okt. 4.

¹²⁷ SZH 1891. okt. 15.

¹²⁸ SZH 1892. szept. 4.

¹²⁹ SZH 1888. jún. 3.

¹³⁰ SZH 1889. máj. 8., SZN 1889. máj. 18.

Augusztusban „dalárdaünnepélyi emlék”-ként hirdették arcképeiket: „Mignon, Stefánia, kagyló, kabinet, Makart, boudoir és Pavell alakban, fekete és színezett, a legkisebbtől egész életnagyságig”. A dalárda ünnepségek alkalmával az ünnepi menetről fölvételeket készített a Letzter és Keglovich cég. „Az egyik kép a kapu körül várakozó publikumot mutatja, a másik pedig a menetet. Az első kép igen szép tiszta, az arcok eléggé körvonalazottak, s fölismerhetők, a másik azonban részint a homály, részint a mozgás miatt kevésbé sikerült. Csakis a budai dalárokat lehet rajta tisztán látni. De annyiból mégis érdekes, hogy az óriási néptömegnek sűrűségét és a csoportokat megmutatja s így mint emlékkép a célnak megfelel. A képek ára darabonként 1 firt 50 k.”¹³¹ A képekből sajnos egyet sem ismerünk. Ugyanígy csak újságból tudunk rakpart fényképeiről: „... a folyammérnökség rendelménye folytán tegnap a ledölt rakpartról két fölvételt készített. Az első fölvétel történt délelőtt Új-Szegedről, a másik délután a ”Merkur” hajóról és daczára a borús időnek, a fölvételek kitűnően sikerültek”.¹³² A következő érdekes föl vételük sem maradt ránk. „A magyar gyermekvilág közös kedvenc Pósa bácsija vétetett föl magáról egy jelmezfényképet ... a torzonborz poéta egy tucat válogatott szép, aranyos baba közepette fotografírozta le magát” Keglovichnál.¹³³

1890 januárjában Gyömbér Pál hatszoros rablógyilkos fényképét árulták darabonként 40 krjával.¹³⁴ Egy tavaszi hirdetésében újdonságokat is ajánl közönsége számára: „fényképek, aquarell, chromo és olajfestmények ... ami különlegesség gyermek-fényképészetünket ... épületeket, tájakat és ipartárgyakat ... Újdonság!!! ... fölvételeket eszközlünk sötét lakrészekről, sőt lakodalmas házhoz is alkalmas az ezen célra külön berendezett világító-készülékünk”.¹³⁵ Majd egy nyári hirdetésében avval is megtoldja, hogy „éjnek idején” is fényképez.¹³⁶

1891-ben festői képességét dicsérik, a fél életnagyságú jelmezes hölgy aquarell képével kapcsolatban.¹³⁷ Februárban megörökítette „a jégpályát és a rajta korcsolyázó közönséget” a záróünnepély lefényképezésével.¹³⁸

Tavasszal H. Pauli Mariska „a szegedi színház csalogánya” valamennyi Szegeden játszott szerepében lefényképezte magát a Letzter és Keglovich cégnél.¹³⁹

„Nyáron nagy szenzáció volt a Temesvárra küldött kb. 50 db arckép, megannyi Keglovich úr műve ... legnagyobb Rainer József főkapitány képe, életnagyságú olajfestmény ... díszmagyarban, fekete mentével és meggyzsin-nadrágban, kardosan, kucsában ... élethűsége finom kivitelű és élénk színezése frappáns hatást tesz ... kisebb méretű aquarell-kép ábrázolja élénk színpompával Vajda Sándorné úrhölgyet. Színes aquarell és cromoképek ... Nagy Ibolykáról, Bakonyi Rózsikáról, Gaál Endréről és a kis Lillin leányról ... a tus képek közül ... Bakonyi Rózsika, Polgár Imréné, Gaál Gizella, Dobler Margit, Mayer Aranka képei”.¹⁴⁰ Kár, hogy ezeket nem

¹³¹ SZH 1889. aug. 18.

¹³² SZN 1889. szept. 22.

¹³³ SZN 1889. nov. 4.

¹³⁴ SZH 1890. jan. 27.

¹³⁵ SZH 1890. ápr. 6.

¹³⁶ SZH 1890. jún. 8.

¹³⁷ SZH 1891. jan. 11.

¹³⁸ SZH 1891. febr. 22. Valószínűleg ezt közölte Kovács János Szeged népe 1901-ben megjelent könyvének 400. oldalán.

¹³⁹ SZN 1891. márc. 23.

¹⁴⁰ SZN 1891. júl. 14., SZH 1891. szept. 24.

ismerjük.

Az október 25-i tanyai ünnepélyről Keglovich Emil négy fölvetelt készített. Ezeknek a fényképeknek, későbbi nagyméretű másolatát a Somogyi Könyvtár őrzi (62-65.). Majd nagy megtiszteltetés érte a céget. Munkácsy Mihály Tisza Lajos gróf társaságában felkereste a műtermet és megengedte, hogy lefényképezzék. „Két fölvetelben együtt Tisza Lajos gróffal. Azután külön is levetette magát. Majd rokonával a Kelemen- és Reök-család tagjával együtt”.¹⁴¹ Munkácsy és Tisza kettős képmását a Móra Ferenc Múzeum két példányban őrzi (60-61.). A nagyméretű képek egyike színezett, melyen jól lemérhető Keglovich Emil festői tehetsége is. Ezt a kettős arcképet és az ünnepély fölvételeiből (a leányok, legények csoportja, „Bürge paprikás” főzés és „Barna János öreg juhász”) részleteket közölt a Vasárnapi újság (1891. 768. oldal) „A szegedi tanyák ünnepe” címen Kovács János szövegével.¹⁴²

Műterme: A Kölcsey u 8. sz. alatti Auer házban, a lényegében 1869-től működő műtermet 1888-ban másodszor újították meg. Ennél a bővítésnél a cégtárssá előlépett Keglovich Emilnek döntő szerepe volt, feltehetően anyagilag is.¹⁴³ Az „udvari épület fényképészeti Műtermet nagyobbítás és átalakításáról” című tervrajzot megtaláltuk a szegedi Levéltár anyagában.¹⁴⁴ Így betekintést nyerhetünk annak elrendezésébe (46–47. kép). Az épület földszintje három szobából, konyhából és előszobából áll. Utóbbiból fölépcső vezet az emeleti előtérbe. Innen egyik oldalon az üvegezett ún. napfényműterembe és a mögötte lévő laboratóriumba, másik oldalon a „toilette”-be és a munkaterembe jutni. Két év múlva, 1890-ben műtermüket a legújabb műszerekkel is felszerelték. A májusi újság az „ajánlható előkelőbb cégek” között, mint a legfényesebben berendezett fényképészetet propagálta.¹⁴⁵

Mindössze pár darab olyan fényképe maradt ránk, melyen a tervrajzból következtethető, elegáns műterem-belsőbe bepillantunk. Az bizonyos, hogy egy oldottabb festőiségű háttérrel ismerünk meg róluk (42, 45, 55-57.). A képek e lágyabb tónusa nyilván a napfényműterem természetes megvilágításának köszönhető.

Kirakat: 1891 januárjában Aigner Lajos Kárász utcai kirakatában volt látható a már leírt jelmezes hölgy aquarell képe. Tavasszal pedig a Gaál testvérek kirakatában H. Pauli Mariskát ábrázoló fényképekről az újság „primadonnánk képekben” címmel írt.¹⁴⁶

Cégjelzés: Versóit vastag, vajszín kartonra arannyal nyomták, készítője a már jól ismert „EISENSCHIML és WACHTL WIEN.” cég, a jelzet azonban nem szerepel mindegyiken.

Első a. verzóján (48. kép) a „*Letzter és Keglovich SZEGED*” fölirat átlósan van elhelyezve, melyet két fényképről ismerünk (1-2.).

Második b. versóját az 1876-os szegedi, az 1879-es székesfehérvári és az 1885-ös budapesti érem díszíti és a szárnyas címerállatok tartotta pajzson az L K betűk. Az érmek között átlósan futó mondatszalagon: „*Letzter és Keglovich* ezelőtt LETZTER és TÁRSA SZEGED”, a köztes helyeken „FÉNYKÉPÉSZET és FESTÉSZETI MŰTEREM Kölcsey utca 8. sz. A »PRÓFÉTA« SÖRHÁZ mellett. Utánzás tilos. Utánrendelésnél kéretik a számot megjelölni.” (49. kép). A versót ismerjük a készítő megjelölése nélkül (3-7.) és jelzésével is (8-35.).

Harmadik c. versóján, melyet 1889-től használt a többi érem mellett ott látjuk az új párisi

¹⁴¹ SZN 1891. okt. 27. SZH 1891. okt. 28.

¹⁴² SZH 1891. okt. 25, nov. 26. SZN 1891. nov. 26.

¹⁴³ SZH 1888. jún. 3.

¹⁴⁴ Tervtár 1429/888.

¹⁴⁵ SZH 1890. ápr. 6, máj. 11.

¹⁴⁶ SZH 1891. jan. 11, SZN 1891. márc. 23.

bronzérmek. Szövege az előzőnél leírtakkal teljesen megegyezik, csupán elhelyezésükön változtattak (51. kép). Ismerjük készítőjének jelzése nélkül (42-45.) és jelzésével is (36-41, 46-59.).

Fényképei: Az előlapok változatosak. A vastag kartonok rézsútos széle és a fölirat arany nyomású, a sarkok szögletesek vagy lekerekítettek.

Az a. verzós kartonok négyzet alakúak, 10.5×10.5 cm-esek és előlapjuk fölirat nélküli.

A b. verzós kartonok előlapjának egyrészén (VII.) csontszín alapon, a kép alatt balra „*Letzter és Keglovich*”, jobbra „SZEGEDEN” a fölirat (3-6, 8-22.). A többin (XX.) fehér alapon a díszes fölirat (7, 23-35.) „*Letzter és SZEGEDEN Keglovich*” L K monogrammal, virágos keretelésbe fogva (50. kép).

A c. verzós kartonok előlapjai (VII, XX, 36–41.) fehér alapon újabb lendületes rajzú fölirattal bővültek (42-56.). A kép alatt balra „*Letzter és Keglovich*”, jobbra „SZEGEDEN” (52. kép).

Az új előlapok divatja közel sem ad olyan elegáns külsőt a képeknek, mint az 1880-as évek első felében. Fényképei közül a Prokisch házaspár díszmagyarba öltözött alakját csodálhatjuk leginkább, pár év múlva ilyen ruhákban ünnepelték a milleniumot. Városképei a már kiépült Szeged palotásorait örökítették meg (18-21.). A cég 14 darabos városkép-összeállítását (66.) 1889-ben Kovács János közölte Szeged Tájékoztató-ismertetésül című kiadványában (21. old).

Nagyméretű 40×50 cm-es Munkácsy és Tisza fényképét 56×66 cm-es vastag karton keretezi, melynek jobb alsó sarkára nyomtatott papírcsíkot ragasztottak háromsoros magyar: „LETZTER és KEGLOVICH fényképészeti és festészeti műterme SZEGEDEN” és ennek német szövegével.¹⁴⁷ Ugyanennek 54×61 cm-es aquarelljét Keglovich sajátkezűleg írta alá.

1. Aigner Adél és Mundrusz Olga, mell,

14235		céj. a. (mgt.)
2. Treitz testvérek deréki,		
T.20254		céj. a. (MFM 92.25.15)
3. Vorsikovsky, álló, bokáig,		
VII.		céj. b. (SK)
T.13830		
4. Vorsikovsky, álló, bokáig,		
VII.		céj. b. (SK)
T.13831		
5. Női képmás mell,		
VII.		céj. b. (MFM 82.169.6)
T.12408		
6. Török gyerekek, álló-ülő, egész, (kabinet)		
VII.		céj. b. (mgt.) T.20208
7. Leányka képmás, ülő, bokáig, (boudoir)		
XX.		céj. b. (MFM 85.22.3) T.15055
8. Kislány képmás, álló, térdig,		
VII.		céj. b. (mgt.) 30742
9. Gyermek képmás, ülő, egész,		
VII.		céj. b. (MFM 82.177.18)

¹⁴⁷ 1922-ben Kállay Albert ny. főispán hagyatékából került a múzeum gyűjteményébe.

		T.13975
10. Wéber Miklós, derékig,	VII.	cégj. b. (MFM 82.177.42) T.13974
11. Női képmás, derékig,	VII.	cégj. b. (SK) T.13829
12. Szekerke Lajosné, csípőig,	VII.	cégj. b. (MFM 92.15.9) T.5853
13. Magarasevits Leontin, álló, egész,	VII.	cégj. b. (mgt.) T.22812
14. Lábdy Mariska, csípőig,	VII.	cégj. b. (JPM) T.20995
15. Férfi képmás, derékig,	VII.	cégj. b. (JPM) T.20992
16. Kern Ilonka, álló, térdig,		cégj. b. (mgt.) T.18110
17. Tömörkény István, mell, (makart)	VII.	cégj. b. (mgt.) 37385
18. Tiszapart a Színházzal, (kabinet)	VII.	cégj. b. (MFM 85.18.1) T.15089
19. Tiszapart a hídról, (kabinet)	VII.	cégj. b. (MFM 85.18.2) T.15090
20. Híd utca a hídról, (kabinet)	VII.	cégj. b. (MFM 85.18.3) T.15087
21. Széchenyi tér keleti oldala, (kabinet)	VII.	cégj. b. (MFM 85.18.4) T.15088
22. Kapeller Teréz 1889, ¹⁴⁸ ülő, egész, (30×24, 35×26 cm)	VII.	cégj. (mgt.) T.5892
23. Gábor Istvánné Burghardt Júlia, mell,	XX.	cégj. b. (mgt.) 37387
24. Babós Béla, ülő, egész,	XX.	cégj. b. (mgt.) 30735
25. Mayer Aranka, csípőig (50. kép),		

¹⁴⁸ Apró Ferenc ügyvéd dédanyjának testvére, akit beöltöztettek a városháza mennyezetére készülő freskó, mezőgazdaság szimbólumához.

	XX.	cévj. b.	(MFM 92.26.8)
		T.20247	
26. Házaspár képmása, álló, térdig,		cévj. b.	(FSZ)
27. Aigner Nándorné Pfann Mária, álló, bokáig, (makart)	XX.	cévj. b.	(MFM 91.25.14)
		14233	
28. Tombázt Eta, Erzsébet, a francia nevelőnő és Izabella, mell, (kabinet)	XX.	cévj. b.	(MFM 91.84.3)
		T.12412	
29. Szatymazi Zsótér András, derékig, (kabinet)		cévj. b.	(Levéltár)
		T.13786	
30. Balog Géza és neje, mell, (kabinet)	XX.	cévj. b.	(mgt.)
		T.22792	
31. Török Etelka, csípőig, (kabinet)	XX.	cévj. b.	(mgt.)
		T.20199	
32. Női képmás jelmezben, részlet, (boudoir)		cévj. b.	(SK)
		T.13832	
33. Női képmás jelmezben szárnyakkal, részlet, (boudoir)		cévj. b.	(SK)
		T.13860	
34. Török Sándorné Koór Etelka, mell, részlet, (boudoir)		cévj. b.	(mgt.)
		T.20188	
35. Kettős képmás, ülő, bokáig, (21×14 cm)	XX.	cévj. b.	(MFM 91.38.1)
		T.5856	
36. Török Etelka, derékig,	VII.	cévj. c.	(mgt.)
		T.20198	
37. Férfi képmás, mell, (boudoir)	VII.	cévj. c.	(MFM 84.3.1)
		T.13971	
38. Aigner Dezső táblabíró, álló, bokáig, (makart)	XX.	cévj. c.	(mgt.)
		14208	
39. Burg Lajos, ülő, egész, (kabinet)	XX.	cévj. c.	(mgt)
		T.14877	
40. Makó Lajos 1890. júli. 20., (kabinet)	XX.	cévj. c.	(SZTM ¹⁴⁹)
41. Aigner Margit, ülő, egész, (kabinet)	XX.	cévj. c.	(mgt.)
		14214	

¹⁴⁹ Magyar Színházi Intézet, Színháztörténeti Múzeum (továbbiakban SZTM).

42. Kertész Vilma, álló, egész,	I.	cévj. c. (MFM 82.177.50) T.12918
43. László Gyula érettségi képe, mell,	I.	cévj. c. (MFM 82.177.56) T.13976
44. Karonülő képmása, ülő, egész,	I.	cévj. c. (mgt.) T.14875
45. Karakasevits Joca, álló, egész (52. kép),	I.	cévj. c. (mgt.) T.22811
46. Kertész Sándor, mell,	VII.	cévj. c. (MFM 82.177.5) 36775
47. Szabó Mihály, mell,	VII.	cévj. c. (MFM 91.25.12) 14248
48. Prohászka Lajos és ifj. Török Sándor, ülő-álló, bokáig,	VII.	cévj. c. (mgt.) T.20222
49. Kern Andrásné, derékig,	I.	cévj. c. (mgt.) T.18113
50. Tömörkény Istvánné Kiss Emma, mell, (kabinet)	I.	cévj. c. (mgt.) 37384
51. Ujj József ügyvéd, mell, (kabinet)	I.	cévj. c. (mgt.) 31336
52. Kertész Ilona, álló, bokáig, (kabinet)	I.	cévj. c. (MFM 82.177.27) T.14400
53. Kern Ilona, álló, bokáig, (kabinet)	I.	cévj. c. (mgt.) T.15074
54. Férfi képmás, álló, bokáig, (kabinet)	VII.	cévj. c. (MFM 91.38.2) T.5857
55. Prokisch 1892. ápril. 4., álló, egész, (boudoir)	I.	cévj. c. (SK) T.13882
56. Prokisch-né, álló, egész, (boudoir)	I.	cévj. c. (SK) T.13883
57. Női képmás jelmezben, részlet, (boudoir)		cévj. c. (SK) T.13833
58. Koór Jánosné, ülő, térdig, részlet, (boudoir)		cévj. c. (mgt.)

59. dr. Fehér Ipoly főapát, álló, T.20210
cégj. c. (mgt.)
T.20211
60. Tisza Lajos gróf és Munkácsy Mihály, derékig, cégj. (MFM 82.83.1)
T.10344
61. Tisza Lajos gróf és Munkácsy Mihály derékig, (aquarell) jelzett (MFM 82.82.1)
T.10339
62. Tisza Lajos gróf és Munkácsy Mihály, („Platinotypia”) jelzett (MNM)
63. Leányok csoportja 1891. okt. 25.
64. Legények csoportja 1891. okt. 25.
65. „Bürge paprikás” főzés 1891. okt. 25.
66. Barna János öreg juhász 1891. okt. 25.
Keglovich Emil fényképész és festőművész (1892–....)

Keglovich Emil (53. kép) Bukovinában (Pojana Stampi) született 1856. júni. 23-án. Valószínűleg Letzteréknél tanulta ki a fényképezészetet. 1879-től már a Letzter és Társa cég művezetője. 1885-ben az országos kiállításon jeles közreműködéséért érmet kapott. 1888-tól a Letzter és Keglovich cég egyik tulajdonosa. Ebből az évből versóján egy brüsszeli érmet használ, melyről semmit sem tudunk. 1891. nov. 24-én, 35 évesen nősült. Feleségül vette Till Herminát, aki Szegeden született 1864. júni. 25-én.¹⁵⁰ Keglovich Emil 1892 őszétől a Kölcsey utca 8. sz. alatti műterem egyedüli tulajdonosa. 1896-ban elnyerte a milleniumi nagy érmet.

Fényképezete: Önálló műtermében igyekezett megrendelőinek minden igényét magas fokon kielégíteni, pl. „a legújabb, az úgynevezett platin képek” és művészi aquarellek készítésével.¹⁵¹

1893 májusában jelmezeikben megörökített „Reök Istvánné ..., Pálffy Margit, Bakonyi Rózsa, Hämpfling Elza” fényképeinek remek kidolgozása keltett föltűnést a városban.¹⁵² Ezekben az években készíthette azt a csoportképet, melyet a Múzeum őriz (46.). Ezen is a Gévy képeken látott magyaros ruháját viseli Beck István. A hátsó sorban állók: „Maczer Jakab, Buoc Béla, Terscsényi Gyula, Károlyi Kálmán, Szögedi Endre, Fuck Mihály, Beck István”. Az első sorban ülők: „Náray Talamér, Pollák Lajos, Telbisz Imre, Magyar Gábor, Ivánkovits Imre, Farkas Ignác, Tóth Nándor”, hogy milyen alkalomból fényképeztették magukat, azt nem sikerült megtudnunk.

1894-ben nyilván Wagnerék megrendelésére lefényképezte a Klauzál tér déli oldalát, a Gál és Lengyel paloták közé ékelődött egyemeletes régi Wagner házzal (44-45.). A levétár őrzi az ideálmodott Wagner palota homlokzati rajzát, melyhez a fénykép készült. Az emeleten elegáns műteremmel Keglovich részére, a terv azonban csak terv maradt.

1895 márciusából való a Wagner családról készült hatalmas, remekművű fényképe (48.) Wagner Gusztáv és felesége Felger Irma három gyermekükkel. A legnagyobbik öt esztendő Margit, a későbbi dr. Shvoy Kálmáné.¹⁵³ Ebből az évből még négy nagyméretű fényképét ismerjük

¹⁵⁰ Az anyakönyv szerint a menyasszony Klauzál tér 5 szám alatt, a vőlegény Korona u. 7 szám alatt lakott.

¹⁵¹ SZH 1892. szept. 6, SZN 1893. máj. 24., Útmutató 1896. Keglovich hirdetés, lásd még Szakács M. i. m. 30. old. 126. sz.

¹⁵² SZH 1893. máj. 27.

¹⁵³ Belvárosi kath. esketési anyakönyv 1887. 77. sz. és a belvárosi temető Wagner kriptájának

a Tiszáról (49-52.).

Decemberben Reizner János készítet a városról fényképeket az ezredéves kiadványok számára: „Széchenyi tér, színház-tér, artézi-kút-tér, mars-tér, Gizella-tér, ref. templom, Kálvária és környéke és a Szent György-utcát a pénzügyi palotáig.” Ezekből 16 darabot küldtek az „Ezredéves Magyarország” szerkesztőségének 1896 januárjában.¹⁵⁴ A képek beazonosítását csak az egész Keglovich életmű ismeretében lehet majd elvégezni.

1896-ban bőségesen akadhatott a szegedi milleniumi ünnepségekkel kapcsolatban fényképezni való. Mégis csak egyről van tudomásunk, mely május 10-én készült a Klauzál téren (53.). Ivánkovits János címzetes püspök mondott misét „a miséző sátor ... kupolásan, 7 méter szélességbe és hat méter magasságba ... Ádok István vállalkozó készítette ... a díszítéseket Lengyel Lőrincz ... A hátsó és két oldal fal fehér impregnált szövet arany hímzéssel, elől ... az ország címere ... bordó bársony függönyök és arany hímzések”, három lépcső visz a pompás szőnyeggel letakart pódiumra. A sátor az Európa szálló előtt a lóvasút vágányainál állt. A tér déli oldalán a lányok, az északon a fiúk álltak, valamennyiük kokárdát viselt.¹⁵⁵

Valószínűleg még augusztusban készítette következő csoportképét (47.). „A milleniumi országos dalárünnepélyen Budapesten 1896. évi augusztus hó 15-én kitüntető oklevelet nyert SZEGEDI DALÁRDA MŰKÖDŐ TAGJAI: Niedermayer Antal, Blau Lajos, Hajbács László, Turóczy Mihály, Bieber Miklós, Váradi Jenő, Kertész Ferencz, Rainer Emil, Kovács József, Varju János, Kulisich István, Mayer Márton, Kovács Oktáv, Kelemen Béla, Gácsér György, Regdon Géza, Gróf Sándor, Jászay Géza, Szögedi Endre, Becsei Károly, Bozsó János, Szücs Ferencz, Kasza Ferencz, Tölcséry József, Erdélyi Sándor, Lippai Lajos, Jakó Sándor, Balogh Károly, Szakáll Lajos, Laczkovics Ákos, Wodiáner Sándor, Pór Sándor” fölirattal és névsorral.

Keglovich Emilt a milleniumi kiállításra küldött „pigment kép, kromo festmények, platinotípiák és akvarellekért” a milleniumi nagy éremmel tüntették ki. „Egyik legtöbbet dícsért kiállítója a csoportnak és ízléssel díszített fülkéje kiválik a legelső fotografusok között is. Művészi kivitelükkel feltűnést keltenek ... Szegednek ez a legkeresettebb műterme a legméltóbban van képviselve”, a szakemberek és versenytársak is készséggel kifejezésre juttatták, hogy a szegedi atelier a legelőkelőbb színvonalon áll. A kiállításon tartózkodó Keglovichot bemutatták a királynak, aki így szólt: „igazán nagyon szép fényképek, – mely dicséretből kijut a kiállítónak és a szegedi szépeknek egyaránt”.¹⁵⁶

Műterme: A Kölcsey u. 8. sz. alatti Auer házban lévő, 1869 óta létező műtermet használja továbbra is. Önállósulásakor új gépekkel szerelte föl.¹⁵⁷ Nagyméretű képei, főleg csoportképei bepillantást engednek a tágas, jó megvilágítású műterembe.

Kirakat: 1892 októberében a Mayer-féle vaskereskedésnél volt ízlésesen elrendezett kirakata. 1893 májusában a Kölcsey utcai kirakatában bámulják a tisztikar jelmezbálgján részt vett hölgyek fényképeit. 1895-ben új fölvételekből összeállított kirakatát dicsérik. 1896-ban több kirakatát említik. Egyik a „Széchenyi téri Wagner-féle ház sarkán” volt, melynek „minden egyes darabja nő és férfi magyar díszruhás alak”. Novemberben, amikor kiállítási képei visszaérkeznek a Fővárosból, legszebb darabjait Lengyel Lőrincz kirakatában helyezte el.¹⁵⁸

fölratai.

¹⁵⁴ SZN 1895. dec. 1. SZH 1896. jan. 14.

¹⁵⁵ SZH 1896. máj. 8–9. SZN 1896. máj. 9.

¹⁵⁶ SZN 1896. máj. 17, jún. 3. SZH 1896. máj. 17.

¹⁵⁷ SZH 1892. szept. 6.

¹⁵⁸ SZH 1892. okt. 30. SZN 1893. máj. 24. SZH 1893. máj. 27. SZH 1895. máj. 3. SZH 1896. szept. 6, nov. 15. SZN 1896. szept. 6, nov. 15. Lásd még Péter L, Neves szegedi házak. Somogyi

Cégjelzés: Négy év alatt három versót használt, drapp alapra kékes, zöldes, barnás pasztell színekkel és arannyal nyomatta őket.

Első a. versóján az érmek kibővültek az 1891-i temesvári éremmel és a címerállatok tartotta pajzson K E névbetűi vannak. Főlirata „*Fényképészet és festészeti műintézet*” németül is. A „*Keglovich Emil*” alatt az egyik változaton az „*(ezelőtt Letzter és Keglovich)*” szerepel (1-18.), a másikon ez elmarad és a cím csak „SZEGED” (19-26.). Az előzőn a pontos cím a Szeged alatt „Kölcsey utca 8 szám a Próféta sörház mellett.” Alul „Ezen fénykép üvegmintája utánrendelés czéljából fentartatik minden utánczás törv. tiltva.” németül is (54. kép). Készítőjük a „K. KRZIWANEK WIEN” cég.

Második b. versóját (56. kép) fekvő téglalap alakúra komponálták, a K E betűket koronás drapériába helyezték, „*Keglovich Emil fényképészet és festészeti műintézet SZEGED*” mellé az a. versónál leírt üvegmintára vonatkozó szöveg került. A készítő „*Lith K. Krziwanek. Wien*” cég (27-38.).

Harmadik c. versója (57. kép) hasonló az előzőhöz, szövege ugyanaz, az elhelyezésében van változás. Rajzi megoldása könnyedebb, elegánsabb, készítője a „KÜHLE és MIKSCHE WIEN” cég (39-43.).

Fényképei: Az előlapok egyszerűek (VII.), a karton rézsútos széle aranyozott, a fénykép alatti főlirat egységes, balra „*Keglovich Emil*”, jobbra „SZEGEDEN”.

Az a. versós képek előlapjára a főliratot a versó színével nyomtatták. Szeged S betűjét a nagyobb méretű kartonokon különböző apró rajzi dísszel látták el. A b. versós előlapok főliratát, mely egyezik az előzővel, arannyal nyomták. A c. versós előlapokét ugyancsak arannyal nyomták, a betűk rajza lendületesebb, elegánsabb az eddigieknél (55. kép).

Nagyméretű fényképeit a Klauzál tér déli házsoráról, háromba lehet összehajtani, panorámakép szerűen (44-45.). A csoportkép 36×42 cm-es kartonján a vonalkeretelés sarkain barokkos lombdíszt ül. A kép alatt nyomtatott névsor. A cégjelzést a kép bal alsó sarkába ütötték „*Keglovich Emil SZEGEDEN*” főlirattal (46.). Dalárda képének 35.5×43.5 cm-es kartonján a vonalkeretelés a sarkoknál geometrikus rajzot képez. A kép fölött nyomtatott szöveg, alatta névsor. Cégjelzés a kép bal alsó sarkába beütve (47.).

Családi és tiszai fényképeit vastag, plasztikusan kiképzett karton kereteli. A családi fénykép 78.5×65 cm-es keretelése drapp színű, Keglovich a nevét, a dátumot a fénykép jobb alsó sarkára kézzel írta (48.). Tiszai képeinek¹⁵⁹ 36, 5×44 cm-es világoszöld keretelésén a kép alatt és fölött feketével nyomtatott főlirat. Cégjelzését a fénykép jobb alsó sarkába beütötték. Bal sarkára piros festékkel 895 évszámot és T P betűket írtak, az egybeépített betűk talán a színezőre vonatkoznak, netán valamelyik Till névbetűi (49-52.).

A Klauzál téri miséről készült fényképet (53.) síma, vajszín kartonra ragasztották. Cégjelet a kép jobb alsó sarka alá egy papírszalagra nyomtattak. A „*Keglovich Emil Fényképész és festő Szegeden*” két soros szöveget kék színnel nyomták.

1. Greskovics Mária 1893. mell,

	VII.	cégj. a. (mgt.)
2. Férfi képmás, mell,	VII.	cégj. a. (MFM 82.60.18) T.13945
3. Aigner Nándorné, álló bokáig, (makart)	VII.	cégj. a. (Levéltár) 30758

Könyvtári műhely 1974.

¹⁵⁹ Hátukra ragasztott „bejelentési szám, tárgyszám” főliratú cédulák arra vallanak, hogy a képek részt vettek a milleniumi kiállításon.

4. Aigner Lajos, álló, bokáig, (makart)	VII.	cévj. a. (MFM 91.25.15)
14181
5. Férfi képmás, álló, lábszárközepéig, (makart)	VII.	cévj. a. (MFM 85.22.6)
T.18099
6. Jankovichné Szucsik Leona álló, egész, (makart)	VII.	cévj. a. (MFM 85.22.7)
T.15057
7. Kern Ilona, álló, egész, (makart)	VII.	cévj. a. (mgt.)
T.15075
8. Csoportkép, ülő-álló, egész, „Emlékül az 1893 évi fősorozásra Pálffy Viktor”, (kabinet)	VII.	cévj. a. (SK)
T.13886
9. Szivessy Mária és Boriska 1893, mell, (kabinet)	VII.	cévj. a. (mgt.)
31448
10. Kettős gyermekképmás 1894. ápril. 28. ülő-álló, egész, (kabinet)	VII.	cévj. a. (MFM 91.25.16)
T.14929
11. Burg gyerekek, mell, (kabinet)	VII.	cévj. a. (mgt.)
T.14878
12. Kern Ilona 1892. aug., álló, bokáig, (kabinet)	VII.	cévj. a. (mgt.)
T.15072
13. Fiatal pár 1893. jan., álló, egész,	VII.	cévj. a. (MFM 88.72.6)
T.5854
14. Női képmás, mell,	VII.	cévj. a. (MFM 91.38.3)
T.5858
15. Női képmás jelmezben, részlet, (kabinet)		cévj. a. (SK)
T.13838
16. Női képmás jelmezben, részlet, (kabinet)		cévj. a. (SK)
T.13836
17. Esküvői képmás, álló, egész, (kabinet)	VII.	cévj. a. (MFM 82.177.28)
T.13972
18. Jankovichné Szucsich Leona, álló, egész, (21×13 cm)	VII.	cévj. a. (MFM 85.22.5)
T.18093
19. Csikos Júlia 1894, derékig,	VII.	cévj. a. (mgt.)
14970
20. Gyermek képmás, csípőig, (színezett)		cévj. a. (FSZ)

21. Férfi képmás, mell,		cévj. a.	(FSZ)
22. Kettős fiú képmás, álló, egész,	VII.	cévj. a. T.14392	(MFM 82.177.43)
23. Fiú képmás, álló, egész,	VII.	cévj. a. T.13943	(MFM 82.177.44)
24. Leány képmás, álló, egész,	VII.	cévj. a. T.5848	(MFM 87.161.1)
25. Női képmás, mell, (kabinet)	VII.	cévj. a. T.5859	(MFM 91.38.4)
26. Női képmás, ülő, egész, (kabinet)	VII.	cévj. a. T.5860	(MFM 91.38.5)
27. Ördögh Jánosné Csikós Veron és leánya Mária, álló, bokáig,	VII.	cévj. b. 14266	(MFM 81.71.1)
28. Férfi képmás, mell,	VII.	cévj. b. T.13748	(Levéltár)
29. Női képmás, derékig,	VII.	cévj. b. T.13834	(SK)
30. Oláh Albert kisbögös, ülő, egész,		cévj. b.	(FSZ)
31. Férfi képmás hegedűvel, álló, egész,		cévj. b.	(FSZ)
32. Szeles Kálmán, derékig,	VII.	cévj. b. 36444	(mgt.)
33. Hauer Olga, derékig,	VII.	cévj. b. T.14874	(mgt.)
34. Grassely Sarolta és Zseni, mell,	VII.	cévj. b. T.21819	(mgt.)
35. Női képmás, derékig,	VII.	cévj. b. T.20996	(JPM)
36. Bergmann Júlia, derékig, (kabinet)		cévj. b. 31453	(mgt.)
37. Csernovics Agenor, álló, térdig, (boudoir)		cévj. b. 30761	(Levéltár)
38. Szekerke Lajosné Páhány Amália, álló, egész, (boudoir)	VII.	cévj. b.	(MFM 92.15.10)

- T.23740
39. Major Etelka, derékig (55. kép),
VII. cégj. c. (MFM 82.171.2)
36711
40. Bartha Ferenc és családja, álló-ülő, egész, (kabinet)
VII. cégj. c. (MFM 91.25.17)
31463
41. Gál Ferenc 9 unokája 1896, ülő-álló, egész, (kabinet)
VII. cégj. c. (MFM 87.138.1)
T.13641
42. Békefi Antal képmása, mell, (boudoir)
VII. cégj. c. (MFM Ir. 62.4)
T.15052
43. Női képmás, álló, részlet, (boudoir)
cégj. c. (SK)
T.13837
44. Klauzál tér déli oldala 1894,
(Levéltár)
T.11764
45. Klauzál tér déli oldala 1894,
(Levéltár)
T.11765
46. Csoportkép, álló-ülő, egész,
cégj. (MFM 84.19.1)
T.13939
47. Csoportkép 1896, ülő-álló, egész,
jelzett (SK)
T.13893
48. Wagner Gusztáv és családja 1895. III. 17., ülő-álló, egész,
jelzett (MFM 84.11.1)
T.13916
49. „A Tisza kisvize” dél felé 1895, (színezett)
jelzett (MFM 81.130.1)
T.10272
50. „A Tisza kisvize” észak felé 1895, (színezett)
jelzett (MFM 81.130.4)
T.10273
51. „A Tisza árvize” dél felé 1895, (színezett)
jelzett (MFM 81.130.2)
T.10274
52. „A Tisza árvize” észak felé 1895, (színezett)
jelzett (MFM 81.130.3)
T.10275
53. Mise a Klauzál téren 1896. máj. 10.,
jelzett (SK)
T.10306
54. Lányok csoportja 1891-ből
jelzett (SK)
T.10316
55. Legények csoportja 1891-ből

jelzett (SK)
T.13895

56. „Bürge paprikás” főzés 1891-ből

jelzett (SK)
T.10314

Kozmata Ferenc cs. és kir. udv. fényképész (1892–1893)

Kozmata 1892-ben a Széchenyi téri Patzauer-házban alapított műtermet. Rövid működés után fényképészetét 1893 elején eladta Kalmár Péter fényképésznek.¹⁶⁰

Fényképészete: A szegedi műterem működtetését társára és üzletvezetőjére, Stefáni Ottóra bízta, akit június végi előrejelzésében kiválóan szakképzett fényképésznek hirdet. Az augusztusi megnyitás után meglepően hamar, már november elején az újság nyílttér rovatában közzétette, hogy Stefáni az üzletből kilépett. Fényképészete még pár hónapig működött, majd 1893 február másodikán közölték, hogy a céget Kalmár Péter megvásárolta.

Műterme: 1892 augusztus 18-án megnyitotta műtermét a Széchenyi tér 2/a szám alatti Patzauer-házban. A fényképészet tervrajzát a Levéltár őrzi.¹⁶¹ „A Patzauer Miksa-féle Széchenyi téri-telek udvarában építendő fényképészeti műterem tervezete” fölliratú, 1892. ápril. 12-i tervrajzon a kézjegy valószínűleg Gregersené. E terv alapján megépült napfényműterem ma is áll a Széchenyi-téri ház udvarán. A tervrajzon az épület bal oldalán két bejárat volt. Egyik a laboratóriumba és dolgozószobába vezetett. A másik az előtérbe, onnan a váróba és női öltözőbe lehetett jutni, majd a közel 12 méter hosszú műterembe, ahonnan a „Camera obscurába”. A műterem és egyes helyiségek az ablakon kívül még tetővilágítást is kaptak (58–59. kép). Fényképészete jellemzésére csak saját hirdetését idézhetjük: „A jelenkor minden kívánalmainak megfelelően épített, csinnal és ízléssel berendezett s a legjobbnak elismert készülékekkel felszerelt, ... fölvételek ünnep és vasárnapokon is eszközöltetnek” írja.

Cégjelzése: Cégjelzést nem ismerünk tőle.

Fényképei: Szegeden készült fényképével nem találkoztunk, hiszen ezek feltehetően cégjelzés nélküliek voltak.

Kalmár és Társa udvari fényképész (1893–1896)

A cég tulajdonosa Kalmár Péter, akinek Budapesten, Bécsben is van műterme. Szegedi fényképészetének vezetését budapesti művezetőjére, mint cégtársra, Nagy M. úrra bízta. Újsághirdetésében 1871-től számtalan kitüntetést sorol magáénak.¹⁶² Három év múlva, 1896 decemberében a műtermet Nagy M. megvásárolta, működését Kalmár és Társa utóda, Nagy M. cég alatt folytatta.¹⁶³

Fényképészete: 1893 tavaszán hirdeti, hogy „visitkártyától ... életnagyságig fényképben, platinotypiában, aquarell és olajfestésben” készíti képeit. Májusban a rácsok mögött álló, kezében bibliát tartó „Lukacin László mártír” fényképéből a cégnél 300 darabot rendeltek. Októberben „platin nyomatú” fényképek művészi kivitelét kínálja kis képek után is életnagyságig, majd aquarellbe festett platonitípiákat.¹⁶⁴

1896 elején Homor István főreáliskolai tanár több érdekes fölvételt küldött Kalmárnak kidogozásra, pl. tanítványa kézcsontjáról készített fölvételét. Tavasszal lefényképezte a rókusai MÁV műhelyben, a millenniumra készített liliputi vonatot. A képen „Krón Ignác ... Olovics Sándor

¹⁶⁰ SZN és SZH 1892. jún. 24, aug. 14, 20. SZN 1892. nov. 1. SZN és SZH 1893. febr. 2.

¹⁶¹ Tervtár 3882/892.

¹⁶² Szakács M., i. m. 22. old. 83–84. sz. SZN és SZH 1893. febr. 2.

¹⁶³ SZN 1896. dec. 13.

¹⁶⁴ SZH 1893. márc. 18. SZN 1893. máj. 21. SZH 1893. okt. 31. SZN 1893. nov. 2.

géplakatosszerelő, Brosch Adolf kárpitos, Hégen G. bádogos, Fehér József géplakatos, Mészáros és Komócsi asztalosok ... festői csoportban vannak elhelyezve”.¹⁶⁵ A nagyméretű fényképet Nagy Sándor MÁV tüzikovács őrizte meg és adományozta a múzeumnak. Vajszín kartonon a kép fölött „A M. Á. V. Szeged-Rókus műhelyének ezredéves kiállítása 1896.”,¹⁶⁶ alatta „A műszaki személyzettel és a kivitelben résztvett munkásokkal.” fölirat nyomtatva, balra „*Kalmár és társa* UTÓDA NAGY M.” két sorban, jobbra „SZEGEDEN.” a cégjelzés.

Műterme: Az egyetlen ismert „Kalmár” fénykép (I.) versója alapján rövid ideig lehetett műterme a Takaréktár utca 3 szám alatti házban. A Széchenyi tér 2/a szám alatti Kozmata-féle műtermet Kalmár Péter 1893 februárjában megvásárolta,¹⁶⁷ majd azt átalakítva március 18-án Kalmár és társa cég alatt megnyitotta. A műterem helyét feltehetően tévedésből hol 3., hol 7. szám alatt jelölték. A műterem a helyi újságok szerint: a „pazaron világított és átalakított fényírda párját ritkítja a vidéken” és rendelkezik a technika minden vívmányával.¹⁶⁸ A remek világítást még mai állapotában is reprezentálja a napfényműterem a Széchenyi téri ház udvarán.

Kirakat: Már 1893 tavaszán föltűnést keltettek „az utcai és a folyosókon föllállított kirakatai”. Keglovich és Kalmár és társa cég szinte versengett kirakataival, utóbbinak „Széchenyi-téri műtermük előtti kirakatukat” érdemes megnézni, akárcsak karácsonyi kirakatukat, írják a lapok.¹⁶⁹

Cégjelzés: Egyetlen fényképről ismerjük azt a versóját, melyen három érem között a K P betűk összekapcsolódó rajza van, fölirata „»Kalmár« FÉNYKÉPÉSZETI MŰTERME TAKARÉK UTCZA 3 SZEGED UTÁNRENDELÉSEK SZÁMA EZEN FÉNYKÉP ÜVEG MINTÁJA UTÁNRENDELÉS CÉLJÁBÓL ÉVEKEN ÁT FENTARTATIK.” Metszője a „B. WACHTL WIEN” cég.

Az a. versón, kitüntetések és érmek alatt „UDVARI FÉNYKÉPÉSZI MŰTERME *Kalmár és társa* SZEGEDEN SZÉCHENYI-TÉR.” és a budapesti, bécsi műterem címe, alattuk „UTÁNRENDELÉSEK JUTÁNYOS ÁRON KÉSZÍTETNEK. MINDEN UTÁNZÁS TILOS.” (60. kép). A cégjelzést ismerjük készítője nélkül (2-5.) és készítőjével „TÜRKELEK ÉS STEINER BÉCS” is (6-13.).

Fényképei: Az előlapok rézsütös széle és a fölirat aranyozott. Egyetlen fényképén a kép alatt balra „*Kalmár*”, jobbra „SZEGED” (VII.). Az a. versós előlapon (XVIII., 61. kép) a kép alatt balra „*Kalmár és társa*” két sorban, jobbra „SZEGED.”, középen címerállatok tartotta koronás pajzsok rajza (2-13.).

1. Női képmás, derékig,

VII. cégj. (MFM 91.20.4)
T.5841

2. Burghardt Júlia, derékig,

XVIII. cégj. a. (mgt.)
T.15133

3. Burghardt Janka, derékig,

XVIII. cégj. a. (mgt.)
T.15134

¹⁶⁵ SZN 1896. jan. 21. SZH 1896. márc. 25.

¹⁶⁶ Ennek ellenére A tegnap világa Békéscsaba 1992. mü 212. oldalán téves, 1910-es évek datálással közölték.

¹⁶⁷ SZN és SZH 1893. febr. 2.

¹⁶⁸ SZH és SZN 1893. márc. 18–19.

¹⁶⁹ SZH és SZN 1893. márc. 18. SZH 1893. okt. 31, dec. 13.

4. Gyerekek a dadussal, ülő, egész (61. kép),	XVIII.	cévj. a. (MFM 81.24.31)
T.13944
5. Női képmás, álló, bokáig, (boudoir)	XVIII.	cévj. a. (JPM)
T.20991
6. Mészáros női képmás, mell,	XVIII.	cévj. a. (mgt.)
T.22772
7. Anya és fia, derékig,	XVIII.	cévj. a. (MFM 85.10.2)
T.14920
8. Rauber József, mell,	XVIII.	cévj. a. (mgt.)
T.15098
9. Pilitzky kadet 1895. III. 22., ülő, egész, (kabinet)	XVIII.	cévj. a. (MFM 88.47.1)
T.13919
10. Kettős gyermekképmás, álló, egész, (kabinet)	XVIII.	cévj. a. (MFM 95.40.27)
T.14930
11. Leányka képmás 1893. mell, (boudoir)	XVIII.	cévj. a. (MFM 85.22.2)
T.15054
12. Férfi képmás 1893, álló, egész,	XVIII.	cévj. a. (MFM 85.22.1)
T.15053
13. Tombázt Károly, álló, térdig, (21×13 cm)	XVIII.	cévj. a. (MFM 81.84.7)
T.13970
14. Csoportkép a liliputi vonattal 1896, (28×39, 44×54 cm)		cévj. (MFM 82.178.31)
T.23904

Keglovich Emil fényképész és festő (1879-1912)

(1.kép)

Keglovich Emil Bukovinában született 1856. jún. 23-án. Föltehetően Letzteréknél tanulta ki a fényképészetet és ezért használja versóin az 1876-i szegedi kiállítási érmet is. 1879-től már a Letzter és Társa cég művezetője. 1888-tól a Letzter és Keglovich cég egyik tulajdonosa. 1892 őszétől a Keglovich Emil cég egyedüli tulajdonosa. 1896-ban millenniumi nagy érmet nyert.

1897-ben a Kölcsey utcából a Klauzál térre költözött. Novemberben mindkét újságban közzé teszi¹⁷⁰ „fényképészeti és festészeti műtermemet a mai napon Klauzál tér 7. sz. (Wagner F. A. és fia házában) megnyitottam.” 1899-ben Szeged városa a párisi világkiállításra Keglovich Emillel készítette a fényképeket. A kiállításon 1900-ban fényképeivel nagy aranyérmet nyert. 1912. október harmadikán hunyt el Szegeden.

Fényképészete: 1897-ben „nemcsak Szeged, hanem az egész Alföld elsőrangú” fényképésze.¹⁷¹

¹⁷⁰ SZH SZN 1897. nov. 20.

¹⁷¹ SZN 1897. nov. 23.

1899. márciusában a budapesti ajánlatok után, a város végül is Keglovich Emilt bízta meg a párisi kiállításra küldendő fényképek elkészítésével. A képek nagy része októberben készen van, a francia fölrások is megérkeztek. „A mérnöki hivatal most a fényképekhez jávorfából igen díszes kereteket készíttetett. A keretek a fának természetes kidolgozását tüntetik fel, s néhány bordó vonással vannak ékítve.” Karácsonyra fényképnagyításokat és a saját-arczképpel ellátott levelezőlapokat hirdeti.¹⁷²

Szeptember 9-én a Híradó beszámol a szegedi országos mezőgazdasági kiállításról kiemelve, hogy: „Mielőtt a miniszterelnök még kocsjára ült volna, Keglovich lefényképezte az egész társaságot.” A mezőgazdasági kiállításról azonban Keglovich több fényképet is készített, ezeket az újság ugyan nem említi, de ránk maradtak a Somogyi Könyvtár őrzésében. (27-32.)

1900. januárjában: „Szegedi képek a főváros széképületében. Budapesten, a régi városházán a héten kiállítást rendeznek azon látképekből, melyeket az ország különböző városaiból küldenek a párisi kiállításra.” Februárban: „Az alföld népe a párisi kiállításon. ... amit Szeged jeles fotográfusa, Keglovich Emil küld ki a viláckiállításra ... a képek amelyek ma indultak el a hosszú útra, a következők: Lakodalom-hívás, A kubikos., Szomjas kópé, Légyott, A csárda, A vallomás, Pihenő aratómenyecske, A menyasszony megkérése.” (Ezekből kettőt ismerünk eredetiben (51-52.), a többit az 1903-ban készült levelezőlap sorozatról, ami Endrényi Imre kiadásában jelent meg.)

Márciusi hír: „Szegedi vendéglő a párisi kiállításon. ... díszes lesz a szegedi vendéglőnek azon arczképek sorozata, melyeket népies jelmezekben öltözött szép szegedi lányokról és menyecskékről vett fel Keglovich Emil kiváló fényképészünk.”

Augusztus: Kulinyi Zsigmond sorozatot írt a Párisi kiállításról, amit személyesen tekintett meg, Keglovich „képei nemcsak művészi kidolgozásukkal hatnak, de egyszersmind igen kedvesek is.”¹⁷³

1901 tavaszán visszaértek a képek a város nevezetesebb épületeiről (116-126.) „s azokat Reizner János múzeum és könyvtárigazgató vette át s a múzeumban helyezik el”.¹⁷⁴

Novemberi hír az Ujdonságok rovatban: „Könyv Szegedről. Kiss János és Sziklay János szerkesztésében Keresztény Magyarország című könyve ... a szöveghez szükséges fényképfölvételeket Keglovich Emil szegedi fényképész készítette s a különösen sikerült fölvételeket ma küldötte el Kiss János dr. címére.” (136-143.)¹⁷⁵

1902. tavaszán Keglovich „többféle felvételt készített Vágó Pál művészi alkotásáról, a szegedi árvízkepről, melyről kisebb-nagyobb fényképeket fog készíteni és árusítani.” (83-84.) Május végén két lap is foglalkozik a törvényhatósági városok polgármestereinek Szegeden tartott értekezletével, melyek „képben is megörökítették. A Kass-vendéglőben tartott társas ebéd után a kávéház előtti terrazonon Keglovich Emil fényképész kamera obszkurája örökítette meg a jelenlévő polgármestereket.” A tanács indítványt fogadott el, „hogy a város a polgármester-kongresszus tagjait ajándékozza meg egy-egy csoportképpel. Júliusban: „Az Adria társaság új hajójának, a Szeged-nek” díszes albumot küld a város. Mielőtt azonban „a tengeri hajón megkezdí örökös utazását” kiállították a tanácsteremben, az album fényképeit Keglovich készítette a város több részéről.”¹⁷⁶ Sajnos egy sem maradt ránk.

Szeptember 13, 16.-án a Híradóból értesülünk, hogy az ereklye múzeum felkéri a szegedi öreg honvédek arcképeinek elkészítésére. Az eredményről a Szeged és Vidéke okt. 3-án számol be:

¹⁷² 1899: SZH márc. 10, aug. 13, 15, okt. 1, 22. SZN márc. 10, aug. 13, 15, okt. 1, 20, nov. 12-től.

¹⁷³ 1900: SZH jan. 17, febr. 16. SZN márc. 22, aug. 14, 19-23.

¹⁷⁴ SZH 1901. márc. 1. A 12 darabból álló sorozatot Reizner János vezette be a Városi múzeum történeti-képtár naplójába 77-88. sorszámmal. A 40.5x51 cm nagyságú képek 55x66 cm-es plasztikus kartonjának főcíme „Szeged város 1899-ben – La ville de Szeged en 1899.”

¹⁷⁵ SZN 1901. nov. 22. A könyv címe: A Katholikus Magyarország 1001-1901. Bp. 1902. 320, 405-408, 409, 908-920. Sajnos a szöveg íróját nem jegyzik.

¹⁷⁶ 1902: SZN máj. 11. SZH SZN máj. 30-31. SZH júl. 25.

1902: SZN máj. 11. SZH SZN máj. 30-31. SZH júl. 25.

Keglovich „a Szegeden ma élő összes 1848-ik honvédek arczképeit lefényképezte, harminczöt arczképet és a hozzátartozó életrajzi adatokat mai postával beküldte az orsz. Történelmi Ereklve múzeumnak Kolozsvárra. ... Az érdekes arczképgyűjteményt a Történelmi Lapok legközelebb egyenkint be fogja mutatni az életrajzi adatokkal együtt.” (Sajnálatos, de nem akadtunk nyomára.)

Szeptember 24-én és 30-án a lapok egyaránt beszámolnak a 19-ei Kossuth szobor leleplezésén készült Keglovich fényképekről. A tanács által készített két képet A Híradó és a Szeged és Vidéke így írja le: „Az egyik azt a pillanatot rögzítette mely, amikor a szoborleleplezési ünnep kezdetét vette és a hatóság, a törvényhatóság és az egyletek, körök, társulatok küldöttsége a szobor köré gyülekeznek. A másik fényképfölvétel az ünnepély után a leleplezett szoborral készült.” A Naplóban a Vasárnapi Ujság és az Új Idők e heti számaiban megjelent képekről pedig ez szerepel: „Az egyik az egész óriás tömeg képét mutatja, melyet egyik ház emeletéről vettek föl. Ez a kép pompás, tízezernyi fej látszik rajta. A másik az ünnepély lefolyása után vétetett föl, mikor a törvényhatóság visszaindult a városházára. Az előtérben állnak a hatóság fejei: Pálffy Ferencz, dr. Tóth Pál, Rainer József, aztán Róna mester és neje, továbbá Pósa Lajos és neje, a törvényhatóság több tagjának környezetében.” (149-152.) Az óriási tömeg képének eredetijét nem ismerjük.¹⁷⁷

1903 nyarán: A szegedi népviselet képekben címmel hosszan írnak Endrényi Imre könyvkereskedő kiadásában megjelent levelezőlapokról.¹⁷⁸ „Ezek a képes-levelezőlapok a Keglovich-féle fénykép-fölvételek hű másai, amelyek a párisi világkiállítás magyar osztályában kiállítva általános föltűnést keltettek és a kiállítási nagy aranyérmét nyerték el. ... Szép színes kis képekben, rendkívül tetszetős, határozottan művészi értékű levelezőlapokon adta ki ... sok ezer példányban ezt a nyolc kedves jellemző és érdekes magyar jelenetet, hogy így a közönségnek, mely méltán megunta már a sablonos tucat kiállítású anzixeket, kedves szolgálatot tegyen magyar tárgyú és művészi értékű képes-levelezőlapoknak forgalomba hozásával. Ez olyan reform a magyar műipar terén, mely úgy hazafias irányával, mint művészi kvalitásával ezidő szerint egyedül áll. A képek a következők:

A szomjas legény. 2. A csárda rózsája. 3. A viszontlátásra János! 4. Bizalmas kérdés. 5. A kubikos pihenője. 6. Hivogatás a lakodalomra. Az ősi magyaros lakodalmi szertartások egyik legjellemzőbb momentuma a vendég-hívó vőfélyek beköszöntése; ennek a képnek pendantjául szolgál a 7. A menyasszony megérkezése. Végül a 8. kép a marokverő lány szegedi típusát mutatja be. Ezek a képek Endrényi Imre könyvkereskedésében darabonként 10 filléren kaphatók.”

1903. októberében: Fényképfölvételek a Kossuth ünnepélyről címmel írják: „A kedvezőtlen idő dacára olyan lelkes sokadalom hullámozott a történelmi Klauzál téren és a benyúló utczákon, amekkorát csak a szobor leleplezési ünnepén látott a város együtt. A gyönyörű felvonulási és koszorúzási jelenetekből Keglovich Emil az ismert szegedi fényképész-gyáros sikerült felvételeket csinált.”¹⁷⁹ Feltehetően a leleplezési képek azon darabjairól van szó, melyek nem tartalmazzák a leleplezési korszaki feldíszítettséget(151-152.).

1904. szeptember 14-én a Szeged és Vidéke Ujdonságok rovata hosszú írást közöl Szegedi Emléklap címmel. „Az ország vendéglősei, akik tegnap óta az alföldi metropolisban időznek ... Az ezévi sikerült kongresszus alkalmából a szövetség csinosan kiállított emléklapot szerkesztett, amely Szegedet mutatja be írásban és képekben. Mindjárt a címlapján a szegedi városháza képe látható, az első oldalon pedig gyönyörű tiszai részletet mutatnak be. Azután következik a platánokkal teleültetett Széchenyi tér, majd a színház, az államfogház: a vasasszentpéter-utcai lovagvár és a máv. üzletvezetőség. A többi oldalak sikerült képekben mutatják be a kultúrpalotát és a városi gőzfürdőt, valamint a Klauzál-tér egy részét, a Kossuth és Tisza-szobor, a gyönyörű zsinagóga épülete, Dugonics András szobra a Dugonics-térrel. Bemutatták azután Dugonics András szülőházát, Pálffy Tóni tanyáját és néhány szegedi kubikost, meg hamisítatlan tanyai paraszt

¹⁷⁷ 1902: Vasárnapi Ujság szept. 28. 636, Új Idők szept. 28. 299-300.

¹⁷⁸ SZH 1903. júl. 26. A levelezőlapokból négy darabot őriz a múzeum A szomjas legény, A viszontlátásra János, A csárda rózsája, Bizalmas kérdés címmel. A kitűnő minőségű és szép színezésű levlapokon Keglovich és Endrényi adatain kívül még rajta van: „Készítette Drotleff József műintézete Nagyszében.”

¹⁷⁹ SZN 1903. okt. 20.

leányt. A halászkőről is sikerült fölvételt mutat be az emléklap, továbbá a szegedi legények bemutatásának is külön képet szentel. Sok fölvételen mutatja még be a díszes emléklap Szeged nevezetességeit. Az összesen negyvenegy szegedi fölvételt 20 oldalon át Szegedről szóló ismertetés kíséri.

Az összes fényképfelvételek Keglovich Emil műintézetében készültek Szegeden, Klauzál-tér 7.” „Az összes clichéket Herbst Samu műintézete készítette Budapest, VII., Miksa-u. 8.” A szöveg íróját sajnos nem jegyezték.

Az Emléklap képaláírásai a következők: „Városháza, Tisza, Széchenyi-tér, Színház, Állam fogház, A Máv. üzletvezetőség, Színházrészlet, Iparkamara és kaszinó, Közművelődési palota, Városi gőzfürdő, Klauzál-tér, Tisza Lajos szobra, Kossuth Lajos szobra, Izraelita zsinagóga, Dugonics András szobra, Dugonics-tér – Királyi tábla, Dugonics András szülőháza, Parasztház alsóvároson, Páffy Tóni tanyája, Szegedi kubikos, Szegedi halászmester, Arató leány, Szegedi leány, Szegedi menyecske, Szegedi legények, Paprikát áruló kofák, Búrgehus-főzés, Református templom, Belvárosi templom, Kálvária kápolna, Tisza szálloda lépcsőháza, Tisza szálloda nyári kertje, Részlet az ujszegedi rózsáligetből, Tisza szálloda kávéháza, Kass Vigadó, Európa szálloda, Totczér Ferencz Kossuth Lajos vendéglője, Juhász Antal vendéglője, Kéth Károly szőlője Szatymazon, Kéth Károly szőlője Szatymazon, Kéth Károly szőlője Szatymazon, Rittinger Károly vendéglős Szeged állomás étterme.” A fényképek egy részének eredetijét nem ismerjük, más részét igen, mégpedig Keglovich előbb készült felvételeiről, vagy azok közléseiből.

1905 tavaszán írnak a Páffy Ferenc albumról. „A város törvény hatósága díszes albumban akarja átnyújtani nyugalomba vonult ősz polgármesterének a város közönsége tiszteletét és elismerését. Az albumot Raffay László állami fa- és fémipari szakiskolai tanár tervezte. Külső borítékja gyönyörű bőrmunka, első lapján a városháza pompásan színezett fényképe látható, melyet Keglovich Emil készített.” Az albumot az összes törvényhatósági bizottsági tagok aláírták.¹⁸⁰

1906 nyarán „újból szebbnél-szebb művészi becsű fényképeket állított kis Sátor Pál kárászutcai üzletének kirakatában. Különös ízlésre vall a szegedi állami főgimnázium első érettségit tett növendékeinek gyönyörű tablója.”¹⁸¹

1909 januárjában az alsótanyai gazdasági egyesületben „a huszonnyolc alapító gazda csoportképét, amelyet Keglovich Emil fényképész művészi módon készített el, Gerle Imre dr. elnök ünnepi beszéd kíséretében leplezte le.”¹⁸²

1910. dec. 21-én. a Híradó támogatólag írja róla, hogy „Alig van család ebben a városban, melynek egy-egy kedves emléke ne volna Keglovich Emil fényképészeti műterméből. Kedvesek ezek a képek, mert mesteri alkotások, mert felvételenek és a kidolgozásnak minden művészetével készülnek, finom ízléssel és gondnal. ... Keglovich mester nemcsak fényképész, hanem egyszersmind festőművész is és aki értékes festményeivel is nem egyszer nyert már osztatlan elismerést.”

1911 őszén a Napló ír róla hasonlóképpen Fényképész és festő címmel, kiemelve tehetségét és szerénységét. „Évtizedeken át szerénységének s önérzetének vértje mögé rejtőzött, ám az elismerés így is felkereste őt. Most az elismerés mellé a minél nagyobb számú megrendelést óhajtjuk biztosítani részére, ajánlva műtermét a n. é. közönség figyelmébe.”

Október 8-án Glattfelder püspök „Szegeden való időzése alkalmával Keglovich Emil ismert jeles szegedi fényképész pompás felvételeket eszökölt.”¹⁸³

Karácsony közeledtén egyre többet ír róla a Híradó és a Napló nem titkolva a segítő szándékot, dicsérve fényképészeti kvalitását, a fényképészet igazi csodáit és a város több pontján elhelyezett kirakatát.

¹⁸⁰ SZN 1905. ápr. 16.

¹⁸¹ SZH 1906. jún. 10.

¹⁸² SZH 1909. jan. 26.

¹⁸³ 1911: SZN szept. 15, SZH okt. 8.

1912. évre is vonatkozik az előző megállapítás, saját hirdetéseit is ez jellemzi, október harmadikán bekövetkezett haláláig. Mind a négy szegedi lap megrendülten közli Keglovich Emil halálhírét. Elsőnek a Napló méltatja pályáját okt. 5-én Ujdonságok rovatában Keglovich Emil meghalt címmel:

„Csütörtökön este kilenc órakor meghalt Keglovich Emil a város legkiválóbb fényképésze. Keglovichnak három évtizeden keresztül volt virágzó műterme Szegeden s ebből kerültek ki a legszebb képek, a legsikerültebb portréfestmények. A város társadalmában is élénk szerepe volt Keglovichnak, mindenki szerette és megbecsülte benne a tehetséget. Évekkel ezelőtt betegedett meg ütőértágulásban, amely megtörte az élete delén álló Keglovich erejét. Visszavonultan élt ujszegedi stilszerű szép villájában. Betegeskedése azonban nem gátolta őt a munkában s műtermét mindvégig maga vezette. Két héttel ezelőtt vált válságosra az állapota. Láthatóan javultan tért haza Grácból, de itthon tartózkodása alatt újra ágynak esett. Szegedi orvosai tanácsára felesége Budapestre vitte, ahol egy hétig a Vöröskereszt-kórházban feküdt. Állapota azonban nemhogy javult volna, de folyton rosszabbodott. Szerdán visszahozták Szegedre s csütörtökön este meghalt. Keglovichot holnap délután temetik ujszegedi villájából.” Keglovich Emilt a belvárosi temetőben helyezték örök nyugalomra.

1913 nyara: „Egy érdekes csoportkép. Valóban megtekintésre érdemes a szegedi kegyesrendiek most érettségiző diákjainak jól sikerült csoportfelvétele. Az ízléses művészi munkát Keglovich Emil Klauzál-téri fényképműintézete készítette.”

Szegedi hírek rovat június 12-én közli, hogy „Lefényképezik a szent Dömötör templomot. A tanács ... körülbelül 20 különböző helyzetből lefényképezteti a városi múzeum számára. A fényképek elkészítésével a Keglovich céget bízták meg. A húsz kép 600 koronájába kerül a városnak.” Az egységesen 44x56 cm-es kartonra gyönyörűen kasírozott 29x36 cm-es kitűnő minőségű fényképeket a Somogyi Könyvtár őrzi. (169-188.)

Decemberben jelennek meg a „Szegedi fogadalmi templom képes levelezőlapok nagyban és kicsinyben a Mihályfi-tőzsdében (Kárász-utca, Wagner-palota) árusítatnak.”¹⁸⁴

Műterme: 1897-ben a Wagner ház hátsó traktusába fényképész műterem épült Keglovich részére. Wagner május 24-én a januárban jóváhagyott építési engedélyre hivatkozva annak megváltoztatását kéri. A földszintre került az iroda, tőle jobbra a várószoba, balra a dolgozó szoba, a fürdő és a laboratórium sorakozik. A váróból csigalépcső vezetett az emeleti öltözőbe és felvételi terembe, onnan a dolgozó szobákba. Az új terveket Máté Károly mérnök készítette.(2. kép) „Fényes atelier.” címmel ír róla a Híradó. A Napló pedig: Keglovich Emil „új műtermet rendezett be a város központjában, a Klauzál-téri régi Wagner-házban. A modern Szeged keretébe illik ez az új műterem, mely gazdagon van berendezve”¹⁸⁵

1898 jan. 20-án a Híradóban Fényképészet este címmel olvassuk: „Ki mert volna tíz-tizenöt év előtt arról álmodni, hogy este is lehet fénykép-felvételeket eszközölni. Ma már Szegeden is lehet este fényképezni és pedig a Keglovich Emil fővárosi ízléssel berendezett fényes műtermében.”

1899 őszén az Ujdonságok rovat Keglovich műtermének dícsérete címmel ír róla, „méltán tartják az Alföld legkiválóbb fényképészenek, aki a fényképészeti művészet legmodernebb eszközeivel dolgozik.”¹⁸⁶

1900 nyarán különlegességeket hirdet pigment, platinotypia, chromo kivitelben. „Házak, terek, tárgyak minden nagyságban, állatok mozgás és futamban fényképezése. Felvételek vidékre is elvállaltatnak. Felvételek naponta d. e. 9-12, d. u. 2-6 óráig.”

November elején „Keglovich Emil szegedi fényképész és festő külföldi útjáról, melyet egészségének helyreállítása, nemkülönben tanulmányainak bővítésére fordított, a mai napon

¹⁸⁴ 1913: SZH jún. 1, SZésV jún 12, SZH dec. 2.

¹⁸⁵ Csmép 2000. 444. Tervtár 18372/896. SZH SZN 1897. nov. 23, Hírek és Ujdonságok rovata.

¹⁸⁶ SZN 1899. szept. 3.

hazaérkezett és műterme vezetését átvette.” Föltehetően Wéber Ferenctől, aki 1890-től működött Keglovich műtermében egészen önállósulásáig, 1905-ig.¹⁸⁷

1902. dec. 7-i Naplóban megjelent hirdetésében közzé teszi: „műtermemben a nappali fényt teljesen pótló villanyvilágítást a legmodernebb segédeszközökkel felszerelve bevezettem.”

1910 tavaszán két lap is hírül adja hogy: „Keglovich Emil a kiváló fényképész hónapok ót tartó betegségéből felgyógyult és most művészi kivitelű fényképfelvételeit újra maga eszközli.”¹⁸⁸

1913. januártól a cég hirdetéseiben „Keglovich Emil-féle fényképészeti és festészeti műterem”, „Keglovich Emil fényképészeti műterme”, „műintézet” vagy hasonló elnevezést használnak.

Kirakat: Keglovich 1897. szept. 5-én kért engedélyt portál építésére. Ezzel egyidejűleg kérte a Kölcsey utca 8 sz. ház előtt elhelyezett képkirakati szekrényének áthelyezését, hogy a Kelemen utca 4 szám alatti Sziráki ház kaputól jobbra eső fala mellett felállíthassa. Az irathoz mellékelte gyönyörű portál terv Rainer Károly asztalos műve (3.kép), hú másuk a Wagner ház több fényképén is feltűnik.

Folyamatosan tudósítanak Keglovich kirakatairól. Novemberben: „A műterembe vezető folyosón igazán kiváló ízlésről tanúskodó portaitket láttunk”, vagy „kirakata, mely ma nyílt meg, valóságos kis művészi kiállítást képez”.

1899 őszén három kirakataról adnak hírt: „Új képgyűjteménye van a Klauzál-téren, a Széchenyi-téren és Kelemen-utcában.”¹⁸⁹

1900. nov. 27-én a Napló Ujdonság rovata hosszan méltatja a Klauzál téri Keglovich-féle fényképész-kirakatot. „Párisból hazajövet, ahol a kiállításon előkelő kitüntetést nyert, rendezte be az új kép-kollekciókat, ... feltűnik különösen a világhírű sakk mesterek, Pilsbury, Lasher és Maróczy csoportképe azon időből, amikor a mesterek Szegeden tartózkodtak. A másik részben a szegedi szintársulat kitűnőségeinek fényképei láthatók pompás fölvételekben és kidolgozásban. Különösen kitűnőek a Tóvölgyi Margit, Beregi Oszkár, Haller Irma, Krecsanyi Veruska és Bartos képei. A kirakatoknak sok nézőjük van.”

1901 tavaszán visszaérkezett Keglovich képek tanusítják, „hogy milyen nívón áll nálunk a fényképészet, de szerencsés harmóniában megismerhették az alföldi magyarok népszokásait is. Ezek a gyönyörű platinotípiák láthatók most Keglovich Emil kirakataiban.”

1902. máj. 11. Szeged és Vidéke: „Még egy hónapja sincs, hogy eltávozott a szegedi szintársulat és már a fényképészek beszédtek a kirakattól a fényképeket. ... Addig pedig a hátramaradt Tóvölgyi Margit, Haller Irma és Károlyi Leontin fényképek képviselik a művészetet.”

Szeptemberben Fényképek a Kossuth szoborról címmel: „Mindkét felvétel igen szépen sikerült és a fényképek már a héten láthatók is lesznek Keglovich Klauzál-téri kirakataiban.”¹⁹⁰ (4. kép)

1905 tavaszán Művészi arcképek Keglovich kirakataiban: „Klauzál-tér 7. sz. alatt levő atelierjének kapubejáratában láthatók. ... A közönség nem győz betelni a remek kirakat szemlélésével.” Decemberben újabb kirakataról írnak: „Keglovich Emil, az ismert szegedi művész-fotografus Sátor Pál Kárász-utcai nagyáruházának kirakataiban több – művészi becsénél fogva kiállításba való – nagy fényképét állította ki. A képeknek állandóan nagy közönségük van.”¹⁹¹

1906 nyarán kirakatait (5. kép) ismét dicsérik. „Újból szebbnél-szebb művészi becsű fényképeket állított ki Sátor Pál” kirakataiban. „Különös ízlésre vall a szegedi állami főgimnázium első érettségire tett növendékeinek gyönyörű tablója.” A Sátor-féle kirakatban egyre több festményét állítja ki, közismert szegediekről.

1909 nyarán az Ujdonságok rovatban olvassuk: „A Kárász utca sétáló közönségét mindig megállítja egy-két percre Keglovich Emil fényképész kirakata. A város társadalmának előkelőségei,

¹⁸⁷ SZH 1900 júl. 27, nov. 4. SZÉS V 1906. jan. 14. és 1908. márc. 22.

¹⁸⁸ SZH SZN 1910. ápr. 24.

¹⁸⁹ Tervtár 13303/897. SZH SZN 1897. nov. 23. SZN 1899. szept. 3.

¹⁹⁰ SZH 1901. márc. 1, 3. SZÉS V 1902. máj. 11, szept. 24.

¹⁹¹ 1905: SZH SZN ápr. 23, SZN dec. 2.

szép asszonyai és leányai s csoportokban a helybeli helyőrség tisztikarai tekintenek bámulatos tökéletességű új arcképekről a kirakat nagy üvegtáblái mögöl a járókelőkre és hathatós bizonyítékul szolgálnak arra, mennyire fejlődött nálunk a fotográfózás és milyen művészi tökéletességgel gyakorolja éppen Keglovich.”¹⁹² Nyilván Sátor Pál áruházának kirakatáról van szó.

1910. dec. 21-én két lap is ír róla. A Híradó: „A régi Wagner ház kapubejárója alatt, most nyílt meg egy új fényképtárlata. Akit az útja arra vezet, nem tudja elkerülni, hogy oda be ne térjen ... Valóságos találkozóhelye most ez a kis szalon” a szegedieknek. A Napló: A közönség sokasága nap nap után ritka gyönyörűséggel szemléli a legújabb módszerű fényképeket, melyeken nemcsak a kiviteli tisztaság és a megszólalásig hű hasonlatosság érdemel figyelmet, hanem a kidolgozás aprólékos gondosságra valló nagyszerűsége is.”

1911 tavaszán Keglovich mester fényképtárlata címmel emlegetik: „a Wagner-ház bejárója most egy finom ízléssel berendezett szalonhoz hasonló. ... a mester tavaszi tárlata látható ebben az érdekes szalonban, ahol kedves ismerősök, barátok és előkelő egyéniségek és családok portréi vannak kiállítva”

Októberben: „Egy héttel ezelőtt volt Szeged város vendége Glattfelder Gyula dr. Csanádi püspök aki „a Szegeden töltött napok emlékére levetette magát. ... Keglovich egyenlőre három fényképet készített s ... kitette Kárász utcai kirakatába. ... legszebb és legsikerültebb az a nagy kép, amely Gyula püspököt ülő helyzetben ábrázolja.”¹⁹³

1913. január elején jelenik meg a cégről méltatás, Keglovichék „új fénykép-kirakataiban gyönyörködik a szegedi közönség. Ezek a gyönyörű fényképek valóban megérdemlik a legteljesebb elismerést és dicséretet, ... Igazi dísz Szeged utcáinak ez a néhány Keglovich-féle kirakat.”

Júniusban pedig Egy érdekes csoportkép címmel: „Valóban megtekintésre érdemes a szegedi kegyesrendiek most érettségiző diákjainak jól sikerült csoportfelvétele. Az ízléses művészi munkát Keglovich Emil Klauzál-téri fényképműintézete készítette és még néhány napig látható a Híd-utcai Schlesinger-cég kirakatában.”¹⁹⁴

Cégjelzés: Tizennégy éven át öt versót használt. Világos kartonra zölddel vagy feketével nyomva, majd barna kartonra barnával vagy feketével.

Első, a. versóján az érmek kibővültek az 1896-os „millenniumi nagy érem”-mel. Baloldalt megtartotta a koronás drapériába helyezett „K E” betűk motívumát, az üvegmintára vonatkozó szöveg geometrikus keretet kapott: „Ezen fénykép üvegmintája utánrendelés céljából fentartatik, minden utánczás törv. tiltva.” Kiemelt hely illette az új érmet a „Jó ízlés, jó munka és versenyképességért” fölíratok között: „MILLENNIUMI NAGY ÉREM”. Jobb oldalon „Keglovich Emil Fényképészet és festészeti műintézet” átlós elrendezésben, „SZEGED” alá került 1897-ben nyitott új műtermének címe: „KLAUZÁL TÉR 7. SZ. WAGNER F.A. ÉS FIA HÁZÁBAN”. Készítője a „KÜHLE és MIKSCHÉ WIEN” cég. (1-56, 6. kép)

Második, b. versóján névbetűi sugaras ív alatti, címerállatok tartotta pajzsban foglalnak helyet, érmei evvel ellenkező ívelésben sorakoznak és fogják közre a millenniumi nagy éremet. A sugarakra került a „FÉNYKÉPÉSZET ÉS FESTÉSZETI MŰINTÉZET”, az éremsor alá pedig: „Bármilyen házonkívüli felvételek is eszközöltetnek.” Fent középen megjelenik a 345-ös telefonszám. A jobboldali szövegben apró változtatás, kibővítve a cég bő kínálatával: SAJÁT BERENDEZETT NAGYÍTÁSI INTÉZET. KÉSZÍTEK: Nagyításokat minden létező fénykép után egész életnagyságig; továbbá, Platinotypia, Aquarell, Pastell és Olaj festményeket, melyért úgy tartóssága, művészi kivitel és hasonlatosságáért kezeskedem.” Készítője a „K. KRZIWANEK WIEN” cég.(57-61, 9. kép)

Harmadik, c. versója ugyancsak a K. Krziwanek cégtől való, mint a b. versó de kibővülve a nyolcadik éremmel, amit az 1900 évi párisi kiállításon nyert. (62-88, 11. kép) Érdekes módon ugyanezt a versót három darab képről a Kühle cégtől is ismerjük.(86-88.)

A következő két versója más elrendezésű, világos kartonra feketével, barnára barnával és feketével is nyomták.

¹⁹² SZH 1906. jún. 10. SZN 1909. júl.18.

¹⁹³ 1911: SZH ápr. 16, SZN okt. 8.

¹⁹⁴ 1913: SZH jan. 1, jún 1.

Negyedik, d. versóján visszatér a koronás drapériába helyezett „K E” betűk motívumához. A nyolc érem lapjaiból alakított sorok mellé egy tömbbe illesztett szöveg: „LEGMAGASSABB KITÜNTETÉSEK, MŰVÉSZIES KÉPEKÉRT ÉS FESTMÉNYEKÉRT” Középen átlósan „Keglovich Emil”, alatta „Szeged KLAUZÁL TÉR 7 sz.” Jobb oldalt „RÉGI KÉPEK UTÁN IS KÉSZITEK NAGYÍTÁSOKAT, CHROMO, AQUARELL ÉS OLAJFESTMÉNYEKET.” A karton alján Utánzás tilos Utánrendelésnél kérjük ezen számot. Telefon: 345. Készítője nincs jelezve. (89-96, 13. kép) Halványszürke alapra feketével (89-91.) és barna alapra sötétbarnával nyomva ismerünk példányokat. (92-96.)

Ötödik, e. versóján visszatér a címerállatok tartotta pajzs motívum, egyébként megegyezik a d. versó tartalmával kiérleltebb elhelyezésben és finomabb betűformákkal. Készítője nincs jelezve. (97-113, 15. kép). Halványszürke kartonra feketével (97-107.), barnára sötétbarnával és sötétbarnára feketével is ismerünk példányokat. (108-113.)

Fényképei: Az a. versós előlapok világos karonjának rézsutos széle és a kép alatti fölirat aranyozott. balra „Keglovich Emil”, jobbra „SZEGEDEN”. (1-14. 7. kép) Majd változtak Keglovich nevének betűformái (15-91, 97-107. 8. kép).

A b. versós előlapok megegyeznek az a. versósokéval, annak utóbbi megváltozott betűformáival. (10. kép)

A c versós előlapok megegyeznek a b. versósokéval, mindössze három darab válik ki különleges, kép alatti szürke kartonján fehér nyomású cégjelzésével. Ezek versóját készítette a Kühle cég. (86-88, 12. kép)

A d. versós előlapok megegyeznek a c. versósokéval a szürke és sötétbarna kartonon feketével, kép alatt balra „Keglovich Emil”, jobbra „SZEGEDEN”. (89-91, 14. kép) A barna kartonon barnával és más betűtípussal „KEGLOVICH EMIL”, jobbra „SZEGED”.(92-96.)

Az e. versós előlapokra ugyanaz vonatkozik mint a d versósokéra a szürke és sötétbarna karotnon feketével (97-107.). A barna kartonon barnával és más betűtípussal (108-113, 16. kép)

Fényképein olykor csak szárazpecsétet használ: „Keglovich Emil SZEGED”. (115, 190.)

1. Gyertyánffy Ilona, derékig,	cégj. a.	(MFM ¹⁹⁵ 82.169.4)	
2. Férfi képmás, mell,	cégj. a.	(MFM 81.24.22)	
3. Női képmás, derékig, (7. kép)	cégj. a.	(MFM 81.24.25)	
4. Wirth János, derékig,	cégj. a.	(mgt. ¹⁹⁶)	13992
5. Gróf Géza, ülő, egész,	cégj. a.	(mgt.)	T.18107
6. Németh Ferenc és neje Kocsis Ilona, álló, egész,	cégj. a.	(mgt.)	14001
7. Bartha Ferenc és családja, ülő-álló, egész, (kabinet)	cégj. a.	(mgt.)	31463
8. Kreuzberger Ferenc, ülő, térdig, (kabinet)	cégj. a.	(mgt.)	T.15073
9. Fiú képmás, álló, bokáig, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 81.84.6)	
10. Szabó Terike, álló, egész, (kabinet) 33518	cégj. a.	(MFM	81.105.38)
11. Tömörkény István, derékig, (kabinet) T.11064	cégj.	(MFM Ir. 66.	22 ¹⁹⁷)
12. Anya karonülővel, ülő, térdig ¹⁹⁸ , (boudoir)	cégj. a.	(MFM 81.79.3)	30575
13. Leányka, álló, bokáig, (boudoir)	cégj. a.	(MFM 91.38.10)	
14. „Kubissy Mária 1901”, könyöklő, derékig, (21x13)	cégj. a.	(MFM 81.79.4)	30573
15. Női képmás, derékig,	cégj. a.	(MFM 91.38.9)	

¹⁹⁵ Móra Ferenc Múzeum, Szeged (továbbiakban MFM).

¹⁹⁶ Magántulajdon, (továbbiakban mgt.).

¹⁹⁷ Reprodukció, az eredetét nem ismerjük, így versóját sem. Azonban ismereteinket összevetve a fénykép 1900-ban készülhetett. Keglovich Móra Ferencről készült felvételt is csak reprodukcióról ismerjük (MFM Ir. 66.9.6), hasonló összevetések alapján a fénykép 1910-ben készülhetett.

¹⁹⁸ Szinezett, piros aláírással: „Till Vik”. Till Viktorról „ismert szegedi fiatal fényképésztől 1901.máj. 29. Naplóban hallunk házasságkötése alkalmából, tudjuk róla, hogy Keglovich sógora volt.

16. Női képmás, derékig,	cégj. a.	(MFM 88.73.2)	
17. Férfi képmás, derékig, T.26845	cégj. a.	(MFM	2002.15.5)
18. Kislány képmás, ülő, egész,	cégj. a.	(MFM 81.24.23)	35794
19. Főkövi Lajos zongora tanár, mell,	cégj. a.	(mgt.)	14241
20. Női képmás, csípőig, T.13739	cégj. a.	(MFM	2000.4.10)
21. Csíkos Júlia, derékig,	cégj. a.	(mgt.)	14972
22. Női képmás, derékig,	cégj. a.	(mgt.)	T.20996
23. Női képmás, mell,	cégj. a.	(MFM 81.24.26)	35793
24. Gyermekképmás, ülő, egész,	cégj. a.	(MFM 88.7.15)	
25. Vass Károly, mell,	cégj. a.	(MFM 2007.3.6)	
26. Gyermek képmás 1899, könyöklő, „I. Mezőgazdasági országos kiállítás” (6 db) 1899:	cégj. a.	(MFM 2006.8.18)	
27. A kiállítás bejárata.(kabinet)	cégj. a.	(SK ¹⁹⁹)	T.13889
28. A kertészeti kiállítás részlete. (kabinet)	cégj. a.	(SK)	T.13884
29. A kiállítás részlete, szélkerék. (kabinet)	cégj. a.	(SK)	T.13890
30. Belső részlet, „Kereskedelmi múzeum”. (kabinet)	cégj. a.	(SK)	T.13891
31. Kiállítási pavilon. (kabinet)	cégj. a.	(SK)	T.10224
32. Kiállítási pavilon. (kabinet)	cégj. a.	(SK)	
33. „József főherceg a Kultúrpalotában 1899-ben.”	cégj. a.	(SK)	T.13885
34. Tisza Lajos körút a Gózfürdővel, (kabinet)	cégj.	(SK)	T.13887
35. Kass vigadó, (kabinet)	cégj.	(SK)	T.13888
36. Gyermek képmás 1899, könyöklő, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 2006.8.20)	
37. Testvérek, 1898, álló, egész, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 2006.8.17)	
38. Kulinyi Zsigmond, mell, (kabinet)	cégj. a.	(Levéltár)	T.13781
39. Női képmás, mell, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 81.24.24)	35782
40. Női képmás, derékig, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 85.22.4)	T.15056
41. Tombácz István, ülő, térdig, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 81 84.10)	18471
42. Fluck Ferenc és felesége, derékig, (kabinet)	cégj. a.	(Levéltár)	T.13778
43. Török Olga, derékig, (kabinet)	cégj. a.	(Levéltár)	T.13779
44. Férfi képmás”1900 Juli 16.”, mell, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 88.46.1)	36723
45. Nagyanya unokával, álló, egész, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 2006.8.22)	
46. Női képmás, mell, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 2006.8.21)	
47. Fekete Pál és felesége, álló, (kabinet, 8. kép)	cégj. a.	(MFM 87.162.1)	T.18094
48. Leány pólyás jelmezben, ülő, egész, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 91.38.8)	
49. Városi négyes fogat a hídon, (12.5x18.5)	cégj. a.	(MFM 80.2.33)	
50. Weiner Miksa díszmagyarban, álló, egész, (boudoir)	cégj. a.	(Levéltár)	30760
51. Beöltöztetett pár 1899, álló, egész, (boudoir)	cégj. a.	(mgt.)	T.17279
52. Beöltöztetett leány 1899, álló, egész, (boudoir)	cégj. a.	(MFM 91.38.7)	
53. Női képmás báli ruhában, álló, egész, (boudoir)	cégj. a.	(MFM 91.38.6)	T.23739
54. Tóth Ferencné hajósgazda feleség, bokáig, (boudoir)	cégj. a.	(MFM 82.177.84)	
55. Lányka képmás, derékig, (boudoir)	cégj. a.	(MFM 2006.8.23)	
56. Esküvői kép, álló, egész, (21x13)	cégj. a.	(MFM 81.78.2)	
57. „Till Victor 900. XII. 8” álló, (boudoir) T.26820	cégj. b.	(MFM	2002.15.7)
58. „Till Viktor 900. XII. 8” álló, (boudoir) T.26853	cégj. b.	(MFM	2002.15.8)

¹⁹⁹ Somogyi Könyvtár, Szeged (továbbiakban SK)

59. Férfi képmás, mell, szinezett, (boudoir) T.26849	cégj. b.	(MFM	2002.15.9)
60. „Tóvölgyi Margit 900. XII. 30” csipőig, (boudoir)	cégj. b.	(MFM 86.55.10)	
61. Wagner Gusztávné és gyerekei, (13x21, 10. kép)	cégj. b.	(MFM 2006.8.26)	
62. Lakatos Pál, derékig, (igazolványkép)	cégj. c.	(MFM 95.88.26)	
63. Főkövi Béla, derékig, (igazolványkép)	cégj. c.	(MFM 64.521.1)	
64. Férfi képmás egyenruhában, derékig,	cégj. c.	(MFM 93.97.1)	
65. Férfiképmás, derékig,	cégj. c.	(MFM 82.169.5)	
66. Fiatalember képmása, derékig,	cégj. c.	(MFM 90.244.13)	
67. Női képmás, derékig,	cégj. c.	(MFM 2006.6.6)	
68. Aigner Károly, derékig,	cégj. c.	(MFM 91.25.18)	
69. Női képmás biciklivel, álló, bokáig, (makart)	cégj. c.	(MFM 91.38.11)	
70. Wagner „Jenőke 1903. márczius”, álló, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 2006.8.36)	
71. „Jenőke és Béla 1903. június hó.” álló, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 2006.8.34)	
72. Családi kép „1904.augusztus” ülő-álló, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 91.23.1)	
73. „Leinzinger Gyula és családja. 1905.” (kabinet)	cégj. c.	(MFM 88.48.1)	
74. Női képmás, álló, egész, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 97.10.1)	
75. Kettős gyermekképmás, mell, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 2007.3.7)	
76. Kettős gyermekképmás, álló, egész, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 2006.8.35)	
77. Kettős gyermekképmás, mell, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 2006.8.24)	
78. Kis Ferencné Zádori Margit, álló, bokáig, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 81.105.39)	
79. Női képmás, derékig, (kabinet)	cégj. c.	(Levéltár)	13780
80. Építkezés, (boudoir)	cégj. c.	(MFM 87.163.1)	
81. Építkezés, (boudoir)	cégj. c.	(MFM 87.163.2)	
82. Prokisch Ferenc és családja, ülő, bokáig, (13x21)	cégj. c.	(MFM 91.25.20)	
83. „Szeged árvízképe, Vágó Páltól,		(MFM 85.16.1)	T.14948
84. Árvízkép előtt álló Vágó Pál palettával, (13x21)	cégj. c.	(SK)	
85. Rákóczi ünnepség 1906. okt. 28. (18x28)	cégj. c.	(SK)	T.10540
86. „Aigner Rózsika” álló, egész, (16.5x5.5)	cégj. c.	(MFM 91.25.19)	
87. Kettős képmás, mell, (kabinet, 12. kép)	cégj. c.	(MFM 2006.8.37)	
88. Ezüst koszorú Erzsébet királyné ravatalára, (21x13)	cégj. c.	(MFM 82.135.1)	
89. Anya karonülővel, csipőig, (14. kép)	cégj. d.	(MFM 82.177.59)	
90. Sátor Vilmosné Bughardt Janka, derékig,	cégj. d.	(mgt.)	T.15096
91. Lichtenegger Margit 1910, érettségi mellképe,	cégj. d.	(MFM 2005.11.17)	
92. Bartha Ferenc, derékig,	cégj. d.	(mgt)	
93. Férfi képmás egyenruhában, derékig,	cégj. d.	(MFM 87.158.6)	
94. Férfi képmás, derékig,	cégj. d.	(MFM 2007.3.8)	
95. „Gizuska, Felv. 1912. április 17.” csipőig,	cégj. d.	(MFM 90.242.2)	
96. Tóth Mihály 1912. XI. Rókusi templom ünnepség ²⁰⁰ (8 db) 1909:	cégj. d.	(Levéltár)	31405
97. Rókusi templom a Mária szoborral, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 96.3.8)	
98. Rókusi templom a tömeggel, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 96.3.9)	
99. Rókusi templom a körmenettel, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 96.3.10)	
100. Rókusi templom a körmenettel, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 96.3.11)	
101. Rókusi templom a körmenettel, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 96.3.12)	
102. Rókusi templom a papokkal, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 96.3.13)	
103. Rókusi templom a tömeggel, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 96.3.14)	
104. Rókusi templom a tömeggel, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 96.3.15)	
105. „Lakatos Gyuláné”, derékig, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 82.169.3)	

²⁰⁰ Csmép 2000. 547.

106. Anya gyermekével, lábszárközépig, (boudoir)	cégj. e.	(MFM 95.40.23)	
107. Wagner „Jenő 14 éves 1912. dec.” álló, (boudoir)	cégj. e.	(MFM 2007.1.4)	
108. Esküvői kép, ülő-álló, lábszárközépig, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 81.98.3)	14075
109. Házaspár, álló, bokáig, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 81.98.4)	14074
110. Női képmás, lábszárközépig, (kabinet, 16. kép)	cégj. e.	(MFM 94.23.8)	
111. Négyes képmás, ülő, térdig, (kabinet)	cégj. e.	(MFM 82.178.13)	
112. Polgár Lászlóné álló, egész, (boudoir) T.14070	cégj. e.	(Levéltár)	
113. „özv. Worsikovszky Károlyné” álló, (boudoir)	cégj. e.	(MFM 82.134.1)	
114. Tábori mise a Klauzál téren 1898. márc. 15.	cégj.	(SK)	T.10315
115. Csoportkép, 1898. jún. 26. ülő-álló, egész ²⁰¹ , Párisi kiállításra küldött képek (11 db) 1899:		(Levéltár)	T.14348
116. „Városháza”	cégj.	(MFM 62.8.30)	T.10278
117. „Széchenyi-tér”	cégj.	(MFM 62.8.31)	T.10287
118. „Királyi ítélőtábla”	cégj.	(MFM 62.8.32)	T.10284
119. Városi főgymnázium	cégj.	(MFM 62.8.34)	T.10285
120. „Közművelődési palota”	cégj.	(MFM 62.8.35)	T.10280
121. „Bástya-utca”	cégj.	(MFM 62.8.36)	T.10282
122. „Közúti híd a Tisza folyón”	cégj.	(MFM 62.8.37)	T.10286
123. „Városi tűzoltó laktanya”	cégj.	(MFM 62.8.38)	T.10283
124. „Városi fürdő”	cégj.	(MFM 62.8.39)	T.10281
125. Híd-utca			
126. „Külterületi tanya” Városképek (6 db, 19x25) 1900 körül:	cégj.	(MFM 55.55.1)	
127. Klauzál tér.	cégj.	(SK)	T.10293
128. Kultúrpalota.	cégj.	(SK)	T.13901
129. Hajó építési telep.	cégj.	(SK)	T.13903
130. Felvétel a Felsőközpontról.	cégj.	(SK)	T.13898
131. Gizella tér a Szabadságharci emlékkal.	cégj.	(SK)	
132. Községi Népiskola, Alsóváros.	cégj.	(SK)	T.10481
133. Tanácsterem. (22x28)	cégj.	(SK)	T.10320
134. Kiállítás részlet, Paral Pálé, (22x28)	cégj.	(MFM 97.39.4)	T.26278
135. „Marostó 1901. május hó 19”. (25x33) A Katolikus Magyarország c. könyvhöz (8 db) 1901:	cégj.	(MFM 82.139.1)	T.10447
136. „Szeged-Alsóvárosi Mátyás-templom.”			
137. „A Szeged-Alsóvárosi templom belseje.”			
138. „A Szeged-Belvárosi plébánia templom főoltára.”			
139. „Szentháromság-szobor Szegeden.”			
140. „Ezredévi Emlékoltár a Szeged városi plébánia templomban.”			
141. „A Rozália-Kápolna Szegeden.”			
142. „A Szegedi Kálvária.			
143. „Dugonits András szobra Szegeden.”			
144. Csoportkép, polgármesterek kongresszusa 1902. máj.			
145. A Szeged hajó albumának fényképei 1902. júl.			
146. Szegedi öreg honvédek arcképei 1902. szept.			
147. A földízített Wagner-házon: „1802 K L 1902”.		(repró, 92.17.1)	T.22718
148. Óriási tömeg, 1902. szept. 19.		(Új Idők)	
149. Kossuth szobor, 1902. szept. 19. (24x33)	cégj.	(SK)	T.10308

²⁰¹ „A szegedi felső kereskedelmi iskola első (1888 évi) érettségi vizsgálatának tizedik évfordulója alkalmából”, levágott kartonja 13x29 cm, a kép 18.5x25 cm. Száraz pecsét a jobb alsó sarokban.

150. Kossuth szobor, 1902. szept. 19. (24x33)	cégj.	(SK)	T.10311
151. Kossuth szobor, 1902. szept. 19. (24x33)	cégj.	(SK)	T.10312
152. Kossuth szobor, 1902. szept. 19. (24x33)	cégj.	(SK)	T.10313
153. Szegedi szállodások és ... Kossuth ünnepe, 1902. Városkép sorozat (7 db, 24x28) 1902 körül:		(MFM 82.108.1)	T.10360
154. Rókus felé a városháza tetejéről.	cégj.	(MFM 96.3.1)	T.25967
155. A Közművelődési palota.	cégj.	(MFM 96.3.2)	T.25968
156. Széchenyi tér északnyugati sarka felülről.	cégj.	(MFM 96.3.3)	T.25969
157. A Híd Újszeged felől.	cégj.	(MFM 96.3.4)	T.25964
158. DMKE-palota.	cégj.	(MFM 96.3.5)	T.25965
159. Széchenyi tér délnyugati sarka felülről.	cégj.	(MFM 96.3.6)	T.25966
160. Széchenyi tér északkeleti fele felülről.	cégj.	(MFM 96.3.7)	T.25970
161. Wagner család 1905, ülő-álló, (44x59, 61x78)	cégj.	(MFM 2005.9.1)	
162. Tömörkény István otthonában 1906.	cégj.	(Új Idők ²⁰²)	
163. Főgimnázium érettségi tabló, 1906.			
164. M. kir ... önkéntesei nevekkkel, 1907. (27x38)	cégj.	(Levéltár)	
165. Huszonnyolc alapító gazda csoportképe 1909.			
166. Szegedi Dalárda 1912. (19x29, 33x45)	cégj.	(MFM 83.2.3)	T.11775
167. Tabló fényképe, Szatymazi Gazdakör 1912.	cégj.	(MFM 2008.)	
168. Csoportkép kegyesrendi érettségizők 1913. jún. 1. Szent Dömötör templom ²⁰³ (20 db) 1913:			
169. Homlokzat részlet a Szentháromság szoborral,	cégj.	(SK)	T.11065
170. Homlokzat nyugatról nézve a plébániával,	cégj.	(SK)	T.12987
171. Homlokzat előlről,	cégj.	(SK)	T.12988
172. Homlokzat az egykori piarista rendházzal,	cégj.	(SK)	T.12989
173. Oldalrész a plébánia udvarról,	cégj.	(SK)	T.12990
174. Hátsórész az egykori rendház udvaráról,	cégj.	(SK)	T.12992
175. Főkapu,	cégj.	(SK)	T.12991
176. Belső rész a főoltárral,	cégj.	(SK)	T.12993
177. A főoltár,	cégj.	(SK)	T.12994
178. A szószék,	cégj.	(SK)	T.12995
179. Az orgona,	cégj.	(SK)	T.12996
180. A Kápolna oltár,	cégj.	(SK)	T.12997
181. Lourdesi oltár,	cégj.	(SK)	T.12998
182. Betlehemi oltár,	cégj.	(SK)	T.12999
183. Szent sír oltár,	cégj.	(SK)	T.13000
184. Szentháromság oltár,	cégj.	(SK)	T.13001
185. Szent Anna oltár,	cégj.	(SK)	T.13002
186. Szent Antal oltár,	cégj.	(SK)	T.13003
187. A szent Család oltár,	cégj.	(SK)	T.13004
188. A szent Kereszt oltár,	cégj.	(SK)	T.13005
189. Plébánia a templomtoronnyal, (36x28, 39x34)	cégj.	(MFM 62.8.40)	T.24029

²⁰² Eredetijét a Móra Ferenc Múzeum Irodalomtörténeti gyűjteménye őrzi (MFM Ir.66. 6). A 25x33 cm-es kartonra ragasztott 17x23 cm-es fénykép jobb alsó sarkában szárazpecsét „Keglovich Emil SZEGED”.

²⁰³ A Város megrendelésére készült 20 darabból álló sor 29x36 cm-es képeit 44x56 cm-es kartonokra ragasztották, a kép bal alsó sarkában száraz pecsét és a kép alatt jobbra fekete „Keglovich Emil SZEGED” pecséttel. A teljes sort a Somogyi Könyvtár őrzi.

Garai I. (1882-1903)

A Garai I. fényképészettel kapcsolatban a most vizsgált időszakban annyit tudunk meg, hogy az 1898. évi szegedi „Útmutató”-ban még a fényképészek között, a Somogyi u. 24. szám alatt sorolják föl. A Garai névvel csak évekkel később, 1903-ban egy hirdetésben találkoztunk újra, „Garai utóda Heine Henrik” formában.²⁰⁵

Gévay Béla fényképész (1888-1910 k.)

Ma már többet tudunk Gévay Béláról, aki Pinkafőn született 1841 körül. 1886-ban Makón próbálkozott műteremmel. Majd 1888-ban Hódmezővásárhelyen volt, ott született Erzsébet leánya (aki 1889. tavaszán 5 hónapos korában Szegeden halt meg). Onnan jöhetett Szegedre, ahol 1888 nov. 1-én a Horváth Mihály utca 7. szám alatt megnyitotta fényképészetét.²⁰⁶ Működéséről is többet tudunk, mint az előző korszak tárgyalásakor. Műtermét 1899 őszén helyezte át a Széchenyi tér 6 szám alá. 1904 nov. 21-én Szegeden meghalt bp-i születésű leánya Mária, 23 évesen. Majd az 1907. évi címtár Gévayt a „Horváth Mihály-u. 5. sz.” alatt tartja nyilván a fényképészek között.²⁰⁷ 1909 nyarán 69 éves korában meghalt Gévay Béla, majd 1910 tavaszán özvegye Stuber Mária, 61 évesen.²⁰⁸ Az 1911. évi címtár általános lakjegyzékében ugyanezen a címen „Gévay Károly fényképész” van nyilvántartva, míg a fényképészek fősorolásában nem szerepel.²⁰⁹

Fényképészete: 1897. december a „Kis hirdetések” között olvassuk: „Gévay Béla fényképészeti intézete Horváth Mihály-utcza, ajánlja elmosódhatlan nagyított platin képeit 3 frt 50 krtól kezdve, fél életnagyságban 6 frt, egész életnagyságba 10 frt. Jótállást vállalok, hogy a kép 25 éven át, változatlan marad. Opál képek különböző nagyságban, nagyon alkalmasak sírkövekhez, kiválóan tartósak, 1 frt 50 krtól kedve. Elvállalok továbbá fényképfelvételeket épületek, csoportok, halottak, öreg vagy beteg egyénekről, kik a szobát nem hagyhatják el. Fényképek árai: 12 drb makart 10 frt, 12 drb kabinet 8 frt, 25 drb visit 5 frt, 12 mignon 1 frt 50 kr., 12 drb kép készítés jó fénykép után 2 frt 50 kr., színezett képek elkészítését is elvállalom a legszebb kivitelben.”

1899-ben szintén a kishirdetésekből ajánlja „a fényképészet terén előforduló összes munkák elkészítését. 12 db. visitkép 2 frt.”²¹⁰

1900. okt. 11-én a Napló Ujdonságok rovata A templom fényképek címmel közöl érdekes hírt: „a főmérnök ma ismét megbízta Gévay Béla szegedi fényképészt, hogy szerezzen be fényképeket” budapesti templomokról.

Ekkortájt, „1900. július 21-től 1902. április 30-ig gyakornok, 1902. május 1-től augusztus 1-ig segédként dolgozott és tanult Szegeden Gévay Béla fényképésmesternél” Auer Lajos.²¹¹

Kerny István amatőr fényképész önéletrajzában közzétételéből²¹² idézzük: „A fényképezés mesterfogásait tulajdonképpen Gévay Béla öreg fényképező mestertől tanultam meg. A nagy

²⁰⁴ Címmel jelent meg: Magyar Vendéglős és Kávés-ipar Emléklap. Bp. 1904. 11. Ezt megelőzően Tanyai gazdasági udvar címmel Kovács János: Szeged és Népe. Szeged, 1901. 153. ebben a műben a kép minősége alapján több kép is Keglovichnak tulajdonítható.

²⁰⁵ MFME Tört. tan. 1999. 390-397. Útmutató 1898. 201. SZésV 1903. aug. 30.

²⁰⁶ SZN 1909. júl. 27. R. k. halotti anyakönyv 1909. júl. 24, 1889. márc. 4. Szeged Belvárosi Plébánia. SZN 1888. nov. 1.

²⁰⁷ SZN: 1897. dec. 12, 15, 19. 1898. jan. 1. Utmutató. Szeged, 1898. 201. Szakács M.: 1997. 56, 118. SZN 1899 szept. 3. Vogel Antal: Szegedi út és névmutató. Szeged, 1907. 73. (az 5-ös házsám téves lehet).

²⁰⁸ R.k. halotti anyakönyv 1909. júl. 24. SZN 1909. júl. 27. Ujdonságok. Halálozások. „Gévay Béla Szeged egyik legrégebbi fényképésze 67 éves korában, rövid szenvedés után elhunyt. Temetése ma délután volt, nagy részvét mellett. R.k. halotti anyakönyv 1910. ápr. 24. Szeged Belvárosi Plébánia.

²⁰⁹ Hollósi Ödön és Vogel Antal: Szeged város címtára. 1911. 79, 269.

²¹⁰ SZN 1897. dec. 12, 1899. szept. 3.

²¹¹ Tóth István: Auer Lajos fényképész tevékenysége. MUKUCSOM Szeged, 1985. 111-113.

²¹² Kincses Károly: Kerny István (1879-1963). A Gödöllői Művelődési Központ és a Gödöllői Stúdió kiadványa.

bizalom onnan eredt, hogy fiát éveken át tanítottam.” Kerny, mint postai alkalmazott szoros barátságot kötött Kovács János távirtda főtisztval, aki megbízást kapott a város néprajzának megírására. „A néprajzi munkához sok fénykép kellett, ezeket én készítettem el.” A kötet 1901-ben jelent meg, ebben Gévay Béla fényképe is szerepel „Szekér” címmel, melynek Gévay c. versős eredetijét a múzeum őrzi. (22.) A könyvben más témában más fényképészek fölvételei is beazonosíthatók pl. Kegloich Emilé. (190.)

Műterem: A Gévay műterem, ami Szeged legrégebbi fényképészműterme a tárgyalt időben még a Horváth Mihály u. 7. szám alatt van, 1897. évi hirdetéséből ítélve új lendületet vett.

1899 őszén csupán hirdetéséből értesülünk, hogy fényképészeti műterme új helyen a Széchenyi tér 6 szám alatt van. A Széchenyi tér és Horváth Mihály utca sarkán álló Balogh-ház utca felőli homlokzatából kinyúló „Gévay Béla fényképész” szövegű cégtábla 1913-ban még látható.²¹³

Kirakat: erről nem tudunk.

Cégjelzése: fényképeit üres hátlappal is forgalmazta (12-19.), talán az átköltözés idején, egyébként négy versót használt.

Első, a. versója világos kartonon arany nyomású. Két pár kiállítási éremlap alatt allegorikus nőalak kezében lencsébe gyűlő fénynyalábbal üvegtáblát világít. Főlirata „Gevay FÉNYKÉPÉSZ SZEGED HORVÁTH MIHÁLY ÚTCZA 7 SZ. RIEGER FÉLE HÁZBAN.” Készítője az „EISENSCHIML WACHTL WIEN” cég. (1-2. 17. kép)

Második, b. versója világos kartonon arany nyomású. Az a. versó témája kissé más megfogalmazásban, a fénynyalábbal sematikus épületet világít meg. Főlirata „GEVAY FÉNYKÉPÉSZ SZEGED HORVÁTH MIHÁLY ÚTCZA 7 SZ. Rieger féle házban”. Készítője a „BERNHARD WACHTL WIEN”. (3-12, 19. kép)

Harmadik, c. versóján a Széchenyi tér 6. számú Balogh-ház fényképe látható melynek virágos kereteléséből kinyúló szalagon: „Gévai fényképészeti műterme Szeged Széchenyi tér 6. sz.” olvasható, metsző nélküli, amit 1900-tól használ. (19-22, 21. kép)

Negyedik, d. versója világos kartonon zöld, kék vagy fekete nyomású, a Széchenyi tér 6 számú Balogh-ház homlokzati rajzával. Főlirata „FÉNYIRDA ITT – E HÁZBAN SZÉCHENYI TÉR 6 SZ.” Készítője két fényképen látható: „B. WACHTL BÉCS” (25-38, 23. kép)

Fényképei: Előlapjainak világos vagy fekete (29-38), kartonja egységesen arany nyomású főlirattal készült.

Az a. versós előlapok világos kartonján a kép alatt balról: festő-palettán „Gévay Béla”, mellette átlós szalagon „FÉNYKÉPÉSZ”, jobbra „SZEGED”. (1-2. 18. kép)

A b. versós előlapok világos kartonján a kép alatti vonalkeretben: balra „Gévay Béla”, jobbra „SZEGED” (3-6, 20. kép), majd vonalkeret nélkül a kép alá a festő-paletta és az átlós szalag mellé, két sorban „SZEGED SZECHENYITÉR” főlirat került (7-12.). Ugyanez szerepel versó nélküli hátlappal készült fényképein is. (13-18.)

A c. versós előlapok világos kartonján a b. versós előlap vonalkeret nélküli változata szerepel (19-22, 22. kép). Egyetlen olyan képét (19.) ismerjük, melyen jobbra lent még a „SZEGED HORVÁTH MIHÁLY ÚTCZA 7. SZ” van.

A d. versós előlapok világos (25-28.) vagy feketébe sötétedő (29-38. 24. kép) kartonja változatlanul arany nyomású. Szövege megegyezik a b. versós előlap vonalkeret nélküli változatával.

Nagyméretű képein az alsó jobb sarokban száraz pecsétet használ: karikába zárt „Gévay Szeged” cégjelzést. (41-46.)

1. Wirth Lajos „46-os baka” 1898 k., álló, térdig ²¹⁴ ,	céj. a. (mgt.)	13989
2. Völgyesi János 1898 k., derékig, (18. kép)	céj. a. (mgt.)	14973

²¹³ Lásd a Szeged Csongrádi takarékszövetkezet új palotája című levelezőlapon (T.7151).

²¹⁴ Mellén „sücc bojt mesterlövőknek”.

3. Samu Péter katona, álló, egész,	cégj. b. (mgt.)	31358
4. Fiú képmás, álló, egész, (20. kép)	cégj. b. (MFM 85.24.11)	T.15131
5. Wirth János kereskedő segéd,	cégj. b. (mgt.)	13990
6. Kolb házaspár 1897.	cégj. b.	32970
7. Anya és lánya, álló, térdig,	cégj. b. (MFM 82.179.1)	T.13918
8. Kettős női képmás, álló, derékig,	cégj. b. (MFM 85.24.12)	T.15130
9. Anya karonülővel, álló, derékig,	cégj. b. (MFM 2001.48.16)	
10. Vladiszavlyer Rankó és családja, álló, (kabinet)	cégj. b. (mgt.)	31339
11. A Kocsis Ferenc család, álló-ülő, egész, (kabinet)	cégj. b. (MFM 89.60.1)	14002
12. Díszruhás lovasok a lovarda udvarán, (13x21)	cégj. b. (SK)	T.10295
13. Kislány képmás, ülő, egész,	cégj. (MFM95.40.10)	T.12778
14. Id. Vass Jánosné 1900 k., mell,	cégj. (MFM 81.85.2)	18426
15. Neduczsa Sofrán és felesége 1898 k., álló, egész,	cégj. (MFM 83.9.2)	36758
16. Gróf János útbiztos, mell,	cégj. (mgt.)	T.18106
17. Domonkos András és neje, álló, (kabinet)	cégj. (MFM 81.70.1)	22166
18. Női képmás, álló, térdig, (kabinet)	cégj. (Levéltár)	T.13772
19. Kecskeméti Sándor, csípőig,	cégj. c. (MFM 2002.37.18)	
20. Virág (N), férfi képmás 1900 k., álló, (22. kép)	cégj. c. (MFM 97.41.6)	30734
21. Lakó Róza 1900 k., álló, egész,	cégj. c. (MFM 81.91.4)	13819
22. Szekér 1900 k. ²¹⁵ (kabinet) T.26399	cégj. c. (MFM 2005.1.21)	
23. Túrú Vice 1906 k., mell	cégj. (mgt.)	13909
24. Túrú Vincéné Hódi Ilona 1906, derékig	cégj. (mgt.)	13908
25. Csonka Ferencz „Radnajoró” legény, álló, egész,	cégj. d. (MFM)	T.13909
26. Férfi képmás egyenruhában, csípőig,	cégj. d. (MFM 95.40.37)	T.14436
27. Férfi képmás egyenruhában, derékig	cégj. d. (MFM 2006.6.4)	
28. Férfi képmás egyenruhában, ülő, egész, (kabinet)	cégj. d. (MFM 2002.4.1)	
29. Férfi képmás egyenruhában, csípőig	cégj. d. (MFM 95.40.11)	T.17108
30. Börcsök Anna 1905, álló, egész,	cégj. d. (mgt.)	13797
31. Börcsök Anna 1909, álló, egész,	cégj. d. (mgt.)	13798
32. Pintér Lajos és neje Hódi Márta 1908, álló, egész,	cégj. d. (mgt.)	13919
33. Szabó Julianna 1910, álló, egész,	cégj. d. (mgt.)	14986
34. Csiszár Rozália 1910 k., álló, egész,	cégj. d. (mgt.)	14902
35. Ábrahám Antal zsákoló munkás, álló, egész,	cégj. d. (mgt.)	14046
36. Neduczsa Vitáljos és felesége, álló, egész, (24. kép)	cégj. d. (MFM 83.5.3)	36759
37. Férfi képmás egyenruhában, csípőig,	cégj. d. (mgt.)	T.22272
38. Lévay Béla, mell,	cégj. d. (Levéltár)	T.13765
39. Tűzoltó laktanya 1900 k., (12.5x21)	cégj. d. (MFM 85.24.1)	T.15086
40. Új zsinagóga „nyugati és déli homlokzat” 1902 ²¹⁶		
41. Molnár Jánosné Lippai Anna varrodája 1908,	cégj. (MFM 81.97.8)	14177
42. Csoportkép, (23x30, 32x42)	cégj. (MFM 82.77.1)	
43. A kendergyár szakosztálya 1908. ²¹⁷	cégj. (MFM 82.115.1)	T.10384
44. Csoportkép, „1907-1908” (28x39, 36x49)	cégj. (MFM 81.122.3)	
45. Gyertyámosi csoportkép 1908-9. ²¹⁸	cégj. (MFM 81.122.4)	
46. Gyertyámosi csoportkép 1909-10. ²¹⁹	cégj. (MFM 81.122.5)	

²¹⁵ Megjelent Kovács János: Szeged és népe. Szeged, 1901. 18. 83. kép.

²¹⁶ Löw Immanuel: A Szegedi Új Zsinagóga. Szeged, 1903. 27.

²¹⁷ „A Szegedi Kenderfonógyár R. T. Kötélgyártó segédek szakosztálya 1908.” (24x30, 31x41)

²¹⁸ „Gyertyámosi községi konvictus Szegeden 1908-9. tanévben” (25x39, 33x47)

²¹⁹ „Gyertyámos községi Convictus növendékei 1909-10 tanévben”(29x39, 34x45)

Kalmár és Társa utóda Nagy M. fényképész és festő (1896-1900)

A cég tulajdonosa Nagy M²²¹, aki 1893 és 96 között cégtárs volt a Kalmár és Társa cégben. Ezekben az években két gyermeke született Szegeden. A születési anyakönyvekben Nagy Mór fényképész izraelita vallású, Berzéken, Zemplén megye született 1866-ban, felesége Krämer Berta.²²² A műtermet 1896 decemberében vásárolta meg, működését Kalmár és Társa utóda cím alatt folytatta.²²³ 1898. februári hirdetését „fényképész és festő” megjelöléssel írta alá. Helyén 1900 novemberében a Stefánia fényirda működött.²²⁴

Fényképészete: 1897. októberi hirdetéseiben művészi kivitelű fényképeket ajánl, „platinotypia, nagyítások a legkisebb fénykép után életnagyságig készülnek. Felvételi idő reggel 8 órától délután 5 óráig. Nagyítások igen olcsón számíttatnak.”

1898-ban fényképeket a következő nagyságban és árakon készít: „6 db visit 2 frt. 50 kr., 6 db cabinet 6 frt., 6 db makart 9 frt.” Hosszabbított nyitvatartása: „reggel 7 órától délután 6 óráig borús időben is.”²²⁵

Ebből az évből maradt ránk hatalmas, festett díszű Holtzer-féle tablója gazdag keretelésben. Főlirata: „1848 Holtzer Kálmán 1898 üzlete fenállásának 50.ik évfordulója alkalmából átnyujtotta hálás személyzete. Temesvár. Szeged. H.M.Vásárhely.” A tabló 14 db különböző nagyságú mellképet tartalmaz.²²⁶

Műterem: A Kozmata építtette műterem a Széchenyi tér 2. szám alatt, a „Tisza szálloda mellett” megjelöléssel szerepel hirdetéseiben.

Kirakat: Erről nem tudunk.

Cégjelzése: két versóját ismerjük, világos kartonon egyik fekete (1-8.), a másik kék (9.) nyomású.

Első, a. versóján a kitüntetések ék alakú ívsorában „UDVARI FÉNYKÉPÉSZI MŰTERME”, alatta átlósan: „Kalmár és társa UTODA NAGY M.”, vízszintesen: „SZEGEDEN SZÉCHENYI-TÉR Tisza szálloda mellet UTÁNRENDELÉSEK JUTÁNYOS ÁRON KÉSZITTETNEK Minden utánzás tilos.” (1-8, 25. kép) Egy példányán a vezetéknév tévesztett alakja a „Katmár” szerepel (6.). A versó készítője: az EISENSCHIML WACHTL BÉCS” vagy „WIEN” (6.) cég.

Második, b. versóján festői háttéren rézsutos „Nagy M.”, alatta ellenkező irányú szalagon „FÉNYKÉPÉSZETI MŰTERME”, ez alatt több sorban: „SZEGEDEN SZÉCHENYI-TÉR TISZA SZÁLLODA MELLETT”. Készítője: a „STEINER, WIEN” cég. (9, 27. kép)

Fényképe: Előlapjainak világos kartonja rézsutos szélű, arany vagy ezüst nyomású.

Első, a. versós előlapok rézsutos széle és a főlirat aranyozott. A kép alatt lévő címerállatok tartotta koronás pajzsoktól balra: „Nagy M. FÉNYKÉPÉSZ ÉS FESTŐ” három sorban, jobbra: „SZEGED.” a főlirat. (1-8, 26. kép) Nagyméretű tablójára egy ilyen előlap-alji cégjelzés-kivágást ragasztott. (10.)

A b. versós előlapok rézsutos széle és a főlirat ezüstös. A kép alatt két éremlap embléma, mellette „Nagy M.”, utána két sorban: „SZEGEDEN SZÉCHENYI-TÉR”. (9, 28. kép)

1. Női képmás, derékig,	céj. a. (MFM 81.24.32) 35802
2. Fiu képmás, ülő, bokáig,	céj. a. (MFM 2008.19.3)
3. Férfi képmás egyenruhában, álló, térdig,	céj. a. (MFM 82.177.57)

²²⁰ „Blanczi György 1911/12 II. b 31 fiú Szeged” (20x26, 23x29)

²²¹ Szakács M. 1997. 133.

²²² Születési anyakönyv I kerület 1894. júl. 30, 1896. szept. 17. Ez utóbbi születést az atya megbízásából Weisz Adolf Szeged, Iskola u. 18. szám, fényképész tanoncz jelentette be.

²²³ MFMÉ Tört. Tan. 1999. 432. Szabó M.: A belvárosi fényirda. Szeged 2003. január.

²²⁴ SZN 1898. febr. 12, 13, 16, 20, 23. SZN 1900. nov. 21.

²²⁵ SZH 1897 okt. 10, 12, 14. SZN 1898. febr. 12, 13, 16, 20, 23. SZH 1898. febr. 17, 22, 24, 27, márc. 2, 6, 9.

²²⁶ 132 x 100 cm-es kartonon, 150 x 120 cm-es keretben.

4.	Karonülő képmása, ülő, egész,	cégj. a.	(MFM 85.10.4)	T.14922
5.	Szekerke Irénke, álló, egész, (makart)	cégj. a.	(MFM 92.15.11)	T.5843
6.	Kelemen Kálmán leánya, derékig, (kabinet)	cégj. a.	(Levéltár)	T.13785
7.	Török Margit, derékig, (boudoir)	cégj. a.	(mgt.)	T.20206
8.	Lányka képmás, álló, egész, (boudoir, 26. kép)	cégj. a.	(MFM 81.81.1)	30868
9.	Női képmás, derékig, (28. kép)	cégj. b.	(MFM 82.177.64)	
10.	Tabló, Holtzer 1898.	cégj.	(MFM 84.14.1-2)	T.15109
11.	Wachtl Gyula, mell,	cégj.		T.15110
12.	Fodor Izidor, mell,	cégj.		T.15111
13.	Weisz Miksa, mell,	cégj.		T.15112
14.	Vértes Sándor, mell,	cégj.		T.15113
15.	Ehrenstein Herman, mell,	cégj.		T.15114
16.	Franczia István, mell,	cégj.		T.15115
17.	Irányi N., mell,	cégj.		T.15116
18.	Holtzer Kálmánné szül. Politzer R., mell,	cégj.		T.15117
19.	Fischer Aurél, mell,	cégj.		T.15118
20.	Holtzer Kálmán, mell,	cégj.		T.15119
21.	Friedler József, mell,	cégj.		T.15120
22.	Brack Mátyás, mell,	cégj.		T.15121
23.	Kelemen Sándor, mell,	cégj.		T.15122
24.	Varga Pál, mell,	cégj.		T.15124

Kalmár fényképészek „Pannónia” (1897-1901)

Kalmár hirdetés az újságokban nem találtunk, híradást is csak módjával. A Takaréktár utcai cégben a Kalmárok, Péter, Izsó és J. fényképészek működtek. A szegedi fényképezetet Péter létesítette még a Széchenyi téren, annak eladása után új műtermet Izsó építtetett a Takaréktár utcán 1898-ban. A „Kalmár J.” feloldására nem találtunk adatot. Feltehetően azonos avval, aki Budapesten 1900-1905 között működött.²²⁷ A szegedi fényképezetet 1901 őszétől a „Pannónia” cégnevet viselte, helyén 1903 végétől a Herkules fényirda működött.²²⁸

Fényképezetük: „Kalmár P.” fénykép csupán két darab maradt ránk, mindkettő fontos információt tartalmaz. „Kalmár I.”-től szintén két fényképet, „Kalmár J.”-től pedig egy fényképet ismerünk egyet pedig ennek alapján neki tulajdonítunk. A „Pannónia” versó a Kalmár nevet is tartalmazza.

1900-ból nagyobb méretű, 19 darab mellkép tartalmazó tábló-fényképet ismerünk - melyen kézírással szerepel a cég neve és címe. A tábló három mellképe is ránk maradt (4-6.). „A szegedi husvágók és sertéshizlalók zászlóavatási ünnepe nagy fényvel ment végbe vasárnap, augusztus 19-én.” A Csikós-féle vendéglőbe vonuló menetet több helyen is lefényképezték, írja a Szegedi Napló.²²⁹ A menetről készült képeket sajnos nem ismerjük, és azt a két csoportképet sem, melyeket a Mészárosok és Hentesek Lapja közölt²³⁰ (11-13.).

Az 1903-ban közölt zsinagóga felvétel készítőjeként „Kalmár” szerepel. (3.)

1903 nyarán két szegedi lap is megírta, hogy Kalmár Izsó fényképezőgépét a pusztaszeri Árpád ünnepélyen ellopták.²³¹ A hír a Szegedi Napló Ujdonságok rovatában: Ellopott fotografáló gép címmel jelent meg. „Kalmár Izsó szegedi fényképész a ünnepélyről felvételt készített ... szerencse, hogy a gépet azután tüntették el, amikor már a felvételek elkészültek.” A híradást megerősíti a Szeged és Vidéke, Lopás az Árpád ünnepen címmel: „Kalmár Izsó szegedi fényképész panaszolja a rendőrségen, hogy a tegnapi Árpád-ünnepen ellopták a fényképező készülékét, amíg ő

²²⁷ Szakács M. 1997. 60.

²²⁸ Szakács M. 1997. 135. SZH 1901. szept. 22-től 1902. okt. 5-ig. SZN 1903. nov. 8

²²⁹ SZN 1900. aug. 19, 21, 22.

²³⁰ SZH 1900. aug. 25. Hírek rovat.

²³¹ SZN SZésV 1903. aug. 25.

a képek kidolgozásával volt elfoglalva.” Az Árpád ünnepélyről készült nagyméretű fényképet hármat ismerünk Pannonia cégjelzéssel, lásd ott.

Kalmár J. pecsétjével ellátott kiállítás részlet: „Paral Ernő hentes segéd” és „Árvey Kálmán cukrász segéd Árvey Sándor cukrász cégénél” vitrinjeit mutatja be (35. kép). A karton egyedi, ágas-virágos keretelése alapján talán neki tulajdonítható a pusztaszeri Árpád ünnepségen készült csoportkép is. (7.)

Műtermük: Amikor Kalmár Pétertől 1896 végén cégtársa Nagy M. megvásárolta a Széchenyi téri műtermet, akkor létesült a „Takarék utca 3” szám alatti (ma 5. számú ház) Kalmár fényképészet. Ide a „takarékos utca 3 szám alatti telekre”, egy „fényképészeti terem” építésére Kalmár Izsó fényképész kért engedélyt 1897. nov. 21-én. A Takaréktár u. 3 szám alatti telek udvarán építendő műterem 1897. dec. 9-i építési engedélyének kikötése a következő: „1./ a tetőzet cserép fala üveg vagy egyéb tűzmentes anyaggal fedhető, 2./ tűz és végfalazat építendő, 3./ a mellék épület lakásul nem használható”. A használatba vételi engedély dátuma: 1898. dec. 28, ekkor a „Görögkeleti h. k. telke”.²³²

1900-ban „fényképészeti műintézet” elnevezéssel illették. Az 1901-ben kezdődő hirdetés sorozatban a pontos cím: „Pannonia fényképészeti műterem Szeged, Takaréktár utca 3. sz.” Képein egy polgári és egy tájjellegű berendezés, illetve háttér látszik.

Kirakat: Erről nem tudunk.

Cégjelzésük: világos kartonon zöld nyomású.

Első a. versójukon hat éremlap karéjában a Kalmár Péter „KP” névbetűinek összekapcsolódó rajza alatt részutos: „Kalmár FÉNYKÉPÉSZETI MŰTERME TAKARÉK UTCZA 3”, és vízszintesen több sorban: „SZEGED. UTÁNRENDELÉSEK SZÁMA EZEN FÉNYKÉP ÜVEG MINTÁJA UTÁNRENDELÉS CÉLJÁBÓL ÉVEKEN ÁT FENTARTATIK”. Készítője a „B. WACHTL WIEN” cég. (1-2, 29. kép)

Második, b. versójukon címerállatok tartotta pajzsba komponált Kalmár Izsó „K I” névbetűi mellett „Kalmár I FÉNYKÉPÉSZ SZEGED TAKARÉK UTCZA 3.” szerepel. A bal alsó sarokban „UTÁNRENDELÉSEK ÉVEK MULVA IS ESZKÖZÖLTETNEK” a főirat. Készítője a „BERNH. WACHTL WIEN.” cég. (4-5, 32. kép)

Harmadik c. jelük, amit Kalmár J. használ, lila pecsét: „Kalmár J. FÉNYKÉPÉSZETI MŰTERME SZEGED, Takaréktár-utca 3. sz.” szöveg négy sorban elhelyezve. A pecsét a fénykép hát- és előlapján is szerepel. (6, 34.kép)

Negyedik, d. versójuk rajza egyezik Kalmár Péter versójával, de rákerült a Pannonia cégnév is. A hat éremlap karéjában a K P betűk összekapcsolódó rajza alatt a részutos főirat: „Kalmár Pannonia FÉNYKÉPÉSZETI MŰTERME TAKARÉK UTCZA 3”, vízszintesen „SZEGED” és az „UTÁNRENDELÉSEK SZÁMA EZEN FÉNYKÉP ÜVEG MINTÁJA UTÁNRENDELÉS CÉLJÁBÓL ÉVEKEN ÁT FENTARTATIK.” Készítője: a „B. WACHTL WIEN” cég (8-11, 36. kép).

Ötödik, e. versójukon csak a Pannonia cégnév szerepel. Mitológiai jellegű jelenet finom rajza alatt „PANNONIA Fényképészeti Műintézet SZEGED TAKARÉK UTCZA 3.” a főirat. Metsző nélküli (12-15, 38. kép).

Hatodik, f. versójuk jelenete fényképező puttókat ábrázol, szövege egyező az e. versójével, némely betűméret változtatással. (16, 39. kép).

Hetedik, g. versójuk „Souvenir” főíratú, fényképezéssel kapcsolatos puttó jelenete az f versósétől eltérő megoldású (17-18.). Egyiken kézírású ajánlással szerepel az „1898. 7/III.” dátum.

A kézzel írott cégjelzés (22.), egy részét a tabló fényképéről lemetsztették: „PANNONIA Szeged ta ... utca ...” három sorban.

Lila pecsét, elhalványodott példányaiból összeállított szövege: „PANNONIA fénykép nagyobbító és fényképészeti és festészeti műintézet Szeged takaréktár utca 3.” négy sorban elhelyezve. (23-25.)

Fényképeik: A világos előlap kartonok részutos széle és a főírat aranyozott

²³² Tervtár 17166/1897, 13432/1898. SZN 1897. dec. 5.

Első, a. versós fényképük egyik előlapján a kép alatt „Kalmár SZEGED” szerepel (1, 30. kép), a másikon megjelenik a „Pannonia SZEGED” cégnév (2, 31. kép).²³³

Második, b. versós fényképük előlapján a kép alatt „Kalmár I. SZEGED.” a fölirat. (4-5, 33. kép) Neki tulajdonítjuk a pusztaszeri Árpád ünnepélyről készült, Pannonia cégjelzésű fölvételeket is.

Harmadik c. jelű fényképük előlapján is a Kalmár J. féle lila pecsét szerepel a kép alatt a karton alján. (6, 35. kép)

Negyedik, d. versós fényképeik előlapja a szürkés színű és recés felületű kép alatt balra: rézsutos irányban „Pannonia”, jobbra: „SZEGED. takarékc. utca 3.” két sorban elhelyezve. (8-11, 37. kép)

Ötödik, e versós fényképeik világos előlapján lévő fölirat egyezik a d. versós előlapokon lévővel. (12-15.)

Hatodik, f. versós fényképük szürkés előlapján a kép alatt balra: „PANNONIA”, jobbra: „SZEGED, Takarékc. utca 3.” két sorban elhelyezve. (16.)

Hetedik, g. versós fényképeik előlapján a kép alatt balra: „Pannonia”, jobbra: két sorban „SZEGED takarékc. utca 3.” a szöveg megegyezik, de más-más betűtípussal. (17-18.)

1. Női képmás, derékig, (mignon, 30.kép)	céj. a.	(MFM 91.20.4)	T.5841
2. Férfi képmás egyenruhában, (mignon, 31. kép)	céj. a.	(MFM 94.4.2)	
3. Új Zsinagóga „Keleti homlokzat” 1902. ²³⁴			
4. „Kisné”, derékig, (mignon)	céj. b.	(MFM 90.244.14)	
5. „Kis Náci 1907”, derékig, (mignon, 33. kép)	céj. b.	(MFM 90.244.15)	
6. Kiállítás részlet két vitrinnel, (20x25, 35. kép)	céj. c.	(MFM 97.39.5)	T.26277
7. Csoportkép, Pusztaszer 1904? (23x17, 36x30)		(MFM 2002.11.3)	
8. Völgyesy János 1900, mell, (igazolványkép)	céj. d.	(mgt.)	14975
9. Női képmás „1901. jan. 27.”, mell,	céj. d.	(mgt.)	
10. Makra Anna és Julcsa, álló, (kabinet, 37. kép)	céj. d.	(MFM 85.17.2)	T.15032
11. Esküvői képmás, álló, egész, (kabinet)	céj. d.	(MFM85.24.9)	
12. Lábdy Antal 1900, mell ²³⁵ ,	céj. e.	(mgt.)	T.6805
13. Klivinyi Gyula 1900, derékig ²³⁶ ,	céj. e.	(MFM 81.69.1)	33554
14. Búza István 1900, álló, egész (kabinet) ²³⁷ ,	céj. e.	(MFM 81.69.2)	33555
15. „Csényi bácsi Terescsényi Gyula?”, álló, (kabinet)	céj. e.	(MFM 84.49.2)	T.12936
16. Kis kutyák a tornácon	céj. f.	(MFM 85.22.8)	T.15058
17. „Manó és Misi 1898. 7/III.”, derékig, (boudoir)	céj. g.	(MFM 95.40.28)	T.15479
18. Férfi képmás egyenruhában, álló, térdig, (boudoir)	céj. g.	(MFM 82.179.5)	
19. Képek a menetről, 1900.			
20. Csoportkép, 1900.			
21. Csoportkép, 1900.			
22. Tabló fényképe 1900 ²³⁸ , (25x21, 35x35)	céj.	(MFM 81.69.6)	18465

²³³ Az elsőt régebbi föltételezésünk alapján már az előző korszak tárgylásakor is közöltük. Az azóta felmerült adatok alapján azonban idetartozik. MFMÉ Tört. Tan. 1999. 434.

²³⁴ Löw Immanuel: A szegedi új zsinagóga. Szeged, 1903. 27. „Keleti homlokzat. Kalmár felv.”.

²³⁵ Tablón szereplő fényképe (22.).

²³⁶ Tablón szereplő fényképe (22.).

²³⁷ Tablón szereplő fényképe (22.) eredeti formában, hátoldali kézírásos szövege a kép aljának levágásával csonkult: „.... év augusztus 19dikén a husvágók és sertés hizlalók szentelés alkalmával zászló bizottsági tag 60 koromba” három sorban.

²³⁸ „A SZEGEDI HÚSVÁGÓK ÉS SERTÉSHIZLALÓK EGYESÜLETÉNEK ZÁSZNŐSZENTELŐ BIZOTTSÁGA” Jobb alsó sarokban kézzel írott cégjelzés. 19 mellkép nevekkkel: Zalka Erneszt, Szemmáry György, Kovács Sándor, Klivinyi Gyula, Lippai Antal, Paral Pálné zászlóánya, Natly Józsefné zászlóánya, Búza István, Natky József számvizsgáló, Szabó József segédzászlótartó, Ifj. Kovács József zászlótartó, Id. Kovács József segédzászlótartó, Bödő Gyula, Benkő József pénztárnok, Kopasz György alelnök, Lábdy Antal díszelnök, Paral Pál elnök, Tóth János jegyző,

23. Csoportkép , Pusztaszer 1899?	cégj. (MFM 2002.11.2)
24. Csoportkép, Pusztaszer 1900?	cégj. (MFM 82.114.2) T.10383
25. Csoportkép ²³⁹ , Pusztaszer 1902?	cégj. (MFM 82.114.1) T.10382

Brenner Testvérek fényképészek és festők (1898-) (40. kép)

1898 tavaszán két lapban hívják föl a figyelmet a Szegeden újonnan letelepedett fényképészek hirdetésére, amit Brenner Testvérek fővárosi fényképészek és festők írtak alá.²⁴⁰ „Brenner fényképész Koller Károly tanár tanítványa volt.”²⁴¹ Brenner Sarolta és Viktor fényképészek, május elsejétől bérbevették a Kölcsey utcai volt Keglovich műtermet, budapesti műtermük fenntartása mellett.

Brenner Sarolta Regina Eugénia fényképésznő, Szeged Kölcsey u 8. szám alatti lakos, aki Segesváron született 1873. nov. 15-én, Brenner Ede nyugdíjas posta-és távirat tisztt. Bp. IX. Ranolder u 32. és néhai Konrád Sarolta Nagy-Szeben szülőktől, 1901. okt. 8-án Szegeden házasságot kötött Lintner Ferenc fényképész Zrinyi u 8 szám alatti lakossal.

Brenner Viktor Hugó fényképész Kölcsey utca 8 sz. alatti lakos, aki Nagy-Szebenben született 1871. dec. 16-án, Brenner Ede nyugdíjas posta és távirat tisztt. és néhai Brenner Edéné Conrád Sarolta Nagy-Szeben szülőktől, 1904. nov. 20-án Szegeden kötött házasságot Grasselli Sarolta Jankával, aki született Szeged Belváros 1879. jan. 27-én.²⁴²

1908-ban a cég új műtermet építtet a Jókai u 3. szám alatt, ahová 1909. márciusában főüzletét áttelepíti és 1910 nyarán a Kölcsey-utcait végleg megszünteti.

Fényképészete: hirdetések gyéren jelennek meg az újságban, akkor is csak az apróhirdetésekből vagy a nyilttérben.

1903 tavaszán „tiz éve már, hogy a szegedi kerületi betegsegélyző pénztár fönnáll ... élén Barcsay Károly,” akinek az évfordulóra az igazgatóság becses ajándékot szánt. Ezt a „rendkívül díszes arckép-gyűjteményt a Brenner Testvérek jó hírnevű szegedi fényképészczég készítette.”²⁴³

1906-ban az Ipartestületi tabló (89.) készítője a „Brenner testv. Szeged”, míg a tablóról származó mellképek versója „Rivoli FÉNYIRDA SZEGED SOMOGYI-UTCZA 24 sz.” (Rivoli 2-44.) Föltehetően az itt lakó Lintner Ferencné Brenner Sarolta²⁴⁴ fényképésznőnek valamiféle kapcsolata vagy érdeklősége lehetett a „Rivoli” céggel, netán a sajátja volt.

1908 karácsonya, „a Holtzer-cég vasárnap ünnepli meg fennállásának 60-ik évfordulóját.” Erre az alkalomra „Brenner Testvérek fényirdájában készült remek tabló,” fényképmásolatát a cég tagjai ajándékba kapták.²⁴⁵

1912. okt. 13. Napló, Ujdonságok rovata: a cég „Rákóczy szobor leleplezéséről felvett képei megkapó hűek és művészi kidolgozásúak”. Sajnos nem ismerjük őket.

1913. nov. 30. Napló: lapalji hirdetésük jelenik meg, az Ujdonságok rovata méltatja őket: „alkotásai úgy hűség, mint kivitel és tetszetőség szempontjából magas színvonalon állnak.”

Műterme: 1898 tavaszi hirdetésükből idézünk: „ezelőtt Keglovich Emil fényképész által Szegeden Kölcsey-ucza 8. sz. a. bérbe bírt helyiségeket f. é. május hó 1-től bérbe vettük s azokat a kor igényeinek megfelelőleg fővárosi elsőrendű műintézetek mintájára berendeztük, azt személyes vezetésünk alatt a legjobb művészi erővel elláttuk, úgy hogy intézetünkben a fényképészet és festészet szakmájába vágó fényképek” készülnek, a budapesti műterem fenntartása mellett.

Ábrahám Andor elnök.

²³⁹ A pusztaszeri csoportképek 24x19 cm, 42x36 cm-es virágos keretelésű kartonra ragasztva.

²⁴⁰ SZH SZN máj. 8. Brenner Testvérek Budapest Károly krt. 6 szám alatti műterme 1896-1905. Szakács M. 1997. 49.

²⁴¹ SZN 1902. dec. 7.

²⁴² Házassági anyakönyvek Szeged I. 1901. okt. 8, 1904. nov. 20.

²⁴³ SZN 1903. máj. 10, 12, 24.

²⁴⁴ 1903. júl. 24-én itt született Lintner Ferencné Brenner Sarolta fényképésznőnek Irén nevű leánya.

²⁴⁵ SZN 1908. dec. 25, 28.

1900. nov.-dec.-i Nyílttér hirdetések: „Specialisták gyermekfelvételekben. Készítünk: Aquarell-Platin-Pigment különleges képeket” csoport- és tabló képeket. „Felvételek úgy hétköznap, mint vásár- és ünnepnap reggel 8 órától délután 4 óráig.”

1902 decemberében az előzőekhez még hozzáteszik: „Gyermek fényképfelvételeket kitűnően fűtött műtermünkben egész napon át eszközölünk.”

1907 decemberében az előzőekhez hasonlóan: „Fényképek remek kivitelben Brenner Testvéreknél. Gyermek felvételénél ajánljuk fűtött műtermünket. Kölcsey-utca, Próféta mellett.” A műteremmel kapcsolatosan két fényképet ismerünk, egyiken a bejárati ajtóban áll Brenner Viktor és testvére Sarolta, a másik a gazdag berendezésű műterembelsőt mutatja. (41-42. kép)

1908 márc. 28-án beadott kérelmében özv. Egressy Józsefné Jókai utca 3 szám alatti telkén „udvari melléképületet átalakítani szándékozik.” A mellékelt terven Ligeti Béla műépítész aláírása szerepel. (44 kép) Majd az április 7-i jegyzőkönyvben „Udvari melléképületét kibővíteni és emeletet ráépíteni” megfogalmazás szerepel. Ennek akadályai a következők. „1. Az épület favázás falára emelet nem építhető. 2. Az átalakítandó és az udvarban vele szemben álló melléképület közt ma nincsen meg a szabályrendeletben megkívánt 8 méter tér, cca 4 m. lenne.” Végül is alkudozásokkal, egyeztetésekkel elkészül az épület, és július 9-én Egressyné „a telkemen felépített egyemeletes fényképészeti műterem használatba vételi engedélyét kiadni” kéri. Az engedélyt augusztus 4-én megkapja. 1909. nyarán a fényképészeti műteremhez szükséges mellékhelyiségeket tartalmazó melléképületre kér engedélyt. (45. kép) Ennek használatba vételére 1910 nyarán kap engedélyt.²⁴⁶

1908 nyarán az Ujdonságok rovat A legmodernebb fényképészeti műterem. címmel közli a hírt: „A Jókai-utca 3. szám alatt, a királyi táblával szemben, közel a Szegedi Napló palotájához s így a Kárász-utcahoz is, modern s Szegeden a legnagyobb fényképészeti műterem épült a jó hírnevű Brenner Testvérek részére, kik Koller Károly tanár udvari fényképésznél nyerték kiváló szakképzettségüket. Az új műterem felvételi emelete a legnagyobb s a legmodernebb Szegeden, hova az utcai kapuval szemben fedett üvegfolyosó vezet. Lenn az iroda s a kamra van. Brenner Testvérek mint országszerte ismert fényképészek különös ügyességgel járnak el a gyermekfelvételeknél s e részen páratlanok. Új műtermük ... Szeged egyik díszje, minthogy a vele kapcsolatos művészi portál az utcai vonalat díszíti s gyönyörködtető látványosság az arra menő közönség részére.” Augusztus 5-én lapalji hirdetésük jelenik meg: „Régi mesterek új műterme. Művészies világítás, mely a legremekebb kivitelű képek készítésére egyedül képesít.” Ezt reprezentálja a műterembelsőt megőrkítő fényképük. (46. kép)

Szeptemberi hirdetésében: „Brenner Testvérek új fényképészeti műterme Jókai-utca 3. sz. A Szegedi Napló mellett.”²⁴⁷

1909 tavaszán lapalji hirdetésben teszi közzé, hogy: „Brenner Testvérek legismertebb fényirdája főüzletét Jókai-utca 3. sz. alá helyezte. Felvételeket eszközöl a nap bármely szakában.”

1910 nyarán újabb fontos közlendőjét szintén lapalji hirdetésben olvassuk: „fényképészeti műtermünket a Kölcsey-utcában most már végleg bezüntettük s félreértés kikerülésével tudatjuk, hogy csak Jókai u. 3. sz. a., a Szegedi Napló szomszédságában áll a mi műtermünk.” Brenner Testvérek fényképészek.

Novemberi hirdetése újabb adatot tartalmaz: „akinek a karácsonyi ünnepekre sikerült fényképre, vagy fényképnagyításra szüksége van, az forduljon bizalommal 25 év óta fennálló elismert cégünkhöz.”²⁴⁸ A rendelkezésre álló adatok alapján nem világos hogyan számolták a negyedszázadot.

1911 őszen az Ujdonságok rovata A püspök és a fotografus címmel írja: A fényképészeket kihívták a felsőközponti tanyára, hogy az ottani püspöklátogatásról felvételeket készítsenek. „Brenner a püspök elé lépett: Szeretném méltóságodat a szegediek részére megőrkíteni. Ha csak

²⁴⁶ Tervtár 11946/909.

²⁴⁷ SZN 1908. aug. 2, 5, SZésV szept. 29.

²⁴⁸ SZN 1909. márc. 27, 1910. jún. 19, nov. 19.

ez a kívánsága, szólott a püspök – hova üljek? Jó lesz itt a gyepes dombra? Ez a legszebb püspöki szék. A főpásztor elébe azonban kényelmes karszéket tettek s azon örökítette meg Brenner élethűen.”²⁴⁹

1912. nov. 23-án az Ujdonságok rovatban két év elteltével is a negyedszázadot emlegetik: „a közönség figyelmébe ajánljuk 25 év óta fennálló és legkedveltebb fényképészeti műtermünket.” November. 30-i apróhirdetésében szerepel új telefonszáma, az 534.²⁵⁰

1913 januárjában két lapban is megjelenik, hogy: „A báli időszak alatt művészies fényképészetünk bejelentés nélkül szombatonként este 9 óráig nyitva.”

Novemberben pedig: „Oly kitűnő technikai gépekkel felszerelt műterem s oly kiváló erővel rendelkezik, hogy minden fontosabb társadalmi mozgalom, bálak, családi ünnepek, emlékek alkalmával e műtermet tisztelik meg bizalmukkal.”²⁵¹

Kirakat: 1902 nyarán a „Brenner Testvérek jó hírnevű fényképészek a Kárász-utcán egy feltűnést keltő fénykép-kirakatot állítottak ki. A csinosan összeállított szép és tiszta felvételek megnézésére ez úton is felhívjuk olvasóink figyelmét.” Decemberben: „Látványosságot képez Brenner Testvérek fényképészek, Kölcsey-utca 8. szám alatti fénykép, Pigment és Platin képek felvételeiből összeállított kirakatok.” Egy kirakati tablóján szöveges ismertetés olvasható: „Felvételek mindennap, még borús idő esetén is eszközöltetnek. Vasár- és ünnepnap a műterem egész nap nyitva van.” (43. kép)

1909 decemberében: „Szegedi élet. Karácsony a Brenner Testvéreknél. A közeledő nagy ünnepek alkalmával valóságos látványosságot nyújt Brenner testvérek Jókai 3. szám alatt levő fényképkiallítása. Ott gyönyörködhetik minden szem a szegedi előkelőség igen sikerült, művészi kivitelben készített fényképeikben.”²⁵²

1911-ben az Ujdonságok rovata tavasszal írja róluk, hogy: „kiállítás látványosságával szolgáló üvegfénykép kirakatait a húsvéti ünnepekre megújította. A szegedi közönség találkozóhelye e díszes kirakat, hol a szem gyönyörűséggel pihen meg a művészi értékű képeken.” Októberben pedig: „Művészeti fényképkirakataban gyönyörködik a közönség a Jókai-utcai Brenner Testvérek fényképészeti kirakataban. A kapubejárat alatti díszes s fővárosias benyomású kirakat teljesen új fényképei tanúságot tesznek a művészeti kivitelről s arról a közkedveltségről, melyben a cég részesül.”²⁵³

1912. okt. 13. Ujdonságok: „Brenner Testvérek gyönyörű fényképkirakatai állandóan nagy közönséget vonzanak” Egyikén kiemelt szerep jut műterembelsőt megörökítő fényképének. (47. kép)

1913. nov. 30. Ujdonságok: „mint kirakatai mutatják, Szeged e szakmában teljes büszkeséggel hivatkozhatik Brenner Testvérekre.”

Cégjelzés: Fényképeinek világos kartonján több versót használ zöld, majd kék nyomással.

Első, a. versója föltehetően a budapestinek kibővítése „SZEGEDEN Kölcsey utca 8 szám” fölirattal. Készítője: „Kühle u. Miksche, Wien.” cég, ami csak a látogatójegy nagyságúakon van feltüntetve. (1-42, 48. kép)

Második, b. versójáról lekerül a budapesti cím, készítője a Kühle cég, ami itt is csak a látogatójegy nagyságon van feltüntetve. (43-51, 50. kép)

Harmadik, c. versója a b-től annyiban tér el, hogy kék nyomású és bal oldalt kibővül egy apróbetűs résszel: Saját berendezett nagyítási intézet úgy platinotypia mint festészet életnagyságig minden kiskép után, és a „Kölcsey utca 8 szám.” alatt megjelenik a „Telefon 347.” Készítője nincs feltüntetve. (52-61, 52. kép) Ezt a versót használja a Jókai utcában is „JÓKAI UTCZA 3 SZÁM

²⁴⁹ SZN 1911. okt. 5.

²⁵⁰ Még akkor sem jön ki a 25 év, ha az 1890-től jelölt Brenner és Erdős Budapest Károly krt. 6. cégtől számolnak. Szakács M. 1997. 49. SZN 1912. nov. 30.

²⁵¹ 1913: SZÉS V jan. 11, SZN jan. 21, nov. 30.

²⁵² SZN 1902. aug. 3, dec. 7. 1909. dec. 5.

²⁵³ SZN 1911. ápr. 16, okt. 1.

TELEFON 347” helymegjelöléssel. (62-73, 56. kép) Olykor még a budapesti címmel is. (62, 72-73.)

Negyedik, d. versója Budapesten készült. Világos kartonra szürkével nyomták. A T alakú, szecessziós ízű motívumba elhelyezett szövegek megegyeznek a Kölcsey utcai c. versón lévőkkel, de telefonszám nélkül. Készítője: „RIGLER, r. t. BUDAPEST.” (74-76, 54. kép) Egyik fénykép ajánlásának dátuma 1906. aug. 16.

Ötödik, e. versója zöldesszürke kartonon fehérnek tűnő nyomással készült. Oszlopos levél motívum, ami a látogatójegyen három, a kabinetben öt osztatú. Szövegezése hasonló az eddigiekhez, de nem tartalmazza a műterem címét, és a versó készítőjét sem. Zárásként alája babérkoszorúba zárt festőpaletta került. (77-81, 58. kép) Föltehetően a Kölcsey utcában használta, talán az átköltözés idején.

A következő két versó kifejezetten a Jókai utcai műteremhez készült.

Hatodik, f. versója halványszürke kartonon kék nyomású, négyzetekbe szerkesztett virágfejek alatt oszlopba szerkesztett fölirat: „BRENNER TESTVÉREK FÉNYKÉPÉSZETI MŰTERME Az eredeti lapok utánrendelés céljából éveken át megtartattnak Utánrendelési szám SZEGEDEN JÓKAI U. 3. Saját berendezett nagyítási intézet úgy platinotypia mint festészet életnagyságig minden kis kép után. TELEFON 534.” (82-87, 60. kép)

Hetedik, g. versó a szürkés kartonon feketével nyomott, karikás keretben „Brenner fényképészeti műterme Szegeden Jókai-u. 3. Telefon 534”. Készítője „JUHÁSZ NYOMDA SZEGED”. (88-89, 62. kép)

Fényképei: a világos előlapok rézsütös széle és a cégjelzés aranyozott.

Első, a. versós előlapon a kép alatt balra „Brenner testv.” (1-15, 21-42, 49. kép), vagy kép alatt „Brenner Testvérek”, középen pici embléma, jobbra „SZEGED KÖLCSEY UTCZA 8. SZ.” (16-20.). Kettőn megjelenik a kép sarkában a „Brenner Testv.” szárazpecsét. (18-19.)

Második, b. versós előlapon a „Brenner Testv” kibővül „SZEGEDEN” fölirattal (43-48. 51. kép), majd szürke kartonon ugyanez, Szeged nélkül is, de még arany betűkkel (49-51.).

Harmadik, c. versós előlap szürke kartonján a kép alatt „Brenner testv.” „SZEGED.” szerepel feketével nyomva. (52-61, 53. kép, 62-73, 55. kép)

Negyedik, d. versós előlap szürke kartonjának szövege, elhelyezése egyezik a c. versósokéval. (74-76, 57. kép)

Ötödik, e. versós előlapok szürke kartonján domborított a jellegzetes rácsozással közre fogott „Brenner testv. Szeged” fölirat. (77-81, 59. kép)

Hatodik, f. versós előlapok sötétbarna kartonján alig olvasható a feketével nyomott, vonalas keretben a kép alatt jobbra: „BRENNER TESTV. SZEGED JÓKAI U. 3”. két sorban elhelyezve. (82-87, 61. kép)

Hetedik g. versós előlapok szürke vagy barna kartonján fekete nyomással a kép alatt jobbra: karikás keretben: „BRENNER, SZEGED, Jókai-u 3.” szöveg két sorban van elhelyezve. (88-89, 63. kép)

1. Női képmás, derékig,	cégj. a. (MFM 82.177.71)
2. Női képmás, derékig,	cégj. a. (MFM 82.177.65)
3. Női képmás, derékig,
33536	cégj. a. (MFM 81.105.35)
4. Karonülő, ülő,	cégj. a. (MFM 82.177.51)
5. Anya karonülővel, derékig,	cégj. a. (MFM 82.177.66)
6. Karonülő főkötőben, mell,	cégj. a. (MFM 82.177.61)
7. Női képmás „1899. IX.8”, mell,	cégj. a. (MFM 2001.48.14)
8. Gróf Endre 1901, karonülő, egész,	cégj. a. (MFM 2002.6.2)
9. Suszter Magdolna 1902, derékig,
31580	cégj. a. (MFM 81.127.15)

10. Női képmás, álló, bokáig, T.23871	cégj. a.	(MFM	82.178.10)
11. Női képmás, álló, bokáig,	cégj. a.	(MFM 88.69.3)	T.5872
12. Női képmás, derékig,	cégj. a.	(MFM.80.58.28)	T.5873
13. „Kúp Gyuláné 1902”, derékig,	cégj. a.	(Levéltár)	30764
14. Férfi képmás, egyenruhában, derékig,	cégj. a.	(MFM 82.177.58)	
15. Női képmás „1902”, derékig,	cégj. a.	(MFM 82.178.9)	T.23870
16. Férfi képmás, mell,	cégj. a.	(MFM 92.15.12)	T.23872
17. Lestár László, mell,	cégj. a.	(MFM 81.26.1)	35787
18. Női képmás, álló, lábszárközépig,	cégj. a.	(MFM 88.69.4)	T.5871
19. Házaspár „1907. máj. 1.”, derékig,	cégj. a.	(MFM 81.24.29)	35788
20. Brenner Sárka pólyás 1907,	cégj. a.	(mgt.)	T.21814
21. „Prelogg József kegyesr. tanár 1903. VI.” (makart)	cégj. a.	(MFM 82.178.8)	
22. Jordán Richárdné „1903. Szeptember 22.” (makart)	cégj. a.	(MFM 88.718)	
23. Brenner Viktor vőlegény 1904, álló, (makart)	cégj. a.	(mgt.)	T.21800
24. Elsőáldozó leány, térdelő, egész, (makart)	cégj. a.	(MFM.81.92.4)	33556
25. Csala Etelka 1907, álló bokáig, (makart)	cégj. a.	(MFM 81.127.4)	31576
26. Női képmás 1907, álló, bokáig, (makart)	cégj. a.	(MFM 82.178.11)	
27. Női képmás, álló, bokáig, (makart)	cégj. a.	(MFM 93.190.23)	
28. Till Viktor bicikliversenyző „899. X. 12.” (kabinet) T.26824	cégj. a.	(MFM	2002.15.6)
29. Zimonyi Istvánné, derékig, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 81.24.27)	35780
30. Gróf Bandi és Géza 1903, álló, (kabinet, 49.kép)	cégj. a.	(MFM 85.23.1)	T.15079
31. Szécsi Veronika radnátjárt virággal, 1904, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 87.164.1)	T.17281
32. Karácsonyi idill, László Ilona játékokkal, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 82.177.75)	
33. Brenner Viktor és felesége 1904, álló, egész,	cégj. a.	(mgt.)	T.21794
34. Női képmás, álló, egész, (boudoir) T.15099	cégj. a.	(MFM	82.177.81)
35. Kettős női képmás, mell, (boudoir)	cégj. a.	(MFM 94.23.5)	T.5883
36. Női képmás, álló, csípőig, (boudoir)	cégj. a.	(MFM 94.23.6)	T.5884
37. Kertész Vilma jelmezben, (boudoir)	cégj. a.	(MFM 82.183.1)	
38. Házaspár, ülő-álló, egész, (boudoir)	cégj. a.	(MFM 81.24.18)	35760
39. dr. Pálffy József, álló, térdig, (boudoir)	cégj. a.	(Levéltár)	
40. Wöber György és felesége, álló, bokáig, (boudoir)	cégj. a.	(Levéltár)	T.14062
41. Házaspár, álló, bokáig, (boudoir)	cégj. a.	(Levéltár)	T.14061
42. „Bánffy Dezső báró 1904 junius”, (boudoir)	cégj. a.	(MFM 80.215.2)	T.12422
43. Női képmás, mell, (51. kép)	cégj. b.	(MFM 85.29.1)	T.15097
44. Brenner Viktor, ülő, bokáig,	cégj. b.	(mgt.)	T.21809
45. Radnátjárt leány virággal, álló egész, (kabinet)	cégj. b.	(MFM 81.24.19)	35761
46. Női képmás, álló, egész, (kabinet)	cégj. b.	(MFM 81.97.2)	13930
47. Esküvői képmás, álló, egész, (kabinet)	cégj. b.	(MFM 83.35.1)	T.12405
48. Brenner Sárka 1907, ülő,	cégj. b.	(mgt.)	T.21797
49. Kovács Margit, Anna és Sándor, ülő-álló, (kabinet)	cégj. b.	(MFM 88.7.19)	
50. Férfi képmás, ülő, térdig, (kabinet)	cégj. b.	(MFM 95.40.34)	T.15467
51. Esküvői képmás, álló-ülő, egész, (boudoir)	cégj. b.	(MFM 89.30.2)	T.23846
52. Férfi képmás, derékig,	cégj. c.	(MFM 82.179.7)	
53. Karonülő képmása, ülő, egész, (53. kép)	cégj. c.	(MFM 92.25.4)	T.5870
54. Brenner Viktor, ülő, lábszárközépig,	cégj. c.	(mgt.)	T.21812
55. ifj. Brenner Viktor pólyás az édesanyjával 1909,	cégj. c.	(mgt.)	T.21810
56. Női képmás, álló, egész, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 81.103.2)	T.5888

57. Férfi képmás „1907 április 6.”, mell, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 94.23.7)	T.5885
58. Női képmás, álló, egész, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 81.103.3)	T.5889
59. Brenner Viktor és családja 1907, ülő, (kabinet)	cégj. c.	(mgt.)	T.21796
60. Kettős képmás, ülő, térdig, (boudoir)	cégj. c.	(MFM 88.45.3)	T.23847
61. Női képmás, ülő, bokáig, (boudoir)	cégj. c.	(MFM 2007.3.3)	
62. László Ilona, ülő, derékig,	cégj. c.	(MFM 82.177.63)	
63. Kovács Veronika 1909. k., álló, egész,	cégj. c.	(MFM 2006.1.13)	
64. Csecsemő „1911. V.5”, fekvő, egész,	cégj. c.	(MFM 2005.11.9)	
65. Farkas Mária 1908, álló, egész, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 81.97.3)	13931
66. „Mariska 1909. V. 26”, álló, bokáig, (kabinet)	cégj. c.	(MFM 87.136.2)	
67. László Ilona, ülő, egész, (kabinet, 57. kép)	cégj. c.	(MFM 82.177.76)	
68. Szeles Adél „1908. aug. 8”, ülő, bokáig, (boudoir)	cégj. c.	(MFM 81.88.4)	18443
69. László Ilona elsőáldozó, álló, egész, (boudoir) T.5886	cégj. c.	(MFM	82.177.77)
70. Esküvői kép, álló-ülő, egész, (boudoir)	cégj. c.	(MFM 95.40.35)	T.15468
71. Wöber György és családja, ülő-álló, térdig, (13x21)	cégj. c.	(Levéltár)	T.14063
72. Kovács Sándor és családja 1912. k., ülő, (13x21)	cégj. c.	(MFM 88.7.10)	
73. Hármas leány képmás, mell, (13x21) T.5881	cégj. c.	(MFM	82.179.10)
74. Férfi képmás, derékig,	cégj. d.	(MFM 2006.1.5)	
75. Férfi képmás „1906 VIII. 16.”, mell, (55. kép)	cégj. d.	(MFM 88.73.4)	
76. Tombázt Ferenc és családja, ülő-álló, (kabinet)	cégj. d.	(MFM 81.84.1)	T.18095
77. Lőrincz Rozál, álló, egész,	cégj. e.	(MFM 81.100.8)	14507
78. Férfi képmás, mell,	cégj. e.	(MFM 81.24.28)	
79. Női képmás, álló, egész, (kabinet, 59. kép)	cégj. e.	(MFM 2001.49.3)	
80. Szögi János és Czipak Károly, „1908. III. 10én”.	cégj. e.	(MFM 81.103.4)	
81. Brenner Viktor és családja 1908, ülő, (kabinet)	cégj. e.	(mgt.)	T.21789
82. Kislány képmás, álló, egész, (61. kép)	cégj. f.	(MFM 81.100.2)	T.14180
83. Babnigg Emil, derékig,	cégj. f.	(MFM 81.77.7)	T.14752
84. „Benkő Ilona elsőáldozó 1912”, álló, (kabinet)	cégj. f.	(MFM 2006.1.6)	
85. Lányka képmás „Felvétel: 1913”, térdelő (kabinet)	cégj. f.	(MFM 2007.3.10)	
86. László Ilona, álló, egész, (boudoir) T.23848	cégj. f.	(MFM	82.177.78)
87. Pálfy József díszmagyarban, álló, egész, (boudoir)	cégj. f.	(Levéltár)	
88. Férfi képmás, mell, (63. kép)	cégj. g.	(MFM 95.93.1)	T.7090
89. Gyermek képmás, ülő, egész, (kabinet)	cégj. g.	(MFM 2001.49.4)	
90. Tabló, Barcsay 1903 ²⁵⁴ .	cégj.	(MFM 84.12.1)	T.13711
91. Rólich Jakab, mell,	cégj.		T.13651
92. Winkler Mihály, mell,	cégj.		T.13652
93. Miks Antal, mell,	cégj.		T.13653
94. László Lajos, mell,	cégj.		T.13654
95. Ádók Mihály, mell,	cégj.		T.13655
96. Steiner Károly, mell,	cégj.		T.13656
97. Viczian János, mell,	cégj.		T.13657
98. Kocsis István, mell,	cégj.		T.13658
99. Leblang Miklós, mell,	cégj.		T.13659
100. Kosóczki Pál, mell,	cégj.		T.13660
101. Mogán Márk, mell,	cégj.		T.13661

²⁵⁴ „A Kerületi Betegsegélyző Pénztár szeretete jeléül Barcsay Károlynak 10éves elnöki jubileuma alkalmából Szeged 903 máj. 10. Brenner Testv. Szeged”.

102. Fischer Jenő, mell,	cégj.	T.13662
103. Engelsmann Soma, mell,	cégj.	T.13664
104. Martin Wenczel, mell,	cégj.	T.13665
105. Stark Vilmos, mell,	cégj.	T.13666
106. Kirchenmayer Antal, mell,	cégj.	T.13667
107. Szűts Imre, mell,	cégj.	T.13668
108. Spernyak Miklós, mell,	cégj.	T.13669
109. Nagyiván Pál, mell,	cégj.	T.13670
110. Daroczi Mihály, mell,	cégj.	T.13671
111. fj. Jedlicska György, mell,	cégj.	T.13672
112. Börcsök Sándor, mell,	cégj.	T.13673
113. Kiss Gusztáv, mell,	cégj.	T.13674
114. Lippai István, mell,	cégj.	T.13675
115. Tóth József, mell,	cégj.	T.13677
116. Kiszely Gyula, mell,	cégj.	T.13678
117. Barcsay Károly elnök, mell,	cégj.	T.13679
118. Stély Miklós, mell,	cégj.	T.13680
119. Szabó Sándor, mell,	cégj.	T.13681
120. Zimonyi István, mell,	cégj.	T.13682
121. Meszes István, mell,	cégj.	T.13683
122. Dr. Szántó József, mell,	cégj.	T.13684
123. Dr. Pilisi Béla, mell,	cégj.	T.13685
124. Dr. Schreiber Fülöp,	cégj.	T.13686
125. Dr. Andrassy Ferencz, mell,	cégj.	T.13687
126. Dr. Kain Sándor főorvos, mell,	cégj.	T.13688
127. Kálmán Benő, mell,	cégj.	T.13689
128. Kiss Gusztáv, mell,	cégj.	T.13690
129. Adamovits Andor, mell,	cégj.	T.13691
130. Csikor András, mell,	cégj.	T.13692
131. Szabó Jenő, mell,	cégj.	T.13693
132. Schütz János, mell,	cégj.	T.13694
133. Dörflinger Károly, mell,	cégj.	T.13695
134. Sáles Antal, mell,	cégj.	T.13696
135. Gyürey Rudolf, mell,	cégj.	T.13697
136. Linzbauer Ignác, mell,	cégj.	T.13698
137. Kopasz Mihály, mell,	cégj.	T.13699
138. Fejös Ferencz, mell,	cégj.	T.13700
139. Rubin József, mell,	cégj.	T.13701
140. Körösi Lajos, mell,	cégj.	T.13702
141. Vig Sándor, mell,	cégj.	T.13703
142. Horovitz Lipót, mell,	cégj.	T.13704
143. Pálfy Dániel, mell,	cégj.	T.13705
144. Zeisler Mór, mell,	cégj.	T.13706
145. Márton Jenő, mell,	cégj.	T.13707
146. Papp Ferencz, mell,	cégj.	T.13708
147. Kalmár Lajos, mell,	cégj.	T.13709
148. Barabás Lajos, mell,	cégj.	T.13710
149. Tabló fényképe, nevekkal, 1903. ²⁵⁵	cégj.	(MFM 2008.13.1)

²⁵⁵ „A tanítónőképző hívei 1903-ban”, kép alatt pecsét „Brenner Testvérek SZEGED. Kölcsei-utca 8.” (24x18, 39x33).
Bárkányi Jolán, Dankó Ilona, Köri Frida, Orbók Margit, Kerner Gizella, Kotlár Etelka, Reihenthál Vilma, Kecht Berta,

150. Tabló fényképe, „Napló” nevekkal, 1906. ²⁵⁶	cégj.	(MFM 81.117.1)
151. Tabló fényképe, nevekkal, 1906. ²⁵⁷	cégj.	(MFM 82.100.1) T.10347
152. A”SZEVEDI IPARTESTÜLET HÁZA” 1906. ²⁵⁸		(MFM 80.2.28) T.23741
153. Jakab Lajos, 1907. ²⁵⁹	cégj.	(MFM 82.80.1)
154. Tabló fényképe, nevekkal, 1908. ²⁶⁰	cégj.	(MFM 2008.15.1)
155. Tabló, Holtzer 1908 ²⁶¹		
156. Tablófényképe, nevekkal, 1911. ²⁶²	cégj.	(MFM 2001.5.1)
157. Tabló fényképe, nevekkal, 1911, levelezőlap	cégj.	(Levéltár) T.14141
158. Csoportkép, 1912. ²⁶³	cégj.	(MFM 83.21.4) T.12244
159. A Rákóczy szobor leleplezése 1912.		

König Erzsébet, Holzinger Erzsike, Bencsik Emília, Gönczi Mariska, Mócz Gizella, Csajkás Adél, Engelsmann Mária, Klein Katicza, Takács Irén, Krávits Matild, Jakab Stefánia, Hellmann Paula, Lélek Irma, Komocsin Ilona, Pechmann Irma, Grabeldinger Anna, Imbonovirts Zorka, Martin Katicza, Varga Ilona, Pápay Mariska, Piffkó Margit, Hajnal Irma, Molnár Ilona, Szabó Jolán, Muschel Emma, Kiss Etelka, Marikovszky Berta, Schwarzenberg Cornél, Stóss Ilona, Bruck Sarolta, Schönbauer Cornél, Johannovszky Berta, Károly Aranka, Koczor Ida, Augusztin Irén, Vigh Eszter, Bárkányi Erzsike, Bartók Margit, Walzer Vilma, Lázár Anasztázia, Holzinger Mariska.

²⁵⁶ A Szegedi Napló gárdája „1896-1906” a jobb alsó sarokban „Brenner Testv.” aláírás. (19x24, 32.5x38.5) Balogh István, Szolga Sándor, Német Imre, Csengeri Simon,Endre, Koroknay József, Vitéz Mihály, Varga István, Hartstein Manó, Heind Henrik. Berényi Károly, Vagner Menyhért, Beer Sándor, Farkas Károly, Lippai Ferencz, Böröcsök Sándor, Engel Vilmos, Engel Lajos, Stern Szerén, Papp Ida, Bokor Erna, ifj. Juhász István, Garay Lajos, Lerch Ferencz, Szögi József, Kisteleki Ede, Reéz Pál, Törmörkény István, Móra Ferencz, Balla Jenő, Frank József, Gracza János, ifj. Bittera Béla, Oroszi Rezső, Horesnyi Mihály, Bárkányi András, Erdélyi Júlia, Vass Géza, Békefi Antal, Hollósy Etelka, Juhász Károly, Rác Ferencz, ifj. Koroknay József, Englert Ilona, Milkovits Gizella, Bakos Imréné, Grundics János, Kronenberg János, Varga Erzsé, Zsákai Rozi, Máró Ágnes.

²⁵⁷ „A szegedi ipartestület elöljárósága 1906”, a jobb alsó sarokban: „Brenner Testv. Szeged” aláírás. (37x45.5, 41x51) Ágoston Pál, Ábrahám János, Zimonyi István, Fejős Ferencz, Kóth Róbert ipartest. pénztárnok, Bozsó János ipartestületi jegyző, Lippai János ipartest. ellenőr, Ádók István, Boch János, Tomasovszky János, Kovács Gyula, Galánthay Balogh István, Schütz János, Schwartz Rudolf, Rainer József iparhatósági főnök, Rainer Károly ipartestületi elnök, Szűts József iparhatósági biztos, Schütz István, Lippay István, Visky György, Tuksa Pál, id. Oracsek Károly, Strell Albert, Benkóczi Pál, Pálfi Dániel ipartest. I. alelnök, Szakál József ipartest. II. alelnök, Szabó Ferencz, Lendáczy Sándor, Kovács József, Repmann Ignác, Kenderesi Szabó Pál, Hábel György, Regdon Sándor, ifj. Cserzy Mihály számvevő biz. tag, Paral Pál számvevő biz. elnök, Sebők Pál számvevő biz. tag, Schaffer Márton, Körösy Lajos, Kaszta Antal, Szécsi Márton, Menning Mihály, Tóth János, Juhász Antal, Halmos Bálint, Csetneki István, Kocsis István, Kirchenmayer Antal.

²⁵⁸ Kartonra ragasztva (15x20.5), ugyan ez a felvétel szerepel kicsiben az ipartestület tablóján.

²⁵⁹ A fényképen „Brenner 1907” aláírás piros színnel. A kép hátán „Jakab Lajosnak A Szegedi Gyorsírók Egyesülete 1907. június 29.” (57x47)

²⁶⁰ „A SZEVEDI M. KIR. ÁLL. FŐREÁLISKOLA 1907/8 TANÉVBEN VÉGZETT NÖVENDEKEL.” A jobb alsó sarokban „Brenner” aláírás, a kartonon középpütt „Brenner Testv.” száraz pecsét. (27x36, 44x55) SNeulander Sándor, Révész János, König Leo, Fidófalvy Béla dr., Tóviás Ferencz, Blau Ármin, Kátay Lajos, Kertész Béla, Geöcze Béla, Rothsching Miklós, Zerdahelyi Lajos, Csonka László, Csonka Endre, Simits Ferencz, Kiss Lajos osztályfőnök, Veszprémi Vilmos dr., Szabó Mihály, Galdberger Zsigmond, Zikmund Béla, Szommer János, Tökölyi Mihály, Doktor Lipót, Bercei Ede, Diener Márton, Kálnai Adolf dr., Koncz András, Bognár György, Kurucz Kálmán, Prinner Béla, Sehr János, Bodor László, Bitó Ferencz, Jaroch Vilmos, Forster Imre, Erőssy Aladár.

²⁶¹ A Holtzer S. és fiai cég hatvanéves jubileuma. SZN 1908. dec. 28.

²⁶² „A Szegedi Jótékony Magyar Asztaltársaság tisztii kara alapító,- dísz,- és tisztitanács tagjai 1911 év február hó 18án.” a jobb alsó sarokban: „Brenner Testv. Szeged, 1911”. (28x37) Reiter Benedek, Márton Károly, Sziegl József, Szeles József, Kment Lajos a. t., Kinczig Ignác al. e., Jedlicska György a. a. e., Móra Miklós a. t., Lakos Imre, Gyenes Pál, Kiss Géza, Juhász István, Torma István, Ádók Pál, Hegedűs Mihály I. a. e., Böröcz Mátyás elnök, Meák Gyula dísz elnök, König János II. a. e., Farkas Gábor, Onnau József, Karl Károly, Zombori Ferencz, Reiter József, Császtvay Mihály, Nyúli Ferencz III. a. e., Gréf József gazda, Székely Béla, Kurucz István, Cettel József, Körösy József p. t. n. k., dr. Kormányos Benő ügyész, Gárgyán Imre dísz. t., Ujlaki Antal dísz. t., Doktor János dísz. t., Lippay József v. titkár, Pethő Gyula II. titk., Goldberger Zsigmond, Vigh István, Ádók Albert z. t. t., Komocsin István g. d. n. k., Csokássy Mihály e. l. r. Guncer Andor z. t. t., Kertes Mihály, Hegyi Kálmán, Ménési József.

²⁶³ Fölirat a kép alatt: „A SZEVEDI FELSŐVÁROSI IPAROSKÖR 10 ÉVES FENNÁLLÁSÁNAK EMLÉKÉÜL 1912.” „BRENNER TESTVÉREK SZEVED”. (20x36, 32x48)

Stefánia fényirda (1900-1901)

A Stefánia hirdetéssel 1900 novemberében találkozunk a Szegedi Napló hasábjain. A Széchenyi tér 2. szám alatti fényirda nem volt hosszú életű. A műtermet egy év múlva 1901 decemberében Lintner Ferenc vette át²⁶⁵, bár 1902 tavaszáról még ismerjük fényképét.

Fényképészete: Novemberi hirdetés-sorozatában a Stefánia fényirda, fölvételeit Szegeden a „legolcsóbb fénykép-forrás”-nak jelöli. „Mignon, Visit, Cabinet” méretű fényképeit „Karácsonyi és Újévi meglepetés”-nek hirdeti.

Műterem: A Kozmata építtette műterem helyét hirdetéseiben és versóján egyaránt „Széchenyi tér 2. sz. a Tisza szálló mellett” jelöli akár csak elődje a Kalmár és társa utóda Nagy M. cég.

Kirakat: Erről nem tudunk.

Cégjelzése: Fényképeinek világos kartonján zöld nyomású versókat használ.

Első, a. versóján kerek mezőben „SF” betűk és finom rajzú virágfüzér mellette vízszintesen a hely megjelölés: „Stefánia fényirda SZEGED Széchenyi tér 2. sz. a Tisza szálló mellett”. Készítője: a „B. WACHTL WIEN” cég. (1-6, 64. kép).

Második, b. versóján csupán apró eltérések fedezhetők fel, az SF betűk és a virágfüzér rajzában, a szöveg betű típusában, de tartalmában megegyezik az a. versójével Készítője a „KÜHLE és MIKSCH WIEN” cég. (7.).

Fényképei: a világos kartonok rézsutos szélé és a fölirat aranyozott.

Első, a. versós előlapokon a kép alatt középen a címerállatok tartotta koronás pajzsban „SF” betűk, balra „Stefania FÉNYIRDA”, jobbra „SZEGED” a fölirat (4-6, 65. kép).

Második, b. versós előlapján a koronás emblémát baloldalra helyezték, középre került rézsutos irányban a „Stefania fényirda”, jobbra pedig „SZEGEDEN” (7, 66. kép).

1.	Női képmás, mell, (mignon)	céj. a.	(MFM 88.8.13)
2.	Női képmás, mell, (mignon)	céj. a.	(MFM 88.7.14)
3.	Necsov József, mell, „1902. év” (mignon)	céj. a.	(MFM 2001.31.15)
4.	Férfi képmás, mell, (65. kép)
33531	céj. a.	(MFM 81.105.37)
5.	Kapovits Erzsébet „1902. jan. 24.” álló, (kabinet)	céj. a.	(MFM 81.128.2)
6.	Páros képmás „1901. júl. 9” álló, bokáig, (boudoir)	céj. a.	(MFM 94.23.3)
7.	Fiú képmás, mell, „1902. április hóban”, (66. kép)	céj. a.	(MFM 85.10.6) T.14924

Lintner Ferenc fényképész (1901-....)

²⁶⁴ „Kószó István dr. pártelnöknek 25 éves politikai működésének évfordulója alkalmából a szegedi II-ik országgyűlési választási kerület 48-as függetlenségi párt intéző bizottsága. 1888-1913.” Bal alsó sarokban: „Brenner Testv. 1913” aláírás. (34x47) Börcsök Antal, Csányi György, Magyar András, Bagics Sándor, Dobóczki József, Dobóczky Imre, Dobó Miklós, Szécsi István, Vajás József, Tóth János, Vecsernyés Ferencz, Csonka Vincze, Császár Mátyás, Szabó Imre, Nagy János Rankl Adolf, Gárgyán Imre, Palotás József, Gruber András, Beller Sándor, Csák János, Kerner Lajos, Dobó Ferencz, Gerle Imre dr. alelnök, Tóth Gyula isk. igazg. ügyv. alelnök, Barmos György Ujlaky Antal, Szűcsboros János, Csonka Vincze, Kopp János, Dobó József, Dobó Ignác, Gombo9s Imre, Török Ferencz, Schütz Antal, Horváth János, Tmesváry Lajos dr., Kelemen Bálint? Szeged II. ker. o. gy. képviselő, Kószó István dr. pártelnök, Bartucz István, Nyáry György, Hajnal István, Kövessy József, Fenyvessy Jenő, Szűcs András, Benkő József, Kirhäger Ferencz, Lederer Vilmos, Nagyferői Ferencz, Hajnal István dr., Metzger Péter, Ábrahám Illés, Dieles György, Hajdu Antal, Junászka István, Bakacsi András, Kézdi Gyula, Csikós Sándor, Báló István, László Zoltán, Sőreghy Mátyás dr., Kordás József, Visky György, Papp Mihály, Szabó Ferencz, Ábrahám János, Pintér Ferencz, Földi Ferencz, Juhász Antal, Fajka Lajos dr., Benkő József, Zsák József, Rác János, Fülöp József, Vetró Lajos, Vetró Sándor, Lippay István, Vetró Barna Lőrincz, Ördög Illés, Engi Antal, Szabó Márton, Papp Ferencz, Lengyel Imre, Papp Antal, Becsey András, Barna Pál, Királ János, Ábrahám Vincze, Német Pál, Dobó János, Papp István, Magyar Péter, Rózsa Vincze, Börcsök Pál, Kispéter Mihály, Korom Mihály, Fodor János, Vér Gergely, Ördög Vincze, Szűcs Balázs.

²⁶⁵ Szakács M. Bp. 1997. 141. SZN 1900. nov. 21, 24, 28, dec. 1, 5, 8, 12, 15, 17, 22. SZH 1901. dec. 8.

1901. okt. 8-án Szegeden kötött házasságot Lintner Ferenc Sándor fényképész Szeged, Zrinyi u 8 szám alatti lakos, aki Kassán született 1877. febr. 14-én, Lintner József földbirtokos és Majoross Zsuzsanna Kassa, Uj-u 14. szülőktől. A menyasszony Brenner Sarolta Regina Eugénia fényképésznő, Szeged Kölcsey u 8. szám alatti lakos, aki Segesváron született 1873. nov. 15-én. Brenner Ede nyugdíjas posta-és távirda tiszt Bp. IX. Ranolder u 32. és néhai Konrád Sarolta Nagy-Szeben. szülőktől. A tanúk: Balás Alajos Bp. és Brenner Győző fényképész Bp. IV. Károly körút 6.

Decemberben Lintner műtermet nyitott a Széchenyi téren, föltehető hogy a fényképészetet Brenneréknél tanulta vagy művelte.

1902. jún. 22-én Ilona leányuk született Szegeden a Korona u 30. szám alatt, aki három nap múlva meghalt. Majd 1903. júl. 24-én Irén leányuk született a Somogyi u 24. szám alatt.

1910. januárjában meglévő fényképészete mellett, új műtermet nyitott a Kárász utcán. Április 28-án Viktor nevű négy és fél éves leányuk halt meg a Tisza Lajos krt. 79. szám alatt.²⁶⁶

Fényképészete: 1901. dec. 8.-án teszi közzé a Szegedi Híradóban: hogy „Széchenyi-tér, Patzauer-féle házban a Stefánia műtermet átvettem.” Műtermemben „életnagyságú fényképek, olajfestmények, aquarel-képek, a legkisebb képek utáni nagyítások, platin- és csoport-képek, épületek, tervek, tájképek, fogatok, belső termek stb felvételei legizlésebben és legpontosabban a legrövidett idő alatt” készülnek.

1902. októberétől, mint fényképész bekerül a lap apróhirdetéseibe.

1910. januárjában hírül adja, hogy személyes vezetése alatt új műtermet nyitott a Kárász utca 7. szám alatt. Augusztusban „vasúti bérletjegyek részére arcképeket továbbá csoport fölvételeket” készít.²⁶⁷

1911. tavaszán lapalji hirdetésében olvassuk: „Fényképek és fénykép levelező-lap művészies kivitelben ... készülnek, Kárász-utca 7. szám és Széchenyi-tér 2.”, bámulatos olcsó árban.

1912 tavaszán féloldalas hirdetésében többek között telefonszámát, a 780-at is közli. „Fényképek legszebb és legjobb művészies kivitelben 1 drb kabinet fénykép 2 K- 1 drb visit fénykép 1 K-. Elismert elsőrendű műterem. Lintner Ferenc fényképészeti műintézete Kárász u 7., Széchenyi-tér 2.

1913. tavaszi hirdetésének szövege: „Aki a szépet szereti és még sikerült fényképe nem volt, látogassa meg Lintner F. fényképészeti műtermét Kárász-utca 7. szám, I emelet, itt föltétlenül sikerült képeket fog kapni.”²⁶⁸

Műterem: 1901. december elején hirdeti, hogy „újonnan berendezett üzletem” Lintner Ferencz Széchenyi tér 2. szám alatt van.

1906. novemberében Fényképészeti műterem címmel közli, hogy: „A jó hírnevű s több elismerésben részesült fényképészeti műtermemet, melyet előkelő kényelemmel és ízléssel alakítottam át ajánlom a t. c. közönség figyelmébe.” Decemberi hirdetésében karácsonyi és újévi ajándéknak művészies kivitelben készült műveit ajánlja Tisza-szálló melletti műtermében.²⁶⁹

1910. elején két lapban jelenik meg lapalji hirdetése: „Uj! nagy modern fényírdát nyitottam személyes vezetésem alatt. Szeged világvárosias fejlődésének megfelelően. A fényképészet technika minden gépvívmányával felszerelve. Az előkelő társadalom találkozó helye! Régi pártfogását a n. é. közönségnek kéri további tisztelettel Lintner fényképész. Kárász-utca 7. sz., a PALETTA felett.” A ház „második emeletén csinnal és kényelemmel berendezett” műterem hirdetésére az Ujdonságok rovat is felhívta a figyelmet.²⁷⁰

*Kirakat:*erről semmit sem tudunk.

Cégjelzése: Az egy évtized alatt több versót használt. Világos kartonra zölddel (1-19.), szürkésre kékkel (20-45.), majd barna kartonra sötétbarnával nyomva (46-52.).

²⁶⁶ Az anyakönyvi adatok a Szeged I. kerületi anyakönyvekből származnak (Levéltár).

²⁶⁷ 1910: SZN jan. 30, SZÉS V aug. 22.

²⁶⁸ SZN 1911. ápr. 16. 1912: DM ápr. 3, 7, SZN ápr. 7. SZÉS V 1913. márc. 15.

²⁶⁹ SZH 1901. dec. 8. 1906: SZN. nov. 14, SZH dec. 13.

²⁷⁰ 1910: SZN SZÉS V jan. 30.

Első, a. versóján fekvő elhelyezésű, a rajzos L alak sarkában „F L” névbetűk, mellette: „LINTNER FERENCZ FÉNYKÉPÉSZ SZEGED Séchenyi tér 2 sz. a Tisza szálló mellett” több sorban elhelyezve (1-5, 67. kép).

Második, b. versója fekvő elhelyezésben komponált. Finomrajzú, festői sarokrészében „L F” névbetűk, mellette lendületes vonalú „Lintner Ferencz”. Alatta „FÉNYKÉPÉSZ ÉS FESTŐ SZEGED SZÉCHENYI TÉR 2 SZ. a Tisza szálló mellett.” több sorban. A bal sarokban: „után rendelési szám ...”. Készítője: „KÜHLE és MIKSCHE, WIEN.” cég (6-19, 69. kép), majd készítő nélkül (20-30.), ez utóbbiakból három bal felső sarokában megjelenik a „TELEFON SZÁM 215.” (23-25.)

Harmadik, c. verzőja álló elhelyezésű, szecessziós ízű rajzzal. Griffek tartotta koronás pajzsban „L F” névbetűk, alatta: „LINTNER FERENCZ”, a jobboldali oszlopban „FÉNYKÉPÉSZ ÉS FESTŐ SZEGED SZÉCHENYI TÉR 2 SZ. A Tisza szálló mellett. Az eredeti lapok utánrendelés céljából éveken át megtartatnak”. A baloldali motívumban „Sayát berendezett nagyítási intézet úgy Platinotypia mint festészet élet nagyságig minden kis kép után.” fölírat apró betűkkel szedve (betű hibával). Készítője a „Leop. Loebenstein. Bécs.” cég (31-35, 71. kép), de apró eltéréssel (betű hiba nélkül) ismerjük RIGLER r. t. BUDAPEST.” jelzettel is.(36.)

Negyedik d. versóját a Kárász utcai műterméhez készítette 1910-ben. A szürkés kartonra kék nyomással (37-45, 73. kép), majd barnára sötét barnával (46-52, 75. kép), álló elhelyezésben. Szecessziós ízű, féloldalas keretelésben drapéria szerű vonalas rajzban: címerállatok tartotta koronás pajzsban névbetűi „L F”. Alatta „LINTNER FERENCZ FÉNYKÉPÉSZ ÉS FESTŐ SZEGED KÁRÁSZ UTCZA 7. TELEFON 780.” Jobbra alatta több sorban: „SAJÁT BERENDEZETT NAGYÍTÁSI INTÉZET UGY PLATINOTYPYIA MINT FESTÉSZET ÉLETNAGYSÁGIG MINDEN KIS KÉP UTÁN”. Majd utánrendelési szám, a kicsiken betűhibával. Készítőjét két képről ismerjük: „KREMER GYULA. BUDAPEST.” (44-45.)

Lila pecsét, a kép hátán: „Lintner Ferencz Szeged, Széchenyi tér 2. sz.” (53.)

Fényképei: az előlapok szövege szinte ugyanaz, csupán rajzi változatokat tartalmaz.

Első, a. versós világos előlapok rézsütös széle aranyozott. A kép alatt apró embléma: pajzsban „F L” betűk, „LINTNER FERENCZ SZEGED”.(1-5, 68. kép)

Második, b. versós világos előlapok rézsütös széle aranyozott. A kép alatt balra címerállatok tartotta pajzsban „L F” névbetűk, középen rézsütösen „Lintner Ferencz” kecses vonalú betűkkel, jobbra „SZEGEDEN.” (6-19, 70. kép), majd ugyanez a kép alatt szürke alapra feketével nyomva (20-30.)

Harmadik, c. verzősok alatti kartonján különleges fehér nyomással, hátradőlő betűkkel, a kép alatt balra: „Lintner Ferencz”, jobbra: tábláskán elhelyezett „SZEGED” fölírat. (31-35, 72. kép) Egy boudoir méretűn fekete nyomással a kép alatt egysorban: címerállatok tartotta pajzsban „L F” névbetűk és „Lintner Ferencz SZEGED”. (36.)

Negyedik, d. verzős előlapjain sötétbarna alapon fekete (37-45, 74. kép), barna alapon sötétbarna (46-52, 76. kép) nyomású: a kép alatti címerállatok tartotta pajzsban lévő „L F” névbetűk, középen „Lintner Ferencz”, jobbra „Szeged” cégjelzés.

1. Férfi képmás „1901”, mell, (mignon)	cégy. a. (MFM 2006.1.3)
2. Lakatos Etelka, mell, (mignon, 68. kép)	cégy. a. (MFM.93.103.1) T.6850
3. Kolonits Kálmán, derékig, (mignon)	cégy. a. (MFM 93.99.2)
4. Sági Mariska, derékig, (mignon)	cégy. a. (MFM 2008.10.1)
5. „Szabó Béla 1903. VII. 19.” (mignon)	cégy. a. (MFM 86.49.5) T.15093
6. Kakuszi Mária elsőáldozó 1902, álló, egész,	cégy. b. (MFM 81.53.4) 34780
7. Csala Lajos postatiszt, álló csípőig,	cégy. b. (MFM 81.104.5) 33566
8. Kettős női képmás, derékig,	cégy. b. (MFM 81.128.1)
9. Derszib Magdolna és dadája 1905, ülő,	cégy. b. (MFM 81.54.2) 31568
10. Balázs Lajos 1908, álló, lábszárközépig,	cégy. b. (MFM 81.118.1)

11. Férfi képmás, derékig,	cégj. b. (MFM 88.69.2)
12. Fekete Teréz, álló, bokáig, (makart, 70. kép)	cégj. b. (MFM 81.85.3) 18427
13. Kátayné Makra Rozál, álló, egész, (makart)	cégj. b. (MFM 85.17.1) T.15033
14. Nagy Mária elsőáldozó, álló, egész, (makart)	cégj. b. (MFM 82.178.12)
15. Női képmás „1905. Január 21”, álló, (kabinet)	cégj. b. (MFM 81.128.4)
16. Esküvői kép, álló, egész, (kabinet)	cégj. b. (MFM 82.179.3)
17. Privinszki Kálmán és neje 1907, álló, (kabinet)	cégj. b. (MFM 85.21.4) T.15043
18. Kettős képmás, ülő, térdig, (kabinet)	cégj. b. (MFM 94.23.4)
19. Esküvői kép, ülő-álló, egész, (boudoir)	cégj. b. (MFM 93.190.21)
20. Női képmás, derékig,	cégj. b. (MFM 81.80.4)
21. Bitó János, mell,
33872	cégj. b. (MFM 81.107.16)
22. id. Csanády Pál Máv. fő kocsi vizsgáló, derékig,	cégj. b. (MFM 90.244.11)
23. Csala Etelka, álló, bokáig,	cégj. b. (MFM 81.127.3) 31581
24. Női képmás 1908, álló, térdig,	cégj. b. (mgt.)
25. Csala Jánosné Dobó Veronika, derékig, (kabinet)	cégj. b. (MFM 81.92.1) 33570
26. Házaspár képmása 1910, álló, bokáig, (kabinet)	cégj. b. (MFM 93.190.22)
27. Balázs-Piri Istvánné, 1912. k., mell, (kabinet)	cégj. b. (MFM 85.25.1) T.15104
28. Lakatos Pál egyenruhában, ülő, bokáig, (kabinet)	cégj. b. (MFM 95.88.19) T.25131
29. Néber Béla és felesége 1913. k., derékig, (kabinet)	cégj. b. (MFM 93.190.4)
30. Budai Antal és felesége 1908, álló, (boudoir)	cégj. b. (MFM 81.127.5) 13829
31. Burghardt József és neje 1907, álló, (kabinet)	cégj. c. (mgt.) 14655
32. Női képmás, ülő, derékig, (kabinet, 72. kép)	cégj. c. (MFM 82.178.14)
33. Hármás férfi képmás, ülő-álló, térdig, (kabinet)	cégj. c. (MFM.89.30.1)
34. Farkas Etelka, ülő, bokáig, (kabinet)	cégj. c. (MFM 81.93.2)
35. Herman Gyula és Balázs János 1908, ülő, (kabinet)	cégj. c. (MFM 2006.4.7)
36. Házaspár, álló-ülő, bokáig, (boudoir)	cégj. c. (MFM.81.24.34) 35776
37. Lucza József kelmefestő, ülő, térdig,	cégj. d. (MFM 2002.37.17)
38. Női képmás, derékig,	cégj. d. (MFM 97.4.5)
39. Csecsemő, fekvő, bokáig,	cégj. d. (MFM 88.74.1)
40. Budai Gizella karonülő 1913, ülő, egész,	cégj. d. (MFM 81.127.9)
41. Elsőáldozó leány 1910.k., álló, egész, (kabinet)	cégj. d. (MFM 88.74.3)
42. Családi kép, ülő-álló, térdig, (kabinet)	cégj. d. (MFM 2002.2.7)
43. Jára Jozefin, mell, (kabinet, 74. kép)	cégj. d. (MFM 93.190.6)
44. Tóth Molnár István, derékig, (kabinet)
33873	cégj. d. (MFM 81.107.12)
45. dr. Boross József korh. igazgató, (kabinet)	cégj. d. (MFM 81.128.5)
46. Női képmás, álló, egész,	cégj. d. (MFM 81.89.6) 31290
47. Csecsemő, fekvő, egész, színezett,	cégj. d. (MFM 81.24.33) 35797
48. Házaspár, álló, egész, színezett, (kabinet)	cégj. d. (MFM 80.2.29)
49. Maróthy János, „1911. év nyarán” álló, (kabinet)	cégj. d. (MFM 81.107.4) 33543
50. Néber Béla és felesége „1910” álló, (boudoir)	cégj. d. (MFM 93.190.3)
51. Tóth Molnár Lajos és neje, álló, (boudoir, 76. kép)	cégj. d. (MFM 88.73.6) 33880
52. Lucza Józsefné lányaival, álló-ülő, térdig (13x21)
T.26440	cégj. d. (MFM 2000.17.2)
53. Csoportkép, a Szt. István téri artézi kútnál 1905 ²⁷¹ ,	cégj. (MFM 81.124.1) T.10265

Herkules fényirda (1903-1910)

²⁷¹ A víztorony építésekor fűrták, középen Fajka János főszámvevő, jobbra fia János, balra Jakabfy Lajos mérnök. A karton hátán lila pecsét „Lintner Ferencz Szeged, Széchenyi tér 2. sz.” (20x25.5, 33x39).

1903 novemberében „Új fényképészeti műterem” nyílt, adja hírül a Szegedi Napló Ujdonságok rovata. Ugyanekkor a cég: „Herkules fényirda és festészeti műterem” megnyitását hirdeti. 1906 novemberében „Herkules műintézet” ajánlja magát, a címtár pedig Komáromi Edét tartja itt számon a fényképészek között.²⁷² 1909-ben egy tragikus hír kapcsán megtudjuk, hogy a Herkules fényképészeti tulajdonosa Czirner Károly, 1910 nyarán Károlyi műterme, őstől pedig Bárdos Sándor fényképész működik itt²⁷³.

Fényképészete: Első hirdetésében: „Elsőrendű fényképek a legszebb kivitelben. Eredeti a plasztikus kidolgozás. Mindennemű a fényképészeti vágó képek szakszerű kezelés mellett készíttetnek legkisebbitől életnagyságig. Magát pártfogásába és jóindulatába ajánlja: a Herkules Fényirda üzletvezetőse.” 1904-ben vállal „fénykép nagyításokat, olaj, aquarell és pasztell festészetet.”²⁷⁴

1906-ban: „A karácsonyi és újévi ünnepekre legalkalmasabb legszebb meglepetésül ajánlja a Herkules műintézet valódi argentum platinotipia nagyított fényképeit bármily nagyságú fénykép után életnagyságig. – A modern fényképészeti eddig létező legtökéletesebb (saját találmányú kezelés) QAX AQUARELL FESTMÉNYEK, melyek már eddig is az ország kiváló szakembereinek elismerését vívták ki.”²⁷⁵

1910 nyarán „Elsőrendű művészi fényképek készülnek Károlyi műtermében, Szeged Takaréktár utca 3. sz.” alatt. Ősszel: a „Fényképészeti műterem megismertetése céljából vasárnap és hétfőn ingyen fölvétel eszközöltetik reggeltől estig. Bárdos fényképész Szeged Takaréktár u. 3.” Novemberi hirdetése: „Ingyen fényképezek bárkit karácsonyi ünnepek végett csakis szombat, vasárnap és hétfőn. Herkules fényképész cég Bárdos, Takaréktár-utca 3”²⁷⁶

1911-ben „Amerikai fényképész. Megismertetés véget 3 drb fénykép megrendelésnél 3 drb ingyen, 6 drbnál 6 drb ingyen. Tisztelettel Bárdos fényképész, Takaréktár u. 3.”

Műterem: a Takaréktár utca 3. szám (ma 5. számú ház) alatt, amit még Kalmár Izsó 1898-ban építtetett. Itt 1906-ban „Fölvételek bármily ünnepnapon is reggeltől estig,” 1910-ben „vasárnap és hétfőn ingyen” készülnek. Berendezéséről csupán egy-egy polgári jellegű bútordarab, táj jellegű háttér árulkodik.

Kirakat: 1910-ben fényképei „megtekinthetők a műintézet Takaréktár utca 3. szám alatti nagy kirakatában, a kapu alatt.”

Cégjelzése: három versóját ismerjük, világos kartonra zölddel, feketével nyomva.

Első, a. versója levágott sarkú téglalap: „Herkules Fényirda ÉS FESTÉSZETI MŰTEREM” szövege átlósan elhelyezve, „Szeged Takaréktár utcza 3 szám RENDELÉSI szám ÉVEK MŰLVA IS UTÁNRENDELHETŐ” vízszintesen négy sorban. Készítő nincs jelölve. (1.)

Második, b. versója megegyezik az a. versóval, kiegészülve hat emblemikus éremleppal. A „CECO” betűk a készitőt jelölhetik. (2-11, 77. kép)

Harmadik, c. versóján csak fekete nyomású szöveg van, a „Herkules Műintézet” átlós irányú, alatta vízszintes sorokban: „FÉNYKÉPÉSZETI FESTÉSZETI ÉS FÉNYKÉPNAGYÍTÁSI MUNKÁK SPECIÁLIS KÉSZÍTÉSE SZEGED TAKARÉKTÁR UTCZA 3. SZÁM.” Készítő nincs jelölve. (14, 79. kép)

Károlyira utaló versót nem ismerünk.

Bárdossal kapcsolatban csak egy vignettát, érdekes módon Klein versójú fénykép előlapjára ragasztva: „BÁRDOS SZEGED TAKARÉKTÁR UTCZA”. Lásd Kleinnél.

Fényképei: Az előlapok rézsutos széle és a fölirat aranyozott.

Első és második, a. és b. versós, világos előlapokon aranyozott szöveg, a kép alatt balra: „Herkules”, jobbra: „SZEGED”. (1-11, 78. kép)

²⁷² SZN 1903. nov. 8, 1906. nov. 25. Vogel Antal: Szegedi út- és névmutató. Szeged, 1907. 73

²⁷³ SZésV 1909. jún. 15. 1910: SZN jún 10-aug. 14, SZH jún. 26-okt.2, SZésV szept. 28-dec. 7. SZN 1911. febr. 5-máj. 21. Hollósi – Vogel: Szeged város címtára 1911. 79.

²⁷⁴ SZN 1904. júl. 10.

²⁷⁵ SZN 1906. nov. 25.

²⁷⁶ SZésV 1910. szept. 28, nov. 16.

Harmadik c. versós sötétszürke előlapján különleges fehér szöveg, a kép alatt balra: „Herkules MŰINTÉZET”, jobbra: „SZEGED”. (14, 80. kép)

1. Női képmás, derékig, (mignon) 33538	céj. a. (MFM	81.105.36)
2. Bokor Adolf gyógyszerész és felesége, ülő-álló,	céj. b. (mgt.)	37388
3. Belovai Erzsébet 1905 k., álló, egész,	céj. b. (MFM 92.13.4)	37794
4. Férfi képmás egyenruhában, derékig, (78. kép)	céj. b. (MFM 91.20.2)	T.23842
5. Nagypapa három unokával, álló, egész,	céj. b. (MFM 81.24.21)	35791
6. Völgyesi János és családja 1905, ülő, térdig,	céj. b. (mgt.)	15001
7. Burghardt Janka, derékig, (kabinet)	céj. b. (mgt.)	T.15492
8. Burghardt Janka jelmezben, álló, egész, (kabinet)	céj. b. (mgt.)	T.15485
9. Gyorsírási kiállítás előkészítése 1907, (kabinet)	céj. b. (MFM 82.128.1)	T.12397
10. Kiállítás előkészítés, (kabinet)	céj. b. (MFM 82.128.2)	T.12398
11. Molnár Mária 1904, ülő, derékig (boudoir)	céj. b. (mgt.)	
12. Csoportkép ²⁷⁷ , városi főgimnázium, 1908/9.	céj. (Piarista rendház)	T.25110
13. Konrád szálloda, étterem és sörcsarnok, (kabinet)	céj. (mgt.)	
14. Férfi képmás, derékig, (80. kép)	céj. c. (MFM 92.25.5)	T.23841

Heine Henrik Garai I. utóda (1903-1904)

Heine Henrik a Horváth Mihály u. 7. szám alatt a Rieger házban hirdette magát.²⁷⁸ Működéséről keveset tudunk, fényképet is csak egyet ismerünk tőle. Ezért hívtuk segítségül az anyakönyvekben rejlő adatokat.

Josephus Heine aranyozó és Carolina Scharfpiller házasságából 1854-ben a Palánk 2520 szám alatt született Henricus Heine. A 28 éves Heine Henrik fényképész és a 26 éves Piperger Friderika 1882-ben kötött házasságot, a tanuk egyike Keglovich Emil fényképész volt (Ismeretségük talán a Letzter céghez kapcsolódik). A házaspár 1890-ben két gyermekét veszítette el a Szent Háromság u. 6. szám alatt, majd 1891-ben Magdolna leányukat a Szent Háromság u. 10. szám alatt. A 41 éves fényképésznek 1895-ben Friderika nevű lánya született, ekkor a Boldogasszony sugárút 22. szám alatt laktak. Fia születésekor 1898-ban a foglalkozás megjelölése rovatban „fényképészeti üzletvezető”, ez minden bizonnyal a Garai műteremre vonatkozik. Ebben az évben, előbb Boldogasszony sugárút 22, majd 38, míg 1905-ben Templom tér 7. szám alatti lakosok, 1911-ben „id. Heine Henrik fényképész Hétvezér-u. 16.” 1915-ben Frigyes fia halálakor Heine Henrik fényképész 61 éves.²⁷⁹

Fényképészete: Szükszavú hirdetésének szövege „6 drb fénykép csak 1 frt. A fényképek igen élethűen és tiszta kivitelben készülnek és bármely versenyt kiállnak, dacára olcsóságuknak. Számos megrendelést kér Heine Henrik Garai utóda.”

Műterem: Helyét hirdetésében pontosan megjelöli: „Horváth Mihály utcza 7. (Rieger ház)”, ahol az 1898. évi címtár még Gévy Bélát tartja számon.²⁸⁰

Kirakat: Erről nem tudunk.

Cégjelzése: Versóján a világos karton zöld nyomású, szövege: „GARAI I. UTÓDA HEINE HENRIK SZEGED HORVÁTH MIHÁLY UTCZA 7.” Készítője: „CECO”. (81. kép)

Fényképe: Előlapján a világos karton szintén zöld nyomású, a kép alatt balra „GARAI I. UTÓDA HEINE HENRIK” két sorban, jobbra „SZEGED”. (82. kép)

1. „Csanádi J. 904.”, mell, (82. kép)	céj. (MFM 90.244.12)
---------------------------------------	----------------------

²⁷⁷ „A Szegedi városi főgimn. 1908/9. évi hetedik osztálya. Osztályfőnök Frank István.” kézirással. (16.5x22.5)

²⁷⁸ SZésV 1903. aug. 30, szept. 6, 13, 26 – dec. 20, 1904. jan. 1 – jan. 29.

²⁷⁹ R.k. anyakönyvek Szeged Belvárosi Plébánia, születési: 1854. jan. 26, 1895. okt.12, 1898. szept. 22. házassági: 1882. febr. 5, 1905. márc. 6, halotti: 1890. jan.12, febr. 28, 1891. dec. 26, 1898. nov. 2, 1915. jún. 20. Hollósi Ödön – Vogel Antal: Szeged város címtára 1911. 279.

²⁸⁰ Utmutató. Szeged, 1898. 201.

Auer J. fényképész „Hungária” (1903-1910)

1903 tavaszán özv. Auer Józsefné Iskola utca 16. számú házában műtermet épített. Szeptember 13-ki „Új fényképészeti műterem megnyitás!” kezdetű hirdetésének aláírása: Auer J., a „Hungária” fényképészeti és festészeti műterem tulajdonosa. Hirdetése 1905. márciusig jelennek meg. Az 1907. évi címtár ezen a helyen Auer Józsefnét tartja számon a fényképészek között.²⁸¹ A J. betű alatt feltehetően nemcsak az özvegy értendő, hanem fényképész fia Jenő is.²⁸² 1908 nyaratól a műterem új tulajdonosa Weisz A. és azt továbbra is Hungária néven vezeti.²⁸³

Fényképészete: „Legszébb kivitelű fényképek bárminő nagyságban, továbbá csoportok épületek s házon kívüli felvételek is gyorsan és pontosan készíttetnek” írja Auer J. első hirdetésében. Majd a legremekőbb művészi kivitel mellett az olcsóságot is hangsúlyozza.²⁸⁴

Weisz A. a mérsékelt árak mellett éveken át szerzett gyakorlatára hivatkozik, amatőr munkákat is vállal, tanuló föl vételét hirdeti. Majd minden darab fénykép után 1 darab levelezőlapot ingyen készít, árait is közli: „3 db visit és 3 levelezőlap 2 kor., 3 db cabinet 3 levelezőlap 5 kor., 6 db visit és 6 levelezőlap 3 kor., 6 db cabinet 6 levelezőlap 8 kor.”

Műterem: Az 1883-ban épült Auer ház udvarában fényképésműterem építésére 1903 március 4-én kért engedélyt özv. Auer Józsefné, amit március 9.-én megkapott.²⁸⁵ Szeptember 13-án, saját házában az Iskola utca 16. szám alatt hirdeti Auer J.: „a mai kor igényeinek megfelelő díszes fényképészeti műtermet rendeztem be, ... a legjobb műeszközök és munkaerővel ellátott műtermemben a legszébb kivitelű fényképek” készülnek.

A Hungária műterem új tulajdonosáról Weisz A.-ról csupán annyit tudunk, hogy „Budapestről Szegedre tette át működési terét”.²⁸⁶

Kirakat: Erről nem tudunk.

Cégjelzése: Három idevonatkozó versót ismerünk.

Első, a. versójuk világos kartonon kék nyomású, szecessziós vonalvezetésű, címerállatok tartotta pajzsban „A J” névbetűk, fölirata: „Fényképészeti fényképnagyító és festészeti műterme AUER J. SZEGEDEN ISKOLA-UTCZA 16. szám.” Készítője: „LEOP. LOEBENSTEIN, WIEN.” (1-2, 83. kép)

Második, b. versójuk világos kartonon fekete nyomású allegórikus nőalak, fölirata: „Hungária. FÉNYKÉPÉSZETI ÉS FESTÉSZETI MŰTEREM CZÉGTULAJDONOS: Auer J SZEGED ISKOLA UTCZA 16. SZÁM SAJÁT HÁZ.” Készítője: „BERNH. WACHTL, WIEN.” (4-10, 85. kép)

Harmadik, c. versójuk világos kartonon kék nyomású, szecessziós rajzú motívum. A koronás drapériában „H” betű, mellette vízszintesen több sorban elhelyezett: „HUNGÁRIA Fényképészeti és festészeti műterem SZEGED Iskola u. 16. utánr. szám A lemezek utánrendelés végett megőriztetnek.” Készítője: „P & B” Ez a versó talán Weisz A. idejéhez köthető. (11, 87. kép)

Fényképei: A rézsutos szélű kartonok előlapja szürke.

Első, a. versós előlapjukon feketével nyomott szöveg, a kép alatt balra: „Auer J.” jobbra két sorban: SZEGED ISKOLA U. 16. SZ.” (1-2, 84. kép)

²⁸¹ 1903: SZésV. szept. 13, SZN nov. 29. SZésV 1904. jan. 5-1905. márc. 18. Vogel Antal: Szegedi út- és névmutató. Szeged, 1907. 73.

²⁸² Az Auerek történetével, működésével foglalkozik Tóth István: Auer Lajos fényképész tevékenysége címmel. MUKUCSOM Szeged, 1985. 111-113.

²⁸³ Föltehetően az a Weisz Adolf, aki 1896-ban még mint fényképész tanoncz szerepel Nagy Mór fényképész leánya születési anyakönyvében (lásd 54. jegyzet). SZésV 1908 júl. 15-1910. jún. 21.

²⁸⁴ SZN 1903. szept. 20, nov. 29.

²⁸⁵ Csmép 2000. 477. Tervtár 6316/1883, 4403/1903.

²⁸⁶ SZN 1908. aug. 4, 11.

Második, b. versós előlapjukon különlegességnek számító a szürke alapon fehér színű szöveg, a kép alatt jobbra: „Hungária fényirda SZEGED”. (4-10, 86. kép). Ezek közül négy darabon, a kép jobb alsó sarkában száraz pecsét is van: „Auer J SZEGED”.

Harmadik, c. versós előlap fekete nyomású, szövege két sorban: a kép alatt balra átlósan „Hungária fényirda” jobbra vízszintesen „SZEGED Iskola u. 16.” két-két sorban. (11, 88. kép).

1. Női képmás, mell, (84. kép)	cégj. a. (MFM 88.72.2)	T.23886
2. Lábdy Dezső egyenruhában, mell,	cégj. a. (mgt.)	T.6846
3. Az első autó Szegeden 1904 ²⁸⁷ ,	cégj. (MFM 82.91.1)	T.10307
4. Hajós Mihály, álló, egész,	cégj. b. (mgt.)	37446
5. „Kis János Jasú”, derékig,	cégj. b. (MFM 2006.4.4)	
6. Férfi képmás, lábszárközépig, (makart)	cégj. b. (MFM 2008.19.5)	
7. Hármasképmás 1906, álló-ülő, bokáig,	cégj. b. (mgt.)	31338
8. Férfi képmás, álló, térdig, (kabinet, 86. kép) T.26828	cégj. b. (MFM 2002.15.10)	
9. Esküvői kép, álló, egész, (kabinet)	cégj. b. (MFM 2008.19.6)	
10. Csoportkép, követ-fogadás, (boudoir)	cégj. b. (MFM 82.91.2)	T.10318
11. Kisleány kosárban, ülő, egész, (88. kép)	cégj. c. (MFM 88.72.5)	T.20232

Klein Aladár fényképész (1905-1906)

1905 nyarán Klein Aladár (szül: Bp. 1883. nov. 4.) budapesti fényképész eljegyezte Jónás Ármin leányát. Majd novemberben Szegeden házasodott huszonkét évesen, nőül vette Jónás Ilonkát. 1906 nyarán új műtermet nyitott a Petőfi Sándor sugárúton. Az 1907. évi címtár még nyilvántartja a fényképészek között, de már a Zsinagóga u. 13 szám alatt.²⁸⁸ Többé nem hallunk róla.

Fényképészete: „Fényképeket legszebb kivitelben és ízléses kiállításban az alábbi fővárosi árak mellett készítik. ... Vasúti és köztisztviselők, valamint családtagjaik, úgyszintén katonatisztek kedvezményes árban részesülnek.”²⁸⁹ Versóján hosszan sorolja szolgáltatásait.

Műterem: 1906-ban Bartucz István Petőfi Sándor sugárút 11/a telkén „fényirda melléképületet 6 évi időtartamra szándékozik építeni,” áll az építési kérelemben. Az udvari épület beosztása „kamra, váróterem, terem” utóbbi üvegfalal és tetővilágítással. (89. kép) Itt nyitott Klein Aladár „egy új, s a mai kor igényeinek teljesen megfelelő fényképészeti és festészeti, valamint nagyítási műtermet.”²⁹⁰

Kirakat: Erről nem tudunk.

Cégjelzése: Versója világos kartonján lendületes rajzba foglalt: koronás drapériában elhelyezett „K A” névbetűk és „Klein Aladár SZEGED PETŐFI SÁNDOR SUGÁRUT 11A.” Alatta balra hét sorban elhelyezve: „MODERN BERENDEZETT FÉNYKÉPÉSZETI NAGYÍTÁSI MŰINTÉZETE, VALAMINT PLATINOTIPIA ÚGY FESTÉSZET ÉLETNAGYSÁGIG MINDEN KIS KÉP UTÁN = ARCHITEKTURA TECHNIKAI HÁZONKÍVÜLI FELVÉTELEK IS ESZKÖZÖLTETNEK..... SPECIÁLISTA GYERMEKFELVÉTELEKBEN., jobbra: UTÁNRENDELÉSEK ÉVEK MULVA IS ESZKÖZÖLHETŐK”. Készítője „RIGLER r. t. BUDAPEST”. (1-3, 90. kép)

Bélyegzője lila színű, szövege: „KLEIN ALADÁR fényképészeti, festészeti és nagyító műintézete Szeged Petőfi Sándor Sugár út 11 a”. (5, 92. kép)

Fényképei: Előlapja világos kartonján a kép alatt egy sorban: „Klein A.”, címerállatok tartotta névbetűi „K A” és „SZEGED.” szerepel. (1-2, 91. kép) Érdekes, hogy az egyik fényképén e

²⁸⁷ Brauswetter órás fölvirágozott autójának képén az alsó jobb sarokban száraz pecsét: „Auer J Szeged” (17x23, 29x35)

²⁸⁸ SZH 1905. aug. 1. Hírek Eljegyzés. Házassági anyakönyv I. ker. 1905. nov. 26. Vogel Antal: Szegedi út- és névmutató. 1907. 73.

²⁸⁹ SZésV 1906. júl. 14-től- aug. 5-ig. Hirdetések.

²⁹⁰ Tervtár 2686/1906.

helyett a kép alatt: „BÁRDOS SZEGED TAKARÉKTÁR UTCZA” fölíratú címke szerepel.(3,)
Egy képen pedig a jobb alsó sarokban kézírással „Klein A Szeged” (4.). Lila bélyegzőjét az
előlapon a kép alatt használja cégjelzésül. (5, 92. kép)

1. Berta József, mell,	cévj. a. (mgt.)	14907
2. Kispéter Antal és családja 1906, álló-ülő, (91. kép)	cévj. a. (mgt.)	30604
3. Csányi Viktória, álló, egész, (kabinet)	cévj. a. (MFM 81.98.1)	14077
4. Hegyi Kálmán vendéglős és családja, ülő, (18x22)	cévj. (MFM 89.3.1)	
5. Iskolai csoportkép 1906 ²⁹¹ , ülő-álló, (92. kép)	cévj. (2005.11.20)	

Véber Ferenc fényképész (1906-1909)

Véber 1890-től működött Keglovich műtermében, föltehetően ott is tanult, majd harminchét évesen önállósította magát. 1905-ben saját házában építtet műtermet. 1911 novemberében hirdett utoljára. 1912-ben a műtermet lakóházzá alakítják.²⁹²

Fényképészete: 1906 januári bevezető hirdetésében írja: „A nagyérdemű közönség régi ismerősre talál bennem, mert a Keglovich-féle műteremben 16 évig működtem.” Az év nyarán így hirdet: „Aki olcsó és szép kiállítású fényképeket akar, keresse fel fényképészeti műtermemet, ahol a legjobb anyagból készült képeket, valamint képek kifestését és nagyítását a legszebb kivitelben beszerezhetik. ... Vasár és ünnepnapokon nyitva.”

Novemberben sok évi működésére hivatkozva a közönség pártfogását kéri, egyben „6 darab fényképre, ajándékkul egy festett művészi képet ad ráadásul.” A hó végén az Ujdonságok rovat foglalkozik vele Fényképek a főispán beiktatásáról címmel. „Szeged örömnappjairól Kelemen Béla dr. főispáni beiktatása jeleneteiről érdekes és sikerült fényképeket készített Véber Ferenc, s azokat a főispánnak ajánlotta fel. Az egyik fénykép azt a jelenetet mutatja midőn a Szeged-állomáson a főispánt fogadják, a második felvétel a városháza erkélyén a polgársághoz szónokló főispánt, a harmadik az ünnepi miséről kijövő hatóságot tünteti fel.” A képeket sajnos nem ismerjük.

További hirdetések „aki olcsó” kezdetű szövege csak apróbb kiegészítést tartalmaz, pl. „egy kisebb wertheim szekrény megvételük”, „jegypároknál gyors felvétel eszközöltetik”, „tanuló fiú fölvetetik”, menyasszonyoknál gyors felvétel eszközöltetik”. Mindez úgy tűnik nem sok eredményre vezetett az üzlet szempontjából.²⁹³

A Szegedi Naplóban 1911-ben megjelent hirdetés sorozatában ajánlja: „Fényképészeti műtermemben egyes és csoportos felvételek készülnek. Fényképek nagyítása kifestése bármily régi képről. Tisztviselők és tanulók nagy előnyben részesülnek.”

Műterem: „Alólírott Csongrádi sugárút 14 sz. a. telkemen az udvarban egy fényképészeti műtermet szándékozom építtetni az idemellékelt terv szerint. Mély tisztelettel kérem a Tekintetes Tanácsot, miszerint a nevezett építkezésre nézve az építési engedélyt kiadni kegyesen méltóztassék. Kérésem mellett maradok tisztelettel

Szeged 1905 júli 20-án

Véber Ferencz fényképész.

A július 28-ki építési engedély a következő kikötést tartalmazza: „a bemutatott terv szerint azzal, hogy az épület teljesen szilárd falazattal építtessék és tűzmentes anyaggal legyen földve. Ezen épület lakás céljára nem szolgálható.” Tóth János építőmester tervrajzán az udvari épület „váróterem, műterem, sötétkamra” beosztású, üvegfalú és üvegezett tetejű középíprésszel. (93. kép)
A „fényképészeti műteremnél tartott helyi szemle” eredményeként megadott használhatási engedély 1907. március 18-án kelt.

A műterembelső festői háttere a jellegzetes pálmával, melynek részlete minden fényképen megjelenik, kapcsolódnak az előtérbe nyúló, különböző kiképzésű korlátok, együttvéve és külön-

²⁹¹ „A felsőbb leány iskola III.ik osztálya az 1905/6-ik tanévben. Szeged 1906 V/28án.” A képet zöld nyomású virágos keretelésű kartonra ragasztották. (30x36)

²⁹² SZésV 1906. jan. 14. Tervtár 8857/1905.

²⁹³ SZN 1906. jún. 24, nov. 25, 30, 1907. febr. 6- dec. 29, 1908. jan. 5- máj. 6, 1909. ápr. 11- aug. 1. SZésV 1908. márc. 22- júl. 26.

külön is alkalmasak arra, hogy más rendű és rangú emberek és alkalmak megörökítéséhez keretül szolgáljanak.

Kirakat: Erről nem tudunk.

Cégjelzése: Versó nélküli képe is maradt ránk. (11-12.)

Első, a. versója világos kartonon zöld nyomású. Az „Utánrendelési szám” sora alatt sugaras, felhős háttérben „V F” névbetűk és átlósan elhelyezett „Weber Ferencz FÉNYKÉPÉSZET ÉS FESTÉSZETI MŰINTÉZETE”, vízszintesen: SZEGED CSONGRÁDISUGÁRUT 14 SZ (SAJÁT HÁZ)” fölirat. Majd balra téglalap alakba tömörített szöveg: KÉSZITEK NAGYÍTÁSOKAT MINDEN LÉTEZŐ RÉGI FÉNYKÉP UTÁN EGÉSZ ÉLETNAGYSÁGIG TOVÁBBÁ AQUAREL ÉS OLAJ FESTMÉNYEKET, MELYÉRT UGY TARTOSÁGA KIVITEL ÉS HASONLATASÁGÉRT KEZESKEDEM. BÁRMI HÁZONKIVÜLI FELVÉTELEK IS ESZKÖZÖLTETNEK.” Készítője a „B. WACHTL WIEN” cég. (4-8, 94. kép)

Második, b. versója világos kartonon tájkép alatt a „SOUVENIR Weber Ferencz fényképész, Szeged.” szöveg három sorban elhelyezve. (9, 96. kép)

Pecsétet is használt (10.)

Fényképei: A világos kartonok rézsutos széle aranyozott.

Első, a. versós előlapjai zöld nyomásúak, a kép alatt egy sorban: „Weber Ferencz”, és címerállatok tartotta pajzson „W F” névbetűk, majd „SZEGED”. (4-8, 95. kép)

Második, b. versós előlapján „VISIT PORTRAIT” szerepel. (9, 97.kép)

Az egyik versó nélküli előlapon „VISITE PORTRAIT” szerepel. (11.)

1.	dr. Kelemen Béla főispán fogadása, 1906.		
2.	A szónokló főispán a városháza erkélyén. 1906.		
3.	Az ünnepi miséről kijövő hatóság. 1906.		
4.	Nagy Piroska elsőáldozó 1908, álló, (kabinet)	céj. a.	(mgt.) 18132
5.	Babnigg Emil és családja 1907, álló-ülő, (kabinet)	céj. a.	(MFM 81.77.1) 14736
6.	Babnigg Margit bérházas 1909, álló, (makart)	céj. a.	(MFM 81.77.2) 14745
7.	B. Margit bérházasával 1909, (kabinet, 95. kép)	céj. a.	(MFM 81.77.3) 14743
8.	Idős házaspár, ülő-álló, egész (kabinet)	céj. a.	(MFM 81.89.1) 31293
9.	Nagy Juliska 1908, álló, egész, (97. kép)	céj. b.	(mgt.) 18151
10.	Süli Mária 1910, ülő, térdig,	céj.	(mgt.) 31265
11.	..? és barátja Mészáros Ferenc 1907, ülő, térdig,		(mgt.) 18150
12.	Babnigg Emilné Grich Hermina 1908, álló, bokáig,		(mgt.) 14754

Rivoli fényirda (1906 k.)

Rivoli, hirdetéssel vagy hírral Szegeden nem találkoztunk, viszont Rivoli műtermet az 1900-as években Budapesten tart nyilván Szakács Margit (73. old.). 1906-ban Brenneréknek illetve az itt lakó Lintnerné Brenner Sarolta fényképésznőnek²⁹⁴ lehetett valamiféle kapcsolata, érdekeltsége a „Rivoli” céggel, netán a sajátja volt. Hiszen az 1906 évi Ipartestületi tablóról származó mellképek versója „Rivoli”, míg a ránk maradt tabló-fényképen a készítő „Brenner Testv. Szeged” (Brenner 89.).

Cégjelzése: két versóját ismerjük, világos kartonon zöld nyomással.

Első, a. versóján címerállatok tartotta pajzson „R” betű, mellette három éremlap a fényképészet úttörőinek emblémája, alatta átlósan „RIVOLI FÉNYIRDA SZEGED Somogyi utca 24 sz.”, valamivel lejjebb: „Ezen képekből évek múlva is lehet nálam utánrendelni.” Készítője „LEOP. LOEBENSTEIN WIEN” (1, 98. kép) Kézzel írt dátum: „906. 21. II.”

Második, b. versója az előzőnek egy szecessziós ízű változata. Átlós fölirata: „Rivoli”, majd vízszintesen „FÉNYIRDA SZEGED SOMOGYI-UTCZA 24 sz.” Ez a versó szerepel az 1906-os tablóról származó mellképek hátán (100. kép), míg magán a tablón Brenner Testvérek.

²⁹⁴ 1903. júl. 24-én itt született Lintner Ferencné Brenner Sarolta fényképésznőnek Irén nevű leánya.

Fényképei: Az a. versós előlapon Brenner Viktorné Grassely Sarolta mellképe van. A kép alatt balra „Rivoli”, jobbra két sorban: „Szeged SOMOGYI-UTCZA 24” (a városnév betűhibás).(1, 99. kép)

A b. versóhoz tartozó előlapot nem ismerjük, mert a tablóhoz levágták a képeket. (101.kép) Két fénykép hátán azonban találtunk még másfajta cégjelzést: „Rivoli Szeged Somogyi-utcza 24.” szöveget, amit talán előlapra is használtak. (4-5.)

1. Brenner Viktorné Grassely Sarolta, mell, (99. kép)	cégj. a. (mgt)	T.21806
2. Rainer Károly ipartestületi elnök, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.1)	
3. Pálfi Dániel ipartest. I. alelnök, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.2)	
4. Szakál József ipartest. II. alelnök, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.3)	
5. Rainer József iparhatósági főnök, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.4)	
6. Szűts József iparhatósági biztos, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.5)	
7. Kenderesi Szabó Pál, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.6)	
8. Schwartz Rudolf, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.7)	
9. Benkóczi Pál, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.8)	
10. Hábel György, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.9)	
11. Szécsi Márton, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.10)	
12. Juhász Antal, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.11)	
13. Tóth János, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.12)	
14. Lendáczy Sándor, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.13)	
15. Kirchenmayer Antal, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.14)	
16. Kőrösy Lajos, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.15)	
17. Tuksa Pál, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.16)	
18. Regdon Sándor, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.17)	
19. Liptay István, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.18)	
20. Schütz István, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.19)	
21. Schütz János, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.20)	
22. Id. Oracsek Károly, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.21)	
23. Halmos Bálint, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.22)	
24. Csetneki István, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.23)	
25. Kocsis István, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.24)	
26. Visky György, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.25)	
27. Kovács József, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.26)	
28. Kaszta Antal, mell, (101. kép)	cégj. b. (MFM 81.132.27)	
29. Scheffer Márton, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.28)	
30. Repmann Ignác, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.29)	
31. Kovács Gyula, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.30)	
32. Galánthai Balogh István, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.31)	
33. Szabó Ferenc, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.32)	
34. Ádók István, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.33)	
35. Tomasóvszky János, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.34)	
36. Fejős Ferencz, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.35)	
37. Boch János, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.36)	
38. Ágoston Pál, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.37)	
39. Róth Róbert ipartest. pénztárnok, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.38)	
40. Lippai János ipartestületi ellenőr, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.39)	
41. Bozsó János ipartestületi jegyző, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.40)	
42. Paral Pál számvevő biz. elnök, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.41)	
43. Sebők Pál számvevő biz. tag, mell,	cégj. b. (MFM 81.132.42)	

44. ifj. Cserzy Mihály számvevő biz. tag, mell,

céj. b. (MFM 81.132.43)

Dugonics fényirda (1908)

A fényirdáról 1908. május másodikán tudósít az Ujdonságok rovat. „Dugonics fényirda. A Somogyi-utca 24. szám alatti Fehér-keresztben olcsó fényképeket igen szép kivitelben készítenek. A fényirda hirdetését ajánljuk olvasóink figyelmébe.”

A hirdetés szövege: „Uj! Ingyen! kap minden rendelő egy Foto-Email Brostút vagy medált a saját képével a „Dugonics” fényképészeti műteremben Szeged Somogyi-utca 24. szám. 6 drb vizitkép 1.50 kr. 6 drb kabinetkép 3 frt.” Ez a hirdetés heti két alkalommal ismétlődik egészen július 15-ig, mindössze két és fél hónapon át.²⁹⁵

A Somogyi utca 24 szám alatti Fehérkereszt nevezetű ház műteremében tudomásunk szerint a Garai I. cég működött utoljára, talán 1903-ig.²⁹⁶ 1903 nyarán itt született Lintner Ferencné Brenner Sarolta fényképésznőnek Irén leánya. 1906-ban a „Rivoli fényirda van itt, amiben Brennrék is érdekeltek lehetnek. 1909. májusától Szilágyi Arthur műterme.

Fényképei: a Dugonics cégtől egyetlen fényképet ismerünk, hátlapja versó nélküli, az előlap szürke kartonján a kép alatt feketével nyomtatott fölrirat két-két sorban, balra: „Dugonics FÉNYKÉPÉSZET”, jobbra: „SZEGED SOMOGYI U. 24.”(102. kép)

1. Katona Antal és felesége, álló, (kabinet 102. kép)

céj. (MFM 81.102.1) 21184

Halász I. fényképész (1908-1909)

1908 szeptemberében két újságban is megjelenik előzetes. A Szegedi élet rovat közli, hogy „Feltűnést keltő újdonságokkal megnyílik e hó folyamán Halász I. elsőrendű modern fényirdája Kárász u. 7.” szám alatt Ugyanitt lapalji hirdetése hasonló szövegű.

Októberben hasonló szöveggel már mindhárom lapban hirdeti, hogy „Megnyílt!”

December elején: „A legmodernebb fényirda!!! Fényképek a legújabb eljárás szerint selyem és bársonyra. Karácsonyra és újévre nagyításokra és festményekre való rendeléseket már most célszerű föladni. Halász I. Kárász u. 7. sz. új Politzer-ház. Művilágítás mellett is, borús s esti időben felvételek” készülnek.

1909. május eleji, lapalji hirdetésében közli, hogy „Közkívánatra július végéig történnek fölvételek mesés olcsó árak mellett. 12 darab visitkép 1 forint 20 krajcár, 12 darab kabinetkép 2 forint 30 krajcár.” Hirdetése június 6-án jelent meg utoljára, többet nem hallunk róla.²⁹⁷ 1910 januárjában itt nyitotta meg második műtermét Lintner Ferenc.

Egyetlen fényképét ismerjük, melynek versó nélküli háta postai levelezőlap nyomású, kézírásos szövegének dátuma: „Szeged 1909. Nov. 19.”

A fénykép jobb alsó sarkában „Halász I. SZEGED.” a cégjelzés. (103. kép)

1. Női képmás, ülő, bokáig, (levelezőlap 103. kép)

céj. (MFM 97.2.2) T.25207

Szilágyi Arthur fényképész (1909-1910)

1909 májusában új fényképészeti műtermet nyitott a Somogyi utca 24 szám alatt, bemutatkozásként eredményeit is fölsorolja: „Lajos bajor királyi herceg legmagasabb elismerése. Aranyéremmel kitüntetve Páris 1908. évben.” Cégéről 1910. jún. 17-én hallunk utoljára, más téma kapcsán az Ujdonságok rovatban.²⁹⁸

²⁹⁵ SZN 1908. máj. 2, máj. 3-júl. 15.

²⁹⁶ MFMÉ Tört. tan. 1999. 390-397. Lásd még Csmép 2000. 495-496. Fehérkereszt-ház Somogyi u. 19. A házat azóta lebontották.

²⁹⁷ 1908: SZésV szept. 13, SZH szept. 15, SZN, SZésV okt. 25, SZH okt. 27, SZ és V dec. 6, 8. SZésV 1909. máj. 4.

²⁹⁸ 1909: SZésV máj. 23, SZN jún. 13, és 1910. jún. 17. Az 1911-es címtár a 79. oldalon a fényképészek között még számontartja a Somogyi-u. 24. szám alatt, de ez nyilván az előző év adatain alapul.

Fényképészete: Májusi, lapalji hirdetésében közli: „Fényképészeti műtermemet a legmodernebb gépekkel felszerelve megnyitottam, hol a legszebb fény-platin és bronz képek készíttetnek.”

Júniusban: „a legjutányosabb árban és legszebb kivitelben készíték egyes családi és csoport képeket, valamint képeslapokat és festményeket. 3 drb Visit 2 kor. 6 drb 3 kor.

3 drb Cabinet 5 kor. 6 drb 8 kor.

Vidéki alakalmi felvételeket meghívásra teljesíték!”

Októberben az Ujdonságok rovat ír róla, hogy Mikszáth arcképét a Szegedi Napló arcképcsarnokának sorába felavatták és odahelyezték Enyedy Lukács, Kulinyi Zsigmond arcképei mellé. „Kiválóan sikerült művészi alkotás a ’nagy palóc’ arcképe, mely Szilágyi Arthur műterméből került ki, feltűnő hűséggel, nagy bensőséggel megalkotva.” (Novemberben adják hírül, hogy Nyilassy Sándor Mikszáth festménye elkészült és a Kultúrpalotában lesz kiállítva.)²⁹⁹

Műterem: Szilágyi egyik hirdetésében műtermének helyét így jelöli: „Somogyi-utca 24. sz. (Fehérkereszt-ház)”. Ebben az épületben működött az 1880-as évektől Garai (Goldfinger) Ignác, aki 1883-ban régi műtermét „üvegterem”-mé építtette át. 1889. évben bekövetkezett halála után özvegye az addigi művezetővel továbbra is föntartja a műtermet, föltehetően 1903-ig (a művezető Heine Henrik Garai I. utóda lehetett). 1903 nyarán itt született Lintner Ferencné Brenner Sarolta fényképésznőnek Irén leánya. 1908-ban Dugonics fényirda.³⁰⁰ 1912-ben Kövessy hirdeti itt magát.

Kirakat: Több kirakat-szekrényéről tudunk. 1910 januárjában az Ujdonságok rovat Szeged fényképekben címmel foglalkozik vele. „Szeged férfi és női világa felvonul azon fényképsorozatban, melyet Szilágyi Arthur Somogyi utcai fényképész úgy műterme előtt, valamint a Kárász-utca és a Kállay Albert (Híd) utcákban tart állandóan kifüggesztve. Érdekes megtekinteni Szilágyi felvételeit, melyek a város társaséleteinek minden tényezőjét tüntetik fel.” Hirdetésszövegébe is beleveszi: „Zeneszó mellett nézheti Misi Zsiga Kárász-utcai órásüzleténél Szilágyi Arthur fényképész kirakatát, ahol a nagyérdemű közönség minden hóban a legváltozatosabb műterem és házon kívüli fölvételeket láthat.”³⁰¹

Cégjelzése: Versó nélküli képei is maradtak ránk. (2-3)

Egy versóját ismerjük, világos kartonon kék nyomással. Szecessziós rajzi környezetben ülő nőalak ecsettel kezében, fejét félkörben körülvevő sávon: „FÉNYKÉPÉSZETI ÉS FESTÉSZETI MŰTEREM” a fölirat. Mellette két éremlap fölött: „Aranyéremmel kitüntetve”, alatta: „Páris 1908”, mellette: „Lajos bajor királyi herceg Ófensége legmagasabb elismerése.” Majd több sorban elhelyezve „SZILÁGYI ARTHUR SZEGED Somogyi-utca 24 sz Utánrendelések évek mulva is eszközöltetnek.” Készítője „P és B” (4-7, 104. kép)

Fényképei: Előlapjai sötétszürke vagy barna színű rajtuk fekete nyomású fölirat, a kép alatt balra: ötágú korona, középen két sorban: „Szilágyi A. FÉNYKÉPÉSZ.”, jobbra: „SZEGED.” (1-7. 105. kép)

1.	Mikszáth Kálmán képmása 1909.		
2.	Necsov József és felesége, álló, derékig,	cégj.	(MFM 2001.31.16)
3.	Necsov József 1910 k., álló, egész,	cégj.	(MFM 2001.31.17)
4.	Leány képmás, derékig,	cégj. a.	(MFM 83.29.2)
5.	Mayer Jenő 1910 k., derékig, (105. kép)	cégj. a.	(MFM 92.26.6) T 20245
6.	Mórávárosi regruták, ülő-álló, csípőig, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 81.72.2) 14941
7.	Nagyi Mária 1910 k., álló, egész, (kabinet)	cégj. a.	(MFM 81.94.1) 13862
8.	Tabló fényképe 1909 ³⁰² ,	cégj.	(mgt.) T.22203

²⁹⁹ 1909: SZésV máj. 23, SZN jún 13, okt. 17, nov.20.

³⁰⁰ SZésV 1910. jan. 27. MFMÉ tört. tan. 1999. 390. Csmép 2000. 495. Lásd még Heine Henrik Garai I. utóda. és Dugonics fényirda.

³⁰¹ 1910: SZN jan. 23, SZésV jan. 27.

³⁰² „A-SZEGEDI-ALSÓVÁROSI-IPAROS-KÖR DÍSZZÁSZLÓ BIZOTTSÁGA ÉS KÖRALAPÍTÓ TAGJAI 1905 – 1909”, jobbra lent: „SZILÁGYI A. fényképész SZEGED”, 46 mellkép nevekkal. (40x31,53.5x47.5)

9.	Az iparos kör zászlója,	cégj.	(mgt.)	T.22204
10.	Juhász Antal kor-elnök,	cégj.	(mgt.)	T.22205
11.	Szécsi Márton zászló-biz. elnök,	cégj.	(mgt.)	T.22206
12.	Dr. Tóth Imre I. kor-alelnök,	cégj.	(mgt.)	T.22207
13.	Bodó Szilveszter III. jegyző,	cégj.	(mgt.)	T.22208
14.	Gera Ferencz számv.-biz. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22209
15.	Vörös Sándor számv.-biz. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22210
16.	Léderet Vilmos zászló-biz. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22211
17.	Kiss István választmányi tag,	cégj.	(mgt.)	T.22212
18.	Gulyás György választmányi tag,	cégj.	(mgt.)	T.22213
19.	Ördög Ferencz körtag,	cégj.	(mgt.)	T.22214
20.	Márki Antal körtag,	cégj.	(mgt.)	T.22215
21.	Kalmár Márton körtag,	cégj.	(mgt.)	T.22216
22.	Huszár János körtag,	cégj.	(mgt.)	T.22217
23.	Szekszárdi Pál körtag,	cégj.	(mgt.)	T.22218
24.	Krizsanits János választmányi tag,	cégj.	(mgt.)	T.22219
25.	Papp Mihály körtag,	cégj.	(mgt.)	T.22220
26.	Piskolyti Károly pót. v. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22221
27.	Grill János választmányi tag,	cégj.	(mgt.)	T.22222
28.	Begyik Antal választmányi tag,	cégj.	(mgt.)	T.22223
29.	Ablaka Péter zászló-biz. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22224
30.	Bozsó Vincze számv.-biz. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22225
31.	Csányi Imre zászló-biz. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22226
32.	Metzger Péter II. kor alelnök,	cégj.	(mgt.)	T.22227
33.	Dr. Lévy Ferencz zászló-biz. titkár,	cégj.	(mgt.)	T.22228
34.	Dobó János I. jegyző,	cégj.	(mgt.)	T.22229
35.	Visky György zászló-biz. I. alelnök,	cégj.	(mgt.)	T.22230
36.	Juhász József I. pénztárnok,	cégj.	(mgt.)	T.22231
37.	Csiszár Imre igazgató,	cégj.	(mgt.)	T.22232
38.	Hunyadi Sándor ellenőr,	cégj.	(mgt.)	T.22233
39.	Pálfy Andor pót v. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22234
40.	Németh György pót v. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22235
41.	Gáll Mihály választmányi tag,	cégj.	(mgt.)	T.22236
42.	Koics János körtag,	cégj.	(mgt.)	T.22237
43.	Kurczenberger János pót v. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22238
44.	Koppi Tivadar körtag,	cégj.	(mgt.)	T.22239
45.	Ördög István választmányi tag,	cégj.	(mgt.)	T.22240
46.	Bacsó Vincze zászló-tartó,	cégj.	(mgt.)	T.22241
47.	Ménési Lajos ellenőr,	cégj.	(mgt.)	T.22242
48.	Vőneki Ferencz II. pénztárnok,	cégj.	(mgt.)	T.22243
49.	Szabó István zászló-biz. II. alelnök,	cégj.	(mgt.)	T.22244
50.	Pertlicsek Manó II. jegyző,	cégj.	(mgt.)	T.22245
51.	Szabó Ferencz választmányi tag,	cégj.	(mgt.)	T.22246
52.	Dr. Turóczy Mihály kör-ügyész,	cégj.	(mgt.)	T.22247
53.	Wichl Aladár zászló-biz. tag,	cégj.	(mgt.)	T.22248
54.	Szabó Istvánné zászló-anya,	cégj.	(mgt.)	T.22249
55.	Dr. Kószó Istvánné zászló-anya,	cégj.	(mgt.)	T.22250

Simonyi Lajos fényképész (1909-1910)

Egy fényképét és egy hirdetését ismerjük. A fénykép 1909. évi keltezésű, a hirdetés 1910-ból való.³⁰³ Hirdetésének szövege: „Elsőrendű fényképészeti és nagyító műterem, ahol a legjobb és legszebb kivitelű matt fényképek készülnek a legolcsóbb árak mellett. Szíves pártfogást kér Simonyi Lajos fényképész a Csongrádi sugárút és nagykörút sarkán.” Ebből arra következtethetünk, hogy Véber Ferenc műterméről van szó, erre utal a képen látható műterem részlet jellegzetessége is.

Fényképei: A ránk maradt fénykép versóján virágos rajzú kertben a „Souvenir” szó szerepel, készítője „RIEGLER r. t. BUDAPEST”. (106. kép)

A sötétszürke előlap mélynyomású, szecessziós díszű keretében két sorban hejezték el a különleges, fehérszínű „SIMONYI LAJOS SZEGED” cégjelzést. (107. kép)

I. Női képmás „1909 év apr. 11én”, álló, (makart) cégj. (MFM 2006.6.12)

Auer Fivérek fényképészek (1910-....)

A híradásokból mindössze annyit tudunk róluk, hogy egyikük „Pietzner Károly bécsi udvari és kamarai fényképész és császári tanácsos assistense volt.” Más forrásból tudni, hogy ő Auer Lajos, aki 1886. aug. 8-án született. „1900. július 21-től 1902. április 30-ig gyakornok, 1902. május 1-től augusztus 1-ig segédként dolgozott és tanult Szegeden Gévy Béla fényképésmesternél.”³⁰⁴ Másikuk Auer Jenő, aki 1883. márc. 3-án született, és akit az Auer J. cégnél már említettünk. A cég tagja volt még Auer György gyógyszerész, aki 1881. márc. 29-én született.

Fényképészete:

1910 tavaszán a Szegedi élet rovatban írják: „Uj fényképészeti műterem. Pazar berendezésű uj fényképészeti műterem nyílik meg májusban Szegeden. A már előnyösen ismert Auer-fivérek saját házukban rendezik be a fényes műtermet. Művészi kivitelű arcképeket egészen modern s rendkívül ízléses formában készít ez a cég, amelynek sikereiről számos kiállítási érem és oklevél s főleg a közönség rokonszenve tanuskodik.”

Két nappal későbbi hír szintén a Szegedi életből: „A Kölcsey-utca 8. szám alatt, e hó folyamán nyílik meg az Auer Fivérek fényképészeti műterme, amely ugy technikai mint kényelmi szempontból a legelőkelőbb közönség legkényesebb igényeit is ki fogja elégíteni. A már évtizedek óta fennálló és közismert üzlet átalakítását és ujraberendezését a cég egyik tagja, aki legutóbb Pietzner Károly bécsi udvari és kamarai fényképész és császári tanácsos assistense volt, vezeti.”³⁰⁵

Műterem: 1910 tavaszán olvassuk az Ujdonságok rovatban Repülés fényképekben címmel: „A tegnapi repülés egyes jeleneteiről a helyszínen felvételeket készítettek Auer Testvérek, kiknek modern, szép berendezésű fényirdája a Kölcsey-utcában rövidesen megnyílik. A fényképeken a levegőből lepotyogott francia gróf vizen és szárazon történt levágódásai is meg vannak örökítve.”

Júniusban szintén az Ujdonságok rovat közli: Az Auer Fivérek megnyitották „a város történeti multjában is szereplő s negyvenkét évvel ezelőtt Letzter, most udvari fényképész által 1868-ban alapított műtermüket a Próféta mellett Kölcsey-utca 8. szám alatt. Auer-fivérek kiváló szaktudással, kitűnő képesítéssel bíró fényképészek a régi helyiségekből eltakarítottak minden ócskaságot s teljesen modern technikával alakították át ugy a világitást, mint a berendezést, egyuttal a leghíresebb fényképészeti gépekkel szerelték föl. Az Auer fivérek fényképészeti műterme kiállja a versenyt a világvárosok legmodernebb műtermeivel.” Hirdetésükben közlik, hogy műtermüket a közeli napokban megnyitják.

Július 3-i a rovat beszámolója Modern fényképészeti műterem címmel. „Teljesen kész s egyre látogatják az Auer Fivérek Kölcsey-utcai gyönyörű, modern berendezésű fényképészeti műtermét. A berendezés az európai nagy városok mintájára készült, előcsarnokkal, fogadó- és várakozó teremmel. A műterem világitási szerkezete a technikai legelső vívmányok felhasználásával

³⁰³ SZésV 1910. jún. 5.

³⁰⁴ Tóth I. 1985.

³⁰⁵ SZésV 1910. máj. 8, 10. Szakács M.: Bp. 1997. 197.

terveződött. A fényképek háttéréül szolgáló függönyök mesteri alkotások. Auer Fivérek nagy szaktudással kezelik műtermüket.”

Október, lapalji hirdetésében: „Mignon vagy visit ... Kismakart vagy kabinet ... Makart ... Boudoir vagy modern ... művészi kivitelű” képeket ajánl árakkal együtt. Telefonszámuk 832.

December 4-én ismét róluk szól a rovat híre „az esti órákban tizezer gyertyafényű óriás intenzivitású villanyfényvel készítik a felvételeket.”³⁰⁶

1911-12-ben a karácsonyi ünnepekre és a báli idényre a szegedi fényképészek hirdetéseikkel szinte versenyeznek egymással, így Auerék is.

Kirakat: 1911. november 7-én olvasunk róla az Ujdonságok rovatban: „Séta egy kirakat körül. Igazán látványosság számba megy a Kölcsey-utcában levő Auer Fivérek fényképészeti műtermének kirakata, melyben most tették ki a remek színezésű, igazi művészi gonddal készített színes fényképeket. A gyönyörű képeknek állandóan nagy néző publikuma van.

Cégjelzés: Versójuk világos kartonra barnával, zöldel vagy kékkel nyomott, sötét kartonra pedig feketével.

„A F” névbetűjük angyalok tartotta koronás pajzsba foglalt. Mellette átlósan ívelő „Auer Fivérek”, ívében „FÉNYKÉPÉSZETI MŰTERME SZEGED KÖLCSEY UTCA 8.” vízszintes sorokban elhelyezve. Majd „KÜLÖNLEGESSÉGEINK: NAGYSZABÁSÚ KÜLSŐ ÉS BELSŐ FELVÉTELEINK, GYERMEK FELVÉTELEK, PIGMENT-PLATIN-ÉS GUMINYOMATOK, AQUAREL ÉS PASTELKÉPEK, AZONKÍVÜL FÉNYKÉPEK SELYEMRE ÉS ELEFÁNTCSONTRA, MŰVÉSZIES KIVITELBEN.” A koronás motívum alatt oszlopba rendezve: „ESTI FELVÉTELEK VILLAMOS MŰVILÁGITÁSSAL. TELEFON 832. UTÁNRENDELÉSI SZÁM.....”. Készítője a „BERNH. WACHTL, BÉCS.” cég. (2-9, 108. kép)

Fényképei: Előlapjuk világos vagy barna kartonon arany nyomású.

A kép alatt balra, kissé átlósan: „AUER FIVÉREK”, jobbra két sorban: „SZEGED KÖLCSEY UTCA 8.” (2-9, 109-110. kép)

1. Repülés jelenetek, 1910.	
2. Kislány képmás, ülő, egész, (109. kép)	céggj. a. (MFM 88.72.1) T.23891
3. Férfi képmás, álló, egész, (makart)	céggj. a. (MFM 2001.49.1)
4. Reklám, férfi boros üveggel, ülő, egész, (kabinet)	céggj. a. (MFM. 83.29.6) T.12099
5. Családi fénykép, álló-ülő, egész, (boudoir)	céggj. a. (MFM 95.40.26) T.15480
6. Kakuszi Antal, derékig,	céggj. a. (MFM 81.53.42) T.22885
7. Csala Jánosné Dobó Veronika 1910, derékig,	céggj. a. (MFM 81.92.2) 13787
8. Szélpál Julianna, álló, egész, (kabinet, 110. kép)	céggj. a. (MFM 81.101.1) 14651
9. Házaspár képmása, ülő-álló, egész, (kabinet)	céggj. a. (MFM 2001.49.2)
10. Tabló 1913. (100x70, 136x130) ³⁰⁷ ,	céggj. (MFM 2005.35.1)
11. Kondász Antal, mell,	céggj.
12. Ujvári Flórián, mell,	céggj.
13. Veszélka Mihály, mell,	céggj.
14. Boros József, mell,	céggj.
15. Takács Lajos, mell,	céggj.
16. Katona József, mell,	céggj.
17. Kondász Ferenc, mell,	céggj.
18. Peták Ferenc, mell,	céggj.
19. Zónay Péter, mell,	céggj.
20. Katona István, mell,	céggj.
21. dr. Fajka Lajos, mell,	céggj.
22. Pottyondy Miklós, mell,	céggj.

³⁰⁶ SZN 1910. máj. 31, jún. 19, júl. 3, okt. 30, dec. 4.

³⁰⁷ „SZEGED-FELSŐTANYAI IFJUSÁGI EGYESÜLET TISZTIKARA 1908 – 1913.” 22 db mellkép nevekkal.

23. Hajabács Károly, mell,	cégj.
24. Csányi Sándor, mell,	cégj.
25. Kondász György, mell,	cégj.
26. ifj. Szél Péter, mell,	cégj.
27. Kovács Antal, mell,	cégj.
28. Menyhért János, mell,	cégj.
29. Tóth Mihály, mell,	cégj.
30. Dóczi Antal, mell,	cégj.
31. Veszélka Imre, mell,	cégj.
32. Lacskó Kálmán, mell,	cégj.

Enyveshát fényképező (1911)

A cégről három szegedi újság hirdetéseiből vannak adataink.

1911. május 24-én két újságban is megjelent hirdetése adja tudtul, hogy „Megjött, megjött a Szegedi enyveshát.” A 27-i hirdetésből valamivel többet tudunk meg. „Szegedi enyveshát amerikai fényképező intézet 12 db fényképet készít a legszebb kivitelben 30 krajcárért. A felvétel egy pillanatig tart. A képek 24 óra alatt készülnek el. Felvételek tekintet nélkül az időjárásra reggel 9 órától este 10-ig eszközöltetnek. Műintézet: Kárász utca 14 szám. (Ungár-Mayer-palota.)³⁰⁸

Július 13-án a Délmagyarországban megjelent hirdetés kihangsúlyozza, hogy „A Szegedi Enyveshát felvételek egész napon át, kizárólag az Ungár-Mayer palotában Kárász-utcza 14.” készülnek.

Majd ugyan ebben a lapban júl 17-aug. 3-ig megjelent hirdetések szövege: „Remek szép képek! 12 drb fénykép 60 fill. 1 nap alatt elkészülnek. Rossz időben a felvételek reggel 9-től esti 10 óráig. Feketesas-utcai fényképező Enyveshát Feketesas-utca 17. Keleti palotával szemben.”³⁰⁹ Föltehetően két Enyveshát üzletről van szó.

Közben júl. 23-aug. 6-ig a Szegedi Naplóban is hirdetik, hogy: „12 darab fénykép 60 fillér. Remek szép képek! 1 nap alatt elkészülnek. Rossz időben is felvételek reggel 9 órától ese 10 óráig. Feketesas-utcai fényképező Enyveshát Feketesas-utca 17, a Keleti palotával szemben.”

Legközelebb 1914. jan. 29-én hallunk felőlük, amikor a Szeged és Vidéke közli a hírt, hogy „Leégett az Enyveshát. Az összes fényképek elpusztultak.”

30.án pedig a Délmagyarország ír róla a Hírek rovatban, Elégtek az Enyveshát fényképei címmel. Szerdán éjszaka leégett Szőke Manó Kígyó-utca 6. számú házában levő Enyveshát fényképész üzlete ... Az üzletben minden porrá égett.”

Fényképet nem ismerünk tőlük.

Kövessy fényképészeti műterem (1912)

1912 nyarán: „Elsőrendű új fényképészeti műtermet nyitottam. Budapestről áttéve működésem színterét Szegedre. Modernül berendezett műtermemben a nap bármely szakában felvételeket eszközölök. Budapesti műtermem jóhírnevéről tanúskodnak lehozott fényképeim. A n. é. közönség b. pártfogását kérem tisztelettel Kövessy fényképészeti műterme Somogyi-utca 23. szám alatt. Szilágyi műterme helyén. Ugyanott fényképész ügynökök fölvetetnek.” Szeptember 22-én hirdet utoljára.³¹⁰

Fényképet nem ismerünk tőle.

Rutkai és Vitkay fényképészek (1912-....)

1912 tavaszi előleges értesítéséből tudjuk, „hogy úgy a külföld, mint Budapest előkelő műtermeiben (u. m. Koller tanár utódai és Uher Ödön urak fényirdáikban) töltött több évi

³⁰⁸ 1911: SZÉSV DM. máj. 24, 27; DM máj. 28-jún. 11-ig.

³⁰⁹ DM 1911. júl. 17-aug. 3.

³¹⁰ SZN 1912. aug. 11, 18, 25. szept. 8, 15, 22.

tapasztalataink és gyakorlataink után” kezdjük meg működésünket.” Rutkay és Vitkay fényképészek.

Fényképészete: „Két kiváló szakférfiu telepedett meg Szegeden: Rutkay és Vitkai” fényképészek.

1913 elején az Ujdonságok rovat híre: „Rutkai és Vitkay szegedi elismert fényképészek részt vettek a Budapesten megtartott művészeti fényképkiallításon, s ott gyönyörű munkáikért kitüntetést kaptak.

Decemberben írják róluk, hogy „A hű és művészi arckép, mely kielégíti a modern követelményeket. Elengedhetetlen föltétele már a fotográfiának a művészi kézzel való kidolgozás. Általános meglepedésre szolgál e tekintetben a Rutkai és Vitkay-féle Kárász-utcai műterem, melyet a legjobb körök karoltak fel szép és művészi munkájáért.”³¹¹

Műterem: 1912. márc. 8-án folyamadott építési engedélyért Goldschmied György: „hogy Szeged Kárász utca 15. sz. házam hátsó (2) udvarán a mellékelt terv rajz szerint, egy fényirodát szándékozom építtetni, tűzmentes fedélzettel és szilárd anyagokból. ... a becsatolt tervrajzot jóváhagyni és az építkezési engedélyt részemre megadni méltóztassék.” A tervrajz „Regdon István építész és építőmester” aláírásával 1912. március 12-i keltezésű. A földszinti alap fogadó szoba, dolgozó szoba és sötétkamra elrendezésű, a padlás-emeleti alap pedig fényirda és öltöző.³¹² (111. kép)

Áprilisban lapalji hirdetésük: Előleges értesítés! „Goldschmied György dr. orvos úr Kárász-utca 15. számú házában, részünkre egy a mai kor minden igényeinek megfelelő, új modern fényképészeti műtermet építtet, melynek tervezés és elkészítésével Regdon István dr. építész úr bízott meg s az rövid időn belül elkészül.”³¹³

Júliusi lapalji hirdetésükben közlik, hogy „Elsőrendű fényképészeti műtermünket villanyfölvételekre is berendezve megnyitottuk” a Corso-kávéházzal szemben. Ugyanekkor beszámol róla az Ujdonságok rovat: „Két kiváló szakférfiu telepedett meg Szegeden: Rutkay és Vitkai kik ... nagyszabású, elsőrendű fényképészeti műtermet létesítettek. A műterem számára külön, csupán e célra teremtett épületet emelt Regdon István.”

Másnap a Napi hírekben: „Szeged újabb nyaggyarányú vállalkozással gyarapodott. Két kiváló szakférfiu, Rutkai és Vitkay, modern fényképészeti műtermet létesítettek a Kárász-utcában, a Korszó-kávéházzal szemben. A műterem számára megfelelő épületet tervezett Regdon István dr. műépítész, amely a fővárosban is megállná a helyét. A műterem a legmodernebb fényképészeti, fölvételi és kidolgozó gépekkel és villamos árammal van felszerelve.”³¹⁴

Kirakat: 1912-ben méltányolják „a megtekintésre is nagyon érdemes fényképészeti műtermet, s annak díszes kirakatait.”

Decemberben az Ajáltható szegedi cégek között: Rutkay és Vitkay a Kárász utcában, „specialisták különben úgy a fénykép nagyításokban, valamint az arcképfestészetben is. Kirakataik a szebbnél-szebb képekben gyönyörködtetik az arra járó kelőket.”

1913 februárjában a Budapesten kitüntetett fényképek Vajda és Társa Kárász utcai drogériájának kirakataiban állandóan érdeklődő közönséget vonzanak.³¹⁵

Cégjelzés: versó nélküli fényképei világos kartonnal maradták ránk. (I-4.)

Versójuk világos kartonra kékkel nyomott, barna kartonra feketével. A kockázott díszű két mezőre osztott, téglalapba szerkesztett szöveg egyike: „MODERN Fényképészeti műterem”, másika: RUTKAI ÉS VITKAY SZEGED KÁRÁSZ UTCZA 15 CORSO KÁVÉHÁZZAL SZEMBE”. A felső jobb sarokban: „RENDELÉSI SZÁM”. (112. kép)

³¹¹ SZN 1912. júl. 13, 1913. febr. 2, dec. 7.

³¹² Tervtár 6432/1912.

³¹³ 1912: SZésV. ápr. 12, DM ápr. 14.

³¹⁴ 1912: SZésV SZN júl. 13, DM júl. 14.

³¹⁵ 1912: SZN júl 13, SZésV dec. 31. SZN 1913. febr. 2.

Fényképei: A versó nélküliek előlapja világos kartonon barna, sötét kartonon fekete nyomású. Főiratuk „RUTKAI ÉS VITKAY SZEGED” (1. 113. kép), vagy ugyanez kibővülve „Kárász u. 15”-tel. (2. 114. kép)

A versós előlapok sötétbarna kartonja feketével nyomott, a szöveg keretelése a versójéhoz hasonlatos díszű. A kép alatt jobbra két sorban: „RUTKAI ÉS VITKAY SZEGED”. (5-6. 115. kép)

1. Férfi képmás egyenruhában, derékig, (113. kép)	céj. - (MFM 2006.6.11)
2. Fiú képmás, derékig,	céj. - (MFM 81.92.5) 33557
3. Férfi képmás, derékig, (114. kép kép)	céj. - (MFM 82.60.19)
4. Kakuszi Mária, derékig,	céj. - (MFM 81.53.21)
5. Elsőáldozó leány, álló, egész, (makart)	céj. a. (MFM 97.4.2) T.25320
6. Kettős képmás, álló-ülő, egész, (kabinet, 115. kép)	céj. a. (MFM 88.74.5)

Adler Viktor fényképész (1912-....)

1912 októberében hallunk róla először, ekkor nyitotta meg műtermét.

Fényképészete: október 2-án a Szegedi Naplóban hirdeti: „Modern fényképészeti és festészeti műterem Szeged, Iskola-utca 16. sz. Készíték a legmodernebb fényképeket, felvételek eszközlése este villanyfénynél. Szíves pártfogást kér Adler Viktor fényképész.” A hirdetésre az Ujdonságok rovat hívja fel az olvasók figyelmét „azon megjegyzéssel, hogy elegáns művészi kivitelű és olcsó fényképeket készít.”

Decemberben a Nyílttérben közli: „Karácsonyi ujdonság. Küldjön mindenki karácsonyi és újévi üdvözlét feliratú lapot saját fényképével 12 drb levelezőlap 2 korona. Felvételek este villanyfénynél. Adler Viktor műterme Iskola-utca 16.”

Műterme: 1912. december utolsó napján az Ajánlható szegedi cégek között van: „Adler Viktor rövid ideje csak, hogy megnyitotta az Iskola-utcában modernül berendezett fényképészeti műtermét. Adler fényképei igen jól sikerültek és élethűek. Adler specialista a csoport- és gyermekfényképek fölvtételében, azonkívül képnagyításai is igen szépek. Műterme vilannyal van felszerelve, ami lehetővé teszi neki az esti fölvtételeket is.”

1913 februárjában jelenik meg reklám szövege: „Oda megyek, ahol saját fényképpemmel ellátott 12 drb levelezőlapot kapok 2 koronáért és pedig Adler Viktor műtermébe, Iskola-utca 16. szám, hol a fölvtételek este villanyfénynél is eszközöltetnek.”³¹⁶

Kirakat: 1912. december 29-i Ujdonságok rovat foglalozik vele: „Adler Viktor fényképész műterme gyönyörű fényképkiakatokat állított ki az ünnepek alatt. Iskola-utcai műterme előtt, valamint a város több helyén sokan nézik a kirakatokat.”

Cégjelzése: Világos kartonon kék nyomású.

Versóján a koronás drapériába helyezett „A V” névbetűt félkörben a fényképészeti három úttörőjének hat éremlapja veszi közre. Alatta lendületes betűkkel „Adler Viktor” átlós elhelyezésben, majd vízszintes sorokban: „MODERN FÉNYKÉPÉSZETI ÉS FESTÉSZETI MŰTERME SZEGED ISKOLA U. 16. FIOK MŰTEREM SZOVÁTA FÜRDŐ.” Végül átlósan, de ellenkező irányban: „Számatalan elismerés és kitüntetés. Utánrendelések évek mulva is eszközölhetők.” Készítője a „B. WACHTL WIEN” cég. (116. kép)

Fényképei: Az előlapok barna kartonján a kép alatt fekete nyomással, balra „Adler Viktor”, jobbra két sorban „SZEGED ISKOLA U. 16.” (5, 117. kép)

1. dr. Szekerke Lajos városi ügyész, mell,	céj. a. (MFM 92.15.13) T.23856
2. Lázár Anna, álló, egész,	céj. (mgt.) 14031
3. Hármasképmás, álló-ülő, egész, (kabinet)	céj. a. (MFM 88.72.7) T.23852
4. Férfi képmás, mell, (kabinet)	céj. a. (MFM 82.179.11)
- T.23892

³¹⁶ 1912: SZN okt. 2, dec. 22, 29, SZésV dec.31. SZN 1913. febr. 23.

5. Lány képmás „1913 okt 19én”, (kabinet, 117. kép) cégj. a. (MFM 2006.4.1)
 6. Derszib Magdolna, ülő, térdig, (kabinet) cégj. a. (MFM 81.54.5) 31567

IDEIGLENES JELLEGŰ FÉNYKÉPÉSZET
 SZEGED

Szegedre csak átmenetileg jöttek fényképészek, azokról is csak a családoknál fellelhető fényképek nyújtanak némi betekintést. Viszont egyre színvonalasabb amatőr fényképészek kezdenek működni a városban.

Kerny István (1879-1963) amatőr fényképész működése jócskán átnyúlik az általunk tárgyalt korszakon. Önéletrajzának közzétételéből³¹⁷ idézzük: „A fényképezés mesterfogásait tulajdonképpen Gévay Béla öreg fényképező mestertől tanultam meg. A nagy bizalom onnan eredt, hogy fiát éveken át tanítottam.” Kerny, mint postai alkalmazott szoros barátságot kötött Kovács János táviráda főtitkossal, aki megbízást kapott a város néprajzának megírására. „A néprajzi munkához sok fénykép kellett, ezeket én készítettem el.” A kötet 1901-ben³¹⁸ jelent meg, a felvételek készítőit nem közli. Kerny munkássága külön kutatást igényel és érdemel. Izelítőnek egy, a kötetben megjelent eredetijét saját szövegezésével adjuk közre. „Külü, használják az olajos magvak zuzására és a fűszerpaprika törésére. 1. magfészek. 2. mozsártörő emelője. 3. mozsár törője. 1899 évi fényképfelvétel.” Ugyanúgy kézírással címzett és datált sorozatát.

1. „Külü” 1899.	(MFM 84.78.34)
2. „Búcsúramenők. 1900. VIII. 5”.	(MFM 84.78.43)
3. „Havi búcsú alsóvároson. 1900. VIII. 5”.	(MFM 84.78.44)
4. „Jönnek a búcsúsok. 1900. VIII. 5”.	(MFM 84.78.45)
5. „A Mátyás templom búcsúkor. 1900. VIII. 5”.	(MFM 84.78.46)
6. Tanya.	(MFM 84.78.104a)
7. Itatás.	(MFM.84.78.104b)

³¹⁷ Kincses Károly: Kerny István (1879-1963). A Gödöllői Művelődési Központ és a Gödöllői Stúdió kiadványa.

³¹⁸ Kovács János: Szeged és népe. Szeged, 1901.

A CSONGRÁD MEGYEI FÉNYKÉPÉSZET A SZÁZADFORDULÓN (1897–1913)

ELSŐRÉSZ: SZEGED

A dolgozat az 1978-79-ben, majd 1999-ben megjelent: A Csongrád megyei fényképészet kezdetei (1859–1879) és A Csongrád megyei fényképészet fénykora (1880 – 1896) címet viselő földolgozások folytatása. A szerző azokhoz hasonlóan, főleg a korabeli újságok és levéltári adatok alapján tárja föl az 1897 – 1913-ig terjedő időszak állandó jellegű és ideiglenes jellegű fényképészetét. Vizsgálatait kiterjeszti a fényképészek tevékenységének és személyének minden fellelhető kapcsolatára. Az anyagot időrendben csoportosítva, egy-egy fényképész életrajzát, működését, műtermét, kirakatát, versóját, az általuk használt előlapok formai megoldásait és fényképek színvonalát tárgyalja.

Ezek a Szegeden 1897-ben még, és ettől kezdve működő cégek:

Keglovich Emil (1879-1912), Garai I. (1882-1903), Gévay Béla (1888-1910 k.), Kalmár és Társa utóda Nagy M. (1896-1900), Kalmár P. (1897-1901), Brenner Testvérek (1898-....), Stefánia (1900-1901), Pannónia (1901-1903), Lintner Ferenc (1901-....), Kalmár I. (0903 k.), Kalmár J. (1905 k.), Herkules (1903-1910), Heine Henrik Garai I. utóda (1903-1904), Hungária (1903-1910), Klein Aladár (195-1906), Klein Mór (1910), Wéber Ferenc (1906-1909), Rivoli (1906 k.), Dugonics (1908), Halász I. (1908-1909), Szilágyi Arthur (1909-1910), Simonyi Lajos (1909-1910), Auer Fivérek (1910-....), Enyveshát (1911), Kövessy (1912), Rutkay és Vitkay (1912-....), Adler Viktor (1912-....).

Végül a tárgyalt időszakban itt megfordult fényképészek és amatőr fényképészek működésében próbál eligazodást nyújtani.

IDEIGLENES JELLEGŰ FÉNYKÉPÉSZET SZEGED

Szegedre csak átmenetileg jöttek külső fényképészek, ezekben az évtizedekben a vándorfényképészet itt már nem tud érvényesülni, hiszen egyre több az amatőr fényképész is.

Doktor Albert akadémiai festő Budapestről 1883 januárjában rövid időre bérelt műtermet. Szegedi tartózkodása alatt Bietler, Kölcsey és Feketesas utca sarkán lévő műtermében dolgozott.³¹⁹

Lengyel Gyuláné gyorsfényképész 1887 tavaszán kapott engedélyt ideiglenes bódé építésére avval a feltétellel, hogy egy éves felmondási idő mellett köteles lesz lebontani, ha szükséges. A népkert baloldalán, a céllövő körül építhette föl a csinosnak mondható fabódét. Lengyelné a fővárosi városligetben lévő Horváth féle gyorsfényképező mintájára öt perc alatt készített képeket 40 kr-ért. Séta közben bárki lefotografáltathatta magát. Októberben a fasorban kiállított arcképtartó állványát összetörték és a képeket elvitték. 1888 nyarán Lengyelné a ferencrendiek engedélyével az alsóvárosi főoltárt lefényképezte és 5. 000 példányban sokszorosította. Remélve, hogy Havi búcsúkor nagy kelete lesz.³²⁰

Förster Anna gyorsfényképezőnek a kapitányi hivatal engedélyezte, hogy a piacon próbálkozzon üzletével. Azonban nem sok sikere volt, így fölszede sátorfáját 1887-ben és elment.³²¹

Mária Terézia főhercegnő 1889-ben „a szegedieket ... az osztr. áll. vasút indóháza mellett fényképezte le ... középen Beck Pista ... oldalt szegedi polgári lányok társaságában a polgármester huszárja zsinóros egyenruhában”. A fényképet (T. 12249) a Vasárnapi újság közölte 1890-ben (május 12.).

Zinner Viktor az aradi és csanádi egyesült vasutak hivatalnoka három fölvételt készített az 1893-ban szerencsétlenül járt szegedi gyorsvonatról. A képeket Endrényi Imre könyvkereskedő kirakatában tették közszemlére.³²²

Klősz György fényképész fölvételeket készített a Szeged határában folyó erdőültetésről. „A képeken a csemete ültetés munkájának egész története van feltüntetve”.³²³

Kátay aláírással 1894–1896 között négy fényképet őriz a Levéltár. A zöldesszürke karton arannyal nyomott keretelésébe ragasztották a 15×20.5 cm-es fényképeket: Állami Főreáliskola, Honvédkórház, Gőzfürdő alapfalai és Fémipari Szakiskola. Kátay Lajos a Főreáliskola tanára volt.

Homor István főreáliskolai tanár röntgen fényképek készítésével keltett föltűnést. Röntgen módszerével egyik tanítványa kézcsontjait, egy tollas veréb csontvázát és egy testben lévő golyót fényképezett.³²⁴

A Millenniumi előkészületekkel kapcsolatban többen fényképeztek a városban és környékén: *Écsy* párisi amatőr fényképész kísérte Munkácsyt és készítette számára a magyar alakokat

³¹⁹ SZN 1883. jan. 12. SZH 1883. jan. 28.

³²⁰ SZH 1887. márc. 22, máj. 15, okt. 8. SZN 1887. máj. 15. SZH 1888. júl. 28.

³²¹ SZH 1887. nov. 3.

³²² SZH 1893. jún. 13.

³²³ SZH 1895. okt. 20.

³²⁴ SZN 1896. jan. 21, 30. febr. 2.

ábrázoló fényképeket.³²⁵

Molnár Árpád m. kir. operai festőművésztől háromszor is írnak az újságok. Először Szudy Gyulával jött fölvételeket készíteni. Másodszor a szegedi népviseletet tanulmányozta és a tanyákon készített fölvételeket. A harmadik egy előrejelzés, hogy fényképezni fogja 1896 őszén a nőiparegyesület népviseletének részleteit és a földíszített várost.³²⁶

Vágó Bertalan fényképész kétszer járt nálunk. Először „szegedi viselet a történelmi menetben” témában írtak róla. Ekkor két nap alatt 24 fölvételt készített Keglovich műtermében. Név szerint felsorolják kik viselték a stilszerű öltözeteket, melyeket Beck István Tóth Molnár Ferencsel rajzoltatott és idevaló szabókkal, varrónőkkel varratott. Másodszor a Szegedre érkező vonatokat fényképezte.³²⁷

³²⁵ SZN 1891. okt. 15.

³²⁶ SZH 1894. aug. 31. SZN és SZH 1895. máj. 26. SZH 1896. szept. 1.

³²⁷ SZN és SZH 1895. okt. 30. SZH 1896. márc. 30.

Agnelli fényképész. SZH 1876 december 17: „Agnelli, helybeli fényképész a sz.-háromság-utcai Bobcsek-féle házban egy nagy stereoskop-szekrényt rendelt be a keleti utjából való fényképekkel, melyek a szent föld nevezetösebb helyeit, Jeruzsálemet, Názáretet és Egyiptom vidékét ábrázolják. E gyűjteményt a közelgő karácsonyi ünnepek alatt szándékozik, bemutatni azoknak, kik azt látni kívánják

Irodalom:

- Csongrád megye építészeti emlékei. Szerk. Tóth Ferenc Szeged, 2000. = Csmép 2000.
- B. Horváth Csilla: Adatok a pécsi fényképezés kezdetéhez. J. P. M. 1977. 217-235.
- Kreilisheim Gy.: Régi magyar fényképezés Bp., 1941.
- T. Knotik Márta: Gyógyszerárak Csongrád megyében MFMÉ Történeti tanulmányok 6.
- Lugosi Döme: Szeged hős fiai az USA szabadságharcában. 1939.
- Oltvai Ferenc – Vinczi Károlyné: A szegedi Zsótér ház építése. MFMÉ 1966-67. 201.
- Péter László: Szeged utcanevei. Szeged, 1974. = Péter L.: Szeged, 1974.
- Reizner János: Szeged története. 1-4. Szeged, 1899-1900. = Reizner János 1-4.
- Reizner J.: Szeged története. III. 212. Szeged,
- Szakács Margit: Fényképészek és fényképésműtermek Magyarországon (1840-1945). Magyar Nemzeti Múzeum Budapest, 1997. = Szakács M. Bp. 1997.
- Szilágyi G.: A fotóművészet története. Bp., 1982.
- Tömösváry L.: okleveles gyógyszerész, Magyar fényképész kézikönyv. Pest, 1863.
- Az 1872-ik évben Kecskeméten rendezett országos iparműtárlat Évkönyve. Kecskemét, 1874.
- Magyarország a bécsi 1873-iki közkiállításon. Bp. 1873. II.
- Az 1876. évi magyar országos ipar-, termény- és állatkiállítás név és tárgymutatója. Szeged, 1876.
- A hagyomány szolgálatában. Szerk. Lengyel András. Szeged, 2002. 161.
- Szeged, 2003. = T. Knotik Márta 2003.

Térképek:

- „Sz Kir: Szeged Városának Helyzetterve Szegeden 1869 Octob 15 másolta Lázár János s. mérnök.”
- „Szeged Szab. Kir. városának átnézeti vázlatrajza másolva és kiegészítve. A királyi bizottság Műszaki osztálya által Szegeden, 1879 évi július havában.”
- „Szeged szabad királyi város térképe az utcák, egyes telkek és a házsámok föltüntetésével a királyi bizottság műszaki osztályának eredet fölvételei alapján. Kiadja Traub B. és Társa Szegeden” 1896.

ÉTörzskönyv: A-Zs-ig.

Egyházi anyakönyvek: Szeged belvárosi plébánia.

Rövidítések:

AI = Alföldi Iparlap.

DM = Délmagyarország.

ÉT = Építési Törzskönyv A-Z-ig, Szeged város mérnöki hivatalának iratai.

Fmsz. = Fotóművészek szövetsége.

JPM = Janus Pannonius Múzeum.

KJM = Koszta József Múzeum.

MFM = Móra Ferenc Múzeum.

mg. = magántulajdon.

SK = Somogyi Könyvtár.

SZB = Szépítő Bizottmány.

SZH = Szegedi Híradó.

SZK = Szegedi Közlöny.
SZLa = Szegedi Lapok.
SZL = Szegedi Levéltár.
SZN = Szegedi Napló.
SZésV = Szeged és Vidéke.
Ti. = Tanácsi iratok.
Tj. = Tanácsi jegyzőkönyv.
Tjm.= Tanácsi jegyzőkönyv mutató.
Tm. = Tanácsi mutató.
Tt. = Tervtár.
Tűj. = Tanácsülési jegyzőkönyv.
VU = Vasárnapi Ujság.